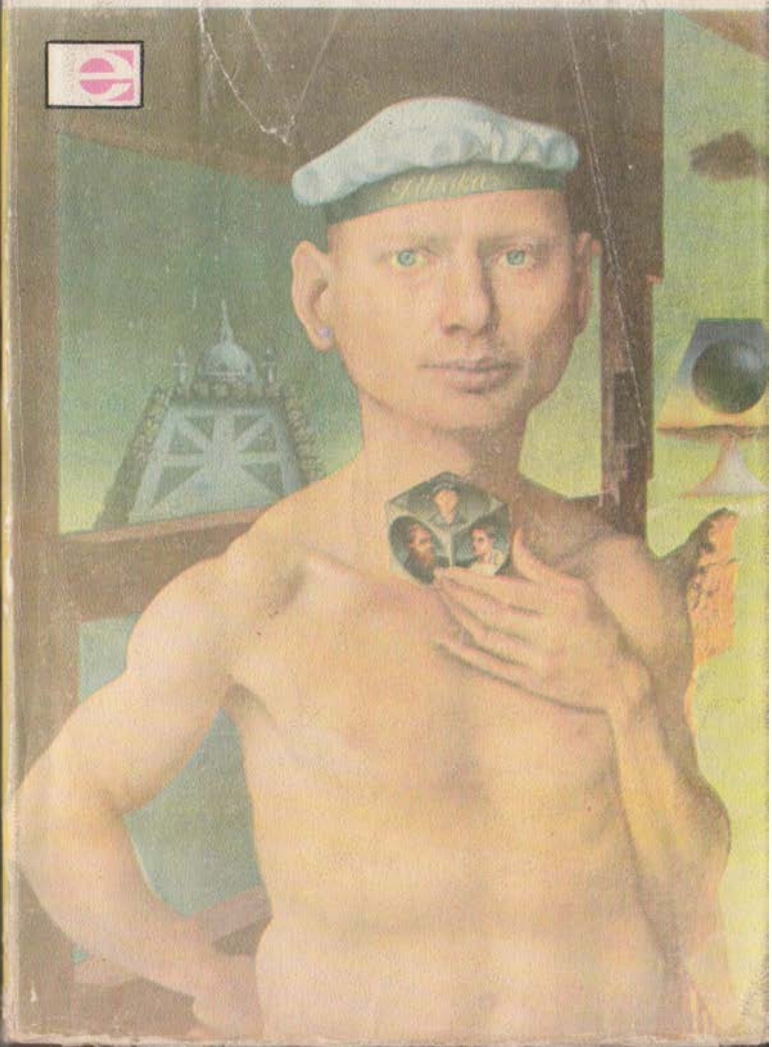
ÇIPLAK VE ÖLÜ

norman mailer

roman

DURAN OFSET BASIMEVİ 27 71 3

NORMAN MAİLER

ÇIPLAK VE ÖLÜ

e yayınları
ankara cad.
13/2
istanbul

ÇIPLAK VE ÖLÜ

NORMAN MAİLER

2. cilt

roman

ÇIPLAK VE ÖLÜ

norman mailer'den çeviren rasih güran ● e yayınları 36 ● kapak: hausner/k. kaldı ● dizgi: özaydın matbaası, baskı şenoğlu matbaası ● cilt: alibaba ciltevi ● kasım 1970 ● e yayınları ankara caddesi 13/2 p.k. 12. Tel: 26 81 42 İstanbul

norman
mailer

ÇIPLAK VE ÖLÜ

roman

2. cilt

amerikancadan çeviren
rasih güran

e yayınları
ankara caddesi 13/2
istanbul

12

Minetta yaralandıktan sonra tümen menzil hastanesine gönderildi. Çok küçük bir yerdi burası. Kıyıya yakın bir meydanda, dörder çadırlık iki sıra halinde kurulmuştu ve sekiz çadırın her birinde on iki yatak vardı; her çadır bir buçuk metre yüksekliğinde kum torbalarından yapılma siperlerle çevrilmişti. Hastanenin tümü bu kadardı; yalnız meydanın bir ucunda birkaç çadır daha vardı; bunlar da sahra mutfağı ile doktorlara ait çadırlardı. Hastanede çalışan erlerin yattığı çadırlar da buradaydı.

Her zaman sessizdi hastane. İkindiye doğru çadırların içindeki hava ağırlaşıyor, güneşin yoğun sıcağı altında dayanılmaz bir hal alıyordu. Hastaların çoğu uykularında mırıldanıp duruyorlar ya da yaralarının acısından inliyorlardı. Yapacak fazla bir şey yoktu gerçekten. Nekahat devresinde olan birkaç hasta kâğıt oynuyor, dergi okuyor, ya da, en azından meydanın ortasında Hindistan cevizi kütüklerinden yapılma bir sundurmanın üstündeki benzin bidonundan akan suyun altında duş yapıyordu. Ayrıca, gündüz üç öğün yemek veriliyor, doktor her sabah viziteye geliyordu.

Minetta'nın hoşuna gitti burası önceleri. Aldığı yara bir sıyrıktan başka bir şey değildi, kalça kemiğinden birkaç santim aşağıdaydı bu sıyrık. Mermi

de içerde kalmamıştı, kanamıyordu da pek. Yaralandığından bir saat sonra hafif topallayarak yürüyebilmişti. Hastanede kendisine portatif bir yatak ve birkaç battaniye verilmiş, o da yatakta rahatça yatarak ortalık kararıncaya kadar dergi okumuştu. Doktorun biri gelmiş, yarayı gelişigüzel muayene etmiş, üzerine sülfamit tozu ekmiş, ertesi sabaha kadar bir daha semtine uğramamıştı. Minetta kendini yorgun ve rahat hissediyordu. Olay sarsmıştı kendisini oldukça, ama yalnız halsiz bırakacak kadar; yoksa mermi çarptığı sırada duyduğu şaşkınlığı ve acıyı unutmuştu çoktan. Altı haftadan beri ilk defa gece nöbetine kaldırılmadan uyumuş, toprak üzerindeki yataktan sonra buradaki portatif karyola ona yumuşacık ve konforlu gelmişti. Ertesi sabah dipdiri ve çok neşeli kalktı. Çadırdaki askerlerle dama oynadı, doktor gelinceye kadar. Çok hasta yoktu çadırda. Bir gün önce karanlık basmadan bu askerlerle konuşmuş olduğunu şöyle böyle hatırlıyordu Minetta. Oh, yaşadık, dedi içinden. Hastanede bir ay yatacağını, ya da kendisini başka bir adaya göndereceklerini umuyordu. Yaram çok ağır, demeye başladı kendi kendine.

Oysa muayeneye gelen doktor yarasına şöyle bir baktı ve pansımanı değiştirdikten sonra:

— Yarın çıkarsın, dedi.

Bu söz üzerine Minetta'nın canı sıkıldı:

— Yarın çıkacağım demek?

Yatağında zorla dönüyormuş gibi yaparak:

— Ne iyi, diye ekledi. Bir an önce arkadaşlarımın yanına döneceğim.

Doktor:

— Merak etme oğlum, döneceksin, dedi. Yarın sabah bir daha bakalım da.

Doktor not defterine bir şeyler yazdı, öteki yatağa geçti. Namussuz herif, dedi içinden Minetta, ulan zorla yürüyorum be. Sanki bunu doğrulamak istiyormuş gibi hafif hafif ağrımaya başladı bacağı, ve ister yaşa ister öl, heriflerin umurunda mı, diye düşündü. Bütün istedikleri şey seni yeniden ateşin ağzına sürmek. Suratını astı; öğleden sonra bütün gün kestirdi. Dikiş bile yapmıyorlar, dedi bir ara kendi kendine.

Akşama doğru yağmur başladı. O sırada çadırda bulunduğuna çok memnun oldu. Oh, bu gece nöbete kalkmıyacağım ya sen ona bak, dedi kendi kendine. Yağmurun çadıra vuruşunu dinledi, ıslak battaniyeler altında yatan arkadaşlarının nasıl uykularından uyandırılacaklarını, çamurlu makineli tüfek yuvasında nasıl titreyeceklerini, yağmurun içlerine nasıl işleyeceğini düşündü, tatlı bir acıma duydu içinde.

— Ben yokum ya, sen ona bak, dedi.

Sonra doktorun sözlerini hatırladı. Yarın da yağmur yağar elbette. Her gün yağıyor zaten. Yolda ya da kumsalda yeniden çalışacak, geceleyin nöbete kalkacak. Ergeç devriye görevine gönderilecek ve bu görev sırasında bu sefer yaralanacağı yerde belki de vurulacak. Kumsalda nasıl yaralandığı aklına geldi, büyük bir şaşkınlık duydu, mermi gibi ufacık bir şeyin yaralayabilmesi sanki mümkün değilmiş gibi geldi ona. Silâh seslerini, geçirdiği heyecanı yeniden yaşadı, biraz ürperdi, sanki gerçek değildi, hani insan bazan aynada yüzüne uzun bir süre bakınca içine böyle bir duygu gelir ya, işte öyle. Minetta battaniyesini omuzlarına çekti. Yarın beni taburcu etmezler, görürsün bak, diye teminat verdi kendi kendine.

Sabahleyin doktor viziteye gelmeden önce Minetta sargılarını çıkardı, yarasını muayene etti. İyileşmişti hemen hemen; yaranın kenarları bitişmiş, arası pembe beyaz bir deriyle kapanmıştı. Öteki askerler ya bir şeyle meşguldüler, ya da uyuyorlardı. Çabuk bir hareketle yarayı açtı. Yara kanamaya başladı. Titreyen parmaklarıyla sargıları yeniden sardı, hoş bir suçluluk duygusu vardı içinde. Arada sırada battaniyenin altına elini sokarak yarayı ovuşturuyor, yeniden kanatıyordu. Sinirli bir sabırsızlık içinde doktorun gelmesini bekledi. Kalça kemiği sargıların altında yanmaya ve sertleşmeye başladı. Minetta yanındaki yatakta yatan askere döndü:

— Bacağım kanıyor, dedi. Bu yaralar amma da berbat şeyler.

— Evet.

Doktor muayene ederken Minetta hiç sesini çıkarmadı.

— Yaran açılmış.

— Evet doktor.

Doktor sargıya baktı:

— Yoksa yaraya dokundun mu? diye sordu.

— Sanmıyorum, doktor. Yalnız birden kanamaya başladı.

Herif farkına vardı galiba, dedi içinden Minetta.

— Ama zararı yok. Bugün birliğime dönerim herhalde, öyle değil mi doktor?

— Bir gün daha bekle oğlum. Yaranın böyle açılmaması gerekirdi ya.

Doktor yarayı yeniden sarmaya başladı:

— Bu sefer sargıya dokunma, dedi.

— Peki, tabii, elbette, doktor.

Doktor uzaklaşırken arkasından bakıyordu. Mi-

netta üzüldü. Bu numarayı bir daha yapmamaya karar verdi.

Bütün gün tedirgindi, hastanede kalmanın yolunu düşünüyordu. Takıma döneceği aklına geldikçe canı sıkılıyordu. Önünde daha bir sürü çalışma günleri, savaşlar, bitmez tükenmez hep aynı şeyler. Takımda bir tek arkadaşım bile yok. Polack'a güvenemem. Brown ile Stanley aklına geldi. İkisini de sevmiyordu. Croft'dan korkuyordu. Canına sıçtığımın kumpanyası, dedi kendi kendine. Savaşı düşündü: Yayılacak ve büyüyecekti. Bu ada bittikten sonra başka bir ada başlayacak, ondan sonra başkası, bir türlü bitmek tükenmek bilmeyecekti... Of, sonu yok bu işin. Biraz uykuya dalar gibi oldu, ama büsbütün berbat kalktı. Artık dayanamayacağım, dedi kendi kendine, zaten talihim olsaydı ağır bir yara alırdım, şimdi uçağa bindirilmiş Amerika'ya gidiyordum. Minetta kara kara düşüncelere daldı. Bir ara Polack'a fiyaka satmıştı: «Ben bir defa hastaneye gireyim, bak bir daha döner miyim,» demişti. «Bir gireyim ben yapacağımı bilirim.»

Her şeyin bir yolu bulunurdu elbet. Minetta'nın aklına korkunç fikirlerin biri geliyor, biri gidiyordu. Yarasına bir süngü saplamayı, ya da karargâha gönderilirken kamyondan atlamayı düşündü. Yatağında dört büklüm oldu, kendi haline acımaya başladı. Karyolalardan birinde yatan askerin hafifçe inlediğini işitti, sinirlendi. Herif susmazsa keçileri kaçıracağım, dedi kendi kendine.

Birden aklına bir fikir geldi, kelimelere dökülmeden, ve hemen kalkıp oturdu, unutacak diye ödü patlıyordu. Eh, tamam, işte buldum, dedi kendi kendine. Sonra işin ne kadar zor olduğunu düşündükçe korkmaya başladı. Bunu yapacak yürek var mı sen-

de? diye sordu içinden. Hiç kıpırdamadan yattı, bu yüzden aklını kaçıran askerler üzerine işittiği şeyleri hatırlamaya çalıştı. Hey yavrum, Sekizinci Koğuş, dedi kendi kendine. Eğitim takımında bir asker vardı, atış talimi sırasında silâhını ateşlerken hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Asker hastaneye kaldırılmış, birkaç hafta sonra da ihraç edildiğini işitmişlerdi. Tamam, dedi Minetta kendi kendine. Benim de onlar kadar aklım var, ben bu işin üstesinden gelirim. Sinir krizi numarası yapacaktı, anlaşıldı mı sinir krizi. Ben yaralanmadım mı? Yaralandım. Bir asker yaralanırsa askerlikten ihraç edilir sanırsın sen, oysa onlar tamir eder eder, yine cepheye gönderirler adamı. Topun ağzına sürülecek mermiyiz biz onlar için, başka bir şey değil. Minetta kendini haklı buldu.

Bu havası gittikçe arttı, arttıkça yeniden korkmaya başladı. Polack ile bir konuşsa mı dersin, bu işin söküp sökmeyeceğini o bilir. Minetta ellerine baktı. Ulan benim Polack'tan aşağı kalır yerim var mı? O laf ede dursun ben askerlikten kendimi ihraç ettireyim de görsün. Alnını ovuşturdu. Beni burada birkaç gün tutarlar, sonra delilerin yattığı başka bir hastaneye gönderirler. Bir defa oraya gittim mi, onları durmadan taklit ederim, olur biter. Yeniden bozuldu, birdenbire. Ulan bu doktor dalgayı çaktı galiba, buradan gitmek kolay olmayacak. Minetta çadırın ortasında duran masaya doğru topallayarak yürüdü, dergilerden birini aldı. Eğer askerlikten ihraç edilirsem, dedi kendi kendine, Polack'a bir mektup yazarım, «Kim deliymiş gördün mü şimdi?» derim. Polack'ın bu mektubu okuduğu sırada yüzünün ne biçim alacağı gözünün önüne geldi, kıkır kıkır güldü. Cesaretten ibaret, diyordu kendi kendine.

Yatağına uzandı, dergiyi yüzüne kapattı, yarım saat hiç kıpırdamadan yattı. Güneş bir buhar kazanına çevirmişti çadırı. Minetta bitkin ve perişandı. İçinin sıkıntısı gittikçe arttı ve sonra birdenbire, düşünmeye vakit bulamadan, kalktı ve çığlığı bastı:

— Siktir ulan, namussuz.

— Hey, rahat dur, dedi yakınında yatan bir asker.

Minetta elindeki dergiyi askerin yüzüne fırlattı ve haykırmaya başladı.

— Ulan çadırın dışında Japon var, koskoca, görmüyor musunuz, bakın bakın, orada işte, Japon, işte, işte.

Minetta çevresine yaban yaban bakarak devam etti:

— Nerede benim silâhım? Verin bana silâhımı?

Heyecandan titriyordu. Tüfeğine uzandı, çadırın kapısına nişan aldı:

— Bakın işte orada, Japon, diye haykırdı ve ateş etti.

Silâhın sesi boğuk gibi geldi kulağına, cesaretine kendisi de şaşıp kaldı. Ulan ben artist olmalıymışım be, dedi kafasından. Askerlerin üzerine saldırmalarını, yakalamalarını bekledi. Ama kimse kıpırdamadı yerinden. Hepsi de şaşkınlıktan donakalmış ve korkmuştular. Çekine çekine bakıyorlardı Minetta'ya.

— Silâhlarınızı atın arkadaşlar, Japonlar hücuma geçtiler, dedi ve silâhını yere fırlattı.

Bir tekme savurdu silâhına, sonra yatağına gitti, yatağı havaya kaldırdıktan sonra yere bıraktı. Arkasından kendini yere attı, haykırmaya başladı. Askerlerden biri Minetta'yı yakaladı, Minetta bir an

karşı koydu, sonra koyuverdi kendini. Herkesin bağırdığını işitiyor, ayak sesleri yaklaşıyordu. Ulan becerdim ya, sen ona bak, aşkolsun bana, diyordu içinden. Titremeye başladı, dudaklarından bir miktar salya salıverdi. Oldu bu iş. Bir zamanlar bir filim görmüştü, delinin ağzından köpükler geliyordu.

Biri onu yerden kaldırdı, yatağına oturttu. Yarasını saran doktordu bu.

— Bunun adı ne? diye sordu doktor.

Askerlerden biri:

— Minetta, dedi.

Doktor:

— Peki, peki, dedi. Yeter artık, kes, Minetta. Sökmez bu.

— Siktir ulan, sen Japon'u yakalasana bakalım, diye haykırdı Minetta.

Doktor Minetta'yı sarstı:

— Bana bak Minetta, **karşında Amerikan Ordusunun subayı var.** Doğru dürüst konuşmazsan askerî mahkemeye veririm seni.

Minetta'nın içine korku düştü bir an. Ama ucu girdi bir kere, köküne kadar girecek, dedi kendi kendine. Açık saçık bir hikâyenin son satırıydı bu. Biraz isterik bir havayla gülmeye başladı. Çıkardığı sevinç seslerinden güçlendi, gülmesini daha da yabanlaştırdı. Eğer bu oyunu iyi oynarsam bir şey yapamazlar bana, diye düşündü belli belirsiz. Ve sonra birdenbire gülmeyi kesti ve:

— Siktir ulan, namussuz Japon, dedi.

Sessizlik arasında bir askerin şöyle söylediğini duydu:

— Tamam, herif kaçırdı.

Biri de şöyle cevap verdi:

— Ulan herif nasıl nişan aldı, gördün mü? Vay anasını hepimizi öldürecekti az kalsın.

Bir düşüncedir almıştı doktoru:

— Numara yapma, Minetta. Bana yutturamazsın, dedi birdenbire.

— Sen Japon'sun.

Minetta alt dudağından biraz salya akıttı. Güldü. Ağzına sıçtım, dedi içinden.

— Uyku iğnesi yapın, dedi doktor yanında duran hastabakıcı ere, sonra da Yedi Numaraya kaldırın.

Minetta aptal aptal yere baktı, ağır hastaların oraya kaldırıldıklarını işitmişti. Yere tükürmeye başladı.

— Sen Japon'sun, diye bağırıyordu doktorun ardından.

Hastabakıcı er Minetta'yı yakalayınca Minetta kaskatı kesildi. Sonra kendini bıraktı ve anlamsız gülmelere başladı. Deri altına iğne yapılırken hiç kıpırdamadı. Ben de bu işi beceremezsem bana da Minetta demesinler, dedi içinden.

— Haydi bakalım, gel arkamdan, dedi hastabakıcı.

Minetta ayağa kalktı, çadırların arasından yürüdü. Bundan sonra ne yapacağını düşünüyordu. Eri yakaladı, kulağına fısıldadı:

— Sen namussuz bir Japon'sun, ama beş dolar verirsen kimseye söylemem.

— Hadi, hadi yürü, dedi hastabakıcı er yorgun yorgun.

Minetta erin arkasından ayaklarını sürüyerek yürüyordu. 7 No.lu çadıra geldikleri zaman durdu, yeniden bağırmaya başladı:

— Girmem, burada Japon var, beni öldürür sonra. Girmem.

Er, Minetta'nın koluna pehlivan gibi yapıştı, Minetta'yı çadıra soktu.

— Bırak beni! Bırak beni- diye haykırıyordu Minetta.

Bir yatağın önünde durdular; er Minetta'ya yatmasını söyledi. Minetta yatağa oturdu ve postallarını çıkarmaya başladı. Biraz rahat durayım, diyordu içinden. Uyku ilâcı etkisini göstermeye başlamıştı. Arkaüstü uzandı, gözlerini kapadı. Bir an ne yaptığını düşündü, ve göğsünün üstünde belirsiz bir heyecan duydu. Birkaç kere yutkundu. Sevinç, korku ve övünme duyguları kafasında birbirine karıştı. Devam, başka çare yok. Bir iki gün içinde çıkarırlar beni buradan.

Birkaç dakika sonra uyudu, sabahleyin uyandı ancak. Hemen birkaç dakika içinde bir gün önceki olayları hatırladı, yeniden korkmaya başladı. Acaba normal bir adam gibi mi davransın, yoksa bundan vazgeçmesem mi, diye düşündü bir an, ama takıma döneceği aklına gelince... Hayır, hayır! Olmaz. İmkânı yok! Dayanacak.

Minetta kalkıp oturdu, çadıra göz gezdirdi. Çadırda üç er vardı. İkisinin başları sarılıydı; üçüncüsü yatağında kıpırdamadan yatıyor, çadır direğine gözünü dikmiş aptal aptal bakıyordu. Sekizinci Maddeden, dedi Minetta, titreyerek kendi kendine, sonra durumun komik yanı tuhafına gitti. Ama biraz sonra yeniden korktu; deli olanlar belki de böyle yapıyorlardı, adam hiç kıpırdamıyor, hiç lâf etmiyordu. Dün belki fazla ileri gitmişti. Minetta kuşkulanmaya başladı. Aynı şekilde davranmaya karar verdi sonunda.

Ses telleri bakımından da kolaydı bu numarayı yapmak.

Doktor saat dokuzda viziteye geldi; Minetta sırt üstü yatıyor, zaman zaman bir iki kelime mırıldanıyordu. Doktor Minetta'ya şöylece bir baktı, hiç bir şey söylemeden bacağını sardı, sonra çekip gitti. Minetta hem rahatlamış, hem de üzülmüştü. Ulan ölsen dönüp bakmayacaklar adama, dedi kendi kendine. Gözlerini kapattı, düşünmeye başladı. Öğleye kadar vakit kolay geçti, neşesi ve güveni yerindeydi, vizite aklına gelince doktorun kendi üzerinde fazla durmamasını hayra yordu; beni gözden çıkardılar, az sonra başka bir adaya gönderirler, bak görürsün.

Evine nasıl döneceğini gözünün önüne getirmeye başladı. Koluna takacağı şeritleri düşündü, mahallede nasıl gezeceğini, karşılaştığı insanlarla nasıl konuşacağını hayal etti.

«Nasıldı? Çok mu zordu?» diye soracaklardı. «Hayır, hayır, o kadar zor değil,» diyecekti.

«Numara yapma bana, ne kadar zor olduğunu biliyorum ben.» O başını sallayacaktı: «Valla nasıl geçti anlamadım bile, bana kolay geldi.» Minetta güldü kendi kendine. Şöyle söyleyeceklerdi arkasından: «Ulan şu Steve Minetta yok mu, yaman oğlan gerçekten, güvenilir bir insan. Düşün bir kere çektiklerini, sonra sanki bir şey olmamış gibi.»

Evet, evet, dedi Minetta, bir an önce memlekete dönmeye bakmalı. Kendisini eğlence partilerinde görüyordu; amma da sükse yapacaktı. Kızlar peşinden koşacaklar, ona yalvaracaklardı. Rosie de asılacak, dedi kendi kendine. Döndüğünde artık ona boş verecekti; götünü zor kurtardığı bir yere insanın yeniden girmesi için enayi olması gerek.

Bu düşünceler içinde hiç kıpırdamadan saatler-

ce yattıktan sonra aklına çeşit çeşit seks âlemleri gelmeye başladı. Güneşin altında yeniden kızışmaya başlamıştı çadır; Minetta tatlı bir sıcaklığın ve bir ter çamurunun içinde yatıyordu. Uzun uzadıya baştan çıkarma sahneleri düşündü, bu sahnelerin ayrıntılarını yarattı, Rosie'nin küçük göğsündeki et kabartısının ne kadar sert olduğunu, ufak titremeler geçirerek hatırladı. Rosie iyi kız, dedi kendi kendine, yakında evlenirim onunla. Kullandığı esansın kokusunu, insanın içine işleyen kirpiklerini hatırladı. Kirpiklerine vazelin sürüyordu garanti, ama kızların bütün dümenlerini biliyordu o. Çeşitli ordu görevlerinde bulunduğu sıralarda elinden geçen kadınları düşünmeye başladı. Hayallerini bunlara uyguladı, yattığı kadınları saydı. On dört tane, benim yaşımda biri için hiç fena değil, benim rekorumu kıracak pek yoktur. Yeniden seks âlemlerini gözünün önüne getirdi, ama artık acı vermeye başlamıştı bu sahneler. Kızları tavlamak çok kolay, bütün yapacağın iş onları önüne dizip, seni seviyorum demekten ibaret. Aptal olanları hemen verir. Rosie'yi düşünmeye başları yeniden, kızdı. Kandırıyor beni, bilirim ben onu, bayılır dansa. Artık bunun için yalan söylerse var gel sen hesap et ötekileri. Kıskandı, sıkıntıdan kurtulmak için birdenbire çığlığı bastı:

— Öldürün şu Japon'u.

Ne kolay görüyorsun ya. Yeniden bağırdı.

Hastabakıcı sandalyesinden kalktı, yanına geldi, koluna iğne yaptı.

— Aklın başına geliyor sanmıştım.

— Japon, diye bağırdı Minetta.

— Evet, evet, evet, evet.

Hastabakıcı uzaklaştı, yerine oturdu. Minetta az sonra uyudu, sabaha kadar da uyanmadı.

Ertesi gün gözlerini açamıyordu. Başında bir ağrı vardı, elleri ayakları uyuşmuştu. Doktor bu sefer hiç bakmadan geçip gitti yanından. Minetta kızdı. Ah şu namussuz subaylar, sanki bütün ordu onların keyfi için kurulmuş. Çok üzgündü. Ulan benim nerem eksik be; neden eşşoğlu eşşeğin biri kalksın da bana emir versin, yatağında dört büklüm oldu. Bunda bir bit yeniği var. Her şeye karşı içinde belirsiz bir acılık duydu. Dümen dünyası bu; başa geçmedin mi babayı yedin demektir. Herkes vurur beline, altta kalanın canı çıksın. Croft'un, yarasına bakarak nasıl güldüğünü düşündü. Herifin kimseye metelik verdiği yok, hepimiz ölsek kılı kıpırdamayacak. Mermi girdiği sırada duyduğu acılara, şaşkınlığa ve korkuya benzeyen birtakım duyguları yeniden duymaya başladı. Hep tetikte olacaksın, anladın mı. Ha vuruldum, ha vurulacağım. Hayat mı bu be... Böylece kara kara düşünüp durdu akşama kadar. İki gün içinde neşesi kaçmış, bunalmaya, sıkılmaya başlamıştı. Biraz da umutsuzluğa kapılmıştı. Ben çok iyi insanım dedi kendi kendine, bana da fırsat verselerdi ben de çavuş olurdum, ama Croft olmasa. Croft bir insana şöyle baktı mı hemen numarasını verir. Battaniyesine tekmeyi attı. Neden çalışacakmışım ulan? Neden ağzıma sıçılsın hemen? Hadi çalışayım, ama bir geleceği yok ki bu işin. Benim akıntıya kürek çekeceğimi sanıyorlarsa aptallıklarına doymasınlar. Eğitim Bölüğündeyken takımın başında gittiği günleri düşündü. Benden daha iyi asker var mıydı, dedi, ama insanda iştah bırakmıyorlar ki. Şimdi artık serseri oluyorum. Neden? Çünkü çok şey biliyorum da ondan, enayi miyim ben, değer mi kendini harcamaya, ordu insana yükselme fırsatı veriyor mu? Bunun üzerine bir keder bastı içine ve hayatının nasıl mah-

volduğunu hoş bir rahatlık içinde düşündü durdu. Bütün dönen dolapları biliyorum, ben aptal mıyım? Ne diye kendimi boş yere mahvedeyim? Terhis olduktan sonra ne yapacağımı bilemeyeceğim, çalışamayacağım, bombok biri olacağım. Hep birinin kuyruğuna yapışmak isteyeceğim. Yüzü koyun yattı. Dünyada başka ne var ki? İçini çekti. Polack'ın hakkı var. Yapılacak tek şey kendine bir yol çizmek. Bu düşünce ona hınçlı bir zevk verdi, kendisini hapisanede gördü, kaatildi, haline acıdı, gözlerinden yaşlar gelmeye başladı. Yeniden sinirli sinirli döndü. Buradan çıkmalıyım, bakmıyorlar etmiyorlar, daha ne kadar tutacaklar beni burada? Yani beni bir an önce çıkarsınlar, ya da ben gerçekten kaçıracağım. Ordunun bu ahmakça davranışlarına güldü içinden. Böylece bir asker kaybetmiş olacaklar, neden? Çünkü insanlara aldırdıkları yok da ondan.

Uyuyakaldı, gece yarısı birden bir takım gürültülerle uyandı. Hastabakıcılar birkaç yaralıyı çadıra sokmaya, çadırda yerleştirmeye çalışıyorlardı. Arada sırada bir gece fenerinin önünde kırmızı bir el iskeleti görüyor, ya da bir tutam ışık bir hastanın yüzünde korkunç gölgeler yapıyordu. Ne oluyor? Minetta şaşırdı. Birinin inlediğini işitiyor, tüyleri diken diken oluyordu. Doktor da geldi, hastabakıcılardan birine bir şeyler söyledi:

— Şu göğsünden yaralı olanın tüpünden gözünü ayırma, fazla kıpırdayacak olursa normal miktarın bir katı iğne yap.

— Başüstüne, Binbaşım.

İşte hep bildikleri bu, diye düşündü Minetta, iğne, iğne. Ulan böyle olduktan sonra ben bile doktor olurum be. Yarı açık gözleriyle olup bitenleri

seyrediyor; kafaları sarılı olan iki hastanın aralarındaki konuşmayı dikkatle dinliyordu. İlk defa duyuyordu konuştuklarını. Biri:

— Hey, hastabakıcı, ne oluyor? diye sordu.

Hastabakıcı yaklaştı. Bir süre konuştu onlarla.

— Bugün çok devriye hareketi olmuş, bunlar Aid Taburundan gelenler.

— E Bölüğünden de var mı?

— Ben ne bileyim, Generale sor, dedi hastabakıcı.

Hastalardan biri mırıldandı:

— İyi ki ben yoktum.

— Vah zavallı, dedi hastabakıcı.

Minetta bir daha döndü yatağında. İnsan böyle uyandırılır mı, diye düşündü. Çadırın öteki ucunda yatan hasta, göğsünü ve boğazını yırtarcasına, yüksek ve kaba bir sesle ağlıyordu. Minetta gözlerini kapadı. Amma filim, diye düşündü iğrenerek. Canının sıkıntısı korkusunu bir hayli geride bırakınıştı; çadırın dışındaki ormandan sesler geldiğinin birdenbire farkına vardı ve karanlıkta birdenbire uykusundan kaldırılan çocukların korkusunu duydu. «Hey Tanrım» diye mırıldandı. İki buçuk günden beri, karyolanın altındaki oturağın kullanılmasını gerektiren küçük aptestiyle, önüne konulan yemeği yemekten başka bir şey yapmamıştı. Bu hareketsizlik onu büsbütün tedirgin ediyordu. Artık dayanamayacağım, dedi kendi kendine. Ağlayan hasta o sırada bağırmaya başladı. Çok korkunç sesler çıkarıyordu, Minetta dişlerini gıcırdatıyor, battaniyesiyle kulaklarını kapatıyordu. Hasta top sesini taklit ediyor:

— BOOOOMMMMM, BOOOOMMMMM, diye feryadı basıyordu. Sonra yeniden bağırdı:

— Allahım, sen buradan kurtar, **sen beni kurtar.**

Karanlık çadırda uzun bir sessizlik oldu bundan sonra. Arkadan hastalardan biri mırıldandı:

— Al sana bir kaçık daha.

— Ne diye bizi deliler koğuşuna koydular, anlamıyorum.

Minetta titredi. Bu deli uykudayken beni öldürebilir. Kalça kemiği sızlamaya başladı. Oysa hemen hemen iyileşmişti. Uyumamalı. Çadırın ardındaki fundaların arasından gelen çekirge ve hayvan seslerine kulak veriyor, yatağında dönüp duruyordu. Uzaklardan birkaç silâh sesi geldi, yeniden titremeye başladı. Sabahleyin deli olacağım, diye düşündü, güldü kendi kendine. Midesi bomboştu; açtı. Ne diye bu boka burnumu soktum? diye düşündü.

Yeni gelen hastalardan biri inlemeye başladı, sonunda hırıltılı hırıltılı öksürdü. Bu oğlanın durumu iyi değil, diye düşündü Minetta. Ölüm. O sırada elle tutulur bir şeydi. Soluk almaya korkuyordu, hava kirlenmişti sanki. Karanlıkta her şey çevresinde dönüyormuş gibiydi. Ne korkunç bir gece, dedi içinden. Yüreği hızlı hızlı çarpıyordu. Hey Tanrım, sen beni kurtar buradan.

Midesi gepgergindi ve sinirliydi; bir iki kere boş boşuna öğürdü. Uyuyamayacağım, bak görürsün. Kıskançlık içini yiyip bitirmeye başladı. Rosie'nin başkasıyla seviştiğini gösteren uzun bir sahne yarattı aklında; Rosaland'a tek başına dansa gitmesiyle başlıyordu hikâye; ve olaylar birbirine kendiliğinden eklenerek zorunlu olan sonuca vardı; omuzlarında ve kalçasının arkalarında soğuk ter damlaları biriktiğini hissetti. Ailesini düşünmeye başladı. Bir iki ay benden haber alamayacaklar. Bu durumda

onlara nasıl mektup yazarım? Beni öldü sanacaklar. Anasının üzüleceğini düşününce yüreği sızladı. Hey Tanrım, ufak bir soğuk alsam kadıncağız nasıl üstüme titrerdi. İtalyan analarıyla Yahudi anaları böyledir işte. Anasının düşkünlüğünü unutmaya çalıştı, yeniden Rosie'yi düşünmeye başladı. Benden mektup almazsa, başkasıyla düşüp kalkmaya başlar. Fena oldu. Haydi be sen de, siktir et, ondan daha güzel karılarla düşüp kalkmışım ben. Kadın mı yok dünyada. Rosie'nin gözlerinde insanı kudurtan pırıltıyı düşündü, bir rahatlık duydu ve kendi kendine acıdı. Özlemişti onu.

Savaş sırasında sinirleri bozulan yeni hasta bir daha çığlığı bastı, Minetta titreye titreye yatağında kalkıp oturdu. Biraz uyumalıyım, yoksa dayanılacak gibi değil. O da bağırmaya başladı:

— Japon geliyor, bakın, bakın. İşte, işte. Öldüreceğim onu!

Yatağından fırladı, çadırın toprak tabanını araştırmaya başladı, ayağı çıplaktı; toprak soğuk ve ıslak. O zangır zangır titriyor.

Hastabakıcı sandalyesinden kalktı. İçini çekti:

— Ulan amma da koğuş be.

Yanındaki masadan bir iğne aldı ve Minetta'ya yaklaştı.

— Yat bakalım.

— Ağzına sıçayım.

İster istemez yatağına döndü.

İğne kasığına girerken soluğunu tuttu, sonra bıraktı.

— Nedir ulan bu başıma gelenler, diye inledi.

Göğsünden yaralı olan er yeniden hırıltılı hırıltılı öksürmeye başladı, ama Minetta'ya çok uzaktan geldi hırıltının sesi. Gevşedi, rahatladı, ısındı, uyku

ilâcını düşünüyordu. İyi ilâç... morfinman olacağım bu gidişle... ah, bir çıkabilsem... uyudu.

Sabahleyin kalktığında hastalardan birinin ölmüş olduğunu gördü. Başına kadar battaniye ile örtmüşlerdi ölüyü, ayakları battaniyede dik bir çıkıntı yapmıştı. Minetta'nın sırtı boydan boya ürperdi. Cesede baktıktan sonra arkasını çevirdi. Boğuk bir sessizlik sarmıştı her yanı. Bir insanın ölmesi garip bir şey, diye düşündü, Minetta. Adamın battaniye altındaki yüzünü merak etti; acaba nasıldı. Çadırda başkaları olmasaydı, gider, battaniyeyi kaldırıp bakardı. Göğsünden yaralanan çocuk, dedi kendi kendine. Yeniden korktu. Askerin biri insanın yanı başında ölür de o adam aynı yerde yatabilir mi? Korku ve dehşet ürpertileri geçirdi; biraz hasta hissetti kendini. Uyku ilâcı başağrısı yapıyordu, midesi kazınıyor, kolları ayakları ağrıyordu. Ah, Tanrım, şuradan bir kurtulsam.

İçeriye iki hastabakıcı girdi, ölüyü bir sedyeye koydular, çadırın dışına çıkardılar. Hastaların hiç biri sesini çıkarmadı, ama Minetta hâlâ boş karyolaya baktığının farkına vardı. Akşamki gibi bir gece geçirmedim daha. Ağzına ekşi bir sıvı geldi. Midesinden doğru sıvıyı yuttu kendiliğinden. Cinayet.

Kahvaltısı gelince elini sürmedi. Yatağında oturmuş kötü kötü düşünüyordu; hastanede bir gün daha kalamazdı. Takımına dönmek istiyordu. Ne olursa olsun buradan çıkmalıydı.

Doktor viziteye geldi. Minetta hiç ses çıkarmadan bakıyordu doktor sargıyı çözerken. Yara iyice iyileşmişti, üzerinde pembe bir deriden başka bir şey kalmamıştı; doktor yaranın üzerine kırmızı bir antiseptik sürdü, yarayı yeniden sarmadı. Minetta'nın

yüreği hızlı hızlı çarpıyordu. Kafası sanki uyuşmuş, sallanıyordu.

Sesinin tonuna kendisi de şaştı:

— Bay Doktor ne vakit çıkıyorum?

— Ne o? Ne oluyor?

— Bilmiyorum. Bu sabah uyandım. Neredeyim ben?

Minetta korkulu korkulu gülümsedi.

— Ayağım yaralı olarak başka bir çadırda yattığını hatırlıyorum, şimdi buradayım. Ne oldu acaba?

Doktor hiç ses çıkarmadan Minetta'ya baktı. Minetta başını çevirmek zorunda kaldı; bütün çabasına rağmen yine de hafif hafif sırıttı.

— Adın ne senin? diye sordu doktor.

— Minetta.

Askerlik numarasını da söyledi.

— Bugün çıkabilir miyim, doktor?

— Evet..

Minetta hem bir rahatlık hem de hayal kırıklığı duydu içinde. Konuştuğuna pişman oldu bir saniye.

— Evet! Minetta, giyindikten sonra bana gel, seninle konuşacağım.

Doktor döndü, sonra başını arkaya çevirerek:

— Sakın tüyeyim deme. Emrediyorum, seninle konuşacaklarım var.

— Başüstüne komutanım.

Minetta omuzunu salladı. Neden acaba? diye düşündü. Bu işi nasıl kolayca becerdiği aklına geldikçe biraz seviniyordu. Bütün iş çabuk düşünüp çabuk karar vermekte, o zaman her işin içinden çıkarsın. Yatağının başucundaki torbaya konulan el-

biselerini giydi, postallarını geçirdi. Güneş çok sıcak değildi daha, içinde bir sevinç vardı. Bana göre değil arkadaş, diye düşündü. Bütün gün sırtüstü yatabilir miyim ben. Askerin öldüğü yatağa baktı, bir ürpertiyi önlemek için omuzunu silkti. Kurtuldu ya buradan, sen ona bak. Birdenbire dünkü devriye harekâtını hatırladı, bozuldu. Umarım bizim takımı göndermezler. Yanlış bir şey yapıp yapmadığını düşündü.

Elbisesini giydikten sonra acıktı. Hastanenin kantinine gitti, ahçıbaşıyla konuştu.

— İnsanı aç açına cepheye göndermek ister misin? diye sordu.

— Peki, peki. Haydi bir şeyler ye bakalım.

Minetta aşırılmış yumurta artıklarını hapur hupur yedi, on galonluk kazanın dibinde kalan ılık kahveden biraz içti. Fazla klor vardı içinde, yüzünü buruşturdu. Tentürdiyot içer gibi, diye düşündü.

Ahçının sırtına vurdu:

— Sağol ahbap, dedi. Ah ne olur bizim birlikteki yemeği de bu kadar güzel pişirseler.

Minetta levazım çavuşundan silâhını ve miğferini aldı, doktorun çadırına gitti.

— Beni görmek istemiştiniz komutanım.

— Evet.

Minetta portatif sandalyeye oturdu. Doktor:

— Kalk, dedi.

Minetta'ya soğuk soğuk bakıyordu.

— Buyur?

— Minetta, ordunun senin gibi adamlara ihtiyacı yok. Çok aşağılık bir numara yaptın.

— Ne demek istediğinizi anlayamadım komutanım.

Minetta'nın sesinde ufak bir alay havası da vardı.

— Ben bu numaraları yemem, dedi doktor. Daha uzatsaydın, sonunda yola gelmeseydin, seni askerî mahkemeye verecektim.

Minetta hiç sesini çıkarmadı. Yüzünün kızardığını anlıyordu; doktorun önünde dimdik durmuş öfkesinden kendi kendini yiyordu; elinden gelseydi öldürecekti doktoru.

— Cevap ver bana!

— BAŞÜSTÜNE KOMUTANIM!

— Eğer bir daha bu boku yersen şahsen ben uğraşacağım seninle. On yıl hapse attıracağım seni. Şimdi komutanına yazıyorum, sana bir hafta angarya işler verecekler.

Minetta boş veriyor gibi görünmeye çalıştı. Yutkundu bir kere, ve sonra:

— Neden benimle bu kadar uğraşıyorsunuz, komutanım? dedi.

— Sus ulan!

Minetta öfkeli öfkeli bakındı. Sonunda:

— Başka bir emriniz doktor? diye sordu.

— Defol, çık dışarı. İnşallah bir dahaki sefere karnın delik deşik gelirsin buraya da o zaman aklın başına gelir.

Minetta suratını asarak kabara kabara çıktı dışarı. Öfkesinden tirtir titriyordu. Eşşoğlu eşşekler, dedi içinden. Hepsi aynı bokun soyları. Ayağını yerdeki bir kütüğe çarptı, sonra öfkeyle bastı toprağa. Hele savaş bitsin de ben göreyim onu bir yerde. Pezevenge gösteririm ben. Hastanenin kenarından geçen şoseye çıktı, kumsaldan gelen bir kamyonun geçmesini bekledi. Bir iki kere yere tükürdü. Savaştan önce deyyusun nefesi açlıktan nasıl kokuyordu

kim bilir. Kim bilir ne külüstür doktordu. İçinden bir utanma geldi. Neredeyse hüngür hüngür ağlayacağım, diye düşündü.

Birkaç dakika sonra yoldan geçen bir kamyon durdu önünde. Minetta kamyonun arkasına tırmandı, küçük silâhlara ait mermi sandıklarının üstüne çıkıp oturdu. Yeniden homurdanmaya başladı. Ulan bak, görüyor musun, yaralanmış bir ere nasıl muamele ediyorlar. Köpek muamelesi. On paralık değerimiz yok heriflerin gözünde. Şunun şurasında ne olmuş yani? Pek pek memlekete dönmek istemişim. Sonra herif tutmuş bize kaatil muamelesi ediyor. Haydi be sen de, sıçayım hepsinin ağzına, puşt sürüsü. Miğferini arkaya itti. Bir daha da böyle bir şeye kalkarsam Allah benim belâmı versin. Kendimden başka kimseye güvenmeyeceğim artık.. Mademki onlar bana böyle muamele etmek istiyorlar, peki, öyle olsun. Bu düşünce rahatlattı onu. Çok iyi, öyle olsun, dedi sonunda.

Kamyonun iki yanından kayıp giden sık ormana baktı. Pek, öyle olsun. Bir sigara yaktı. Öyle olsun.

Öğle üzeri takım yol yapımından karavana için döndüğü zaman Minetta'yı gördü Red. Karavana kuyruğundan çıktıktan sonra Minetta'nın yanına oturdu, yiyeceklerini yere koydu. Bir ağaca dayadı arkasını homurdanarak.

— Yeni mi döndün? dedi Minetta'ya.

— Evet, bu sabah.

— Ufak bir sıyrık için amma da uzun tuttular işi, dedi Red.

— Evet.

Minetta bir an sustu. Sonra devam etti:

— Biliyor musun Red, girmesi de kolay, çıkması da.

Ağız dolusu salamı olduğu gibi yuttu:

— Fena geçmedi anlayacağın.

Red, suyu alınmış ve doğranmış patatesleri kaşığıyla taze fasulye konservesine karıştırdı. Elindeki tek yemek aracı bu kaşıktı; çatalı ile bıçağını aylarca önce atmıştı.

— İnsana iyi muamele ediyorlar mı bari?

Neden merak ediyorum diye üzüldü içinden Red.

— Çok iyi, dedi Minetta.

Bir miktar kahve içti:

— Yalnız orada doktorla kapıştık, namussuzun biri. Kendimi tutamadım, verdim ağzının payını, onun için angarya cezası verdiler, bunun dışında fena geçmedi.

— Ya, dedi Red.

Sesini çıkarmadan yemeğine devam etti.

Red'in durumu iyi değildi. Haftalardan beri süren böbrek ağrıları son günlerde daha da azıtmıştı; o sabah yolda kazınayı yerden güç kaldırabilmişti. Kazmayı salladığı sırada arkasına şiddetli bir ağrı saplanmış, dişlerini sıkmış, parmakları titremişti. Birkaç dakika sonra işi bırakmak zorunda kalmıştı, sonra öğleye kadar arkası hafif hafif ağrıyıp durmuştu. Kamyonlar geldiği sırada arka kapaktan kendisini güçlükle içeriye atabilmişti. O sırada Wyman: «İhtiyarladın,» demişti. O da «Evet!» karşılığını vermişti. Kamyonun sarsıntısı ağrısını büsbütün artırmış, yolda ağzını açıp bir tek kelime konuşmamıştı. Toplar durmadan ateş ediyor, erler yakında bir taarruza geçileceğini söylüyorlardı. «Bizi yeniden cepheye sürecekler» diye düşünmüştü Red. Onun için bunun bir çaresine bakmalıyım. Bir an gözünün önü-

ne geldi hastane, tiksinerek vaz geçti bu fikirden. Şimdiye kadar hiç kaytarmadım, şimdiden sonra da kaytarmam. Ama yine de başını çevirmiş, sinirli sinirli Minetta'ya bakıyordu. Bu haftayı atlatamam, dedi kendi kendine. Minetta'ya yeniden sordu:

— Demek iyi muamele ediyorlar, öyle mi?

Minetta kahvesini yere bıraktı. Red'e çekinerek baktı:

— Evet, çok iyi.

Red bir sigara yaktı, sonra güçlükle ayağa kalktı. Sefertaslarını sıcak su kaplarında yıkarken viziteye çıksın mı çıkmasın mı diye düşünüyordu. Biraz ayıp gibi geliyordu ona.

Sonunda Wilson'un çadırında aldı soluğu.

— Bak arkadaş, ben hastayım galiba, viziteye çıkacağım. Benimle gelir misin?

— Bilmem ki. Ben hiç bir doktorun bir insanı iyileştirdiğini görmedim şimdiye kadar.

— Ben seni hasta sandım da onun için söyledim.

— Hasta olmasına hastayım, Red. Karnım ağrıyıp duruyor, işerken bile yanıyor.

— Sana biraz maymun yumurtası gerek.

Wilson güldü:

— Bende bir dert var ya, dur bakalım.

— Neyse dedi Red, doktora çıksak ne olur.

— Bana bak Red, bir şey bulamazlarsa boşuna gitmiş olursun. Bu pezevenklerin bütün bildikleri şudur: Ya çüküne bakarlar ya da aspirin verirler. Sonra yolda çalışmaktan kaçmak da istemiyorum. Bazen ben de namussuzluk etmiyorum değil, ama kimse doğru dürüst çalışmıyor ki zaten.

Red bir sigara yakarken arkasına birdenbire bir ağrı girince gözlerini kapadı ve yüzünü buruşturmamaya çalıştı. Ağrı geçince mırıldandı:

— Haydi bakalım, bir günlük izine hak kazandık.

Wilson içini çekti:

— Peki, ama hiç canım istemiyor.

Sağlık çavuşunun çadırına birlikte yürüdüler, adlarını bölük yazıcısına yazdırdılar. Sonra karargâhtan çıkarak Alay Sahra Hastanesine gittiler. Çadırda birtakım erler sıra olmuş, muayene edilmelerini bekliyorlardı. Çadırın bir köşesinde iki portatif yatak vardı, beş altı er yatakların üstlerine oturmuş, çıplak ayaklarındaki mantar yaralarına kırmızı bir ilâç sürüyordu. Bir er de onları muayene etmekteydi.

Wilson yakındı:

— Kuyruk yavaş ilerliyor.

Red:

— Bütün kuyruklar yavaş ilerler, dedi. Her şeyin bir düzeni var oğlum. Kuyruğa gir, bekle, kuyruğa gir, bekle. Kuyruğa giriliyor da işler düzeliyor mu sanki.

— Galiba memlekete döndüğümüz zaman bir de karı kuyruğuna gireceğiz.

Bir yandan kuyruk ilerliyor, öte yandan onlar şuradan buradan konuşup duruyorlardı. Sağlık erinin önüne gelince Red'in çenesi kilitlendi bir an. Amerika'ya eskiden gelmiş ihtiyar göçmenleri hatırladı; elleri ayakları romatizmadan, frengiden eğri büğrü olmuştu; gözleri dalıp dalıp giderdi; genellikle sarhoştular; arada sırada ona sokulurlar, uyku ilâcı dilenirlerdi.

Şimdi dünya tersine dönmüştü. Ağzını açıp bir tek kelime söyleyemedi bir saniye. Sağlık eri sıkıntılı sıkıntılı ona bakıyordu:

— Arkam, dedi Red sonunda, heyecanlanarak.

— Peki, çıkar gömleğini. Elbisenin üstünden ne anlıyayım, dedi birden er.

Bu söz üzerine Red'in tepesi attı:

— Gömleğimi çıkarsam da bir şey anlayamazsın ki zaten, dedi. Böbreklerimde.

Sağlık eri içini çekti:

— Demek sen benden iyi anlıyorsun, öyleyse şuradaki doktora git.

Red ileride daha kısa bir kuyruk gördü, hiç cevap vermeden bu kuyruğa doğru yürüdü. Öfkeden gerilmişti sinirleri. Bu boku yememeliydim ya, dedi kendi kendine.

Wilson da biraz sonra ona katıldı:

— O adamdan o adama göndermekten başka bir şey bildikleri yok.

Red tam muayene olacağı sırada çadıra bir subay girdi ve doktoru selâmladı.

Doktor:

— Gel bakalım, diye seslendi.

Birkaç dakika konuştular. Red konuştuklarını işitiyordu. Subay:

— Nezle olmuşum, dedi. Berbat bir havası var buranın. Nezlemi geçirecek bir ilâç verebilir misin bana doktor. Aman Allahını seversen aspirin olmasın.

Doktor güldü:

— Sana başka bir şey vereyim, Ed. Son gemiyle geldi. Ama çok yok. Ona göre. Bir tane vereyim sana.

Red, Wilson'a döndü ve homurdandı:

— Biz soğuk almış olsak bize bunu nah verirler.

Subayların işiteceği kadar yüksek sesle söylemişti bu sözü. Doktor soğuk soğuk baktı Red'e:

— Senin ne var?

— Nefritim.

— Müsaade et de teşhisi ben koyayım.

— Biliyorum ben, dedi Red. Amerika'da bir doktor söyledi.

— Oh ne âlâ, hastalığınızın ne olduğunu hepiniz biliyorsunuz.

Doktor ârızalarını sordu, Red'in verdiği cevapları baştan savma dinledi.

— Demek nefritin var. Şimdi ne istiyorsun benden?

— Siz bilirsiniz.

Doktor çadır direğine baktı, yüzünde bir tiksinti vardı.

— Hastaneye yatmak istemezsin herhalde.

— Ağrının durmasını istiyorum.

Doktorun söylediği sözler Red'i sinirlendirmişti. Buraya ne diye gelmişti?

— Bugün hastaneden bir yazı aldık, temaruz edenler var dikkat edin diyorlar. Söylediğin arızaların uydurma olmadığını ben nereden bileyim?

— Birtakım testler yapabilirsiniz. Öyle değil mi?

— Savaşta olmasaydık yapardım.

Masanın altına elini uzattı, Red'e bir kutu hap çıkarıp verdi:

— Bol suyla yut bunları, yok eğer söyediklerini uydurdunsa kutuyu at bir kenara.

Red sapsarı kesildi.

— Başkası gelsin, dedi doktor.

Red döndü ve çadırdan çıktı:

— Bu ağzına sıçtığımın doktorlarına bir daha çıkarsam Allah belâmı versin.

Hiddetinden titriyordu:

— Uydurdunsa ha...

Kışın nerelerde yattığını, parklardaki bankoları,

buz tutmuş sokakları düşündü, hadi be sen de, siktir et.

Red Amerika'da hastaneye alınmadığı için ölen bir askeri hatırladı. Çocukcağız üç gün ateşli ateşli talime çıkmıştı, çünkü mevki hastanesinin bir genelgesi vardı: Ateşi otuz dokuzu geçmeyen er hastaneye alınmayacaktı. Er dördüncü gün hastaneye kaldırıldıktan birkaç saat sonra ölmüştü. Ağır bir zatürreeye yakalanmıştı.

Tabii bunların hepsi düşünülüp taşınılmış şeyler, diye düşündü Red. Heriflere kızacaksın, viziteye çıkmak istemeyeceksin, onlar da seni istedikleri gibi cepheye sürecekler. Elbetet ikide bir erler ölecek, ama ordu için ha şu ölmüş ha bu ne farkı var? Bu şarlatan herifler böyle hayvanca davranmak emrini garanti yukarıdaki eşşoğlu eşşeklerden almışlardır. İşin burası aklına gelince acı ve haklı bir tad duydu. Sanki biz insan değiliz.

Ama bunun arkasından öfkesinin korkudan ileri geldiğini anladı. Beş yıl önce olsaydı bu doktoru kovardı. Eski bir söz var, ve bu söz orduda daha da doğru. Kaderde varsa düzülmek neye yarar üzülmek. Ulan Red eğer her istediğini yaparsan bir ay dayanamazsın, dedi kendi kendine. Öte yandan hayvan gibi oradan oraya güdülecek olursan da hiç bir değerin kalmaz. Ama ne kadar düşünsen çaresi yok bunun.

Wilson'un sesini duyunca birdenbire irkildi.

— Hadi Red gidelim artık.

— Peki.

Birlikte yürümeye başladılar.

Wilson hiç sesini çıkarmıyordu, kaşını çattığı için geniş alnı kırış kırıştı.

— Red be, keşke viziteye çıkmasaydık.

— Doğru.

— Ameliyat olmamız gerekiyor.

— Hastaneye mi havale ettiler?

Wilson başını salladı:

— Doktor, sefer bitinceye kadar bekleyebilir dedi. Acelesi yokmuş.

— Nen var?

— Bilmiyorum ki, oradaki herif karnımda bir bokluk olduğunu söyledi.

Wilson bir an ıslık çaldı, sonra şu sözü ekledi:

— Babam ameliyat masasında öldü, onun için hiç istemiyorum.

— Yok canım, merak etme, dedi Red. Kötü bir şey olsa hiç bırakırlar mı, hemen ameliyat ederler.

— Anlamıyorum be Red. Beş kere ilâç aldım, her defasında da iyileşti. Bir arkadaşım bir ilâç sağlık vermişti, pirdon mu, pridion mu, neydi, böyle bir şey. İlâçları alınca düzeliyordu, ama doktor düzelmemiş, dedi.

— Hadi canım bir bok bildiği yok deyyusun.

— Evet, evet, deyyusun biri, ama Red benim içim gerçekten bombok. Kolay işeyemiyorum, sırtım ağrıyor, arada bir kramp giriyor.

Wilson horgören bir havayla parmaklarını çatırdattı:

— Garip bir hastalık Red. Sevişirken iyi, tatlı, sıcak, hoş, pelte gibi hissediyorum kendimi, ama sonradan içim altüst oluyor, anlamıyorum neden. Bu herif yanıldı. Benim hastalığım başka. Sevişmek insanı böyle mahveder mi?

— Edebilir, dedi Red.

— Benim aklım ermiyor, ne dersen de sen Red.

İyi bir şeyin sonunda insanın canının yanması akıl alır şey mi?

Sonra içini çekti:

— Bana bak arkadaş, ben ne yapacağımı şaşırıp kaldım artık.

Çadırlarına döndüler.

WOODROW WİLSON

YENİLMEZ ADAM

Kısa, alabros kesilmiş altın sarısı saç, sağlam, sıbhatli, pespembe geniş bir yüz; iri hatları iyice belirli, otuz yaşlarında iriyarı bir adam. Yapısına aykırı düşen yuvarlak gümüş kenarlı gözlükleri, ilk bakışta okumayı seven, ya da, en azından, metotlu bir adam havası veriyor. «Yattığım kızlarız içinde o küçük parçayı unutmayacağım hiç bir zaman,» derken elinin tersini geniş alnından, altın sarısı alabros saçına götürüyor.

Tembellik, yozlaşma, ölüm ve hastalık, tekdüzelik ve zorbalık gibi klişeler yerleşmiş kafanıza. Ama caddedeki fiyakalı refah sıkıntılıdır, sıcaktır, kalabalıktır, dükkânlar küçük ve pisttir. Güneş, pis asfaltın üzerinde parıldarken ve yerdeki basılmış kâğıtların toz dolmuş yırtıklarını ortaya çıkarırken, yorgun ve telâşlı kızlar, sıska bacaklarıyla, makyajlı yüzleriyle koskoca renk renk reklâmlı sinemaların önünde, yüzlerindeki sivilceleri kopara kopara ve gözlerini kısa kısa bakarlar.

Yüz metre gerilerdeki arka sokaklar yeşildir, güzeldir, ve ağaçların yaprakları birbirlerine girmiştir. Evler eskidir ve kendilerine göre havaları vardır, köprüyü geçersiniz, aşağıya bakarsınız: küçük bir dere, birtakım yuvarlak yumuşak kayaların çevresinde dönmektedir yavaş yavaş, durgun ve uyuşuk Mayıs. Büyüyen şeylerin sesleri, yaprakların hışır-

tıları var esintilerde. Az ileride de, her zaman, küçük bir ev vardır, pancurları kırılmış, sütunları dökülmüş; duvarlarının koyu gri mat rengi siniri alınmış dişler gibi. Bu ev sokakların güzelliğini bozuyor, koyu ve sert ölümü belirliyor.

Şehrin merkezindeki meydanda boş bir çimenlik vardır; General Jackson'un heykeli durur kaidesi üzerinde: Yerdeki betonun üzerinde piramit biçiminde yığılmış top güllelerine, kuyruğu kalınamış eski topa bakmaktadır, düşünceli düşünceli. Heykelin arkasındaki zenci mahallesinin toprak yolları şehrin dışındaki tarlalara kadar uzayıp gider.

Burada, bu zenci getto'sunda, kulübeler ve gecekondular direkleri üzerinde sarkmıştır, tahtaları kurumuş, kıymık kıymık olmuştur, ölmüştür; birbirinden ayırık döşeme tahtalarının üzerinde fareler ve hamam böcekleri dolaşmaktadır. Her şey sıcağın altında eriyip gitmekte.

Mahallenin sonuna doğru, hemen hemen tarlaların içinde, beyaz ırkın fukaraları aynı biçimdeki kulübelerin içinde yaşamaktadırlar, ve günün birinde, şehrin öte başında, ağaçları gökyüzünü örtecek kadar büyümüş dümdüz caddelerdeki kütük evlerde oturacaklarını, bir ayakkabı satıcısı, bir bankada kasadar ve bir fabrikada ustabaşı olacaklarını ummaktadırlar.

Şehrin üzerinde Mayısın ağır, uyuşuk ve hafif rüzgârı, boğucu bir ilkbahar havası.

Birtakım kimseler yalnız sıcağı duyarlar. Aşağı yukarı on altı yaşındaki Woodrow Wilson toprak yolun kenarında bir kütüğün üzerinde serilip yatar, ve güneşte uyuklar. Beli sıcaktır ve bütün vücudunda

tatlı bir tembellik dolaşmaktadır. Birkaç saat sonra Sally Ann'ı görmeye gideceğim. Sıcağın kokusu, meme başının ve kadın kalçasının hayali, burnunu gıdıklıyor hırsla. Of, artık akşam olsa. İnsan güneşin altında bacaklarını düşüne düşüne eriyip gider. İç çekiyor, ayaklarını gelişigüzel uzatıyor.

Babam uyuyordur şimdi.

Arkasında, tahta direklerin üzerinde çarpık duran verandada, babası pas tutmuş salıncaklı bir koltukta uyuyor, ıslak gömleği göğsüne yapışmış.

Babam gibi içen var mı. Gülüyor kendi kendine. Yalnız ben varım, bir iki yıl sonra görüşürüz. Ulan güneşin altında yatmaktan başka ne ister insan.

İki zenci çocuğu geçiyor. Dizginlerinden yakalamış sürüklüyorlar bir katırı. Duruluyor.

Hey. Zenci piçleri, adı ne bu katırın?

Çocuklar bakıyorlar, korkuyorlar, biri ayağını toza sürtüyor. Josephine diye kekeliyor.

Ya. Vay anasını. Kahkahayla gülüyor. Oh ne âlâ bugün iş yok. Esniyor. Sully Ann benim on dokuzuma basmadığını anlamasa bari. Benden hoşlanıyor. Çok iyi kız.

On sekiz yaşında bir zenci kızı geçiyor önünden. Çıplak ayakları ufak toz bulutları kaldırıyor önünde yürürken. Kazağının altında sütyen yok, sallanan memeleri çok dolu ve yumuşak. Yuvarlak, şehvetli bir yüzü var.

Kıza bakıyor, yeniden oynatıyor bacaklarını. Vay anasını. Kızın kuvvetli kalçaları oynuyor yavaş yavaş, uzaklaşmasını zevkle seyrediyor.

Bugünlerde buna benzer bir şey deneyeceğim.

İçini çekiyor yeniden, rahat rahat, esniyor. Güneş belinde dayanılmayacak kadar tatlı. Bana kalır-

sa insanın mutlu olması zor değil.

Gözlerini kapıyor. Binbir türlü eğlence var insanın zevk alacağı.

Bisiklet dükkânının içi loş. Yağ lekesi içinde tezgâhlar. Bisiklet döndürüyor, el frenlerini sıkıyor. Bugüne kadar arka tekerlek frenlerinden başkasını görmemiş, şaşırıyor. En iyisi Wiley'e sorayım, dinine yandığımın şeylerini nasıl tamir ediyor; ustasına dönüyor, sonra duruyor; kendim de yaparım, diye karar veriyor.

Loşlukta kısıyor gözlerini, bağlama çubuğunun frenleri nasıl çektiğini inceliyor, pedalı tekerleğin çamurluğuna doğru itiyor. Biraz araştırdıktan sonra bir somunun gevşemiş olduğunu görüyor, tel açıkta kalmış bu yüzden. Somunu sıkıştırıyor. Frenler işliyor. Tamam.

Bunu icat eden amma da akıllı adammış, diyor kendi kendine. Tam bisikleti bir yana bırakmak üzereyken parçalarını sökmeye karar veriyor. Bu frenin bütün dalgalarını öğreneceğim.

Bir saat sonra, bisikleti parçalayıp yeniden takınca gülümsüyor, memnun. Makineye benzer bir şey yok. El frenini oluşturan telleri, somunları, manivelaları gözünün önüne getirirken büyük bir sevinç var içinde.

Makine denen şey ne ki, çok basit bir şey, kendin de yapabilirsin. Islık çalıyor hafif hafif, keyfine diyecek yok. Bak görürsün, bir iki yıla kalmaz her şeyi tamir ederim ben.

Ama bir iki yıl içinde bir otelde çalışıyor. Ekonomik buhrandan ötürü dükkânı kapanmış. Tek bulabildiği iş ana caddenin sonundaki elli odalı otelde

bahşiş karşılığı kat garsonluğu. Biraz para biriktiriyor, her zaman kadın ve içki bulabiliyor. Yalnız otelde, sayılı gelen birkaç saatlik gece nöbetleri sırasında kız bulamıyordu.

Arkadaşlarından birinin eski bir Ford otomobili var. İzinli olduğu zamanlar arkadaşıyla birlikte bu arabayla dolaşıyor toprak yollarda, vites kolunun yanındaki gevşek lastik ayakların üzerinde bir galonluk şişe sarsılıp duruyor aralarında. Arada sırada bir iki kız da alıyorlar yanlarına, pazar sabahları çoğunlukla bilmedikleri odalarda uyanıyorlar, ne olup bittiğinin farkında değiller.

Bir pazar sabahı uyandığında bir de bakıyor ki evlenmiş. *Yatakta mahmur mahmur uyanıyor, kolunu yanındakinin beline doluyor. Başının üstünde çarşaf, sıcak deriye ve üçgenin derin siyah kıllarına bakıyor. Parmağını kızın göbeğine koyuyor.* Haydi. Kalk. Kızın adını hatırlamaya çalışıyor.

Günaydın, Woodrow. Kızın kaba ve güçlü bir sesi var. Durmadan esniyor ve ona dönüyor. Günaydın, sevgili kocam.

Kocan mı? Başını sallıyor, geceleyin olup bitenleri kavramaya çalışıyor. Demek ikiniz de evlenmek istiyorsunuz? demişti Sulh Hakimi. Gülmeye başlıyor. Hay Allah kahretsin! Kızla nerede tanıştığını hatırlamaya çalışıyor.

Bizim Slim nerede?

Öteki odada Clara ile yatıyor.

Bizim Slim de evlendi mi? Evet, evet, o da evlendi. Wilson bir daha gülmeye başlıyor. Sevişmelerini hatırlıyor, ve sıcak bir ürperti geçiriyor. Kız okşuyor yavaş yavaş. Çok güzelsin, sevgilim, önce de sana dediğim gibi.

Sen iyi bir adamsın, Woodrow, diyor kız, kupkuru bir sesle.

Evet. Bir an düşünüyor. *Nasıl olsa evlenecektim. Babamın evinden ayrılırım, Tolliver Street'de bir ev tutarım, geçinip gideriz.* Bir daha bakıyor kıza, gözünü gezdiriyor vücudunda. *Sarhoş da olsam ben bilirim yaptığımı.* Kıs kıs gülüyor. Evlenmiş, vay anasını, öpüşelim bari şekerim.

İlk çocuğunun doğduğu günün ertesi hastanede karısıyla konuşuyor.

Alice, şekerim, bana biraz para verir misin?

Ne için, Woodrow. Sana neden para vermiyorum, biliyorsun. Son defa olanlar yine olacak, Woodrow, bu para lâzım bize, çocuğun parasını ödemeliyiz, hastanede doğurdum.

Başını eğiyor. Alice, erkek kısmı arada sırada içmek ister. Garajda çok çalışıyorum. Biraz dinlenmek istiyor canım. Bak sana ne kadar açık söylüyorum.

Kuşkuyla bakıyor karısı. Sakın başka bir kadınla gidip yatmayasın.

Bıktım artık bu sözlerden, Alice, kocana güvenmezsen daha çok hastalanırsın. Bu sözlerinle incitiyorsun beni.

Karısı on dolarlık bir çek imzalıyor, kargacık burgacık bir imza. Çek defterinden ötürü övündüğünü biliyor karısının. Çok güzel bir imzan var, diyor.

Yarın sabah yine gel, şekerim.

Elbette. ...

Caddede, çekin tutarını aldıktan sonra, bir meyhaneye dalıyor. Biliyorum, kadın Tanrının yarattığı en boktan hayvan, diyor. Evlendiğin sırada

başka, evlendikten sonra başka. Şeker gibi bir kız alıyorsun, bir de bakıyorsun orospu oluyor sonradan. Bir orospu alıyorsun, bir de bakıyorsun ahçılık onda, dikiş onda; senden başka kimseye bacaklarını açmıyor; zamanla bacaklarını sana bile kapatır Allah bilir, *gülüyor*. Ne olursa olsun, bir iki gün özgürüm ya, sen ona bak.

Yollarda yürüyor; otostopla kırlara gidiyor. Otomobilden indikten sonra bir galonluk içki şişesini sırtına vuruyor, bodur çamların arasında iniyor. Bir çiftlik kulübesinin önünde duruyor, kapıyı tekmeleyerek açıyor. Clara, şekerim.

Woodrow, neden geldin buraya kadar?

Şey, biraz göreyim seni dedim. Hani bizim Slim, bir hafta burada yok da, işi çıkmış galiba.

Ama senin arkadaşın o.

Elbet, ama onun karısı benimkinden güzel. *Gülerler*. Gel bakayım buraya şekerim, içelim biraz. Gömleğini açıyor, kadını kucağına oturtuyor. Kulübenin içi çok sıcak, kadını sıkıştırıp duruyor. Bak sana bir şey anlatayım, bir süre önce başımdan savdığım bir orospu vardı, bir gecede on iki kere, bak inanmazsan şimdi görürsün. Balımı akıtayım. Canını çıkarayım da anlarsın.

Çok içme Woodrow, halin kalmaz.

Hiç bir şey düşüremez beni çaptan. Ben bu işe düşkün bir adamım. Şişeyi dikiyor ağzına, boynunu siliyor, içki sızıntıları kulağından doğru akarak göğsünün altın sarısı kıllarının arasında kayboluyor.

Woodrow, sen kötü bir adamsın, insan hastanede doğum yapan karısına yalan söyler mi? Cebindeki bütün parasını harcar mı? *Alice'in sesi inîltili.*

Ne diyeyim bilmem ki Alice. keselim bu lafı ar-

tık. Sana çok iyi kocalık ediyorum ya, sen ona bak, ne diye bunları karıştırıp duruyorsun. Biraz gönlümü eğlendirmekten ne çıkar, haydi, haydi, yine kızdırma beni.

Woodrow, sen benim gibi karıyı bulmuşsun da bunuyorsun, evlendiğimiz günden beri sana bağlı kalmadım mı? Şimdi artık çocuk babasısın da, otur oturduğun yerde, benim imzamı taşıyan bir çek daha doldurmayacağını, bütün parayı bankadan çekmeyeceğini ben nereden bileyim.

Biraz hoşça vakit geçirmemden memnun olursun sandım, ben ne bileyim. Ah bu karılar, bütün istedikleri kocalarını yanlarından ayırmamak.

Ama boyuna orospulardan hastalık alıp getiriyorsun.

Haydi, haydi, yine kızdırma beni. Piridin midir ne Allahın belâsı ise onu aldım. İyi geldi işte. Kaç kere tedavi ettim kendimi.

Ama sonra öleceksin bu hastalıktan.

Saçma konuşma. *Bir korku ürpertisi geçiriyor, ve hemen önlüyor.* Hastalıktan korkanlar hasta olur. Aldırmazsan bir şey olmaz. *İçini çekiyor ve kolunu okşuyor.* Haydi bakayım şekerim, canım benim, bu masalları bırak, seni çok seviyorum, biliyorsun, arada sırada senin de hesabını görüyorum ya.

İçini çekiyor yeniden. *Her istediğini yap, yine de dırdır. Onun için yalan söyleyeceksin, yutturacaksın, ama bakma yine on metre kuzeye gideceğin yerde elli metre güneye gidersin o da başka..*

Ana caddede yürüyor, yanında en büyük kızı, şimdi altı yaşında.

Niye bakıyorsun Mary?

Hiç babacığım, bakıyorum işte.

Peki yavrum.

Vitrinde bir bebeğe baktığını görüyor. Bebeğin ayağında fiyat etiketi: $4.59. O bebekten mi istiyorsun?

Evet babacığım.

En sevdiği çocuğu. İçini çekiyor. Yavrum, babacığının yüreğini sızlatıyorsun. Cebini karıştırıyor, beş dolar buluyor; bütün haftalık harçlığı. Daha perşembe. Peki alalım öyleyse kızım.

Babacığım, annem kızar sonra aldın diye?

Hayır, yavrum. Babacığın anneciğini yola getirir, sen merak etme. İçinden gülüyor. *Ne de güzel orospu.* Küçük poposuna eliyle hafif hafif vuruyor. *Bugünlerde biri mutlu olacak.* Gir içeri Mary.

Eve dönerlerken, Alice'in bebek yüzünden koparacağı kavgayı düşünüyor. *Haydi be, boş ver, kavgaya başlarsa ben de beylik çirkefliklerime başlarım, hemen. Yelkenleri suya indirir. Karı milletini korkutacaksın arkadaş, kadınlar başka şeyden anlamazlar.* Hadi yürü, Mary.

İkisi birlikte caddede giderlerken o dostlarına selâm veriyor, gülüyor. *Düzünce neden çocuk oluyor bir türlü anlamıyorum; bir tek şey bir tek şeydir, başka bir şey başka bir şeydir. Hiç akıl erer şey değil, ne yapacağını şaşırıyor insan. Allah kahretsin, ne yapacaksın, başa gelen çekilir, kendini alıştırmaya bak.*

Çocuk düşüyor, o kaldırıyor. Haydi yavrum, bebeğini sıkı tut, ben de seni tutuyorum korkma, her şey düzelir, sen merak etme.

Tek çare boş vermek, o zaman rahat eder insan. Sevinçli ve rahat evine dönüyor. Alice bebeğe çok para vermişsiniz diye yakınınca o da beylik çirkefliğini takınıyor, içkisini dolduruyor.

13

Hearn, Dalleson'un bölüğüne nakledildikten sonra Cummings çok hızlı bir hafta geçirdi. Hemen hemen bir aydan beri ertelemekte olduğu Toyaku Hattına yapılacak son ve büyük saldırı artık fiilen bir zorunluluk olmuştu. Kolordudan ve ordudan aldığı mesajlar saldırıyı daha fazla ertelemeye izin vermeyecek nitelikteydi; yüksek kademelerde de bunu haber veren birtakım adamları vardı. Bir iki hafta içinde bir başarı elde etmek zorunda olduğunu biliyordu. Kurmayı, bütün ihtimalleri hesap ederek son ayrıntılarına kadar bir saldırı planı hazırlamış, saldırının üç gün içinde başlaması kararlaştırılmıştı.

Ama Cummings üzgündü. Elindeki güç bir kaç bin kişilik bir kuvvet karşısında oldukça yeterli sayılabilirdi, ama girişilecek hareket cepheden bir saldırıydı; bu saldırının da önceki saldırı gibi başarısızlığa uğramaması için hiç bir neden yoktu ortada. Erler ilerleyecek, belki de ilk karşılaşacakları direnmenin önünde yavaşlayacaklardı. Onları ilerlemeye zorlayacak hiç bir araç yoktu elinde.

Cummings birkaç haftadan beri başka bir planla oynuyordu, ama bu planın gerçekleşmesi için denizden desteğe ihtiyacı vardı, oysa bunu sağlayacağı şüpheliydi. Birkaç sondaj yaptı, birbiriyle çelişen birtakım cevaplar aldı, bu yüzden bir türlü karar veremiyordu. Somut ve iyi bir şey ortaya çıkarabil-

mek için ikinci derecedeki planı şimdilik kafasında bir yana bırakmıştı. Ama onu asıl çeken bu plandı, ve kurmay subaylarıyla bir sabah yaptığı toplantıda deniz desteğini de hesaba katacak birtakım ek planlar hazırlanmasına karar verildi.

O plan basitti, ama sağlamdı. Toyaku Hattının sağ kanat ucu yarımadayı adaya bağlayan noktanın iki üç kilometre gerisindeydi. Bunun on kilometre gerisinde Botoi Körfezi denilen küçük bir koy vardı. Generalin planına göre bu koya bin kişilik kadar bir kuvvet çıkarılacak, bu kuvvet karadan ilerleyecek, Toyaku Hattının merkezini geriden kuşatacaktı. Bu sırada azalan kuvvetleriyle girişeceği cephe saldırısı Japonların gerisinden ilerleyen kendi kuvvetleriyle birleşmek üzere ilerleyecekti. Bu geriye sarkma harekâtı ancak başarılı bir çıkarma hareketinden sonra mümkün olabilirdi.

Planın en tehlikeli noktası işte burasıydı. Generalin elinde şileplerin getirdiği malzemeyi karaya çıkaracak kadar çıkarma teknesi vardı; General herhangi bir hareket sırasında gerektiğinde kuvvetlerini nakletmek için bunları kullanabilirdi, ancak Botoi Körfezi kendi toplarının hemen hemen menzili dışındaydı, ve hava keşif raporlarından anlaşıldığına göre elli ve belki de yüz kişilik bir Japon kuvveti bu kıyıda kazamatların ya da beton mevzilerin içine yerleşmiş bulunuyordu. Ne top, ne de pike uçakları onları bu mevzilerden atabilirdi. En azından bir ve belki de iki muhribin, belki de bin metre uzaktan doğrudan doğruya hedefe ateş etmesi gerekiyordu. Buraya donanma desteği olmadan bir tabur asker çıkaracak olursa kanlı ve korkunç bir kıyım olabilirdi.

En azından yetmiş beş kilometrelik bir kıyı bo-

yunca askerlerini çıkaracak tek yer Botoi Körfezi idi. Botoi'nin ilerisinde Anopopei'nin en sık ormanları başlıyor, bu ormanlar kıyıya kadar geliyordu. Kendi cephesine yakın olan kıyılarda ise dik uçurumlar vardı. Karaya çıkacak askerlerinin bu uçurumları aşmasına imkân yoktu. Başka bir çare de görünmüyordu. Toyaku Hattına geriden sarkmak için deniz kuvvetlerinin yardımı gerekti.

Bu geriden sarkma hareketinde Cummings'i saran «psikolojik bir etken» vardı: Botoi körfezinde düşmanın gerisinde karaya çıkacak askerlerin geriye çekilmekle hayatlarını kurtarmaları imkânsızdı. Bu kuvvet ne yapıp yapıp ilerleyecek, kendi birlikleriyle birleşecekti. Askerler ilerlemek zorundaydılar. Sonra cepheden taarruza geçecek askerler de daha hevesli olacaklardı. Cummings tecrübesiyle biliyordu ki, askerler herhangi bir harekette kendilerine kolay bir görev düştüğü kanısında olurlarsa daha iyi dövüşüyorlardı. Cepheden taarruz edenler kara çıkarma birliklerine verilmedikleri için memnun olacaklar, ve daha önemlisi, düşman geriden kuşatıldığı için —aslında çok önemli değildi ya— daha yumuşak bir direnme ile karşılaşacaklarını sanacaklardı.

Cepheden taarruz planı tamamlandıktan sonra artık yapılacak iş bütün malzemenin cepheye taşınması için birkaç gün beklemekten ibaret olacaktı. Bu arada Cummings kurmayındaki subaylarla özel bir toplantı düzenledi, yeni planını açıkladı, büyük bir saldırının temelini oluşturacak birtakım emirler verdi; eline fırsat geçer geçmez kullanacaktı bunları. Aynı zamanda da gerekli kanallardan üç muhribin verilmesini rica etti. Sonra kurmayın başına sardı işi, olduğu gibi.

Binbaşı Dalleson öğle yemeğini acele acele yedikten sonra kendi harekât çadırına döndü, Botoi çıkarması planlarını hazırlamaya başladı. Masasına oturdu, yakasını açtı, dikkatli ve yavaş hareketlerle birkaç kalem yonttu; alt dudağı sarkıyordu, ıslak ıslak ve düşünceli düşünceli. Sonra boş bir kâğıt çekti, üzerine büyük harflerle «Coda Herakatı» diye yazdı. Memnun memnun içini çekti, bir puro yaktı; hiç işitmediği «Coda» kelimesinin ne olduğuna aklı takıldı bir an. «Belki de kod» demek diye mırıldandı, sonra unuttu. Yavaş yavaş, dikkatli dikkatli, önündeki görev üzerinde kendini toplamaya çalıştı. İşte tam ona göre bir problemdi bu.

Hayali geniş olan bir insan böyle bir göreve sınırlenebilirdi, çünkü aslında yapılacak iş uzun uzun kuvvet ve malzeme listeleri hazırlamak ve bir de program yapmaktan ibaretti. Bir kelime bilmecesini çözmek için gereken sabıra ihtiyaç vardı yalnızca. Ama Dalleson önündeki işin ilk bölümünden hoşlandı, çünkü başaracağını biliyordu, yalnız bu işin bir de pek emin olmadığı başka yanları vardı. Bu işler ancak talimnamenin gösterdiği esasları izlemekle yapılabilirdi ve Dalleson bu konuda, kulağı olmayan bir insanın bir müzik parçasını tanıdığı zaman duyduğu zevki duyardı.

Dalleson karaya çıkarılacak askerlerin cephedeki mevzilerinden deniz kıyısına nakli için ne kadar kamyon gerektiğini hesaplamakla başladı işe. O sırada cephe taarruzu elbette ki gelişmekte olacağından hangi birliklerin kullanılacağına şimdiden karar vermeye imkân yoktu. İlerideki duruma bağlıydı bu. Ama herhalde adadaki dört silâhlı *piyade* taburundan biri olacaktı; bu yüzden Dalleson bu problemi dört ayrı probleme böldü, her olanağa başka başka

sayıda kamyon tahsis etti. Karadan yapılacak saldırı için kamyonlar gerekti, ve bunun tahsisi de donatıma atti. Dalleson başını kaldırdı, çadırında çalışan memurlara ve subaylara kaşlarını çatarak baktı:

— Hey, buraya bak Hearn, diye bağırdı.

— Buyurun.

— Şunu Hobart'a götür, kamyonları nereden alabileceğimizi bize söylesin.

Hearn selâm verdi, Dalleson'dan kâğıdı aldı, hafif hafif ıslık çalarak çadırdan çıktı. Dalleson arkasından hayretle baktı; yüzünde düşmanca bir ifade vardı. Hearn'e biraz sinirleniyordu. Bu duygusunu açığa vurmuyordu ama ondan pek hoşlanmıyor, ona ne yapacağını da bilmiyordu. Hearn her zaman kendisiyle alay ediyor gibiydi, ama bu duygusunun dayandığı somut bir olay yoktu ortada. Hearn'i General kendi bölümüne verdiği zaman biraz hayret etmişti, ama kendisini ilgilendirmeyen bir şeydi bu; Dalleson, Hearn'i harita kopya eden yazıcıların denetlenmesiyle görevlendirmiş ve onunla bir daha ilgilenmemişti.

Hearn görevini çadırda bulunan on on beş erle birlikte sessiz sedasız, hakkıyla, ve hemen hemen aralıksız yapıyordu. Dalleson'un pek aldırdığı yoktu ona. Daha doğrusu başlangıçta aldırmıyordu en azından. Sonraları Hearn'in çadıra yeni, alaycı bir hava getirdiği anlaşıldı. Çok sıkıntılı ve anlamsız işler karşısında bir çeşit bıyık altından gülmeler başlamıştı çadırda. Bir ara Hearn'in şöyle dediğini işitti: «Elbet, bizim Et Tulumu tümenin üstüne titriyor; çoluğu yok çocuğu yok, kuş da getirmiyor, ne yapsın adamcağız?» Bu söz üzerine bir gülüşmedir başlamıştı. Dalleson'un kafasına takılmıştı: Hearn onu kasdetmişti.

Dalleson alnını ovuşturdu, masasının başına

döndü, karaya çıkacak askerlerin indirme ve bindirme çizelgesi üzerinde çalışmaya başladı. Çalışması ilerledikçe purosunu zevkle çiğniyor, ikide birde durarak dişine yapışan tütün yapraklarını çıkarmak için kocaman parmaklarından biriyle ağzını kazıyordu. Zaman zaman da, alışkanlıkla, başını kaldırıyor, çadıra göz gezdiriyor, haritaların yerli yerinde olup olmadığını, adamlarının çalışıp çalışmadıklarını denetliyordu. Telefon çaldığı zaman duruyor, başkasının cevap vermesini bekliyor, eğer cevap uzarsa ters ters başını sallıyordu. Masası çadırın yüksek bir yerindeydi; istediği zaman bütün ordugâhı masasından görebiliyordu. O sırada küçük bir rüzgâr çıkmıştı; rüzgâr ayağının altındaki az çiğnenmiş otları titretiyor, ve yüzünün bütün geniş ve kırmızı alanlarını serinletiyordu.

Fukara bir ailenin bir sürü çocuğundan biriydi, Binbaşı; orta okulu bitirdiğinde kendisini çok talihli saymıştı. 1933'te orduya girinceye kadar kaçırdığı birçok fırsat, ve gerçekten talihsizlikler yüzünden hayatta yükselememişti. Sürekli ve sıkı çalışma niteliği, üstlerine gözü kapalı bağlılığı o zaman pek dikkati çekmemişti, çünkü çekingen ve sessizdi gençliğinde. Ama orduda iyi bir asker oldu. Assubaylığı sırasında denettiği bütün ayrıntılar büyük bir değer kazandı ve terfiler birbirini izledi. Ama savaş başlamasaydı Dalleson belki de emekli oluncaya kadar başçavuş kalırdı.

Orduya yeni elemanların akını başlayınca Dalleson hemen teğmenlikten üsteğmenliğe, oradan da yüzbaşılığa yükseldi. Talimde bölüğüne çok iyi komuta ediyordu; bölüğündeki erler çok disiplinliydi; denetlemelerde hep birinci geliyordu birliği, erlerinin yürüyüş güçleri bir harikaydı. Bütün bunlardan baş-

ka, kıtası onun bölüğündeki askerlerle övünüyordu. Dalleson özellikle buna önem veriyordu. Kışla meydanında bölüğü karşısında yaptığı konuşma bir hayli alay konusu olmuştu. «Ulan siz en sıkı alayın, en sıkı taburunun, en sıkı bölüğünün en sıkı askerleriniz... vb.» Askerler bu sözleriyle alay ettikleri halde onun gıllığışsız yanını beğenmişlerdi. Klişe laflara bayılıyordu. Binbaşılığa terfi ettirilmesi kadar tabii bir şey olmazdı elbette.

Ama Dalleson'un bütün dertleri binbaşı olur olmaz başladı. Erlerle doğrudan doğruya ancak seyrek olarak temas edebileceğini, hemen hemen yalnızca subaylarla konuşabileceğini, bu yüzden biraz kıyıda köşede kalacağını anladı. Şurası bir gerçekti ki binbaşı subaylardan pek hoşlanmıyordu; yüzbaşı olduğu zaman bile kendisini çokluk erlere daha yakın buluyordu. Şimdi ise ağız bozukluğunun erler tarafından beğenildiği günler geride kalmıştı; binbaşı olunca oturup kalkmasına, söylediği sözlere dikkat etmek zorunda kaldı. Nasıl davranması gerektiğini kesin olarak hiç bir zaman bilmiyordu. Sonunda —içten içe, kendisi kabul etmedi ama— mevkiine layık olmadığını sanmaya başladı. Birlikte çalıştığı yüksek rütbedeki subayların yanında biraz eziliyordu; işin yüklediği sorumluluklar onu zaman zaman umutsuzluğa düşürüyordu.

Harekât dairesinde bulunması da rahatını kaçıran nedenler arasındaydı.. Bu daire tümenin harekâttan ve eğitimden sorumlu olan bölümüydü. Bu bölümün verimli olabilmesi için mükemmel, metotlu ve hızlı bir çalışma kadar, ayrıntıların altından kalkabilecek bir yetenek de gerekti. Başka bir tümende olsaydı Dalleson belki de bu görevde uzun bir süre kalamazdı, ama General Cummings harekât işleriyle

herhangi sıradan bir tümen komutanından daha çok ilgileniyordu; kendisinin başlatmadığı pek az plan vardı, ve şahsen kendisinin onaylamadığı en küçük bir askeri hareket yoktu. Bu durumda, Generalin haritalarında birtakım yerleri gölgelerle gösterebilmesi için Dalleson'un bir harekât dairesi subayının bütün yeteneklerine sahip olması gerekmiyordu. Binbaşı yerinde kalabilmişti; çünkü selefinden ibret almıştı. Selefi bir yarbaydı ve tam bu mevkiin adamıydı, ancak başka bir yere nakledildi sonradan. Nedeni: Generalin kendisinden başkasının kullanmasını istemediği yetkilerden bir kısmını bu yarbay üzerine almak istemişti.

İşlerin arasında bocalayıp duruyordu Binbaşı, ya da daha kesin olarak söylemek gerekirse, terleyip duruyordu. Parlak bir şekilde ortaya çıkaramadığı şeyi çok çalışarak elde etmeğe kararlıydı. Zamanla, günlük muameleleri, ordu planlama mekanizmasını, doldurulacak formülleri öğrenmişti, ama yine de bir tedirginlik vardı içinde her zaman. Kafasının yavaş işlemesi, elinde kâğıt olmadan - hele zaman da kısa ise - karar vermek için uzun uzadıya düşünmesi kaygulandırıyordu onu. Japonların saldırıya kalktığı gece Generalle aralarında geçenlere benzeyen olayları hatırlayabilseydi elbette ki çok ıstırap çekecekti. Elindeki birlikleri, General'in sahra telefonunda yaptığı kadar kolaylıkla, dahası bu kolaylığın çok ufak bir parçasıyla bile yayamayacağını biliyordu ve General bu işi kendisine bıraksaydı apışıp kalacaktı. Bulunduğu mevkiin önemli yeteneklerini gerektiren bir durumun ortaya çıkmasından ödü kopuyordu, çünkü bu yetenekler yoktu onda. Harekât dairesinden başka herhangi bir görevde bulunmayı tercih ederdi.

Bununla birlikte başka bir yere naklini istemek

Binbaşının aklından bile geçmiyordu; bundan daha iğrenç bir düşünce olamazdı onun için: Maiyetinde bulunduğu komutanın iyi bir subay olduğunu anlarsa ona her zaman sonuna kadar bağlı kalırdı. Şimdiye kadar hiç kimse onu General kadar etkilememişti. General kendisine mevkiinden ayrılmayı emretmedikçe General'i terketmek Binbaşı Dalleson'un aklından bile geçmiyordu; Japonlar ordugâhı ele geçirseler belki General'ini savunurken ölecekti. Ağır işleyen kafasının ve ağır vücudunun tek romantik yanı buydu. Bundan başka, General'i desteklemek Binbaşının bir tutkusuydu da. Elbette ki çok geri bir tutkuydu bu; orta Çağlarda zengin bir adam günün birinde kral olmayı nasıl aklından geçirmezse Binbaşı da General olmayı öylece düşünmezdi. Binbaşı savaş bitmeden önce Yarbay, çok çok belki de albay olmak istiyordu. Harekât Dairesi Başkanı olarak da bu rütbeyi alabilirdi. Basit bir şekilde şöyle düşünmekteydi: Savaştan sonra orduda kalacaktı. Savaş zamanında yarbaylığa kadar yükselirse savaştan sonra orduda en fazla yüzbaşılık rütbesine indirilebilirdi. En çok beğendiği rütbe, başçavuşluktan sonra, yüzbaşılıktı. Yeniden assubay olmanın kendisine yakışmayacağını düşünüyordu. Onun için, ıkına sıkına, Harekât Dairesi Başkanlığıyla güreşip duruyordu.

Zaman çizelgelerini bitirdikten sonra yürüyüş emirlerini hazırlamaya başladı, isteksizce. Cephedeki bir taburu yerinden kaldırmak ve kumsala yürütmek için bu emirlere ihtiyaç vardı. Pek karışık bir iş değildi aslında, ama hangi taburun yerinden alınacağını bilmediği için dört tane takım nakil emri hazırladı ve her duruma göre açılacak boşluğu doldurmak üzere birliklerin yapacakları yan hareketleri tesbit etti. Öğleden akşama kadar bu işle uğraştı, gerçi bu

arada işin bir kısmını Leach'e ve başka bir yardımcısına verdi, ama onların da hazırladıkları şeyleri kontrol etmek gerekiyordu. Binbaşı çok titiz ve çok ağırdı.

Sonunda bitirdi işini, Botoi'da karaya çıkacak tabur için bir yürüyüş emri tasarısı hazırladı. Bu konuda tecrübesi olmadığından ne yapacağını bilmiyordu. General hücumun genel çizgisini vermişti, ama bu çizgi pek kesin değildi. Şimdiye kadarki tecrübelerine göre Dalleson General'e bir tasarı sunar, General bu tasarıyı inceler, harekâtın ayrıntılarını kendisine bildirirdi. Bu sefer tasarı sunmaktan kaçınabileceğini umdu, ama bunun çok az bir ihtimal olduğunu biliyordu; bu yüzden, çadırın içinde terleye terleye, ana patikalardan birini savaş yürüyüş yolu olarak gösterdi, ve yolun her bölümünün geçilmesi için gerekli olan zamanı hesapladı. Buraları kafasının bakir alanlarıydı, onun için birçok kereler durdu, alnını ovaladı, korkularını kendisinden saklamaya çalıştı, ama başaramadı. Çadırındaki bitmez tükenmez mırıltılar, adamlarının durmadan bir masadan öbürüne gitmeleri, ya da ressamların çizgi çizerken söylenmeleri onu sinirlendiriyordu. Birkaç kere başını kaldırdı, konuşanlara sert sert baktı, sonra işitilecek şekilde homurdanarak yeniden işine gömüldü.

Telefon sık sık çalıyordu, ve Dalleson bütün çabasına rağmen konuşulanlara kulak vermekten kendini alamıyordu. Bir ara Hearn telefonda başka bir subayla birkaç dakika gevezelik etti; Dalleson sonunda kalemini atarak bağırdı:

— Ulan siz çenenizi tutup çalışmayı bilmez misiniz?

Aslında bu söz o sırada telefona bir şeyler mırıldanan Hearn için söylenmişti. Hearn Dalleson'a

dik dik baktıktan sonra telefonu kapattı. Dalleson:

— Evrakı Hobart'a verdin mi? diye sordu Hearn'e.

— Evet.

— Peki o zamandan beri ne iş yapıyorsun sen?

Hearn gülümsedi ve bir sigara yaktı:

— Pek bir şey yaptığım yok, Binbaşım.

Çadırda bulunan birkaç yardımcı gülmelerini zor tuttular. Dalleson ayağa kalktı, birdenbire öfkeye kapıldığını anlayınca şaşırdı:

— Gevezelik istemiyorum, anladın mı Hearn.

Bu söz durumu daha berbat etti. Bir subayı erlerin karşısında azarlamak doğru bir şey değildi.

— Git, Leach'e yardım et.

Hearn birkaç saniye kıpırdamadan durdu, sonra selâm verdi, sallana sallana ve hiç aldırış etmeden Leach'in masasına gitti, yanına oturdu. Dalleson yeniden işe başlayamıyordu bir türlü. Tümenin cephede yerleştiği günden beri yanında çalışanlarla yakından ilgileniyor, maiyetinin tembelliğinden, işleri baştan savma yaptığından yakınıp duruyordu. Bu durumu düzeltmek amacıyla yazıcı erlerin başından hiç ayrılmıyor, bir yanlış, dahası bir silinti bile olsa evrakı yeniden daktiloya çektiriyor, subaylardan daha çok iş çıkartmalarını istiyordu. Boş inandan başka bir şey değildi bu aslında. Dalleson kendi grubunu mükemmel surette çalıştırırsa bütün tümenin de onu örnek alacağı kanısındaydı. O güne kadar Hearn'e kızmasının nedenlerinden biri de Hearn'in kendi işiyle pek ilgilenmediğine inanmış olmasıydı. Ortada tehlikeli bir durum vardı. «Bir kötü bütün bir birliği bozar» sözünü Dalleson düşürmezdi dilinden. Hearn bir tehlikeydi. Maiyetinden biri ilk defa yüzüne karşı boş oturduğunu söylemişti. Bu olaydan sonra... bütün

gün, akşama kadar sinirleri bozuldu Dalleson'un. Yürüyüş emrinin ana çizgisini belli belirsiz çizdi. Generale sunulabilecek bir savaş planını akşam karavanasından bir saat önce hazırlamıştı.

Cummings'in çadırına gitti, planı verdi, General'in yanında tedirgin tedirgin durdu, ne söyleyeceğini merak ediyordu. Cummings planı dikkatle inceledi, zaman zaman başını kaldırıp planı eleştirmek istedi:

— Dört ayrı kaydırma emri ile dört ayrı yığınak hazırlamışsın.

— Evet, Generalim.

— Bunu gerekli görmüyorum, Binbaşım. İkinci Taburun gerisinde bir yığınak noktası olacak, hangi birliği karaya çıkaracaksan o birlik oraya gidecek. Hangi taburu alırsak alalım yedi buçuk kilometreden fazla yürünmeyecek.

— Başüstüne, Generalim.

Dalleson küçük bir deftere not almakla meşguldü.

— Denizdeki yolculuk için 104 yerine 108 dakika koysaydın daha iyi ederdin.

— Başüstüne, Generalim.

Bu ve buna benzer bir sürü lâf daha. Cummings itirazlarını söyleyip durdu, Dalleson da defterine durmadan not aldı. Cummings biraz küçümseyerek bakıyordu Dalleson'a. Bu adamın telefon santraline benzeyen bir kafası var, diyordu içinden, kafasındaki deliklerden birine fişini soktun mu alıyorsun cevabı, yoksa ses vermiyor.

Cummings içini çekti, bir sigara yaktı:

— Bu plan üzerindeki kurmay çalışmasını biraz daha koordine etmemiz gerekiyor. Hobart ile Conn'a söyler misin, sabahleyin ilk iş olarak buraya gelsin-

ler.

— Başüstüne, Generalim.

General üst dudağının ucunu kaşıdı. Hearn yine emirsubayı olsaydı bu işi o yapacaktı. Oysa şimdi yaveri yoktu. Sigarasının dumanını üfledi:

— E, söyle bakalım Binbaşım, diye sordu. Hearn'le aran nasıl?

Cummings gelişigüzel esnedi, ama aslında sinirliydi. Hearn'i o sırada her gün görmediği için birtakım pişmanlıklar, birtakım düşünceler onu yeniden sinirlendirmeye başlamıştı. Ama bu düşüncelerini baskı altında tutuyordu. Şu Hearn işi amma da tatsız oldu, diye düşündü Cummings. Hearn artık geri gelemezdi. Kesindi bu.

Dalleson geniş alnını buruşturdu:

— Fena çocuk değil, Generalim. Yalnız çok geveze, ama ben onu yola getiririm.

Cummings, o sırada düşündüğünde, bu olayın kendisini biraz hayal kırıklığına uğrattığını anlıyordu. Subay kantininde Hearn'le birkaç kere göz göze gelmiş, ve Hearn'in yüzünde herhangi bir ifade görememişti, her zamanki gibi asıktı suratı. Hearn kafasından geçenleri belli etmeyecekti elbette, ama yine de... Ceza etkisini yitirmiş, her günkü küçük olayların arasında boğulup gitmişti. General'in içinden öyle geliyordu ki... Hearn'i daha da fazla yerin dibine sokmalıydı. Aralarında son defa geçen sahne onu şimdi o kadar memnun etmiyordu. Çok kolay bırakmıştı Hearn'in yakasını.

— Onu yeniden başka bir yere nakletmeyi düşünüyorum, dedi Cummings soğuk soğuk. Siz ne dersiniz?

Dalleson şaşırmıştı. Hearn'in başından gitmesine herhangi bir itirazı yoktu, işine gelirdi, ama onu asıl

şaşırtan General'in tutumuydu. Cummings kendisine Hearn konusunda herhangi bir şey söylemiş değildi, ve Dalleson'un tahminine göre Hearn General'in adamlarından biriydi. Bu bakımdan Cummings'in sorduğu sorunun arkasındaki gizli nedeni anlayamadı:

— Benim için hepsi bir, Generalim, dedi sonunda.

— Şunu unutmayın ki, ben Hearn'in karargâhta çalışacak bir subay olacağından pek emin değilim.

Yani Dalleson'un Hearn'e karşı umursamaz bir tutumu varsa Hearn'i orada tutmanın hiç bir yararı yoktu.

Dalleson dikkatle:

— Sıradan bir insan, dedi.

— Cephedeki bir birliğe versem ne dersin? deyiverdi Cummings rastgele. Kendisini nereye verebileceğimiz konusunda herhangi bir fikrin var mı?

Bu söz Dalleson'u büsbütün şaşkına çevirdi. Bir teğmenin gönderileceği yerle bir generalin ilgilenmesi görülmüş şeylerden değildi.

— Generalim, 458'in Baker Bölüğü subaysızlıktan yakınıyor, takımlarından birinin devriye raporlarını hep çavuş imzalıyor, sonra F Bölüğünün iki subaya ihtiyacı var, 459'un Charley Bölüğüne de bir subay lâzım.

Bunların hiç biri Cummings'i ilgilendirmiyor:

— Başka var mı? Başka?

— Buradaki karargâh bölüğünde müfrez bir keşif takımı var, ama aslında onların pek subaya ihtiyacı yok.

— Neden?

— Takım çavuşları 458'in en iyi çavuşlarından biri de ondan Generalim. Size ondan bahsetmek isti-

yordum zaten, sefer bittikten sonra bu çavuşu subay yapmalı, Generalim. Adı Croft. Çok iyi adam.

Cummings, Dalleson'un kime iyi adam diyeceğini düşündü. Adam muhakkak cahildi, bir parça sağduyusu da vardı, ve sinirleri de yoktu. Yeniden parmağını ağzına götürdü. Hearn'i keşif takımına verirse onu gözünün önünden de ayırmamış olacaktı.

— Bir düşüneyim bakayım. Acelesi yok, dedi Dalleson'a.

Dalleson gittikten sonra Cummings koltuğuna gömüldü, uzun bir süre hiç kıpırdamadan öylece oturdu.

Hearn'e karşı **o şey** duruyordu hâlâ içinde. Sigarayı yerden alması için verdiği emirde en yüksek noktasına varan belli birtakım istekler yatışmış değildi, gerçekten değildi. Ve Deniz Kuvvetlerinden destek sağlamak sorunu da olduğu gibi önünde duruyordu hâlâ.

Birdenbire Cummings'i bir üzüntü kapladı yeniden.

Hearn o gece harekât dairesi çadırında birkaç saat nöbetçi kaldı. Çadırın kenarları indirilmiş, iki katlı giriş kapısı yerine konulmuş, köşeler kapatılmış, böylece çadır maskelenmişti. İçerisi, her zaman olduğu gibi, yine korkunç derecede nemliydi. Hearn ile nöbetçi kâtip iskemlelerinde uyukluyorlardı; gömleklerinin yakaları açıktı, lüks lâmbalarının ışığına arkalarını vermişlerdi; yüzlerinden terler akıyordu. Tam oturup düşünceye dalınacak zamandı, çünkü cepheden her saat gelen raporların dışında yapılacak bir iş yoktu. Çevrelerindeki masaların çıplaklığı ve boşluğu, harita tahtalarının örtülü olması

bu uykulu ve düşünceli havayı yaratıyordu; arada sırada, çok uzaklardan, boğuk bir gök gürültüsü gibi gelen top seslerini işitiyorlardı ardı ardına.

Sandalyesinde yayılmış olan Hearn saatine baktı:

— Senin nöbetin kaçta bitiyor, Stacey? diye sordu.

— Saat ikide, teğmenim.

Hearn'in nöbeti saat üçe kadardı. İçini çekti, kollarını yaydı, sandalyesine gömüldü. Kucağında bir dergi vardı, ama şöylece bir karıştırdıktan sonra sıkıldı, bir masanın üzerine fırlatıp attı. Bir iki dakika sonra göğüs cebinden bir mektup çıkardı, mektubu yavaş yavaş yeniden okudu. Bir üniversite arkadaşından geliyordu.

Burada, Washington'da, bütün eğilimleri görebilirsin. Gericiler sinmiş durumda. Bütün inançlarına rağmen bunun bir halk savaşı haline geldiği, ve dünya ihtilâlinin başlayacağı kanısındalar. Bu bir halk hareketidir gerçekten; onun için eski baskı araçlarını yeniden ortaya çıkararak hareketi önlemeye çalışıyorlar. Savaştan sonra gericilik başlayacak, ama bu gericilik başarıya ulaşamayacak, ve halkın toplumsal özgürlük isteği kendi ifadesini bulacak. Gericilerin ne kadar sinmiş olduklarını anlaman imkânsız, son kalan mevzilerinde savaşıyorlar artık.

Bu havada daha bir sürü lâflar. Hearn mektubu bitirdi, omuzunu silkti. Bailey zaten iyimserin biriydi, tam Marksist bir iyimser.

Bunların hepsi boktan şeyler ama. Evet, savaştan sonra gerici bir hareket başlayacaktı, ancak bu hareket korkudan doğan bir gericilik olmayacaktı. Cummings ne demişti? Amerika'nın enerjisi kinetik

enerji olmuştur, artık geri dönemez. Cummings korkmuş bir insan değildi, bu anlamda. General'i dinlerken görülen en korkunç şey onun soğukkanlılığı ve sarsılmaz kesinliği idi. Bir mücadeleye girişmek için hazırdı sağ, ama bu sefer korkusu yoktu, tarihin zorunlu adımlarına korkusundan ötürü kulak verecek değildi. Bu sefer iyimserdiler, bu sefer saldıran taraf onlardı. Cummings'in sözlerinde açıkça söylemediği bir şey vardı, ve bu şey dolaylı olarak çıkıyordu bütün savlarından: Tarih sağın eline geçmek üzereydi, savaştan sonra çok yoğun olacaktı politika mücadeleleri. Bir tek büyük hamle, büyük bir taarruz, ve sonra... bu yüzyılın, belki de ondan sonraki yüzyılın tarihi, onların ellerinde. Sınırsız Güce Sahip İnsanlar Kurumu.

O kadar basit değildi, elbette, olmamıştı da, ama Amerika'da hâlâ güçlü insanlar vardı. Bunlar dimdik ayaktaydılar ve harekete geçmişlerdi, bir kısmı da belki kendi belli rüyalarının bilincine bile varmıştı. Gereken araçlar, babasına benzeyen adamlar, bu yolun onları nereye götüreceğini bilmeden, aldırmadan, içgüdülerine göre harekete geçecek insanlar, ellerinin altında hazırdı. Bu çevre belki beş-on kişi, belki de on-on beş kişi idi; bunlar birbirleriyle bağlantı bile kurmamıştı, belki hepsi durumun bilincine aynı derecede varmamıştı bile.

Ama dahası da vardı. Bu beş - on kişiyi öldürsen, onların yerine başka beş - on kişi geçecek, onlar da giderse yerine başkaları geçip duracaktı. Tarihin baskıları ve karşıt akımları içinde yirminci yüzyıl adamının temel örneği çıkıyordu ortaya. Bu yüzyıla yön verecek olan **belirli insan**, «doğal durum... bunalımdır» sözünü gerçekleştirecekti. Teknik çok geride bırakmıştı psikolojiyi. «İnsanların çoğunluğu

makineye boyun eğecektir ve onların içgüdüsel olarak hoşlandıkları bir şey değildir bu.» Ve rüyayı doğuran gerilimler boş kalan bölgede bulunuyordu, arada idi.

Hearn mektubu biraz iç sıkıntısıyla fırlatıp attı. «İnsan Tanrıya ulaşabilmek, ona eşit olmak istiyorsa Tanrıyı yok etmelidir.» Yine Cummings'in lâfı. Yoksa Cummings söylememiş miydi bu sözü? Kafaları arasındaki sınırı kaybediveriyordu arada sırada. Bunu Cummings söylemişti garanti. Cummings'in fikri de buydu aslında. Mektubu katladı ve yeniden bir kenara koydu.

Bütün bunlar onu nereye getirmişti? Evet, neredeydi? Bir ara, dahası birçok zaman, Cummings'in bütün tepkileri onu ilgilendirmişti... Onun yapabileceği her şeyi yapmak istemişti. Evet, durum buydu. Doğal çevresinin bütün tuzaklarından, alıştığı bütün çetrefil ve yanıltıcı davranışlardan uzak kalınca Cummings gibi olmuştu o da. «Karım bir orospudur» çeşidinden olaylar, olsa da olmasa da, kesin diyebilir miydi buna? Cummings'in hakkı vardı. İkisi de aynı soydandılar. Önce içli dışlı olmak, sonra birbirlerine karşı yakınlık duymak, ve sonra kin.

Bu kin, kendi bakımından, hâlâ aralarında vardı. Cummings'i ne zaman görse, bir an karşılaşsalar bile, aynı korkunun ve kinin pençesini, sigarayı yerden almak için eğildiği zamanki acı çağrıyı, içinde duyuyordu yine. Hâlâ aşağılatıcı, hâlâ her şeyi açıklayan bir hareketti bu. İçindeki boşluğu, yaralandığı zaman bu boşluğun ne kadar büyük bir kin yaratabileceğini hiç bir zaman tahmin edememişti. Şimdiye kadar hiç kimse Cummings'in yarattığı kini yaratamamıştı onda. Dalleson'un emrinde Harekât Dairesinde çalıştığı hafta kendisini pek işe vermemişti; forma-

liteleri öğrenmiş, işini makine gibi yapmış, hemen hemen dayanılmaz bir sıkıntı içinde bunalıp durmuştu. Şimdi şimdi kendine gelmeye başlıyordu: O gün öğleden sonra Dalleson'a şöylece bir dokunuvermişti. Başka bir şeyin, tatsız bir şeyin belirtisiydi bu: Orada kalacak olursa üstüste bir sürü isyanlarla kendini harcayacak, sonunda bu davranışları yeni bir tokat yemekle bitecekti. Yapılacak şey, oradan ayrılmak, başka bir yere nakledilmekti, ama Cummings bırakmazdı ki. Bütün hafta sımsıkı bastırmaya çalıştığı öfkesi yeniden kabarıyordu içinde. Doğrudan doğruya Cummings'e gidip cephedeki birliklerden birine verilmesini istese hiç bir sonuç alamazdı. Cummings her şeyi kabul eder, ama bu isteğini kabul etmezdi.

Telefon çaldı. Hearn telefonu kaldırdı. Telefondaki ses acele ve karmakarışıktı, suratına tükürür gibi:

— Burası Kırmızı Paragon. 0030 dan 0130'a, rapor olumsuz.

— Tamam.

Hearn telefonu yerine astı, bir not kâğıdına yazdığı mesaja baktı. Her taburun her saat otomatik olarak telefonla verilen raporlardan biri. Normal bir gecede bu raporların ellisi gelirdi. Mesajı Kayıt Defterine geçirmek üzereyken Dalleson çadıra girdi. Önündeki derginin üzerinde uyuklamakta olan yazıcı Stacey hemen ayağa fırladı. Dalleson'un saçları acele taranmış ve koskoca yüzü uykudan kızarmıştı; çadırın içine göz gezdirdi, kamaştırıp durdu ışıktan gözlerini.

— Vukuat var mı? diye sordu.

— Yok, dedi Hearn.

Harekâtı düşüne düşüne Dalleson'un birdenbire

uyandığını anladı Hearn, içinden güldü. Dalleson:

— Telefonun çaldığını işittim, dedi.

— Kırmızı Paragondu. Olumsuz rapor verdi, hepsi bu kadar.

— Deftere geçirdin mi?

Hearn deftere birkaç rapor daha geçirmişti; yanlış yapmamak için önce yazdıklarına baktı. Sonra onları kopya etmeye başladı.

Dalleson, Hearn'a doğru yürüdü, deftere baktı. Defterin kenarı ile oynayarak:

— Bir daha sefere daha iyi yazalım, dedi.

Sanki çocukmuş gibi konferans çekmeye kalkarsa çok kızacaktı. Hafif alaylı bir ağızla mırıldandı:

— Elimden geleni yapacağım, Binbaşım.

Dalleson kalın işaret parmağını satırların altında gezdirdi. Birden sordu:

— Bu rapor kaçtan kaça?

— 0030 dan 0130'a.

— Peki ulan ne diye öyle yazmadın? 2230 dan 0030'a diye yaznuşsın, görmüyor musun be. Senin okuman yok mu? Saatin kaç olduğunu bilmiyor musun?

Bir önceki raporun zamanını kopya etmişti:

— Affedersiniz, diye mırıldandı, yaptığı yanlışlığa kendi de çok kızmıştı.

— Peki raporu aldığın zaman daha başka ne yapacaksın? Söyle bakalım.

— Ben ne bileyim, bu işi yapmadım ki hiç.

— Bak öyleyse, anlatayım da dinle, dedi Dalleson koltuklarını kabartarak. Eğer kafanı örümcek ağlarından temizleyecek olursan, bunun bir Savaş Raporu olduğunu anlar, deftere kaydettikten ve haritaya işaretledikten sonra benim Peryodik raporlar

dosyasına korsun; yarın sabah ben onun işlemini yaptıktan sonra sen bir gün önceki dosyayı boşaltır, Tarih dosyasına koyarsın, yazıcılardan birine de bir kopya çıkarttırırsın ve bu kopyayı alır Günlük dosyaya korsun. Üniversiteyi bitirmiş biri için pek zor olmasa gerek.

Hearn omuz silkti:

— Gelen raporda hiç bir şey yoksa ne diye bütün bu işlemleri yapmalı?

Alay etmek fırsatını yeniden eline geçirdiğine sevinmiş, gülümsüyordu:

— Bence saçma.

Dalleson kızdı. Çenesi kıpkırmızı oldu, ağzını sımsıkı kapattı. İlk ter damlası gözünün kenarından indi, yanağını çizdi:

— Sence saçma, diye tekrarladı. Demek saçma sence?

Hızını arttırmak için bir ayağının üstünde zıplayan gülle atıcısı gibi birdenbire Stacey'e döndü ve:

— Teğmen Hearn için saçmaymış bütün bunlar.

Stacey sıkıntılı sıkıntılı gülümserken Dalleson öfkeyle karışık bir alaya başladı:

— Evet teğmen, bu dünyada bir sürü saçma şeyler vardır elbette, meselâ benim asker olmam saçmadır belki.

Dudak büktü:

— Senin subay olman da belki normal değildir, belki o da saçmadır. Belki ben asker olmasaydım, belki, evet, teğmen, ben bir... bir...

Dalleson yeterince ağır bir kelime aradı, sonra yumruğunu kuvvetle sıkarak bağırdı:

— Belki **şair** olsaydım daha iyi olurdu.

Nutuk devam ettikçe Hearn renkten renge girdi. Öfkelendiği zaman ağzını açıp bir tek kelime söyle-

yemezdi. Dalleson'un gösterdiği tepkinin gücü karşısında şaşırmıştı aslında. Dalleson, ordu formalitelerinin dışında pantolonu düşük yoksul bir mahalle çocuğu idi. Hearn yutkundu, masanın kenarını yakaladı:

— Kızmayın, rica ederim, Binbaşım, diye mırıldandı.

— Peki neden?

Tam bu sırada Cummings çadıra girince sustular:

— Sizi arıyordum, Binbaşım, burada olacağınızı tahmin ettim.

Cummings'in sesinde bir başkalık vardı. Çok kesin ve açık konuşuyordu, en ufak bir duygudan eser yoktu. Dalleson geri çekildi, hazırol vaziyetindeymiş gibi farkında olmayarak dimdik durdu:

— Buyrun, Generalim?

Ve Hearn bu müdahaleden memnun olduğuna kızdı içinden.

Cummings parmağını yavaş yavaş çenesine götürdü:

— Genel Karargâhtaki dostlarımın birinden yeni bir haber aldım.

Sanki kendisini ilgilendirmiyormuş gibi tarafsızca konuşuyordu:

— Mesaj Bürosundan geldi.

Bunu açıklaması gereksizdi, sonra da söylediği sözü tekrar ettiği görülmemişti pek. Hearn General'e bakıyordu. General allak bullak, dedi içinden. Hearn ayakta dimdik duruyor, General'in orada bulunmasından ötürü terler döküyor, yüreği çarpıyordu. Cummings'e yakın olmak tatsız bir şeydi.

General gülümsedi, bir sigara yaktı. Yazıcıya döndü:

— Nasılsın Stacey? diye sordu.

— Sağ olun Generalim, iyiyim.

Cummings'in numaralarından biriydi bu. Bir iki kere konuştuğu erlerin adlarını unutmazdı hiç. Hâlâ soğuk ve donuk bir sesle:

— Binbaşım, dedi. Ne yazık ki Coda harekâtı üzerindeki çalışmanız hiç bir işe yaramayacak gibi görünüyor.

— Deniz Kuvvetleri desteklemiyor mu, Generalim?

— Galiba hayır. Karargâhtaki dostum buna pek ihtimal vermiyor.

Cummings omuz silkti:

— Biz de, önceden planladığımız Planger harekâtını uygularız. Yalnız bir tek değişiklik yaparız : İleri karakolu önce I Bölüğünün karşısına alırız. Bu gece Taylor için bir emir hazırla, sabahleyin harekete geçsin.

— Başüstüne, Generalim.

— Haritaya bakalım bir kere.

Hearn'e döndü:

— Teğmen, lütfen haritayı bana getirir misin?

Hearn:

— Efendim? diye söze başladı.

— Haritayı bana getirir misin dedim

Cummings yeniden Dalleson'a döndü:

— Bunu mu?

— Başka bir harita var mı orada? dedi Cummings.

Selofan kaplı harita büyük bir resim tahtasının üzerine raptiyeyle iliştirilmişti. Ağır değildi, ama büyüktü. Hearn bastığı yeri göremediği için dikkatle yürüyordu.

Haritayı yerinden alıp götürmenin gereksizliğini

birdenbire anladı Hearn. Cummings pekâlâ haritaya kadar gelebilirdi, üstelik de haritayı ezbere biliyordu:

— Çabuk ol! diye bağırdı Cummings.

Hearn kendisini General'den üstün gördü bir an, her şey koskocaman oluverdi. Cummings'in her yanını çok yakından görüyordu: Çadırın sıcaklığı yüzünden terleyen pembe derisini, umursamazlıkla ve horlayarak ona bakan iri açık renk gözlerini...

Cummings kolunu uzattı:

— Ver bana, tutma artık.

Elini uzattı.

Hearn tahtayı zamansız elinden bıraktı, dahası, yere bile attı denebilir. Ama aradaki fark ö.nemli değildi, çünkü Cummings onun tahtayı yere düşürmesini istiyordu, biliyordu bunu ve başarmıştı. Harita General'in bileğine tak diye çarptı, sonra yere düştü.

Düşerken dizine de çarptı.

Tahta yerde zıpladı, harita ve örtüsü birbirinden ayrıldı. Hearn, Cummings'e bakakaldı, korku ve zafer arası bir şey duydu içinde, soğuk ve alaycı bir havayla çıktığını işitti sesinin:

— Affedersiniz, Generalim.

Çok acımıştı. O zamana kadar dengesini hiç bozmamaya çalışan Cummings için bu acıya dayanmak çok zordu. Gözlerinde yaşların biriktiğini korku ile hissetti, yaşları tutabileceğini umarak gözlerini kapattı:

— **Allah belânı versin,** diye gürledi. NİYE DİKKAT ETMİYORSUN.

Cummings'in böyle bağırdığını ilk defa işitiyorlardı hepsi. Stacey korkusundan titriyordu.

Ama Cummings rahatladı bağırdıktan sonra,

dizkapağını ovalamak arzusuna bile karşı koyabiliyordu. Duyduğu acı hafif bir ağrı olmaya başlamıştı. Ama Cummings sanki bitmişti, bir ishal buruntusu hissetti içinde... Buruntuyu önlemek için oturduğu iskemlede öne doğru eğildi:

— Haritayı tamir edebilir misin, Hearn?

— Başüstüne, Generalim.

Dalleson ile Stacey yerde debelenip duruyorlar, düşerken yırtılan haritaların parçalarını topluyorlardı. Hearn, Cummings'e baktı, gözlerinde en ufak bir ifade yoktu, haritanın örtüsünü almak için diz çöktü:

— Çok acıdı mı, Generalim?

Sesinde gerçekten merak eden bir hava vardı.

— Hayır. Teşekkür ederim.

Çadırın içindeki hava daha da ağırlaşmıştı. Cummings'in içinde bir bulantı vardı.

— Harita tamir edildikten sonra lütfen bu harekâtı ele alın, Binbaşım, dedi.

Dalleson yerden başını kaldırarak,

— Başüstüne generalim, dedi.

Cummings birkaç saniye köşe direğine dayandıktan sonra çadırdan çıktı. Gecenin havası ıslak elbisesine soğuk soğuk çarptı, çevresine bakındı, dizini yavaş yavaş ovaladıktan sonra karargâhın içinde topallıya topallıya yürüdü.

Çadırından çıkmadan önce lüks lambasını söndürmüştü. Karanlıkta portatif karyolasına yattı, çadırın loş hatlarına gözünü dikti. Birer kedi gözü gibi ışık yansıtıyordu gözleri. Çadıra bir giren olsa onun gözlerini farkederdi önce. Dizi şimdi epeyce ağrıyordu, midesi de altüsttü. Tahtanın dizine çarpması, iki aylık gerilimin ve yoğun çalışmanın biriktirdiği bütün hastalıkları ayağa kaldırmıştı. Her yanı uyuz olmuş gibi kaşınıyor mantıksız bir ter bütün vücu-

dunu yıkıyordu. Bu durumu bilmez değildi, «dikiş yerlerinden sökülmek» derdi buna. Motome'de ve geçmişte birkaç kere başına gelmişti. Vücudunun aradığı bir şeydi bu, ve Cummings vücudunun bu isteğini pasif ve hemen hemen tam bir boyun eğme davranışı içinde, başıboş bırakır, bir iki saat kadar kafasının istediği yolu izlemesine göz yumar ve sonra gece uykusunda bu kâbustan kurtulur, ertesi sabah taze bir kafa ile ve güçlü olarak uyanırdı.

Bu sefer hafif bir uyku ilâcı aldı, ve bir saat geçmeden uyudu. Uyandığı zaman ortalık hâlâ karanlıktı, ama Cummings'in siniri geçmemişti, kafası büyük bir hareket içindeydi. Dizi hâlâ ağrıyordu, bir iki dakika karanlıkta oğuşturduktan sonra yatağının yanındaki lüks lâmbasını yaktı, sıyrığı dikkatle inceledi.

Bu bir kaza olamazdı. Hearn tahtayı bilerek düşürmüştü, ya da, en azından, olayın bir parçası kaza idi. Cummings buna emindi. Bu gerçek karşısında yüreği kuvvetle çarpmaya başladı. Belki kendisi bile istemişti bu olayın olmasını, haritayı getirdiği zaman Hearn'in dikkatini çekmiş, kendisinin orada olduğunu belli etmişti. Cummings başını salladı. Bu gibi şeylerin üzerinde durmaya değmezdi. Kendi kendini anlamıştı, onun için üzerinde düşünmek gereksizdi. Uyanalı birkaç dakikayı geçmediği halde kafası korkunç derecede açıktı, ama yine de birtakım kuşkular vardı kelimelerinin eşiğinde.

Hearn'i başka bir yere nakledecekti. Onu elinin altında bulundurması tehlikeliydi. Bunu yapmazsa yeni yeni hikâyeler olacak, yeni yeni isyanlar çıkacak ve belki de iş askeri mahkemeye kadar varacaktı. Askeri mahkeme büsbütün karışık bir iş olacaktı, üstelik de her zaman için tatsız bir şeydi bu

mahkeme işi. Sigarayı düşürdüğü zaman olduğu gibi, bu sefer de bu olaydan bir şey çıkacak olursa, onu askeri mahkemeye verebilirdi, ama askeri mahkemeye baş vurmak çok ayıp geliyordu General'e. Yüksek kademeler kararı bozacak değillerdi elbette, ama kendisi için kötü bir puvan olurdu bu.

Hearn gidecekti. Cummings'in içinde hem bir zafer duygusu, hem de sıkıntı vardı. Hearn'i istediği yere nakledebilirdi, ama Hearn'de kökünü kazıyamadığı bir isyan bölgesi kalacaktı yine. İşte bütün mesele buradaydı. Lâmbanın ışığına bakarak gözlerini kıstı, alevi küçülttü, sonra kalçalarını bir eliyle ovaladı, bu sırada bunun Hearn'in hareketlerinden biri olduğunu hatırladı.

Nereye göndermeliydi onu? Çok önemli bir iş değildi bu. Dalleson'un sözünü ettiği keşif takımı pekâlâ bu işi görebilirdi. Sonra Hearn böylelikle karargâhta da kalmış olacaktı. Hearn'in başına gelecek belâları her zaman kolaylıkla öğrenebilecekti. Ne olursa olsun o sabah bu işle meşgul olacaktı. Dalleson'la I Bölük konusunu konuştuğu zaman öyle davranacaktı ki kararı sanki Dalleson vermiş olacaktı. Böylesi daha iyiydi, daha gizli kapaklı.

Cummings yeniden uzandı, ellerini başının altına koydu, gözlerini yeniden çadır direğine dikti. Sanki alay ediyordu direk onunla. Çadır bezinin üstünden Anopopei'nin haritasını görüyordu. Sıkıntıyla döndü. Deniz Kuvvetlerinin desteğini belki sağlayamayacağı haberini aldığı zamanki bunalımı ve öfkeyi yeniden yaşıyordu. Büyük umutları vardı. Botoi Körfezine çıkma fikrini bir türlü kafasından atamıyordu. Belki başka bir manevra çevirebilirdi, çevirmeliydi de, ama cephe taarruzu ile birlikte geriden yapılacak kara çıkarmasının kıskaçları vardı kafasın-

da hâlâ. Denizden destek sağlanmadığı sürece böyle bir çıkarmanın başarı şansı var mıydı, yok muydu? Ama bu bir insan kıyımı olurdu, yeni bir lâstik sandallar hikâyesi. Botoi savunmasız bir koy olsaydı yapabilirdi bunu ancak.

Bir fikrin çekirdeği vardı bu düşüncede. Kumsaldaki savunma mevzilerini tahrip ettikten sonra çıkarma gemilerini gönderse... Belki de ufak bir birlik kumsalı geceleyin ele geçirebilirdi ve sabahleyin de öteki birlikler karaya çıkarlardı. Ama çok tehlikeli bir iş olurdu bu. Geceleyin karaya çıkmak. Bunu başaracak kadar becerikli askerler yoktu elinde.

Botoi'yi ele geçirecek vurucu bir kuvvet donanmanın yerini tutabilirdi. Ama bunu nasıl yapabilecekti? Kendi hatlarından bir bölüğü göndermesi imkânsızdı, çünkü bunun için bir yarma hareketi yapmak gerekirdi. Belki Japon hatlarının otuz kilometre gerisine asker çıkarabilir ve bu askerler kıyı boyunca ilerleyebilirlerdi. Ama çok sık ormanlıktı buraları. Bazı yerlerde kıyıdan ayrılmak zorundaydılar, sonra Botoi'nin arkasındaki kıyı boyunda geçilmez bir orman vardı. Eğer...

Bir fikir, ama belli belirsiz bir fikir. Başlangıçta yalnızca bir fikir olarak bir kenarda tuttu. Yataktan kalktı, çıplak ayağı ile yerdeki tahtalara basa basa masasına gitti, masanın üzerinde duran uçaktan alınma fotoğrafları inceledi. Acaba bir bölük başarabilir miydi bu işi?

Pekâlâ başarabilirdi. Bir bölüğü bir hücumbotuna bindirebilir, bot adanın çevresini dolaşır, güney kıyısında ayak basılmamış bir yerde bölük karaya çıkabilirdi. Askerlerin çıkacakları kıyı ile Toyaku'nun askerleri arasında Watamai Sıradağları vardı. Bölük adayı doğrudan doğruya ortasından geçer, Anaka

Dağının yanından dolaşır, Japonların gerisine sarkar, buradan Botoi Körfezinin kumsalına saldırır, karaya bir tabur asker çıkarıncaya kadar bu saldırısına devam ederdi. Akla yakın bir hücum olurdu bu, çünkü Botoi'deki kıyı savunma sistemi denize bakıyordu. Hemen hemen bütün Japon mevzileri gibi ateş hattı bakımından bunların da çok az manevra kabiliyeti vardı.

Çenesini ovaladı. Zaman etkeni çok önemliydi burada. Ama ne mükemmel bir fikirdi. Burada alışılanın dışına çıkmak, tehlikeyi göze almak gibi bir şey vardı ki işte General'in hoşuna giden de buydu. Ama Cummings fikrin bu yanıyla ilgilenmiyordu. Yeni bir plan düşündüğünde her zaman olduğu gibi bu sefer de aklı pratik ve dosdoğru işliyordu. Hemen mesafeleri düşündü. Adanın öte yanı ile geçidin Japonlar tarafındaki ağzı arasında otuz sekiz kilometre vardı, orasıyla Botoi Körfezi arası on kilometreydi. Geciktirici olaylar çıkmadığı takdirde bu mesafeyi bir bölük üç günde, zorlarsa iki günde bile yürüyebilirdi. Havadan alınan haritaları inceledi. Berbat bir bölgeydi burası elbette, ama geçilmez değildi. Denizin kıyısında birkaç kilometreyi aşmayan sık bir orman vardı; sonra tepelerin üzerinde, oldukça açıklık bir arazide, Kunai otları arasında yürünecek, sonunda dağlar ve geçide varılacaktı. Başarılabilirdi. Bütün mesele askerlerin geçidi aştıktan sonra Japonların gerisindeki tropik ormanın içinde bir yol bulabilmeleriydi. Buraya bir bölük göndermeye karar verdiği takdirde bu bölüğün bir pusuya düşmesi hemen hemen yüzde yüzdü.

Cummings sandalyesinde arkaya yaslandı ve düşünceye daldı. Önce bir keşfe ihtiyacı olacaktı. Çünkü sonunda belki de gerçekleşmeyecek bir işe bir

bölüğü bir hafta bağlamak çok pahalıydı, çok tehlikeliydi. Birkaç kişilik bir devriye, bir ya da iki manga doğru bir fikir olabilirdi. Bunlar karaya çıkarlar, bir yol bulurlar, Japonların gerilerindeki yolları keşfederler, sonra gittikleri yoldan dönerler, motora binerek geri gelirlerdi. Başlarına bir belâ gelmeden dönerlerse bundan sonra bir bölük gönderir ve planı uygulardı. Cummings birkaç saniye lâmbaya baktı. İlk keşif beş gün alabilirdi. Bilemedin altı gün. Onlar döndükten sonra göndereceği bölük üç günde Botoi Körfezine varırdı. Emniyet payını da ayırarak hepsine birden on gün koydu; daha doğrusu, bu işe ancak ertesi günün gecesi başlayabileceğine göre on bir gün dedi. Öte yandan taarruz iki gün içinde başlayacaktı, Botoi Körfezi çıkarmasına hazır olacağı sırada taarruz da dokuz günlük olacaktı. Talihleri varsa Japonların hatlarına biraz girebilirlerdi, ama cepheden taarruzun başarı ihtimali pek yoktu. Bu bakımdan zaman çok iyi tesbit edilmeliydi. Bir sigara yaktı. Fikir ilginç olmaya başlamıştı.

İlk keşif birliği ile birlikte kimi gönderebilirdi? Hemen keşif takımı aklına geldi, sonra düşündü uzun uzun; bu birlik konusunda kafasındaki anıları araştırdı: Birlik lâstik sandallarla karaya çıkmak istemiş, ama içlerinden pek azı sağ kalmıştı. O zamandan beri hiç bir şey yapmamıştı hemen hemen. Japonların nehri geçmek için taarruza kalktıkları gece çok iyi, hem de pek çok iyi savaşmıştı. Bunların başında Croft diye biri vardı. Dalleson'un sık sık sözünü ettiği çavuş. İşin en güzel yanı bu birliğin küçük bir takım olmasıydı: Hepsini birden gönderebilirdi. Daha büyük bir takımı bölseydi keşif için ayrılanlar talihsizliklerine küsebilirlerdi.

Hearn'in ertesi sabah keşif birliğinde göreve başlayacağı aklına gelince birden ufak bir ürperti geçirdi. Takımını henüz tanımayan bir subayı böyle bir göreve göndermek doğru olamazdı, ama bir keşfin başarı şansını bir assubayın eline de bırakamazdı. Hearn bu çapta bir işin gerektirdiği fizik koşullara sahip olduğu gibi, akıllıydı da. Cummings o sırada Hearn'i tarafsız ve soğukkanlı bir gözle inceliyor, sanki bir atın meziyetlerini ve kusurlarını tartıyordu. Hearn yapabilirdi bu işi; Hearn'de bir komutanlık yeteneği vardı belki.

İçinde bir kuşku uyanmaya başladı. Yeni planın birçok tehlikeli yanları vardı, ve birçok şeyler hemen hemen tamamiyle bu planın başarılmasına bağlıydı. Cummings bir iki dakika bu plandan vaz geçmeyi düşündü. Ama başlangıç yatırımı ucuzdu yeterince. Bir düzüne, bilemedin on beş kişi. İşler kötü giderse bir şey kaybetmiş olmayacaktı. Bu arada Deniz Kuvvetleri de büsbütün bir yana bırakılmış sayılmazdı. Taarruz başlar başlamaz belki de Genel Karargâha gider, muhripleri sağlamaya çalışırdı.

Yatağına döndü ve yattı. Pijamasıyla girdiği yatak birdenbire soğuk geldi ona, ürperdi, hafif bir güvenç ve sevinç duydu içinden. Pekâlâ deneyebilirdi. Hearn'i gönderebilirdi.

Ya bir de başarırsa. Bu zaferin sağlayacağı ünü bir an düşündü rahat rahat. Lambayı söndürdü, yatağına uzandı, yeniden karanlığa bakmaya başladı. Uzaklarda bir yerde top patlıyordu.

Gün ışımadan uykuya yeniden dalamayacağını biliyordu. Dizinin ağrısını duydu bir daha, yüksek sesle güldü, boş çadırın ve gecenin içinde sesini işitince şaşırdı sanki. Rastlantı olamazdı bu. Kafasının yeraltı kanallarında gelişmiş, yön verilmiş, gerekti-

ğinde ortaya çıkmış bir durumdu bu. Hearn'e karşı davranışlarından bir kısmı şimdi artık yerli yerine oturuyordu. İnsan ararsa her işe bir kalıp bulur.

— Yok, bu keşif işinde ciddiyim.

Yoksa? Bir anda bu düşünce hem güzel hem de uygulanamaz göründü ona, bu fikir karşısındaki davranışlarının karmaşıklığı, anlaşılmazlığı yeniden onu tedirgin etti ve sinirlendirdi; nerede ise gülecekti yine.

Güleceği yerde esnedi. Keşif fikri iyi bir alâmetti. Uzun bir süreden beri fikir bakımından kısırlaşmıştı. Gelecek hafta içinde aklına daha bir sürü yeni fikir geleceğinden emindi artık. Son davranışlarına giydirilen deli gömleğini böylelikle üstünden çıkarmış olacak... Hearn de temize çıkacaktı. Son çözümlemede zorunluluk ve bir insanın kendi zorunluluklarına karşı gösterdiği tepki kalacaktı yalnızca.

GENERAL CUMMİNGS

AMERİKAYA ÖZGÜ BİR İŞBİRLİĞİ

İlk bakışta öteki subaylardan farksız. Ortadan biraz uzun boylu, düzgün tenli, yüzü güneşten yanmış, kır saçlı, yakışıklı, ama ötekilerden yine de farklı. Gülümsediği zaman yüzünün ifadesi Amerikan Senatörlerinden ve iş adamlarından birçoğunun yüzündeki tatlı, rahat pembeliğe ve sert görünüşe yaklaşıyor. Ama bu dost ifadesini arada sırada kaybettiği de oluyor. Yüzünde belirli bir boşluk... görüntüsü var, ama kendisi yok. Gülen yüzünün duygudan yoksun olduğunu sanır Hearn her zaman.

MİDWEST'in bu bölümünde kasaba çok eskiden beri vardı, kurulalı yetmiş yıldan fazla olmuştu 1910 da, ama şehir olması yeniydi. «Ne diyorsun,» derlerdi «bu kasabada bir postahane, bir okul ve bir Presbiteryen kilisesi ile bir otelden başka binaya benzer bir şey bulunmadığı zamanları hatırlarım. Bizim İke Cummings'in o zamanlar bir bakkal dükkânı vardı, bir de berber vardı ama fazla dayanamadı, başka bir yere gitti. Yine o sıralarda» gözünü hafifçe anlamlı anlamlı kırparak, «bu bölgede çalışan bir orospu vardı.»

Ve Cyrus Cummings *o zaman yaşlanmış olan Mc Cormick'in adından alınmıştı* bankacılık işlerini yapmak için New York'a gittiğinden, vaktini boş geçirmezdi. «Bakın, anlatayım size» diyecektir günün birinde halk, «o fabrikayı burada kurmak isti-

yorlardı. Cy Cummings, bin sekiz yüz doksan altılarda Mc Kinley'i boş yere desteklemedi; ilk Amerikan tüccarlarındandı. O günlerde bugünkü kadar çok banka yoktu belki, seçimden bir hafta önce çiftçi borçları affedilince burası oldu sana bir McKinley bölgesi. Cy ihtiyar İke'dan daha akıllıydı. Hatırlar mısın, İke'ın dükkânı varken kimse ona hastalıklı bir at satamadı.» Rengi atmış bir bisküvi sandığının üstünde oturan ihtiyar, yırtık mendilinin köşesine bir balgam savuruyor. «Elbette,» diyor sırıtarak, «kasabada onu fazla seven bir insanın bulunduğunu söylemek yanlış olur. Ama kasaba...» *yeni bir sırıtma* «pardon şehir, ona bir hayli borçlu, hem saygı bakımından hem de para olarak.»

Kasaba büyük Amerikan yaylasının ortasında kurulmuştur. Çevresinde birkaç küçük tepe ya da nehir vardır; bunlar Midwest'in geniş ve düz yüzeyindeki toprak arızalarının önemsizlerindendir; demiryollarının rüzgârsız yerlerinde birkaç ağaç bulabilirsiniz; caddeler geniştir; kara ağaçlar ve meşe ağaçları yazın yemyeşildir ve on dokuzuncu yüzyıl sonu mimari stilinde yapılmış evlerin cicili bicili sert çizgilerini yumuşatmakta, sivri gölgelikli pencerelerin köşelerine ve tepesi pencereli sivri çatılarına ilginç gölgeler fırlatmaktadır. Ana Cadde'de eski cepheli birkaç bina kalmıştır, bir sürü dükkânlar vardır bu caddede artık; Cumartesi öğleden sonraları kasabaya o kadar çok çiftçi gelir ki atları çamurlara batmasın diye caddeye kaldırım taşları döşemeye başlarlar.

Kasabanın en zengin adamı, Cy Cummings'in evi öteki evlerden farklı değildir. Cummings ailesi bu evi otuz yıl önce yapmıştır. O zaman kasabanın kıyısında tek başına bir evdi. İlkbahar ile sonbaharda

eve gitmeniz için dizlerinize kadar çamura batmanız gerekirdi. Ama kasaba evi içine almıştır artık, Cy Cummings'in evini tamir ettirmesi mümkün değildir.

Değişikliklerin en kötüsünü karısı yapmıştır denebilir. Onları tanıyanlar kadının hatasıdır bu derler, Doğudan gelme yapmacıklı, kültürlü bir kadındı karısı. Cy, sert bir adam, fantazileri filân yok, ama yeni yaptırdıkları sokak kapılarının üzerindeki camlar Fransız stili. Bir kilise toplantısında adını söylediydi, Newvelle miydi neydi. Cy Cummings kadının hatırı için Anglikan kilisesine bile geçti ve kilisenin yapılmasına yardım etti.

Garip bir aile, diye anlatacaktır halk size, ve tuhaf insanlar diyecektir.

Salonun duvarlarında portreler, altın yaldızlı çerçeveler içinde bulutlu manzara resimleri, koyu renk halılar, kahverengi möbleler, şömine, Aile çepçevre oturmuş salonda.

Bu Debs de başımıza dert açtı yeniden, diyor Cy Cummings. *Keskin hatlı bir yüz, saçın bir kısmı dökülmüş, gözlüğü gümüş kenarlı.*

Ya öyle mi sevgilim? Kadın dikişine devam ediyor, dantelânın ortasındaki melek resminin kıçına bir sırma daha geçiriyor. *Güzel bir kadın, biraz titrek, entarisi uzun, zamanın dikkati çeken açık göğüs modası.* Peki neden başına dert açıyor?

Ah, diyor Cy. Bir kadının fikri karşısında duyulan her zamanki tiksinti.

Asmalı bu herifleri, diyor İke Cummings, ihtiyar bir adamın titrek sesiyle. Savaşta *İç Savaşta* bu gibi herifleri yakalar, bir kısrağın üstüne otur-

tur, kısrağa vurur, üzerinde nasıl debelendiklerini seyrederdik.

Cy elindeki kâğıdı hışırdatıyor. Asmaya lüzum yok. Ellerine bakıyor, gülüyor tatsız tatsız. Edward yatmadı mı?

Kadın başını kaldırıp bakıyor, çabuk çabuk cevap veriyor, sinirli, yatmıştır, yatmaya gidiyorum dedi bana. Matthew de, o da yatmaya gidiyoruz dedi. *Matthew Arnold Cummings, Edward'ın küçüğü.*

Bir gidip bakayım.

Çocukların odasında, Matthew uyumuş, Edward, yedi yaşında, köşede oturmuş kumaş parçalarını birbirine dikiyor.

Baba ona doğru ilerliyor, gölgesi düşmüş çocuğun yüzüne. Ne yapıyorsun orada oğlum?

Çocuk başını kaldırıp bakıyor, taş kesilmiş. Dikiş dikiyorum. Annem ziyanı yok dedi.

Ver bana onları. Kumaş parçaları ve iplik çöp sepetine atılıyor. Gel şuraya bak Elizabeth.

Çevresinde öfkeli sesler işitiyor çocuk, uyuyan kardeşini uyandırmamak için kaba birtakım fısıltılar. Karı gibi olmasını istemiyorum. Onun eline böyle kitaplar verme, bütün bunlar karı gibi ...saçma sapan şeyler. *Beyzbol sopası ile boks eldiveni tavan arasında tozlanıyor.*

Ama ben vermiyorum... Ben bir şey söylemedim ona.

Dikiş dikmesini söylemedin mi?

Lütfen Cyrus. Bırak çocuğu kendi başına. Çocuğa inen tokat kıpkırmızı ediyor yüzünü, ağzından kulağına kadar. Yerde oturuyor, gözyaşları damlıyor kucağına.

Erkek gibi olacaksın bundan sonra, anladın mı?

Gittikleri zaman kafası bir sürü şeyle allak bul-

lak. İpliği annesi vermiş ve dikiş dikmesini söylemişti yavaşça.

Kilisede âyin bitiyor. Hepimiz Hazreti İsa'nın ve Tanrının evlâtlarıyız, onun iradesinin araçlarıyız. Dünyaya onun araçları olmak, kardeşlik ve iyilik tohumları atmak için geldik.

Ne güzel âyin, diyor anne.

Hıı.

Doğru söylemiyor mu? diye soruyor Edward.

Doğru söylüyor elbette, diyor Cyrus, yalnız bu sözleri biraz ihtiyatla karşılamalı. Hayat zordur, kimse sana bir şey vermez. Her şeyi tek başına yapacaksın. Herkes sana karşıdır, bütün hayatın boyunca göreceksin bunu.

Demek papazın söyledikleri yanlış, baba.

Ben böyle bir şey söylemedim. O da haklı ben de haklıyım. Din işleri başkadır, din kadar yüce olmayan iş hayatında başka türlü davranmak zorundasın. Bu davranış Hıristiyanlığa karşı sayılmaz.

Çocuğunun omuzunu okşuyor. Nefis bir âyindi doğrusu, Edward.

Bu kasabada beni kimse sevmez hemen hemen. Seni de sevmezler, Edward, bu gerçeği erkenden öğrenmen daha iyi, onların en sevmedikleri en kızdıkları şey başarıdır, sen elbette ki başarılı bir adam olacaksın, seni sevmedikleri zaman senin ayaklarına kapanacaklardır.

Ana oğul yağlıboya takımını ve sehpayı topluyorlar, soğuk bir ilkbahar günü kasabanın dışında yaptıkları bir gezintiden dönüyorlar, ovadaki kuru

tepelerin resimlerini yapmışlar.

İyi vakit geçirdin mi, Eddie'ciğim? Şimdi sesinde yeni bir titreme, yeni bir sıcaklık var aralarında yalnız kaldıkları zaman.

Çok hoşuma gitti anneciğim.

Küçüklüğümde hep hayal ederdim: Bir oğlan çocuğum olsun da onunla resim yapmaya gideyim derdim, tıpkı bugünkü gibi. Haydi gel, yatağa yattığımız zaman sana eğlenceli bir türkü öğreteceğim.

Boston nasıl bir yer? diye soruyor çocuk.

Büyük bir şehir, pis, soğuk, herkes her zaman tertemiz giyinir.

Babam gibi mi?

Şüpheli şüpheli gülüyor. Evet baban gibi. Bugün yaptıklarımızı ona söyleme... Kötü bir şey miydi?

Yo, sen şimdi benimle yürü bakalım, babana bir tek kelime söyleme, aramızda kalsın.

Birdenbire kızıyor annesine, düşünceli, sesini çıkarmıyor kasabaya doğru yürürken. O gece babasına söylüyor, sonradan çıkan kavgayı bir çeşit sevinç ve korku içinde dinliyor.

Bak sana söylüyorum, bu çocuk senin yüzünden bu hale geldi, bozdun çocuğu, mahvettin, artık Boston'a gidemezsin, öyle değil mi, buradan ayrılmamız doğru olmaz artık.

Cyrus, lütfen.

Bak görürsün, onu askeri okula göndereceğim, artık büyüdü, evden ayrılabilir, dokuz yaşında bir çocuk erkek gibi düşünmeye başlamalı artık.

İke Cummings başını eğiyor. Askeri okul, tamam, savaş hikâyeleri dinlemeye bayılıyor zaten.

Bu olayın ardında Cyrus'ün kasaba doktoru ile yaptığı bir konuşma var.

Kocaman sakallı adam zeki gözlerini kırpıştırarak durumu düşünmüştür. Bay Cummings artık yapılacak bir şey kalmamış, ben bir şey yapamam, biraz daha büyük olsaydı Sally'ye götür, biraz zevkini getirsin derdim.

On yaşında Allahaısmarladık. Tren: Kasabanın dolaylarındaki çamurlu yollara veda, banliyödeki kasvetli evler, babasının kurduğu bankanın kokusu, hat boyunda kurutulan çamaşırlar.

Allahaısmarladık oğlum. Kendine iyi bak, anladın mı?

Babasının kararını hiç bir duyguya kapılmadan kabul etmiş, ama şimdi omuzunda duran elinin altında titriyor nedense.

Allahaısmarladık, anneciğim. Annesi ağlıyor, ufak bir hayal kırıklığı duyuyor, yitirilmiş bir sevgi hemen hemen.

Allahaısmarladık, manastıra giriyor, ve okulun tekdüze yaşamı içinde, düğmelerini parlatarak ve yatağını yaparak kayboluyor.

Birtakım değişmeler oluyor içinde. Başka çocuklarla arkadaş olmamış o zamana kadar, şimdi de utangaç olmaktan çok soğuk bir hal var üzerinde. Sulu boyaya, **Little Lord Fauntleroy, Ivanhoe** ve **Oliver Twist** gibi kitaplara oldukça önem veriyor, elinden bırakmıyor. Her yıl sınıfta en yüksek numarayı alıyor, atletizm yapıyor. Tenis takımında 3 No. lu oyuncu. Tıpkı babası gibi, sevilmiyor, ama sayılıyor.

Bu arada elbet baskılar; ezilmeler; cumartesi muayenesinde yatağının yanında hazırol vaziyetinde dimdik duruyor, okul müdürü yaklaşırken topuk-

larını birbirine vuruyor. Öğretmen subaylar geçiyor, Albayın yardımcısı duruyor ses çıkartmadan, uzun boylu siyah saçlı genç.

Cummings diyor Albayın yardımcısı.

Buyurun komutanım.

Palaskanın delikleri biraz kararmış.

Başüstüne komutanım.

Uzaklaşıyor, dikkati çektiği için bunalım ile tatsız bir heyecan arasında mekik dokuyor. Gizli bir tepki, çünkü yatılı erkek okullara özgü faaliyetlerin hiç birine katılmıyor, bu uzak durmasıyla dikkati çekiyor hemen hemen.

Dokuz yıl, çile doldurulan kışlalar, ortaklaşa uyumalar, üniforma korkuları, teçhizat korkusu, yü rüyüşlerin sinirli havası, anlamsız tatiller. Anababasını her yıl yazları altı hafta görüyor, garip geliyor ona anababası, kardeşinden uzak olduğunu anlıyor. Bayan Cyrus Cummings onun hasretine dayanamıyor.

Eddie hatırlıyor musun, hani bir gün seninle kırlara çıkmıştık da resim yapmıştık?

Evet, anne.

Okul bitiyor. Subay adayı oluyor.

Eve geldiği zaman üniformasına bayılıyor herkes. West Point Savaş Akademisine gideceğini herkes biliyor, kızlara gösteriliyor, kızlara karşı hem nazik hem de soğuk. Yakışıklı, uzun boylu, duruşu saygı telkin ediyor, ve yüzünde zeki, temiz bir ifade var.

Cyrus konuşuyor onunla. Eh bakalım, oğlum, demek artık West Point'a gideceksin?

Evet efendim, inşallah.

Hımmm. Askeri okula gittiğine memnun musun?

Elimden geleni yaptım, efendim.

Cyrus başıyla onaylıyor. West Point hoşuna gidiyor. Küçük Matthew Arnold'un banka işlerini üzerine almasına ve üniformasının içinde kaskatı duran bu garip oğulun da evden uzak yaşamasına çok önceden karar verilmiştir. Seni oraya göndermek isterim, diyor Cyrus.

Neden... Kafasında bir boşluk var, ama sırtından doğru bir kuşku ürpertisi geçiriyor. Babasıyla konuştuğu zaman elleri hep nemli. Neden, evet, efendim. *Cyrus bunu istiyor, biliyor o.* Evet, efendim, Point'da iyi çalışacağımı biliyorum, efendim.

Eğer benim oğlumsan çalışırsın. *Tüccarlar arasında geçerli olan o yapmacık içtenlikle gülüyor, oğlunun arkasına vuruyor.*

Yeniden... Evet efendim. Odadan çıkıyor, doğal bir tepki.

West Point'da ikinci yılı bittirdikten sonra evleneceği kızla tanışıyor yazın. İki yıldır eve gelmemiş, çünkü eve gelebilecek kadar uzun bir tatil geçirmemiş, kasabasını da özlememiş. O tatil annesinin akrabalarını ziyaret etmek üzere Boston'a gitmiş.

Şehirden hoşlanıyor. Kasabanın kaba ve herkesin her şeye burnunu soktuğu konuşmalarından sonra akrabalarının davranışları ona başka bir dünya gibi geliyor. Başlangıçta çok kibar. Hiç ağzını açmıyor, nelerin ayıp olduğunu öğrenmedikçe rahat rahat konuşamayacağını biliyor. Ama onu tahrik eden şeyler var. Beacon Hill caddelerinde dolaşıyor. Eyalet Konağına giden dar sokaklara giriyor, bir kilometre aşağıdaki Charles Nehrinin üzerindeki ışık oyunlarını seyrediyor. Pirinç kapı tokmakları, ağır ve kapkara kapı tokmakları, çekiyor dikkatini; bü-

tün dar kapılara bakıyor, kasketi dokunuyor siyah entarili kadınlara tatlı tatlı, biraz da şüphe ile, gülüyorlar öğrenci üniformasına.

İşte burasını seviyorum ben.

Boston'a bayılıyorum, diyor birkaç hafta sonra kuzini Margaret'e. Sırdaş olmuşlar.

Gerçek mi? diyor Margaret. Biraz canı sıkılıyor. Babam diyor ki kibar insanların gideceği yerler gittikçe azalıyor. *İnce narin bir yüzü var, tatlı ama soğuk. Burnu uzun olduğu halde ucu yukarı kalkık.*

Evet, hep İrlandalılar, diye dudak büküyor, ama bunu söylerken biraz rahatsız gibi. Bayağı bir lâf ettiğini biliyor.

Andrew Amca her zaman yakınıp duruyor; hükümeti elimizden aldılar diye geçen gün söylüyordu, artık Fransa'ya döndük diyor; Fransa'da bulundu biliyor musun, artık ya şimdiki hükümette çalışacaksın ya da orduda, ordudaki elemanlara bile güven olmaz bugün. *Pot kırdığını anlıyor hemen.* Seni çok seviyor.

Teşekkür ederim.

Biliyor musun, çok garip, diyor Margaret. Andrew Amca bütün bu olup bitenlere daha beş yıl önce kızıyordu. Sana bunun gizli nedenini sonradan söylerim. *Kız gülüyor, delikanlının koluna giriyor* Andrew Amca Donanmayı çok sever. Daha kibar olur denizciler der.

Ya. *Bir an şaşırmıştır. Bütün kibarlıklarını, onu bir akraba gibi kabul etmelerini madalyanın başka tarafından görmüş. Bir an her şeye yeni bir açıdan bakıyor, kızın sözlerini hatırlıyor, onları başka bir gözle görüyor.*

Boşver, diyor Margaret, hepimiz sahtekârız zaten, merak etme. Bunu söylemek korkunç bir şey,

ama biliyorsun ki ailemizdeki olayları olduğu gibi kabul etmek zorundayız. Bunu ilk anladığım zaman büyük bir darbe yemiş gibi oldum.

Peki canım aldırdığım yok, diyor yarı şaka.

Yo, aldırıyorsun. *Önce kız gülüyor, sonra ufak bir çekinmeden sonra o da katılıyor.* Sen Batı'daki kardeş torunusun. Ama bu yetmez. *Uzun yüzü neşeli gibi görünüyor bir an.* Aslında biz hep denizcileri tanıdık bugüne kadar. Tom Hopkinson ile Thatcher Lloyd'u görmüşsündür herhalde Dennis'de. Onlar Donanmadan. Andrew Amca babalarını da tanır. Ama seni seviyor. Galiba eskiden annene tutkunmuş.

Daha iyi ya. *Yeniden gülüyorlar, bankoya oturuyorlar ve Charles Nehrine taş atıyorlar.*

Çok canlı bir kızsın, Margaret.

Aman şekerim, ben de sahtekârın biriyim. Beni yakından tanısaydın ne kadar ters ne kadar inatçı olduğumu anlardın.

Hayır, imkânı yok.

İki yıl önce kayık yarışlarını kaybettiğimizde Minot ile birlikte nasıl ağladığımızı bilemezsin. Budalalık tabii. Babam yarışı kazanmamızı istiyordu, ben de kazanamazsam ne der diye korkuyordum. Buralarda istediğin gibi gezip dolaşamazsın, hiç bir şey yapamazsın, yapmaman için her zaman bir neden bulunur. *Bir an sesi acılaştı kızın.* Sen bizim gibi değilsin, ciddisin, önemlisin. *Sesi yeniden canlılaşıyor.* Babam söyledi, sınıfının ikincisiymişsin. Bu kadar çalışmak iyi bir şey değil.

Sınıfın üçüncüsü mü olmak?

Sana göre değil. Sen bir general olacaksın.

Sanmıyorum. *Boston'da kaldığı o haftalar içinde sesi gerekli havayı almış, biraz daha yüksek çıkmaya, biraz daha yayvan olmaya başlamıştır. Heye-*

canını ifade edemiyor, belki de Boston'u çok sevdiği için. Bu şehirde herkes o kadar mükemmel ki.

Benimle gırgır geçiyorsun, diyor. *Boston'lular için çok ayıp bir söz. Bunu geç anlıyor, bir an dengesi bozuluyor.*

Yok, yok, sen muhakkak büyük bir adam olacaksın.

Senden hoşlanıyorum, Margaret.

Tabii hoşlanacaksın, bu kadar öğdükten sonra. *Bir daha gülüyor, içinden geldiği gibi söylüyor.* Galiba ben de hoşlanmanı istiyorum.

Yazın sonunda ayrılırken sarılıyor kız, fısıldıyor kulağına, keşke kesin olarak nişanlansaydık da beni öpseydin.

Keşke. Ama seveceği bir kadın olarak ilk defa düşünüyor onu, biraz şaşkın, ve boş. Trende dönerken, insanı şaşırtan kişiliğini yitiriyor kız, ortada ailesinin sevgili bir çocuğu ile bu ailenin arkasında Boston kalıyor yalnızca. Arkadaşları ile kız konusunu konuşurlarken alışkın olmadığı bir rahatlık, bir dayanışma duyuyor içinde. Sevgilisi olmak iyi şey diyor kendi kendine.

Bir şeyler öğreniyor durmadan, kafasının birçok düzeylere göre çalışması gerektiğini anlamış artık. Önce doğru saydığı bir şey, objektif bir durum var ve kafası bunu çözecektir; sonra «derin kat» dediği bir şey var ki bulutların üstünde bir yataktır bu ve ayaklarının yere basması gerekmez; sonra asıl önemli olan kat, birlikte yaşadığı ve çalıştığı in-

sanları etkilemek için yapması ve söylemesi gereken şeylerin katı.

Son öğrendiği şey de Askeri Tarih ve Tâbiye derslerindeki dramatik yaşantılar. *Kahverengi tertemiz bir oda, karşıda kara tahtalar, önünde sıralar, askeri öğrenciler eski zamanların değişmeyen simetrisine göre oturmuşlar, satranç tahtasının kareleri.*

Efendim *söz söylemek için izin alıyor* Lee'nin Grant'dan daha iyi bir general olduğunu söylemek doğru olur mu? Tâbiyeleri konusunda birbirleriyle karşılaştırılamayacağını biliyorum, ama Grant'in strateji bilgisi vardı. Tâbiye bir işe yarayabilir mi, efendim, eğer... daha büyük bir insan ve ikmal mekanizması gereğince geliştirilmedikçe, çünkü tâbiye bir bütünün parçası değil midir? Bu bakımdan Grant daha büyük adam, çünkü somut şeyleri hesaba katmış. Lafa bakmamış, her şeyi bütünüyle düşünmüş. *Sınıfta bağrışmalar.*

Üç yanlı bir yanlışlık yapmış. Çelişkiye düşmüş, isyan etmiş, alaya almış.

Cummings, sen görüşlerini ileride daha özlü olarak açıklarsın.

Başüstüne, komutanım.

Yanılabilirsin. Tecrübenin teoriden daha önemli olduğunu ileride göreceksiniz. Yalnızca stratejinize güvenmeniz imkânsızdır. Bütün bunların dengeleme gücü vardır, nitekim Richmond'da da böyle oldu, bugün Avrupa'daki siper savaşında da böyle oluyor. Tâbiye her zaman kesin sonucu alan unsurdur *tahtaya yazıyor.*

Ve sen Cummings.

Buyurun komutanım?

Eğer yirmi yıl sonra bir taburun komutasını eline alacak olursan bir ordudan çok bir takımın stra-

tejik problemleriyle ilgilen *bu alay karşısında herkes hafif hafif gülüyor* daha iyi edersin. *Öğretmenin bu sözü beğendiğini gözlerinden anlayan sınıf gülmesini tutamıyor, Cummings'in içine işliyor.*

Haftalarca bunun lâfı. Hey Cummings, Richmond'u almak için kaç saat ister.

Edward, seni Fransa'ya danışman olarak gönderiyorlar. Hindenburg Hattının nasıl yarılacağını öğrenecekmişsin.

Bütün bunlardan bir sürü şeyler öğreniyor, anlıyor, ve her şeyden önce, sevilmiyor, sevilmeyecek, yanlışlık yapamaz, başkalarına içini açamaz. Sabırlı olmalı. Ama kırılmış, tutamıyor kendini, Margaret'e yazıyor, arkadaşlarının hor görmesini başka bir şeyle dengeliyor; onların bilmedikleri ayrı bir davranışlar dünyası var.

Okulu bitirdiği yıl **The Howitzer**, adındaki okul dergisinde okul bitirme ödevi «The Strategist» imzası ile çıkıyor, ancak yıllıkların hafif romantik havasıyla çatışan yazının sertliği «İyi diyelim iyi olsun» sözü ile yumuşatılıyor.

Kısa iznini Margaret ile geçiriyor, nişanlandıkları açıklanıyor, ve hemen Avrupa'daki savaşa gönderiliyor.

Genel Karargâhın Planlama Bölümünde, bir şatonun köşesinde yaşıyor, bir zamanlar bir saray nedimesine ait olan çıplak, badanalı bir odayı işgal ediyor, ama odanın geçmişini bilmiyor. Savaş onu çok ilgilendirmiş, formalitelerin o can sıkıcı tekdüzeliğin, birliklerin hareketlerini belirten ayrıntılı çalışmaların dışına çıkarmış. Topların sesleri çalışmalarını zenginleştirmekte, odasının dışındaki çıplak çakılla-

rın üzerindeki hışırtılar yaptığı hesapların önemini arttırmakta.

Bir gece bütün savaş onun için bir tek şeye bağlandı, ve her şey kafasında dengesini buldu.

Albayı ile birlikte, bir şöför iki de subay, cephede bir denetlemeye gidiyor. Pikniğe gider gibi bir şey: Sandviçler yapılmış, termoslara sıcak kahveler konulmuş, konserve istihkakları alınmış, ama bunları kullanacaklarını hiç sanmıyorlar. Otomobil, hendeklere ve mermi çukurlarına gire çıka, çamurlar sıçrata sıçrata arka yollardan cepheye yavaş yavaş varıyor. Uçsuz bucaksız boş arazide bir saat geziyorlar, akşamın kurşunî gökyüzünü top ateşleri aydınlatıyor yalnızca, alevlerin korkunç kaba pırıltıları sıkıntılı bir yaz akşamında yüze vuran sıcak dalgalarına benziyor. Siperlere bir kilometre kala ufku kapatan hafif bir sırta geliyorlar, duruyorlar, sabahleyin yağan yağmurun yüzünden on, on beş santim su ile dolan bir irtibat hendeğinin içinde yürümeye başlıyorlar. İleri siperlere yaklaştıkça irtibat hendekleri daha çok dönemeçler yapmaya ve daha derinleşmeye başlıyor. Cummings her yüz metrede bir siperden başını çıkarıyor, iki cephe arasında kalan ve kimsenin olmayan topraklara ürkek ürkek bakıyor.

Yedek siperlerde duruyorlar, bütün bir sığınak da hazırol vaziyetinde: Albayları ile bu kesimin komutanı arasında yapılan konuşmayı saygı ile dinliyorlar. O da taarruzu görmeye gelmiş. Karanlık basmadan bir saat önce topçu bir kestirme ateşine başlıyor, ateş düşman siperlerine gittikçe yaklaşıyor, sonunda siperler üzerinde toplanıyor ve on beş dakika devam ediyor. Alman topçusu cevap veriyor, iki üç dakikada bir yolunu şaşıran bir mermi, gözetleme yerinin yakınlarına düşüyor. Havan topları ateş edi-

yor, ses tonu yükseliyor, her yere yayılıyor ve artık karşılıklı olarak durmadan kükrüyorlar.

Vakit geldi, ilerliyorlar işte, diye feryadı basıyor biri.

Cummings sahra dürbününü ayarlıyor, beton duvarın aralığından bakıyor. Alaca karanlıkta, çamurların içinde, erler soluk gümüş bir ovada gümüsten gölgeler gibi. Yağmur yeniden başlıyor, yürümekle koşmak arasında bocalayarak ilerliyorlar, yüzükoyun düşüyorlar geriye doğru sendeliyorlar, kurşun rengindeki balçık çamurun içinde kayarak karın üstü düşüyorlar. Alman hatları çılgınca harekete geçmiş, ateşe insafsızca cevap veriyor. Bu hatlardan korkunç bir ışık ve ses yükseliyor, o kadar büyüyor ki Cummings'in bütün duyularını kaplıyor, sonunda bunları arazide ilerleyen piyadenin bir arka planı sayıyor yalnızca.

Askerler yavaş yavaş ilerliyorlar, öne doğru yatmışlar, rüzgârla savaşıyorlar sanki. Bütün gördüklerinin gevşekliği, askerlerin uyuşuk bir halde ilerlemeleri ve yere yuvarlanmaları dikkatini çekiyor. Taarruz sanki bir biçim almamış, askerlerin iradesi kalmamış. Taş atılan bir havuzda yüzen yapraklar gibi her yöne ilerleyip duruyorlar, buna rağmen yine de ileriye doğru bir toplama hareketi görülüyor. Karıncalar da eninde sonunda tek bir yere giderler.

Sahra dürbününde bir askerin koştuğunu, kafasının çamura girdiğini, sonra ayağa kalktığını ve yeniden koşmaya başladığını görüyor. Yüksek bir pencereden kalabalığa bakmak ya da evcil hayvanlar satan bir dükkânın vitrinindeki yavruları analarından ayırmak gibi bir şey. Bir grubun ünitelerden oluştuğunu anlamanın garip yanı, bir hayal yanı var.

Asker yere yuvarlanıyor, çamurun içinde çırpı-

nıyor, sonra dürbününü başka bir askere çeviriyor Cummings.

Alman siperlerine girdiler, diye bağırıyor biri.

Birden dürbününü kaldırıyor, birkaç erin sipere atladığını görüyor. Engele sırıkla yaklaşan bir yüksek atlayıcı gibi ileri doğru uzanmış süngüleri. Hareketleri o kadar gelişi güzel ki, arkalarından o kadar az er geliyor ki şaşıyor buna. Öteki erler nerede diyeceği sırada komutan bağırıyor. Girdiler, yaman çocuklar, girdiler. Telefon elinde, hızlı hızlı emirler verip duruyor.

Alman topçusu yeni alınan mevzileri dövüyor. Sıra sıra askerler alaca karanlıkta, hareketsiz arazide, ölülerin çevrelerinden geçerek Alman mevzilerine doğru yavaş yavaş yürüyor. Hava kararmıştır hemen hemen, doğuda gökyüzü kırmızı bir renk almış, bir ev yanıyor. Artık sahra dürbünü ile göremiyor, bir yana bırakıyor dürbünü. Hiç sesini çıkarmadan araziye bakıyor hayretle. İlkel, görülmemiş bir şey, ayın da yüzü böyledir, diye düşünüyor. Kraterlerde sular parıldıyor, yere düşmüş askerlerin küçük gölge dalgacıkları uzayıp gidiyor gövdelerinden.

Ne dersin? diye dürtüyor Albay onu.

Ha, evet... ama kelimeleri bulamıyor. Çok muazzam, çok sarsıcı, Kitaplardaki uzun kuru savaşmalar canlanıyor kafasında, yığın yığın. Hücuma geçmek emrini alan insanı düşünüyor o yalnızca ve hayretle bakıyor ona... Amma... cesaret. Amma sorumluluk. *Daha zengin bir kelime aradığı için askeri terim kullanıyor.*

Her zaman bu insanlar vardı, onların tepelerinde, onlara emir veren, belki de hayatlarının bütün dokusunu sonsuzluğa kadar değiştiren biri vardı her

zaman. Karanlık araziye bakıyor, ruhuna giren bü yük görüntünün karşısında şaşırıp kalmış.

Bir insanın yapması gereken birtakım şeyler vardır.

Bütün bunlara komuta etmek. Heyecanının, öfkesinin, coşkunluğunun yoğunluğu, hırsının tanımlanmayan büyüklüğü boğuyordu Cummings'i.

Savaştan döndüğünde yüzbaşı *geçici olarak,* sonra üsteğmenliğe indiriliyor sürekli. Ana babasının kutsanmazca karşı koymasına rağmen Margaret'le evlenme, kısa bir balayı, askeri bir konaklama yerinde yerleşme, ziyafetlerin ve partilerin tatlı ve boş çevresine sürüklenme, ve subay kulübünde cumartesi geceleri dans.

Cinsel hayatı bir süre tatlı:

Karısına boyun eğdirecek, emecek, parçalayacak ve tüketecektir.

Her ikisinin de tecrübesizlikleri, çekingenlikleri, yadırgamalar bu motifi gizliyor bir iki ay, ama arada sırada ister istemez çıkıyor yine meydana. Altı ay, ve hemen hemen bir yıl, yoğun çılgınlıklar, öfke ve kuvvet dolu aşk sahneleri yaşıyorlar ve karısının göğsünde yorgunluktan ve şaşkınlıktan soluk soluğa yatıyor.

Beni seviyor musun, sen benim misin, seviyor musun.

Evet evet.

Seni parçalayacağım, seni yiyeceğim, oh, sana ben sahip olacağım, ben. Orospu.

Ne ayıp, kendi söylediği sözden kendi utanıyor...

Margaret'i canlandırıyor bu, heyecanlandırıyor, içini açıyor, ama yalnızca bir süre için. Bir yıl sonra her şey çırılçıplak, yapayalnız, karısının vücudu üzerindeki savaşmalarını kendi başına vermekte. Ka-

rısının başkaldırdığı otorite, ailesi, Boston sokakları, geçmiş, geride kalmış, daha korkunç bir otoritenin, daha büyük bir istemin önünde boyun eğmiş. Elbette ki kelimelere dökülmüş değil bütün bunlar, dökülmüş olsaydı dayanamazdı zaten, ama evlilikleri yeni bir biçim almakta, ortasında büyük bir boşluk bulunan hafif ve sahte bir arkadaşlığa dönüşmektedir; şimdi artık pek az cinsel ilişkilere girişiyorlar, olduğu zamanlar bile acı bir yalnızlık duyuyorlar. Karısından gittikçe uzaklaşıyor, kendi yaralarını kendi sarıyor, kendi içine gömülüyor ve bunun dışına çıkamıyor. Sosyal ilişkileri yaşamlarında çok daha önemli rol oynuyor.

Kadın ev işleri ile oyalanıyor, davetler ve ziyaretler için inceden inceye alacaklı ve borçlu hesapları tutuyor. Her ay verdikleri partinin hesabını çıkarmak iki saatlerini alıyor.

Bir ara Generali evlerine çağırsınlar mı çağırmasınlar mı diye bir hafta düşünüyorlar, iki tarafın da ortaya attığı fikirler tartışılıyor. Sonunda tatsız bir şey olacağı, General gelse bile üzülecekleri sonucuna varıyorlar, ama birkaç hafta sonra Yüzbaşı Cummings bu problemle yeniden güreşiyor, sabah karanlığı uyanıyor, böyle bir fırsatı ele geçirmek gerektiğini anlıyor.

Büyük bir özenle planlıyorlar işi. General'in meşgul olmadığı bir hafta sonunu seçiyorlar, işinin çıkması ihtimali yok gibi. Margaret General'in hangi yemekleri sevdiğini emirerinden öğreniyor; kulüpteki bir dans sırasında General'in karısı ile yirmi dakika konuşuyor, baba dostlarından hangisini General'in tanıdığını öğreniyor.

Davetiyeleri gönderiyorlar, General kabul ediyor. Sinirden ölüyorlar o hafta, ziyafette hava ger-

gin. General geliyor, soğuk büfenin önünde duruyor, ev sahibesinin Boston'dan getirttiği füme hindiyi, karidesleri oldukça gösterişli bir hava ile yiyor.

Sonunda başarı: Pamukları yeni atılmış püsküllü koltukların içinde *General akağaçtan möble umuyordu* ikizinci viskisini içtikten sonra, içkinin karides sosuna kattığı keskin tat arasında, Cummings'e belli belirsiz gülümsüyor. Allahaısmarladık derken Cummings'in omuzuna vuruyor ve Margaret'in yanağından makas alıyor. Gergin hava gevşiyor, subaylar ve karıları şarkı söylemeye başlıyorlar. Ama çok yorgunlar, parti erken bitiyor.

O gece karı koca birbirlerini tebrik ederlerken Cummings'in ağzı kulaklarına varıyor.

Ama Margaret mahvediyor bu başarıyı; artık bu gibi işleri mahvetmekte ustalaşmaya başlamıştır. Bak sana açıkça söyleyeyim Edward, bütün bunları boşuna yapıyoruz, sen nasıl olsa daha çabuk terfi edemezsin, senin generalliğin için piston yapmak zamanı gelince moruk *o sırada karısı da hafifçe küfre alışmıştır* zaten ölmüş olacak.

Ama insan mevkiini daha önceden yapmaya çalışmalı, diyor hemen. Bütün bu dümenleri kabul etmiş, mesleği gereği bunlara boyun eğmiş, ama bu konuda kendisine soru sorulmasını sevmiyor.

Boş lâf ediyorsun. Ben şu anda General'i davet etmekle budalalık yapmış olduğumuz kanısındayım. O gelmeseydi daha iyi eğlenecektik.

Eğlenmek mi? *Bu söz onu canevinden vuruyor, içinde kabaran öfke gücünü azaltıyor.* **Eğlenmekten daha önemli şeyler var.** Ardından bir kapı kapanmış gibi.

Çekilmez bir adam olacaksın bu gidişle.

Yeter, diye bağırıyor hemen hemen, ve öfkesi-

nin karşısında susuyor karısı. Ama aralarındaki o şey duruyor, zaman zaman yeniden ortaya çıkıyor.

Aklın nereye takılmış bilmiyorum, diye mırıldanıyor Cummings.

Başka eylemler, başka yönler. Subay kulübünün içki çevrelerinde dolaşıyor bir ara, poker oynuyor, birkaç yan-olaya karışıyor. Ama onlar da Margaret'in daha utandırıcı bir sonuçla tekrarı; bir ya da iki yılını kendisine harcıyor. Birliğinin yönetilmesine veriyor kendini.

Bu konuda çok yetenekli. Davayı iyice kavrıyor, geceleyin yatakta çeşit çeşit insanları en iyi şekilde nasıl yönetebileceğini, onlara en iyi şekilde nasıl komuta edeceğini düşünüyor. Gündüzleri hemen hemen bütün zamanını bölükte geçiriyor, çalışma şekillerinin ayrıntılarına kadar iniyor, sürekli denetlemeler yapıyor. Onun bölükleri garnizonun en iyi bölükleri oluyor her zaman; onun bölüğüne giden yol garnizonun en temiz, en güzel yolu.

Cumartesi sabahları her takımdan bir manga ayırıyor, kışlada büyümüş olan otları kestiriyor.

Asker elbiselerindeki düğmeleri parlatan cilâların en iyisini onun bölüğü kullanıyor, bölükte duvara asılmış bir emri var: Erler yalnız bu cilâdan kullanacaklar.

Günlük helâ muayenelerinde erlerin ne yaptıklarını çok iyi görüyor; bir sabah diz çöküp ellerini yere koyuyor, lâğım kapağını kaldırıyor, ve lâğım yolunda yağ gördüğü için takımı cezalandırıyor.

Merdiven basamaklarında toz olup olmadığını çatlakların içine iğne sokarak muayene ediyor.

Garnizonun yazın düzenlediği spor bayramında

kendi bölüğünün takımları her zaman kazanıyor. Takımlarını Şubat ayından itibaren çalıştırmaya başlıyor.

Bölüğünün yemekanesinde yerler her yemekten sonra kaynamış su ile ovuluyor.

Erlerin her şeyini her zaman düşünüyor. Bir cumartesi muayenesine ziyaretçi bir General'in geleceği umuluyor, muayeneden önce başçavuşu çağırıyor, erlerin ayak uçlarında asılı olan yedek postallarının tabanlarına yağ sürdürtmesini emrediyor.

Talim yerinde bir tüfeği söktürüyor ve tetik yayında pislik olup olmadığını muayene ediyor.

Bölüğünde onun için söylenen bir söz var: Kışlaya girmeden önce erlerin postallarını nasıl çıkartacağını düşünür bizim patron.

Yüzbaşı Cummings'in, garnizondaki küçük rütbeli subayların en mükemmeli olduğunda büyük subaylar birlik.

Margaret Boston'da ailesini ziyarete gittiğinde bir sürü sorular karşısında kalıyor.

Hâlâ bir çocuk yapmayı düşünmüyor musunuz?

Hayır düşünmüyorum, diyor ve gülüyor. Korkoyurum, Edward belki çocuğa fişekliğini temizletir diye.

Yedi yıl oldukça uzun bir süre değil mi?

Evet, doğru. Bilmiyorum işte.

Daha çok beklemen doğru değil.

Margaret içini çekiyor. Çok garip yaratık şu erkekler, gerçekten çok garip. Siz onları şöyle düşünüyorsunuz, onlar başka türlü çıkıyorlar.

Halası baklayı ağzından çıkarıyor. Margaret,

şu kız keşke başka biriyle evlenseydi derdim ben zaten.

Siz eski kafalısınız. Edward büyük bir general olacak. İş ki bir savaş çıksın, Josephine gibi olacağım.

Kurnazca bir bakış Terbiyesizlik etme Margaret. Bu kadar zamanlık evlilik hayatının seni daha fazla... kadınlaştıracağını umardım. İyice tanımadığın biri ile evlenmen doğru değildi, bana kalırsa bundan ötürü Edward ile evlenmiş olduğundan her zaman şüphe etmişimdir. *Önemli bir sessizlik.* Ruth, Thatcher'in karısı, üçüncü çocuğuna hamile.

Margaret öfkeli Acaba ben de ihtiyarladığım zaman sizin kadar kötü mü olacağım.

Ama ben sanıyorum ki sen oldum olalı böyle kötüsün, yavrum.

Cumartesi gecesi subaylar dans ederken Margaret daha sık sarhoş oluyor. İşler çığrından çıkı yor arasıra.

Yüzbaşım, her zaman yalnızsınız, diyor subay bayanlarından biri.

Evet, galiba ben biraz eski kafalıyım. Savaş ve... *Bayanın kocası 1918'den sonra hizmete alınmış* Beni sık sık üzen şeylerden biri de dans etmeyi bir türlü öğrenmemiş olmamdır. *Kendisini öteki muvazzaf subaylardan ayıran davranışları, kibarlığı o yıllarda daha yeni başlıyor.*

Karınız dans ediyor.

Evet. *Subay kulübünün bir köşesinde, bir erkek çevresinin ortasında Margaret. Kahkaha ile gülüyor, eli bir teğmenin kolunda.* Uzaktan ona nefret ve tiksinti ile bakıyor.

Webster sözlüğünde: **Kin,** *is.*, kuvvetli nefret ya da tiksinti; yerleşmiş kötü niyet.

Evliliklerin çoğunda ağ Cummings'in başına da örülüyor.

Bunun soğuk biçimi. Kavga yok, küfür yok, hakaret yok.

Şimdi hem uyguluyor, hem okuyor. Geceleri, oturdukları garnizon lojmanlarından birinin salonlarında haftada beş ya da altı gece okuyor. Eğitim sırasında kaçırdığı bir sürü şey var, kaybettiklerini kazanmak için büyük adımlar atıyor. Önce felsefe, sonra siyasi bilimler, sosyoloji, psikoloji, tarih, dahası edebiyat ve sanat. Bütün bunları korkunç belleğiyle, gerektiği zaman gösterdiği öğrenme yeteneğinden yararlanarak, yutuyor, anlıyor ve hemen başka bir şeye dönüştürüyor, kasafının genel eğilimini doyuruyor. Garnizonda sık sık ufak fikir tartışmaları oluyor. Ben daha çok Freud'ü ilginç buluyorum, diyor. Gerçek şu ki insan değersiz bir ittir. Bütün iş onu en iyi şekilde denetlemeyi bilmektir.

1931 de Spengler'i seviyor özellikle. Bölüğünde kısa, titiz konuşmalar yapıyor.

Dünyanın ne kadar kötüye gittiğini size anlatacak değilim. Bir kısmınızın orduda bulunma nedeni de bu zaten. Ama size şunu belirtmek isterim ki bize çok önemli bir görev düşebilir. Gazeteleri okuyacak olursanız her yerde askerlerin nereye gönderildiklerini kolayca görebilirsiniz. Büyük değişiklikler olabilir, bu gibi durumlarda göreviniz hükümetin benim aracılığımla vereceği emirlere itaat etmektir.

İyice tanımlanmıyan, hiç bir zaman kâada dö-

külmeyen planlar bir yana bırakılmıştır sonunda. 1934 de Binbaşı Cummings daha çok dış haberlerle ilgilenmekte.

Hitler kızgın bir tavadaki boş cızırtılar değil, diyor. Adamın bir fikri var, sonra siyaset adamı da aynı zamanda. Alman halkı ile mükemmel surette oynuyor. Bu Siegfried Hattı meselesi onlar için çok önemli.

1935'de Cummings'in Fort Benning'deki Piyade Okulunda yaptığı yenilikler hâlâ söylenir.

1936'da Washington'daki Savaş Akademisinde yılın en parlak subayı sayılıyor. Washington sosyetesinde ufak tefek pırıltılar yapıyor, birkaç senatörle ahbap oluyor, şehrin en büyük ev sahibesiyle tanışıyor. Bir süre için Washington sosyetesinin askerî danışmanı olmak tehlikesiyle karşı karşıya.

Ama hep dağılıyor. İçindeki karışıklıklar, çelişik eğilimler o sıradaki yoğun çalışmasının altında gizli. 1937 yılında aldığı otuz günlük bir izin sırasında tatilini Maine'de geçirmekte olan kayınbiraderini ziyaret ediyor. Cummings'in Washington'daki görevi sırasında dostlukları artmıştır.

Bir gün akşam üstü yelkenlide:

Bilir misin Edward, ben ailemle hiç bir zaman anlaşamamışımdır. Senin hiç bir kusurun olmasa da seni bir türlü beğenmezler. Gerici tutumları biraz üzücü, ama anlıyorsun elbette.

Anlıyorum, Minot. *Arada sırada başka heyecanlar ve tutkular. Boston'un onu çeken ve dille anlatılmayan mükemmelliğinden garip bir şekilde memnun oluyor her zaman, ama üzülüyor da. Washington'dan Boston'a nakletmek için uğraştığını biliyor,*

utanıyor, ama şehrin çekiciliği ve bir kararsızlık hâlâ var üzerinde. kendi sesi kulağına gevrek geliyor. Ama Margaret hiç onlara benzemez.

Dehşetli bir kadındır benim kız kardeşim.

Evet.

Seni yıllarca önce iyice tanımadığım için üzülüyorum adeta. Aslında Dış İşleri Bakanlığında çalışacak bir insansın sen. Nasıl yetiştiğini biliyorum Edward; öyle sanıyorum ki fırsat çıktığı zaman gerekli zekâyı ve inceliği gösteriyorsun, herhangi bir durumun özünü, tanıdığım insanlar kadar kolayca kavrıyorsun. Ama ne yazık ki artık çok geç.

Ben de arada sırada keşke Dış İşlerine girmiş olsaydım diye düşünüyorum, dedi Cummings. Ama biliyorsunuz ki bir iki yıl içinde Yarbay olacağım, ondan sonra kıdem meselesi ortadan kalkacak. Öğünmek gibi olmasın ama bir yıl sonra Albay olurum.

Ya... Fransızca bilirsin değil mi?

Az bir şey. 1917'de Fransa'dayken biraz öğrenmiştim, arkasını bırakmadım.

Kayınbirader çenesini uyuşturuyor: Sen de bilirsin ki Edward, hükümetin bir politikası var, ama Dış İşleri Bakanlığında her zaman bir sürü görüş ayrılıkları bulunur. Senin Fransa'ya ufak bir çarpışma için gönderilebileceğini düşünüyorum, tabii subay olarak. Resmi bir görev olmıyacak bu.

Ne gibi Minot?

Daha belli değil. Şurada burada konuşuluyor. Bakanlıktaki birtakım elemanlar İspanya'da bizim güttüğümüz politikayı değiştirmek istiyorlar. Başarabileceklerini sanmıyorum, ama başarabilirlerse Amerika için felâket olur. Cebelüttarık'ı Ruslara bırakmış oluruz. Ben en çok Fransa'dan çekiniyorum. Fransızlar iki taraflı oynadıkça tek başımıza

herhangi bir şeye teşebbüs etmemize pek imkân yok kanısındayım.

Ben Fransızları vaz mı geçireceğim?

Yok, bu kadar büyük bir iş değil. Elde birtakım garantiler var, bir iki malî anlaşmayla gerekli yerlere biraz baskı yapılabilir. Unutma ki herkes satın alınabilir Fransa'da, bir tek alnıaçık insan yoktur orada.

Ama ben buradan ayrılamam ki.

Seni Fransa'ya ve İtalya'ya askeri bir görevle göndereceğiz. Ben Savunma Bakanlığı ile anlaşırım. Sana kısaca bildiririm sonucu ama senin için bir sıkıntı olmasın bu.

Yok tersine, çok ilgilendim, diyor Cummings. Yapılacak işlemle konusuna gelince... susuyor, cümlesini bitirmeden.

Dalgalar çarpıp geçiyor tekneye, yavaşça toplanıyor kıçta yine, tüylerini yalayan bir kedi gibi. Güneş bütün körfeze yayılmış, denizde pırıl pırıl yanıp duruyor.

Dönsek artık kayınbirader.

Kıyı ağaçlıklı, zeytin yeşili, tarihten önceki koylar sanki.

Şu duyguyu bir türlü atamadım, diyor Cummings'e. Hâlâ ormanda kızıl derililerle karşılaşacakmışım gibi geliyor bana. Bozulmamış bir memleket Maine.

Büro umduğundan da küçük, daha kaba, daha yağlı. Fransa haritası üzerinde bir sürü kalem lekeleri ve haritanın köşesi kıvrık, işaret konulmuş bir kitap gibi.

Sizi buraya aldığım için özür dilerim, diyor

adam. *Aksanı önemli değil, belki de sözlerini daha kesin olarak böyle anlatabiliyor.* Girişeceğimiz işin ne olduğunu bize ilk defa açıkladığınız zaman burada toplanmanın daha doğru olacağını düşündüm, işimizin gizli bir yanı olduğundan ötürü değil, ama borsada dikkati çekebilirdiniz. Her yerde casus var.

Anlıyorum. Sizinle buluşmak benim için bir hayli güç oldu. Bizim grubumuz Mösyö de Verna'yı tavsiye etti, ama bana kalırsa kendisi durumu kavramaktan çok uzak.

Yani ucunda kredi var mı demek istiyorsunuz?

Bol bol. Ama şunu belirteyim ki resmî değil bu. Dolaylı bir anlaşmada...

Dolaylı mı? Nasıl dolaylı.

Onun göstereceği Fransız firmalarına yatırım yapmak üzere Leeway Chemical ile bir anlaşmaya varılmıştır. **Chou** *rüşvet* işi değil bu. *Kullandığı argo doğru mu değil mi bilmiyor.* Kanuni bir iş anlaşması, ama elde edilecek kârlar o kadar büyük olacak ki Sallevoisseux Frères ile siz gerekli **düzenlemeleri** rahat rahat yapabileceksiniz.

On s'arrangera. (*)

Ancak kullanacağınız metotlar konusunda daha fazla bilgi edinmek isterim.

Oh, Binbaşı Cummings, size şimdiden yirmi beş milletvekilinin oyunu garanti edebilirim bir kere.

İş oy meselesine kalmasa daha iyi olur. Başka yollar da vardır herhalde.

Hangi nüfuz yollarını kullanacağımı açıklamak istemem.

Durumun özü. Mösyö Sallevoisseux, sizin... çapınızda bir adam, Leeway Chemical'in teklif ettiği

(*) İcabına bakacağız.

çapta bir teşebbüse girişilebilmesi için daha somut tekliflere ihtiyaç bulunduğunu elbet bilir. Fransa'da bir şube açmak kararı yıllarca önce alınmıştır; bütün mesele bu şubeyi kimin açacağıdır. Yanımda bir vekâletname getirmiş bulunuyorum; bu vekâletnameye göre, gerekli malî garantiler verilmek şartiyle, Sallevoisseux Frères'i takviye edebiliriz. Eğer bana daha sağlam garantiler vermeyecek olursanız ne yazık ki şu anda incelemekte olduğum başka kanallarla pazarlığa girişmek zorunda kalacağım.

Buna çok üzülürüm, Binbaşı Cummings.

Asıl ben üzülürüm.

Sallevoisseux sandalyesinde ezilip büzülüyor, dar ve yüksek pencereden aşağıdaki sokağın parke taşlarına bakıyor. Fransız otomobillerinin kornaları çok cırlak geliyor Cummings'in kulağına.

Evet başka yollar var. Meselâ —bunların garantilerini, belgelerini, bilgilerini sonradan vereceğim— meselâ, Les Cagoulards'da dostlarım var, bunlar birtakım firmaları Chemical ile etkileyebilirler. Geçmişte bu firmalara onlar birtakım işler yapmışlardır. Bu firmalar gerektiğinde yetmiş beş milletvekilinin kararını etkileyebilirler. *Elini kaldırıyor.* Biliyorum, siz işin oya dökülmemesini istiyorsunuz, ama size kimse bunu garanti edemez. Bütün kararsız milletvekillerinin oylarını kazanabilirim size ve onların çoğu da bakanları etkileyebilir.

Cevap vermiyor. Bu Fransızların politikalarına akıl ermez, çok karışık.

Ben hepsini iyi tanırım.

Dışişleri Bakanlığının yüksek mevkilerinde birkaç Radikal Sosyalist var. Bunlara istediğimi yaptırabilirim. Dairelerin birine para yedirip bunlar hakkında bilgi alabilirim. Hepsi canci-

ğer dost olurlar benimle. Fransız Merkez Bankasında birkaç memur, gazeteciler arasında bir sürü yazar var ki bunların gizli dosyaları benim elimde mevcuttur. Aramızda özel anlaşma bulunan bir sendika liderinin aracılığı ile bir kısım sosyalistleri istediğimiz yola getirebiliriz. Dolaylı olan bütün bu yollar birike birike gerekli dağılmayı sağlarlar. Tek başıma olmadığımı anlamanız gerekir. Şunu da söyleyeyim ki on sekiz ay içinde hiç bir sonuç alınamaz; ama bundan sonra Fransız tarihi değişir ve artık hiç bir kimse onu başka bir yöne çeviremez.

Saatlerce konuşuyorlar, anlaşmanın ilk şartları tesbit ediliyor.

Odadan çıkarken gülümsüyor Cummings. Yaptığımız iş uzun vadeli ve Fransa ile Amerika için de en hayırlısı.

Sallevoisseux de gülümsüyor. Elbette, Binbaşı Cummings Amerika'ya özgü bir işbirliği, öyle değil mi. Elinizdeki dosyaları göstereceksiniz. Yarın geleceğim, tamam mı?

D'accord! (*)

Bir ay sonra bu işteki rolü bitiyor. Roma'ya gidiyor. Kayın biraderinden bir telgraf alıyor.

İlk temasların sonuçları iyi. Çok başarılı. Tebrikler.

Askeri bir görevli sıfatiyle bir İtalyan Albayı ile konuşuyor.

Sinyor Maggiore, başarılı Afrika seferimiz sırasında dizanteri problemiyle nasıl savaştığımızı size göstermek isterim. Bu hastalığın korkunç ve öldürü-

(*) Kabul.

cü sonuçlarını önlemek için % 73 daha etkili bir sürü sağlık tedbiri bulduk.

Yaz sıcağı boğucu. İtalyan Albayının verdiği konferansa rağmen ishali devam ediyor Cummings'in, şiddetli soğuk almış. Bir hafta yataktan çıkamıyor, korkunç derecede yorgun. Kayınbiraderinden mektup.

Paris'te bu kadar güzel bir iş başardıktan sonra şu anda duymakta olduğun normal sevinci bozmak benim için elbette ki doğru değil, ama ne yazık ki sana anlatmak zorunda olduğum bir durum var. Bildiğin gibi, Margaret iki haftadan beri Washington'da benim yanımdaydı ve, en hafif değimiyle, çok garip hareketlerde bulundu. Yaşına hiç yakışmayan birtakım hareketler. Şunu itiraf edeyim ki bir zamanlar benim kız kardeşim olduğuna inanamadım. Eğer senin hatırın olmasaydı evimden çıkıp gitmesini söylerdim. Roma'daki tatilini bozduğumdan ötürü gerçekten çok üzgünüm, ama eğer mümkünse geriye dön, fena olmayacak. Monsenyör Truffenio'yu gör, benden selâm söyle.

Bu sefer içinde yorgun bir nefret. Bir belâ çıkarmasa bari, diyor küfrederek. Bir kâbus görüyor o gece, ateş içinde yan yana kalkıp oturuyor. Bir iki yıldan beri babasını düşünüyor ilk defa, birkaç yıl önceki ölümünü hatırlıyor, bu ölümün yarattığı korkunun birazını yeniden yaşıyor. Gece yarısından sonra birdenbire içinden gelen bir itilimle yatağından kalkıyor, sokaklarda dolaşıyor, bir caddeye çıkıyor ve meyhanede sarhoş oluyor.

Ufak tefek bir adam sırtına vuruyor. Sinyor Maggiore evime kadar gelebilir misiniz?

Ayaklarını sürüyerek yürüyor. Adamın ne istediğini pek bilmiyor, ama çıkaramıyor da. Başka bir caddede ufak tefek adamla başka bir arkadaşı üstüne çullanıyorlar, ceplerini boşaltıyorlar, kaçıp gidi-

yorlar. Sabahleyin Roma'nın süprüntülü caddelerinin birinde, güneşin sert ışığı altında ve pis kokular içinde uyanıyor. Kimse görmeden hemen oteline koşuyor, elbiselerini çıkarıyor, banyosunu yapıyor, bir gün yataktan çıkmıyor. Her tarafı dökülüyor sanki.

Size şunu itiraf etmek isterim ki, sayın Rahip, yıllardan beri kilisenizin hayranıyımdır. Sizin azametiniz fikirlerinizin büyüklüğünden geliyor.

Kardinal başını önüne eğiyor. Sizinle görüştüğüme çok memnun oldum, oğlum. İyi bir iş başarmış bulunuyorsunuz. Paris'te Hıristiyanlık düşmanlarına karşı nasıl uğraştığınızı duydum.

Yurdum için çalıştım. *Bu çeşit sözler onda heyecan yaratmıyor.*

Bundan daha soylu bir iş yapılamaz.

Biliyorum, sayın Rahip... Bazan kendimi çok yorgun hissediyorum.

Önemli bir değişikliğe hazırlanıyorsunuz da ondan belki.

Ben de öyle düşünüyorum bazan. Sizin kilisenize karşı her zaman hayranlık duymuşumdur.

Vatikan'ın büyük avlusunda yürüyor, St. Peters kilisesinin kubbesine uzun uzun bakıyor. Dinlediği âyin duygulandırıyor onu, müzik çıkmıyor hiç aklından.

Geriye dönsem daha iyi olacak belki.

Ama geri dönerken vapurda başka şeyler düşünüyor, güvertede okuduğu gazetelerde Leeway Chemical ile Sallevoisseux Frère arasında görüşmelere başlanacağını büyük memnunlukla okuyor.

Şu makarnacılarla kurbağa - yiyenlerin (*) memleketlerinden kurtulduğum için çok memnunum, diyor ona heyette bulunan subaylardan biri.

Evet.

Mussolini şunu yaptı bunu yaptı deseler de İtalya gene geri kalmış bir memleket. Katolik memleketleri zaten geridirler her zaman.

Galiba.

Birkaç dakika rahat kafa ile düşünüyor. Roma caddesindeki olay bir tehlike işareti, bundan sonra dikkatli olmalı. Bir daha böyle şey yapmamalı. Kilise işi bu olayın ışığı altında düşünülürse pek pratik bir teşebbüs değil. **Az sonra Albay olacağım**. Din değiştirmeyi göze alamam.

Cummings içini çekiyor. Bir hayli şey öğrendim.

Evet, ben de.

Cummings denize bakıyor. Yavaş yavaş başını kaldırıyor, ufka dalıyor. Yarbay.. albay... tuğgeneral... tümgeneral... korgeneral... orgeneral mi?

Savaş çıkarsa olur.

Ama sonra. Politika çok daha önemli. Savaştan sonra...

Şimdiden angaje olmamalı politikacılara. İşlerin ne yöne gideceği belli olmaz. Stalin mi kazanır, Hitler mi bilinmez. Ama Amerika'da iktidara gelmenin tek yolu komünizm düşmanlığıdır her zaman.

Cummings kararını veriyor: Gözünü dört açacak.

(*) Fransızlar.

K O R O :

İYİ YARA NASIL OLUR?

Aptesane, sabahın erken saati. Ordugâhın bir ucunda çalılıkların arasında kazılmış altı çukur, tentesiz. Çukurların iki başına kazık çakılmış, kazığın üzerine de birer makara kâğıt ile altına kâğıdı atmak için bir teneke kutu asılmış.

Gallagher: Bazı sabahlar ah keşke yaralansaydım diyorum.

Wilson: Öyle, işin boktan tarafı merminin yerini seçmek senin elinde değil.

Stanley: Merminin yeri seçilebilseydi ben orduдan çoktan ihraç edilmiştim.

Gallagher: Ulan be insanın vücudunda hem canını acıtmayacak hem de çok para alacak bir yer bulunamaz mı acaba?

Stanley: Bazan ben bir bacak kaybetsem yeter bana diyorum.

Wilson: Ulan bacağı olmayan biri bir karıya binmişken karının kocası bastırınca nasıl kaçar be? *Gülüşmeler.*

Martinez: Kolunu kaybetmek daha iyi belki.

Stanley: Yuh be, o daha kötü. Onu da istemem. Ulan tek kollu adama, hele, Allah göstermesin, iki kolunu kaybedene kim iş verir?

Gallagher: Dinini siktiğimin hükümeti ne güne duruyor, o yardım eder.

Wilson: Sonra insan canı istediği zaman asılamaz da.

Gallagher: *Öğrenerek* Allah belânı versin.

Martinez: Yaralanmak, iyi, ama ölmemeğe bakmalı, yalnız yaralanmalı. Eşek şansı ister.

Stanley: Evet, doğru. *Sessizlik.* Meselâ Ridges gibileri kafalarını kaybetseler bir şey kaybetmiş olmazlar. *Gülerler.*

Gallagher: Roth ile Goldstein de torbalarından yaralansalar hiç bir şey değişmez.

Stanley: Allahınızı severseniz bırakın bunları. Tüylerim diken diken oluyor.

Gallagher: Ordudaki pezevenkler alacağın tazminatı yine kendilerine yontarlar. Sen merak etme. Hem ufak bir yara olsun, hem de çok para koparayım, hava alırsın. Değerinden fazlasını vermezler insana.

Stanley: Ben ayağımı kaybetmeye hazırım. Şimdi imzamı basarım.

Martinez: Ben de. Çok zor değil. Toglio, dirsekten yara aldı, hadi dışarı.

Wilson: Siktirin ulan bırakın bu boş lâfları. Toglio denen herifin bundan sonra nasıl bir hıyara benzeyeceğini biliyor musunuz? Yaralandığı zaman yaralı dirseğine dayanarak kalkışı hiç gözümün önünden gitmiyor.

Konuşmaya devam ederler

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİTKİ VE HAYALET

«İçinizde en akıllı olanlar bile bitki ile hayalet arasında uyumsuz bir şey, bir melez. Ama sizden, ya hayalet ya da bitki olmanızı isteyebilir miyim»?

— NIETZSCHE

1

KEŞİF takımı ertesi gün akşama doğru görevine başladı. Alaca karanlık basmadan birkaç saat önce erler çıkarma motoruna bindiler, motor yarımadayı döndü, Anopopei'nin batı ucuna doğru ilerlemeye başladı. Deniz çok dalgalıydı. Kaptan tekneyi kıyıdan bir mil fazla açmadığı halde, tekne dalgalara batıp çıkıyor, yalpa vuruyor, baştaki rampadan içeriye püsküren dalgalar güvertede çalkalanıyordu. Tekne küçüktü, karaya çıktıkları gün kullanılan çıkarma teknelerinin eşi. Adanın ancak yarısını dolaşabilecek şekilde donatılmıştı. Erler su geçmez portatif yataklarının üzerlerine büzülüp yatmışlar, kendi üzerlerine de çadır bezlerini örtmüşler, acıklı serüvenlerine hazırlanmışlardı.

Teğmen Hearn bir süre kıçtaki kaptan kamarasında ayakta durdu, askerlerin bulunduğu ambara baktı. Biraz yorgundu; keşif takımına tayin edildiğini Dalleson'un bildirmesinden hemen bir iki saat

sonra keşif hareketine çıkmak emrini almış, günün geri kalan kısmını erlerin donatımını denetlemekle, istihkaklarını almakla, Dalleson'un onun için hazırladığı haritalar ve emirler üzerinde çalışmakla geçirmişti. Hiç bir şey düşünmeden, makine gibi, dikkatle çalışmış, Cummings'in karargâhından atılmış olmanın şaşkınlığını duymayı ve bunun tadına varmayı sonraya bırakmıştı.

Bir sigara yaktı. Dikdörtgen biçimindeki açık ambarda büzülmüş yatan erlere yeniden bakmaya başladı. Uzunluğu dokuz, genişliği iki buçuk metreyi geçmeyen bir alana on üç kişi sıkışmıştı. Donatımları, çantaları, silâhları, fişeklikleri ve su kapları, hepsi buradaydı, ordu tipi yataklarını da yere sermişlerdi. Hearn o gün ranzalı bir tekne sağlamaya çalışmış, ama imkân olmadığını anlamıştı. Şimdi yataklar mevcut alanın büyük bir kısmını doldurmuş bulunuyordu. Erler yataklarının üzerine bağdaş kurup oturmuşlar, böylece güverteyi yıkayan sudan ayaklarını kurtarabilmişlerdi. Öndeki rampadan sular fışkırdıkça başlarına örttükleri çadır bezlerinin altında büzülüyorlardı.

Hearn erlerin yüzlerini inceledi. Önce adlarını öğrenmeye çalışmıştı, ama onları tanımak demek değildi bu; teker teker hepsi hakkında fikir sahibi olması gerekirdi. Birkaçı ile şuradan buradan konuşmuş, şakalaşmıştı, ama bu şekildeki yaklaşmadan hoşlanmıyordu, yaradılışının buna uymadığını biliyordu. Gözlemden öğrenirdi o daha çok. Ancak gözlem denen şey ister istemez yavaş çalışırdı, oysa sabahleyin kumsala çıkacaklar, keşfe başlayacaklardı. O zamana kadar her biri hakkında bilgi edinmiş olması gerekirdi.

Erlerin yüzlerine bakarken içinde belirsiz bir

sabırsızlık duyduğunun farkındaydı. Fukara mahallelerini gezerken halkın kendisine düşmanca baktığını bildiği zaman duyduğu bir çeşit işkillilik, ufak bir suçluluk, ufak bir utanma duygusu gibi belki de. Nitekim erlerden biri kendisine biraz dik dik baksaydı başını başka bir yere çevirmemezlik edemeyecekti. Hepsinin sert bir yüzü vardı. Hepsinin gözlerinde soğuk bir boşluk vardı. Hepsi ifadesizdiler. Bir grup olarak sanki artık fazla bir ağırlıkları, fazla heyecanları kalmamış gibiydiler, katıydılar. Renkleri solmuştu, sapsarıydılar hemen hemen; yüzlerinde, kollarında, ayaklarında bir sürü tropik çıbanları vardı. Yola çıkmadan önce hepsi tıraş olmuştular hemen hemen, ama yüzleri yine de perişan ve elbiseleri bumburuşuktu.

Croft'a baktı: Temiz bir iş elbisesi vardı üzerinde. Yatağında bağdaş kurup oturmuş, cebinden çıkarttığı küçük bir biley taşına çakısını sürterek biliyordu. Hearn, Croft'u hepsinden iyi tanıyordu belki, daha doğrusu o sabah keşif görevini onunla uzun uzadıya tartışmıştı, ama aslında onu pek iyi tanımıyordu. Croft, Hearn'in söylediklerini dinlemiş, başını sallamış arada sırada başını çevirerek yere tükürmüş, hafif sesle mırıldanmıştı. Takımı elbette ki iyi yönetiyordu Croft, sertti, yetenekliydi, ve Hearn Croft'un kendisinden haklı olarak hoşlanmadığını çok iyi anlamıştı. Aralarında zor bir ilişki kurulacaktı, çünkü Croft ondan daha çok şey biliyordu, dikkat etmezse az sonra takım bunun farkına varacaktı. Hearn, Croft'un bıçağı nasıl bilediğine daldı, büyülenmiş gibi hemen hemen. Taşın üzerinde bıçağı ileri geri sürttüğü sırada, yüzündeki kuru ifadeyi ve ellerini inceledi. Donuk bir havası vardı bu adamın, sımsıkı kapalı ağzında ve gözlerinin dikkatli bakışın-

da buz gibi bir şey. Croft sert adam, iyi, dedi kendi kendine Hearn.

Motor o sırada dönüyor, dalgalara yan veriyordu. Bir ara büyük bir dalga tekneye vurunca Hearn düşmemek için küpeştenin demirine daha sıkı yapıştı.

Bir de çavuş Brown vardı, onu pek az tanıyordu: Kalkık burnu ile, çilleriyle ve sarıya yakın saçlarıyla bir çocuğu andırıyordu. Tipik Amerikan askeri; yani, reklâm şirketlerinin, tütün dumanları arasında ve sarhoş kafa ile yumurtladıkları cinsten hoş bir kompozisyon. Reklâm resimlerinde gülen askerlere benziyordu Brown, biraz daha ufak tefek, ve biraz daha şişmandı belki; sonra reklâmlarda kullanılmayacak kadar sert bir hali vardı. Brown'un yüzü gerçekten garip, dedi Hearn. Yüzünün her yanında tropik çıbanları çıkmıştı, gözleri donuk ve uzaktı, derisi buruşmaya başlamıştı. İnanılmayacak kadar yaşlı görünüyordu.

Ama takımdaki eski askerlerin hepsi o sırada öyleydi. Bu yüzden onları yenilerden ayırmak çok kolay oluyordu. Bunların içinde Gallagher gibi suratı hep asık olanlar da vardı, ama o da takımda pek yeni değildi. Sonra Martinez, hepsinden ince, hepsinden duygulu görünüyordu. İnce sinirli hatları vardı ve o sabah Hearn ile konuşurken durmadan gözlerini kırpıştırmıştı. İnsanın hemen sinirine dokunacak tipten, ama belki de iyi bir adam. Meksikalıların iyi assubay olmaları gerekir.

Wilson vardı, Red denen biri vardı. Hearn, Valsen'e baktı. Yamru yumru suratlı biri. Bu adamın gözlerindeki mavilik sert ve sinirli bakışını daha da güçlendiriyordu. Güldüğü zaman yüzünde kaba ve alaycı bir ifade beliriyordu, sanki bir şeyden nasıl

iğreneceğini önceden biliyormuş gibi. Takımda tek görüşülecek adam belki Valsen'di, ama ona yaklaşmak imkânsız gibi bir şeydi galiba.

Toplu olarak alınacak olursa hepsi birbirlerine bir şeyler vermiştiler, tek başlarına olduklarından daha sert ve daha kötüydüler sanki. Yataklarında yatarken görülen yüzleri güvertede tek canlı şeydi. Elbiseleri eskimiş, açık yeşil olmuştu, ve teknenin kenarları da paslanmıştı. Yüzlerinden başka hiç bir şeyde ne renk, ne de hareket vardı. Hearn sigarasını attı.

Altı yedi yüz metre solda görünüyordu ada. Kumsal daralmış, palmiye ağaçları denizin kıyısına kadar gelmişti hemen hemen. Ağaçların ardında sık yapraklar, çalılar, otlar, kökler, sarmaşıklar, fundalıklar görünüyordu. Daha içerlerde ormanla çevrilmiş geniş tepeler vardı. Bu tepelerin çevreleri, yazın kılları dökülmüş bir bizonun derisi gibi çirkin, dökük dökük ve parça parça olur, aralarından çıplak kayalar görülürdü. Hearn bu toprakların kendi üzerindeki ağırlığını ve direncini hissetti. Eğer yarın ayak basacakları alan da buraya benziyorsa, çok güç yürüyebileceklerdi. Keşif görevi bu sırada ona biraz hayal gibi geldi birdenbire.

Teknedeki motorların çıkardıkları sürekli sesin bir an yine farkına vardı. Cummings bu göreve kendisini gönderdiğine göre, görevin başarı ile sonuçlanmasından ve Cummings'in bu görevi hazırlama nedenlerinden şüphe edebilirdi. Cummings'in kendisini buraya göndermekle bir hata yapmış olacağı pek düşünülemezdi, bunun sevdiği bir iş olduğunu General elbette ki biliyordu.

Yer değiştirme kararının Dalleson'dan gelmiş olmasına uzak yakın herhangi bir ihtimal var mıy-

dı? Hearn pek sanmıyordu. Cummings'in bu fikri Dalleson'a nasıl verdiğini kolaylıkla kestirebiliyordu. Bu keşif görevinin de General'in onu keşif birliğine vermesini gerektiren nedenlerin bir parçası olması ihtimali çoktu.

Ama biraz hayal gibi geliyordu bu fikir ona. Cummings'in ne kadar kinci olabileceğini görmüştü, ama Cummings sırf intikam almak için bir takımı bir hafta yeni bir göreve göndermezdi. Başka ve daha kolay yollar bulurdu bunun için; ayrıca, Cummings akıntıya kürek çekmeyecek kadar usta bir askerdi. Bu bakımdan, bu keşif görevini iyi düşünülmüş askeri bir manevra olarak ele almak zorundaydı. Hearn'i asıl korkutan şey General'in kendi düşünce nedenlerini kendisinin de bilmemiş olması ihtimaliydi.

İnsanların ayak basmadığı ormanların ve tepelerin arasından elli altmış kilometre gidebileceklerini, bir dağ geçidini geçeceklerini ve Japonların gerisini keşfederek geriye dönebileceklerini düşünmek elbette ki pek inanılır şey değildi; ne kadar ince düşünürse bu işin zorluğu da o kadar çok meydana çıkıyordu. Tecrübesizdi, elbette, sonra belki görev de aslında sandığından daha kolaylıkla başarılabilirdi, ama ne de olsa şüpheli bir işti.

Bir takımın başına verilmesi onda tatsız bir memnunluk uyandırmıştı. Cummings neyi düşünmüş olursa olsun, Hearn bundan daha iyi bir işe verilemezdi. İlerideki sıkıntıları, tehlikeleri, kaçınılmaz hayal kırıklıklarını şimdiden görüyor, ama bunu olumlu bir eylem sayıyordu hiç olmazsa. Aylardan beri ilk defa yeniden, basit ve namuslu olarak istediği bir şeyler vardı. Eğer bunları başarabilirse, bunlar istediği biçime girerse, insanlarla bir çeşit ilişki kurabilecekti. İyi bir takıma verilmişti.

Düşüncelerinin aldığı yöne kendisi de şaşırıp kaldı. Biraz safça, biraz fazla idealistçe bir tutumdu bu. Bir an, başka bir açıdan bakıldığı zaman komik de oluverdi. İyi bir takım... amaç ne? Cummings'in kendisine anatomisini açıkladığı ve onun da nefret ettiği bir kurumda kendini göstermek mi? Yoksa, bu takım kendisine ait olduğu, onu evlâdı gibi sevdiği için mi? Özel mülkiyet duygusu. Bu duygunun elemanlarını kendi içinde bulabiliyordu. Babaca bir koruma duygusu! Güldü, Cummings'in her şeyin emirle yapıldığı, hiç bir şeye sahip olunmayan yepyeni toplumuna hazır değildi daha.

Ne olursa olsun kendi itilimlerini sonradan bulabilirdi. Yalnız şimdi bu görevin kendisi için daha iyi olduğunu sezgisiyle biliyordu. Takımdaki erlerin çoğunu, hemen ve içgüdüsel olarak sevmiş, sevilmek istediğini de hayretle görmüştü. İyi bir adam olduğunu göstermek için birtakım çabalara girişmiş, ufak tefek şakalar yapmış, öteki subaylardan ve kendi babasından farkına varmadan öğrendiği numaralara baş vurmuştu. Amerikılılarla ahbaplık ederken belirli bir çeşit dostluktan kaçınmak gerekirdi; yakın bir dostluk iyi, ama fazla değil, sonra yüz göz olurdun. Bu tekniği kullanmalı ve yine de hergeleliği elden bırakmamalı. Ama Hearn bundan biraz daha ileri gitmek istiyordu.

Bütün bunların özünde olan neydi? Cummings'in hatalı bir iş yaptığını ispat etmek mi? Hearn bir an düşündü, sonra vazgeçti. Düşünmenin Allah belâsını versin. Elinde az çok bir bilgi olmadan düşünmenin ne yararı var; herhangi bir şeye karar verecek kadar tanımıyor ki takımı daha.

Bulunduğu yerin tam altında, birbirine bitişik yataklarda yatan Red ile Wilson aralarında konu-

şuyorlardı. Hearn içinden gelen bir hisle birdenbire erlerin bulunduğu anbara indi. Wilson'a selâm verdi:

— Nasılsınız bakalım, arkadaşlar? diye sordu.

Wilson bir saat önce, erlerin kahkahaları arasında, teknenin kenarına tırmanmış üzerinde cambazlık yapmıştı:

— Az fena değil, Teğmenim. Yarına kadar iyileşirim belki.

Valsen homurdandı:

— Bir galon afyon ruhu içmeden iyileşemezsin.

Wilson başını salladı, neşeli yüzü birdenbire düşünceli bir hal aldı, canı sıkıldı; yumuşak yüzünün hatları belli ediyordu sıkkınlığını.

— Belki de doktor yanılmıştır, ameliyata lüzum yoktur.

— Ne var? diye sordu Hearn.

— İçim bombok, Teğmenim. Bir yara varmış, doktorun dediğine göre kesmeliymiş.

Wilson başını salladı:

— Anlamıyorum bir türlü, diye içini çekti. Bir sürü ilâç aldım yine de geçmedi şu belsoğukluğu.

Motor ardarda gelen büyük dalgaların üzerinden geçerken sallandı. Wilson birdenbire başlayan şiddetli bir ağrı üzerine dudaklarını ısırdı. Red bir sigara yaktı:

— Ulan insan o ağzına sıçtığımın doktorlarına inanacak olursa...

Bir an ayağa kalktı, teknenin kenarından aşağıya tükürdü, balgamın köpüklü suda birdenbire nasıl kaybolduğuna baktı:

— Doktorlar insana bir hap verirler, bir de sırtını okşarlar. Herifleri askere aldın mı haptan başka verecekleri bir bokları kalmaz.

Hearn güldü:

— Tecrübenle biliyorsun, öyle değil mi Valsen?

Red cevap vermedi. Wilson bir süre sonra içini çekti:

— Keşke bizi bugün yola çıkarmasalardı. Ben görevden kaçmam, istediğin yere gönder, giderim, ama böyle hasta olmak istemem.

— Geçer, merak etme, dedi Hearn rahatlıkla.

Wilson başını salladı:

— İnşallah, Teğmenim. Kaytarıcı değilim, sorun istediğinize. Dalga geçip harkesi kızdıracağıma çalışmayı daha çok severim, ama bu hastalık başlamıyor mu kendimi beş para etmez bir adam sanıyorum, eskisi gibi güçlü kuvvetli olamıyorum, istediğim gibi çalışamıyorum.

Uzun kalın parmaklarından birini Hearn'e doğru salladı. Hearn bileğindeki sarı-kırmızı kılların parladığını gördü.

— Son hafta içinde biraz dalga geçmedim değil, bu yüzden Croft ağzıma sıçtı boyuna. Aynı takımda iki yıl beraber bulunduğun bir arkadaşın da senin kaytardığını sanırsa artık var hesabet.

Red homurdandı:

— Boşver ulan, Wilson. Mühendis babamıza da söylerim, gemide dalgalara boşversin derim.

Motorun kaptanı mühendis bölüğünden biriydi:

— Sen merak etme ben söylerim mühendis babaya, seni rahatsız etmesin.

Red'in alaylı sözlerinden bir iğrenme havası da vardı.

Hearn farkına vardı: Onlarla konuştuğundan beri Valsen kendisine dönüp bir tek kelime söylememişti. Sonra Wilson da bütün bunları ona ne diye anlatmıştı? Suçsuzluğunu ispat etmek için mi? Ama Hearn onun suçlu olduğunu düşünmemişti ki. Wil-

son konuştuğu sırada sanki ona seslenmiyor, kendi kendine konuşuyordu. Wilson onun farkında değildi, Valsen de hoşlanmamıştı ondan.

Peki öyleyse, sen de boşver. Onlara kendini zorla kabul ettirecek değil ya! Gerindi, esnedi ve:

— Aldırmayın, geçer arkadaşlar, dedi.

— Evet, Teğmenim, diye mırıldandı Wilson.

Red cevap vermedi. Yüzü hâlâ asıktı ve sinirliydi, Hearn kaptan kamarasına tırmanırken ona hâlâ soğuk soğuk bakıyordu.

Croft çakısını bilemeyi bitirdikten sonra, baştaki rampanın arkasına doğru yürümeye çalışırken, Hearn ile Wilson konuşuyorlardı hâlâ. Bunu fırsat bilen Stanley, Croft'un yanına yaklaştı. Rahat rahat konuşabilecek bir yerdi burası. Her yer ıslak olduğu halde prova altı biraz yüksekçe olduğu için oldukça kuruydu. Teknenin içine sıçrayan sular kıça doğru akıyor, o yanda su kalmıyordu.

Stanley'in çenesi açılmıştı:

— Ne diye başımıza subay verdiler bizim. Takımı senden daha iyi kim idare edebilir? Bizim takımı üç günlük tüysüz delikanlıya bırakacakları yerde seni komutan tayin etselerdi daha iyi olmaz mıydı?

Croft omuzunu salladı. Hearn'in takıma verilmesi, itiraf etmeye cesaret edemeyeceği kadar derinden sarsmıştı onu. O kadar uzun bir süreden beri takıma komutanlık ediyordu ki, ondan daha üstün birinin takımda bulunduğunu kavraması oldukça zordu. Hearn'in takıma geldiği gün Croft bir emir vermeden önce artık komutan olmadığını ikide birde kendi kendine hatırlatmak zorunda kalıyordu.

Hearn onun düşmanıydı. Kendi kendine itiraf etmese bile, her davranışından, dolaylı olarak, anlaşılıyordu bu. Bu atanmadan ötürü Hearn'i suçluyor, içgüdüsel olarak ona kızıyordu. Ama durum bu kadar basit de değildi. İçinden gelen düşmanlık duygusunu kabul etmesine imkân yoktu, çünkü askerlikte verilen emirlere boyun eğmeye uzun bir süreden beri alışmıştı. Bir emre kızmak, bir emri yerine getirmek istememek Croft için ahlâksızlıktı. Bundan başka bu emir karşısında elinden de bir şey gelmezdi. «Madem ki elinden bir şey gelmiyor, çeneni tutar otursun,» sözü ilkelerinden biriydi.

Stanley'e cevap vermedi, ama söyledikleri hoşuna da gitmişti.

— Ben insanları iyi tanırım, dedi Stanley. Bu keşif işini tepeden inme bir teğmenin yerine sen idare etseydin bence çok daha iyi olurdu.

Croft yere tükürdü. Stanley kurt, dedi içinden. Yağcının da teki, ama doğru söyleyene ne denir.

— Belki, diye kabul etti.

— Sen bu keşif işini kolay mı sanıyorsun? İşi bilen biri olmalı bunun başında.

Croft yavaşça sordu:

— Sen bu keşif için ne düşünüyorsun?

Bu sırada sular tepelerinden aşarken büzüldüler.

Stanley şöyle tahmin ediyordu: Kendisi bu keşif hareketini rahat rahat ve hiç itiraz etmeden kabul ederse Croft memnun olacaktı. Ama sözlerine de dikkat etmeliydi. Fazla hevesli de görünürse Croft kendisinden şüphe edebilirdi, çünkü öteki erlerin hiç biri iştahlı değildi. Stanley bıyığını elledi, o kadar uğraştığı halde bıyığı hâlâ inceydi ve hâlâ bir biçime girmemişti.

— Bilmem ama bu işi elbette biri yapacaktı, bizden de daha iyisi bulunamazdı. Bak doğrusunu söyleyeyim mi, Sam, sana palavra gibi gelir ama, ben bu işin bize verilmesine sevindim. Angarya işlerden bıkıyor insan, bir şey yapmak istiyor.

Croft çenesini kaşıdı:

— Demek senin düşüncen bu?

— Tabii herkese söyleyecek değilim, ama, evet, benim düşüncem bu.

— Hı-ı.

Stanley, yarı yarıya bilerek, Croft'un can damarlarından birine dokunmuştu. Croft bir ay hizmet birliklerinde çalıştıktan ve önemsiz devriye görevleri yaptıktan sonra bir şeyler başarmak için can atıyordu. Büyük bir keşif hareketi onu çok sevindirecekti. Ama böylesi... Fikir onu çok etkilemişti, göstermiyordu ama sabırsızlanıyordu: Gemide geçen saatler bir an önce bitsin istiyordu. Bütün gün öğleden sonra hangi yoldan gidebileceklerini tartışmış, alanı gözünün önüne getirmişti. Bölgenin yalnızca havadan alınmış fotoğrafına göre çizilmiş bir haritası vardı, ama o ezbere biliyordu haritayı.

Bir ara yeniden ağır bir sıkıntı bastı içine, takımın ve keşif hareketinin kendisi tarafından yönetilmeyeceğini hatırladı:

— Evet, dedi. Doğru. General Cummings akıllı adamdır, her şeyi düşünmüştür.

Stanley başını eğdi:

— Bizim çocuklar hep dırdır edip duruyorlar, işleri yürütemiyor diye, oysa adamcağızın canı çıkıyor be.

— Öyle, dedi Croft.

Bir an uzaklara baktı, sonra Stanley'i dürttü:

— Bak.

Wilson'un Hearn'la konuştuğunu görüyordu. Biraz kıskançlık duydu içinde.

Stanley farkına varmadan Croft'un söyleyeceği sözü söyledi:

— Bizim Wilson kıl çekiyor galiba, ne dersin?

Croft yavaşça ve soğuk soğuk güldü:

— Siktir et pezevengi, son günlerde kaytarmaya bakıyor zaten.

Stanley şüpheli şüpheli:

— Gerçekten hasta olduğuna pek inanmıyorum ya.

Croft başını salladı:

— Wilson'a güvenmeye hiç gelmez; gözünü üstünden hiç ayırmayacaksın.

— Ben de bu damgayı vurdum ona.

Stanley rahatlamıştı. Kimse Croft'la geçinemez derdi Brown, oysa bak işte yolunu bulmuştu. Croft şeker gibi adamdı, yalnız doğru yoldan ona yaklaşacaktın. Başındaki çavuşla iyi geçinirsen her zaman rahat edersin.

Bununla birlikte Stanley, Croft'la konuşurken yine de çok dikkatli davranıyordu. Takıma geldiği ilk hafta içinde Brown'a karşı da öyle davranmıştı, aynı gergin havayı şimdi Croft'un karşısında yaşıyordu. İlerisini düşünmeden hiç bir şey söylemiyordu ona. Ama kendiliğinden, hiç farkına varmadan yapıyordu bunu. Düşünmeden, bilmeden yapıyordu. Croft'la aynı görüşte olmak iyi bir şeydi. O sırada söylediklerine kendisi de inanıyordu. Kafası hızlı hızlı, ağzından çıkan sözlerden daha iyi çalışıyor, bazan kendi söylediklerine kendisi de şaşıp kalıyordu.

— Evet, dedi, Wilson tuhaf adam.

— Hı-ı.

Ama Stanley üzüldü bir an. Croft'la arkadaşlık

etmekte geç kalmıştı belki de. Takıma bir teğmenin gelmiş olması ona bir yarar sağlayabilir miydi? Hearn'e kızmasının nedenlerinden biri de yakında Croft'un terfi edeceğini ummasıydı, Croft terfi ederse açılacak yere belki kendisi geçebilirdi. Martinez'in ya da Brown'un bir takım çavuşu olabileceklerini aklına bile getirmiyordu. Aslında bu tutkusu da belirsizdi, çünkü Stanley orada bile kalmak niyetinde değildi. Stanley'in hiç bir zaman tek amacı olmamıştı, bu bakımdan hiç bir zaman kesin değildi hayalleri.

Nitekim Croft ile Stanley aralarında konuştukça birbirlerine benzediklerini gördüler ve birbirlerine yaklaştılar. Croft ona karşı hafif bir sevgi duydu. Stanley çok kötü adam değil, dedi içinden.

Tekne birbiri ardına gelen birkaç dalgaya çarpınca altlarındaki güverte sarsıldı. Güneş ufka inmişti hemen hemen; tepelerindeki gökyüzü bulutlanıyordu. Hava biraz serinlemişti: Sigaralarını yakmak için birbirlerine sokulmak zorunda kalıyorlardı.

Gallagher teknenin rampasına doğru yürüdü. Onların yanında ses çıkartmadan durdu. Sıska, düğüm düğüm vücudu biraz titriyordu. Teknenin altına vuran dalgaları dinlediler.

— Bir bakıyorsun sıcaktan patlıyorsun, bir bakıyorsun donuyorsun, diye mırıldandı Gallagher.

Stanley ona bakarak gülümsedi. Gallagher'in karısı öldüğü için konuşurken dikkat etmeliydi. Gallagher'den pek hoşlanmıyordu aslında, sıkılıyordu ondan. Ama yine de:

— Nasılsın, arkadaş? dedi.

— İyiyim.

Gallagher'in canı sıkkındı ama. Havanın bulanıklığı canının sıkkınlığını büsbütün arttırmıştı;

Mary'nin ölümünden beri hava durumları karşısında aşırı bir duygusallığa kapılmıştı; nitekim şimdi de neredeyse ağlayacak kadar bir keder kaplamıştı içini. Ama yine de biraz irade gücü kalmıştı içinde ve biraz acılık duyuyordu. Öfkesi yüzeyde yine duruyor, dahası arada sırada küfür seli halinde fışkırıyordu. Red ile Wilson ve daha bir iki kişi ondaki bu değişikliğin farkındaydı.

— Evet, evet, iyiyim, diye mırıldandı yine.

Stanley'in yakınlık göstermesine sinirlenmişti, çünkü sahte olduğunu biliyordu; sonra Gallagher o sıralarda biraz fazla alıngandı.

Yanlarına geldiğine pişman oldu, yatağına dönmeyi düşündü yeniden, ama burası daha sıcaktı. Rampa ayağının altında yalpaladıkça homurdanıp duruyordu:

— Ulan bizi burada daha ne kadar böyle balık istifi gibi tutacaklar? diye gürledi bir ara.

Croft ile Stanley bir süre sustuktan sonra keşif hareketi konusunda yeniden aralarında konuşmaya daldılar. Gallagher onları dinledikçe öfkelendi:

— Bu dinini siktiğimin işinden ne çıkacak sanki? diye atıldı. Şu pis kafalarımızı kurtarabilirsek fukaraya sadaka verelim.

Korku ile karışık bir pişmanlık düştü içine. Ağzımı bozmaktan vaz geçmeliyim artık, dedi kendi kendine. Son hafta içinde, son mektubu aldığından beri kendine çeki düzen vermeye çalışıyordu Gallagher. Ağız bozmanın günah olduğuna inanıyor, daha büyük cezalara çarpılmaktan korkuyordu.

Keşif hareketi üzerindeki konuşma onu korkutmuştu, küfürbazlık da ayrı.

Savaş alanında kendi ölüsü gözünün önüne geldi yeniden, sırtı boydan boya diken diken oldu. Croft'un

öldürdüğü Japon askerini gördü, çimenlerin üstünde yatıyordu hâlâ.

Stanley ona aldırmadı:

— Geçidi geçemezsek ne yaparız?

Bütün bunları hesaplamak gerek, diyordu içinden; belki takımın komutasını eline alabilirdi. Ne gibi olaylarla karşılaşılacağı bilinemez ki. Başa gelecek kazaları bir boşlukta, soyut olarak düşünüyor, kimin öleceği düşüncesini hiç aklına getirmemeye çalışıyordu.

— Bak sana bir öğüt vereyim, dedi Croft.

Söylediği söz kendisine de yabancı geldi. Öğüt vermeğe alışkın değildi hemen hemen:

— Bir insan askerlikte bir işi bir biçimde yapamıyorsa o işi başka bir biçimde yapmaya çalışmalıdır.

— Peki, yani dağı mı aşmalı?

— Komutan ben değilim. Teğmen.

Stanley suratını buruşturdu:

— Ya.

Croft'un yanında kendini genç hissediyor, bu duygusunu saklamaya çalışmıyordu. Fazla kendini beğenmişlik etmezse Croft'un onu seveceğini umuyordu, nedenini düşünmeden.

— Ama takım benim komutamda olsaydı ben öyle yapardım, diye ekledi Croft.

Gallagher onların konuşmalarını şöyle böyle işitiyor, pek kulak vermiyordu. Keşif görevi konusundaki konuşmaları onu kızdırmıştı; boşinanlara alışkın olan kafası yasaklarla doluydu ve ilerdeki çarpışmayı düşünmek tehlikeliydi ona göre. Hâlâ üzgündü; bu keşif görevini yorgunluk, tehlike ve felâket gibi birtakım karanlık kavramların açısından görüyordu. Duyguları kendi kendine acıma noktasına

geldi, gözlerinde yaşlar birikti. Bu acıyı bastırmak için Stanley'e öfkeyle:

— Dağı göreceğini mi sanıyorsun? dedi Kellenı kurtarırsan bir ye de bin şükret.

Ağzını bozacaktı yine neredeyse, kendini tuttu.

Artık onunla ilgilenmemezlik edemezlerdi. Stanley bir an Minetta'nın boşu boşuna, hemen hemen gülünç bir şekilde nasıl yaralandığını hatırladı, o sırada duyduğu heyecanı yeniden yaşadı. Güveni sarsılmıştı:

— Çok konuştun, dedi.

— Yok canım!

Stanley Gallagher'in üzerine doğru yürürken durdu. Sonra Stanley bir yanı sakatlanmış bir insanla döğüşmek istemedi:

— Bana bak, Gallagher, dedi. Seni paramparça ederim.

Farkında değildi ama bu sözü karaya çıktıkları zaman Red söylemişti ona.

— Hadi be sen de.

Gallagher hiç kıpırdamadı yerinden, Stanley'den korkmuştu.

Croft ikisine de bakıyordu aldırmadan. Gallagher'in sözlerine çoğu zaman o da kızardı. Japonların derede hücuma geçtikleri geceyi unutmamıştı, arada sırada büyük bir dalganın gelmesini ve Gallagher'i alıp götürmesini istemişti. Bu isteğini o geceki hücuma hiç bir zaman bağlamadı, ama bu isteğinin içindeki bir güçsüzlüğün belirtisi olduğunu sezgisiyle anladı. Gallagher rahatını kaçırmıştı: Bir an bilinçli bir şekilde kendi ölümünü düşündü. Bu bok şeyi aklından def et, dedi kendi kendine. Ama defedemedi birdenbire. Croft için ölüm bile bir düzendi. Takımda ya da bölükte biri ölür ölmez, ölüm

sanki kaçınılmaz haklı bir dava imiş gibi, soğuk ve sakin bir memnunluk duyardı. Ama şimdi onu üzen şey sıranın belki de kendisine gelmekte olduğu fikriydi. Red'in ve Brown'un içindeki bir çeşit karamsarlık ve kadercilik Croft'da yoktu. Croft savaşta ne kadar uzun süre kalırsa yaşama şansının o kadar azalacağına hiç bir zaman inanmazdı. Croft için bir insanın ölüp ölmemesi bir alınyazısı sorunuydu, ve bu düşünce onu otomatik olarak kendisinin ölüme bağışıklı olduğu sonucuna götürmüştü. Ama o kadar emin değildi şimdi. İçine kuşku dolmuştu bir an.

Yarıda kalan kavgadan sonra seslerini çıkarmadan rampanın arkasında durdular. Güvertenin ince saç levhası altında okyanusun ağır ve gevşek gücünü hissediyorlardı. Red de onlara katılmıştı. Hiç biri sesini çıkarmıyordu. Dalgadan kaçınmak için kamburlarını çıkarmıştılar; zaman zaman titriyorlardı. Stanley ile Croft yeniden keşif konusunu ele aldılar. Red konuşulanları soğuk bir öfke ile dinliyordu. Sırtı ağrıyordu yine. Bu yüzden sinirliydi. Teknenin çarpmasına ve yalpalamasına, yataklarla erlerin daracık yerdeki sıkışık durumuna, bir de Stanley'in sesi eklenmişti: Dayanılır gibi değildi.

Stanley Croft'a gizlice şunları söylüyordu:

— Şu keşif işinden memnun kaldığımı söyleyemem, ama ne de olsa bir tecrübe, biliyor musun. Benim gibi bir küçük rütbeli, bir onbaşı bile birtakım görevler yüklenebilir, bu görevleri doğru dürüst yapabilmesi için tecrübeli olması gerek.

Sesi hafif çıkıyordu, hele durmadan homurdanan Red'e çok hafif geliyordu.

— Gözünü dört aç, dedi Croft. Takımdaki erlerin çoğu koyun sürüsü, anladın mı?

Red içini çekti kendi kendine. Stanley'in sırna-

şıklığından iğreniyordu, ama bu iğrenmesinin oynak bir temeli vardı ki bunun ne olduğunu ancak yeni yeni anlayabilmişti. Ufacık bir kıskançlık duyuyordu ona karşı içinde. Bu çelişkiyi görür görmez üzüldü. Ah, diye düşündü herkesin bir derdi var, ama düşün düşün boktur işin. İlerdeki aylarda Stanley durmadan terfi edebilirdi, ama hiç bir zaman mutlu olmayacaktı. Oysa bir mermi bizim kellemizi patlatmadığı sürece biz mutluyuz. Sırtındaki derinin gerildiğini hissetti, istemeye istemeye döndü, rampanın çıplak saç levhasına baktı. Onu öldürmek isteyen Japon askerinin karşısında yerde yattığı günden beri içine bir kuşku düşüyordu ikide birde; geceleri sık sık uyanıyor, battaniyesinin altında yuvarlanıp duruyor, sebepsiz yere titriyordu.

Ne diye çavuş olmak istiyorum sanki? diye sordu kendi kendine. Mangada biri ölüyor da kırk gün aklından çıkmıyor. Kimseden emir almak istemiyorum, kimsenin de bana emir vermesini istemiyorum. Teknenin kıçında ayakta duran Hearn'e baktı, donuk bir öfkenin boğazından yükseldiğini hissetti. Dinini siktiğimin subayları, diye homurdandı. Bir sürü okul piçi, sanki pezevenkler futbol oynamaya gidiyorlar. Bu deyyus bu keşfe çıktığına memnundur garanti. Ordu için hayatını tehlikeye atan herkese karşı içinde şiddetli bir tiksinti duymaya başladı. Biz geberirsek geberelim, General'in umurunda mı? Herif bir deneme yapmış olur. Bizler kobay.

Stanley ile alay etmek istedi canı. Sonunda düşündükleri kaçıverdi ağzından:

— Hey, Stanley, sana Gümüş Yıldız madalyası verecekler galiba?

Stanley dönüp baktı birden, kendini toparladı.

— Siktir ulan.

Red:

— Biraz bekle öyleyse, dedi.

Kahkaha ile güldü, Gallagher'e döndü:

— Herife başını verecekler.

Stanley sesine biraz korkutucu bir hava vermeye çalışarak:

— Bana bak, Red, dedi.

— Eee...

Kavga çıkartmak istemiyordu Red. O sırada sırtı ağrımasaydı bile sık sık gelen ağrılar onu güçsüzleştirmiş, halsiz bırakmıştı. Anopopei'ye ayak bastıkları birkaç aydan beri Stanley'in de kendisi gibi değiştiğini biliyordu. Yalnız Stanley daha toplamış, daha parlaklaşmış, kendisine olan güveni daha artmıştı. Gittikçe de kendine geliyor, canlanıyordu. Red'in üzerinde ise bir halsizlik vardı. Hem bu yüzden, hem de kuşkusu yüzünden gururunu yenemedi, devam etti:

— Yiyemeyeceğin boka burnunu sokma, Stanley.

— Ne var ulan, Gallagher'e mi güveniyorsun?

Gallagher yeniden korktu, kavgaya karışmak istemiyordu. Son haftalarda kendi içine dönmüş, etliye sütlüye karışmaz olmuştu. Sık sık gelip geçen öfkeler yüzünden halsiz kalmıştı. Ama şimdi kaçamazdı artık; Red en sevdiği arkadaşlarından biriydi:

— Red'in benim yardımıma ihtiyacı yok, diye mırıldandı.

— Savaşta benden biraz daha çok bulundunuz diye mi güveniyorsunuz kendinize?

— Belki de, dedi Gallagher.

Croft'un saygısını kazanmak için Red'in haddini bildirmesi gerektiğinin farkındaydı Stanley. Ama yapamazdı bunu. Red'in kafa tutması kendisine olan

güvenini yeniden sarsmıştı. Kavga aklına gelince korktuğunu anladı birdenbire. Uzun bir soluk aldı:

— Şimdi zamanı değil, Red, dedi. Döndüğümüzde konuşuruz.

— Peki, istersen mektupla bildir.

Stanley ağzını sımsıkı kapattı, aklına hiç bir cevap gelmedi, Croft'a baktı, Croft'un yüzü buz gibi. Stanley, Red ile Gallagher'e:

— Benim mangamda olsaydınız gösterirdim ben size, dedi.

İkisi de kahkaha ile güldüler.

Croft'un canı sıkılmıştı. Bir kavga görmek isteği ile kavganın takım için kötü bir şey olduğu bilgisi arasında bocalıyordu. Stanley'e kızmıştı o sırada; bir üst bir ere kendisini harcamadan haddini bildirmesini bilmeliydi. Croft teknenin kenarına ufak bir balgam fırlattı. Soğuk soğuk:

— Ne oluyor? dedi. Hızını aldı mı herkes?

Amacı olmayan konuşmalara sinirlenirdi.

Hepsi yeniden sustular. Aralarındaki gerginlik kendi ağırlığı ile gevşedi, kendi kendine gevşeyen ıslak bir kâğıt parçası gibi. Croft'tan başka hepsinin içi rahatlamıştı gizlice. Hepsi de kendi suskularına ve özel korkularına dönmüştüler. Bir uğursuzluk çöküyordu gece.

Uzakta Anaka Dağının ada üzerinde yükseldiğini görüyorlardı. Dağ, tabanındaki ormanın içinden, soğuk ve ayrı bir şekilde, bel vererek çıkmış, havadaki alçak bulutların içine dalmıştı. Koyu alaca karanlıkta, ön ayakları üzerine kalkmış, kıçı ağılının yeşil yatağı içinde kaybolmuş muazzam, ihtiyar bir file benziyordu. Azametiyle her yana korku salan güçlü bir bilge idi sanki. Gallagher ifade edemediği

bu güzelliğin karşısında dalıp kaldı. O sırada, kendisini tir tir titreten sıkıntılardan daha hoş, daha net ve daha güzel birtakım fikirler ve görüntüler, kelimelere dökülecekti neredeyse. Duyduğunu azıcık olsun anlatabilecek bir duruma geldi bir an. Ama hemen geçti bu hali. Dertli bir neşenin ve kendinden geçmenin ufak bir yankısı kaldı içinde.

Croft'un yüreği oynamıştı. Çamurlu bir nehirde derinden derine, gittikçe dibe oturan dubalar gibiydi. Karşıdaki dağ onu kendisine çekmiş, büyüklüğü ile onun üzerine saldırmış, onu öfkelendirmişti. Dağı bu kadar apaçık ve keskin olarak görmemişti o zamana kadar. Ormanlara gömülmüştü, Watamai Sıradağlarının uçurumları arkasında kalmıştı. Ona bakıyor, sırtları inceliyor, dağa tırmanmak, tepesinde durmak, bu güçlü ağırlığın kendi ayağının altında olduğunu bilmek istiyordu. Bütün heyecanları yoğunlaşmıştı; Hennessey'in ölümünden ya da Japon esirinin kendisi tarafından öldürülmesinden sonra duyduğu korkuyu, açlığı, eşsiz ve kendine özgü kendinden geçmeyi yaşıyordu yeniden. Başlangıçta, çevresindeki erleri unutarak, ve hemen hemen büyük bir kinle, dik dik baktı dağa:

— Çok ihtiyar dağ, dedi sonunda.

Red ise bir keder duyuyordu içinde yalnızca, belirsiz bir sıkıntı. Croft'un söylediği söz dolaylı olarak rahatsız etmişti onu. Hafif bir heyecanla, hemen hemen umursamazlıkla, inceledi dağı. Ama sonradan başını çevirince o gün takımda bulunan her erin ikide birde duyduğu korkuyu duydu. O da, bütün ötekiler gibi, keşif hareketinde talihinin bu sefer yüzüne gülüp gülmeyeceğini bilmiyordu.

Goldstein ile Martinez Amerika'dan söz ediyorlardı. Gemide yatakları yan yana rastlamış, çadır bezlerini üzerlerine çektikten sonra akşamleyin yan yana yatmışlardı. Goldstein oldukça mutluydu. Bundan önce Martinez'in hiç bu kadar yakınında bulunmamıştı. Saatlerden beri lâflıyorlardı, birbirlerine olan güvenleri daha da içtenleşiyordu. Goldstein biri ile ahbaplık etti mi her zaman sevinirdi, temiz kalpli olduğu için hep güvenmek isterdi başkalarına. Takımda kendisini zavallı hissetmesinin başlıca nedenlerinden biri de arkadaşlıklarının uzun sürmemesiydi. Uzun bir süre dostça konuştuğu erler bir de bakıyordun onu yaralıyorlardı ya da ona boşveriyorlardı. Bir türlü anlamıyordu bunun nedenlerini, Goldstein'e göre insanlar ya dosttular ya değildiler; herhangi bir değişikliği ya da kalleşliği anlamıyordu. Durmadan aldatıldığı için mutsuzdu.

Ama yine de büsbütün küskün değildi insanlara. Kendisi aktif bir adamdı, aslında, olumlu bir adamdı. Duyguları zedelendiği, arkadaşının güvenilir bir insan olmadığı ortaya çıktığı zaman yaralarını sarmasını bilir, yeniden kendisini toparlar ve hücuma geçerdi. Takımda birbiri ardınca karşılaştığı ters davranışlar onu kurnaz olmaya zorlamış, söylediği ve yaptığı şeylere daha çok dikkat eder olmuştu. Ama Goldstein sürekli ve bir gerçek içe-dönüklüğe geçemeyecek kadar sevgi doluydu. İlk olumlu ve ufak bir dostluk gösterisinde hemen kırgınlığını unutuyor, karşısındakini sıcak ve basit bir şekilde cevaplıyordu. Şimdi de Martinez'i anladığını sanmaktaydı. Eğer o andaki duygularını kafasında kelimelere dökebilmiş olsaydı, Martinez çok iyi çocuk, derdi. Biraz durgundu, ama iyi çocuktu. Çavuş olamayacak kadar da demokrattı.

— Amerika'da çalışma fırsatları çok, dedi.

Goldstein bilgiç bir tavırla başını eğdi:

— Evet! Ben de kendi başıma bir iş kurayım diyorum, çünkü çok düşündüm, insan ilerlemek mi istiyor, kendi başına çalışmalı. Ücretlerin düşmeyeceği, güvenin sağlanacağı söylenip duruyor ama ben kendi kendimin patronu olmak istiyorum.

Martinez başını salladı:

— Demek senin işte çok para var?

— Ara sıra.

Martinez düşündü bunu. Para! Avuçları terledi biraz. İzidro Juanninez adlı bir adamı hatırladı, çocukluğunda kendisini büyüleyen bu adam bir genel ev işletirdi. İsidro'nun elinde bir deste dolarla dolaştığı zamanki halini düşününce titredi.

— Savaştan sonra askerlikten çıkarım belki.

— Elbette, çıkmalısın, dedi Goldstein. Çünkü akıllı bir adamsın, güvenilir bir adamsın.

Martinez içini çekti:

— Ama...

Nasıl diyeceğini bir türlü bilemiyordu. Meksikalı olduğunu söylemek isterken böyle heyecanlanırdı her zaman. Sanki karşısındaki adamı suçluyor, kendisine iyi bir iş verilmemesinin karşısındakinin hatası olduğunu dolaylı olarak söylüyor gibi gelirdi ona. Bir de bilinçaltında bir umudu vardı: Saf kan bir İspanyol sanılabilirdi.

— Ama... Benim tahsilim yok, dedi.

Goldstein buna kendisinin de sıkıldığını belli etmek için başını salladı:

— Evet, gerçi bu bir engel: Ben de her zaman bir üniversite eğitimi görmek istedim ve yokluğunun acısını her zaman hissettim. Ama iş hayatı için sağlam bir kafa yeter. Ben iş hayatında insanın na-

muslu ve dürüst olması gerekliği kanısındayım. Bütün büyük adamlar namusları sayesinde yükselmişlerdir.

Martinez başını eğdi. Zengin bir adamın para saklamak için ne kadar büyük bir odaya ihtiyacı olduğunu düşünüyordu. Zengin elbiselerin, pırıl pırıl ayakkabıların, desenli boyunbağların, soğuk, zarif, ince uzun boylu bir sürü sarışın kadının belli belirsiz hayalleri geçti kafasından.

— Zengin adam istediğini yapar, dedi Martinez hayranlıkla.

— Ben zengin olsaydım fakir fukaraya yardım etmek isterdim. Sonra da... İyi yaşamak, güzel bir ev sahibi olmak, biraz da güven... New York'u bilir misin?

— Hayır.

Goldstein başını salladı:

— New York'un bir banliyösü vardır. İşte ben orada oturmak isterim. Çok güzel bir yerdir. Sonra insanları iyidir, kültürlüdür, efendidir. Oğlumu da kendim gibi yetiştirmek isterim.

Martinez bilgiç bilgiç başını salladı. Kesin inançları ya da tutkuları olmamıştı hiç bir zaman, esaslı planları olan biriyle konuştuğu zamanlar hep aşağılık duygusuna kapılırdı:

— Amerika iyi memleket, dedi içtenlikle.

Haklı bir yurtseverlik ateşi içini doldurdu bir an; okulda «canım feda yurduma» şarkısını söyleyen çocuklar geldi gözünün önüne. Bir pilot olmayı düşündü, yıllardan beri ilk defa, ve birtakım karmakarışık özlemler duydu içinde.

— Okulda iyi okumayı öğrendim. Öğretmen, sen akıllı çocuksun derdi bana.

Denizdeki dalgalar azalmıştı, şimdi teknenin içine daha az su giriyordu. Martinez tekneye göz gezdirdi, oradan buradan, arada sırada kulağına gelen görüşmeleri dinledi, yeniden omuzunu silkti:

— Yolculuk uzadı, dedi.

Gallagher yatağına dönmüştü. Onun yatağı da Martinez'in yanındaydı. Hiç bir şey söylemeden yattı. Goldstein onun gelmesinden rahatsız oldu, bir aydan beri Gallagher'le bir tek kelime konuşmamıştı:

— Hayret, kimseyi deniz tutmadı, dedi sonunda. Zaten bu tekneler uzun yolculuğa gelmez.

Martinez:

— Roth ile Wyman'ı tuttu, dedi.

Goldstein kendini beğenmişçesine omuz silkti:

— Bana ne. Ben denize alışkınım. Arkadaşlardan birinin Long İsland'de bir yelkenlisi var. Yazları epeyce gezeriz. Ben bayılırım denize.

Sound Koyunu ve koyu çevreleyen kum tepeciklerini düşündü:

— Çok güzel yerdir. Amerika gibi güzel memleket var mı?

Gallagher birdenbire homurdandı:

— Bir daha söyle bakayım şunu, ahbap.

İşte böyle konuşur bu herif, dedi içinden Goldstein. Oysa ona karşı bir kötülük beslemiyordu içinde.

— Hiç denizde gezdin mi sen, Gallagher, diye sordu tatlılıkla.

Gallagher bir dirseğinin üstüne dayanarak doğruldu:

— Çoook. Arada sırada Charles Nehrinde West Roxbury'e kadar çıkardım. Karım da gelirdi.

İlk defa karısından söz ediyordu, sonra düşünceye daldı. Bir an yüzü değişti, allak bullak oldu, somurtmuştu. Goldstein:

— Kusura bakma, dedi.

— Peki, peki.

Gallagher bir yahudinin kendisine sevgi göstermesine biraz içerlemişti:

— Unutalım, diye ekledi, biraz anlamsızca.

Ama yeniden kibarlaşıyor, kendi kendine acıma duygusuyle, hafif, tatlı bir kederin içinde eriyordu:

— Bana bak, dedi. Senin çocuğun var değil mi?

Goldstein başıyla onayladı:

— Evet, diye sevinerek cevap verdi. Şimdi üç yaşında. Bak sana resmini göstereyim.

Yatağının üzerinde döndü, cüzdanının arka cebinden biraz güçlükle çekip çıkardı:

— Güzel bir resmi değil ama, diye özür diledi Goldstein. Bu kadar güzel çocuk görmemişsindir ömründe. Profesyonel bir fotoğrafçının çektiği büyük bir resmi var evimizde. Görülmüş şey değil. Ödül kazanır.

Gallagher resme baktı:

— Evet... evet... Sevimli çocuk, peki.

Biraz şaşırmıştı. Ağzından nasılsa kaçan övgü rahatsız etmişti onu. Yeniden resme baktı, aslında resmi ilk defa görüyordu. Sonra içini çekti. Mary'nin ölümünden sonra memlekete yazdığı mektupta çocuğunun bir resmini istemişti. Gittikçe artan bir sabırsızlıkla bekliyordu resmi, hayatının önemli bir ihtiyacı olmuştu. Renksiz boş saatlerini çocuğunu düşünmekle, kime benzediğini kestirmekle geçirecekti. Kendisine bildirilmemişti daha, ama erkek olduğunu sanıyordu:

— Gerçekten sevimli çocuk, dedi kaba bir sesle.

Bir an yanağının kenarını elledi. Heyecanını tutamayarak ağzından kaçırdı:

— Baba olmak nasıl şey?

Goldstein bir an düşündü, sanki kesin bir cevap verecekmiş gibi:

— Eh, bir hayli... bir hayli hoş bir şey.

Başka bir lâf edecekti; kendini tuttu.

— Ama derdi de çok. Hep insanın aklına kötü şeyler gelir, ekonomik zorluklar da ayrı.

— Evet, dedi Gallagher, başı ile onaylayarak.

Goldstein konuşmaya devam etti. Biraz zorluyordu kendisini konuşurken, çünkü takımda en sevmediği adam Gallagher'di. Şimdi ona karşı duyduğu sıcaklık ve dostluk şaşırtıcı bir şeydi. Goldstein bir Hıristiyanla Yahudi olarak konuşurken çok dikkat ederdi; her davranışını, her kelimesini karşısındakinde iyi bir etki bırakacak şekilde ayarladı. Başkalarının onu sevmesinden memnun olurdu, ama bu memnunluğunun bir kısmı da onların bir Yahudiyi sevdiğini bilmesinden ileri gelirdi. Bu bakımdan Gallagher'i yalnızca memnun edecek sözler söylemeye çalışıyordu.

Bununla birlikte Goldstein ailesinden söz ederken yeniden bir ayrıcalık ve yalnızlık duygusuna kapıldı kendiliğinden. Evlilik hayatının güzelliklerini gösteren belli belirsiz birtakım imgeler doldu kafasına. Bir gece karısıyla karanlıkta nasıl kıkır kıkır gülüştüklerini, çocuklarının garip bir şekilde horlamasını nasıl dinlediklerini hatırladı:

— Çocuksuz hayat on para etmez, dedi içtenlikle.

Martinez'in de aklına birdenbire baba olduğu geldi. Rozalie'nin gebeliğini yıllardan beri ilk defa hatırladı. Omuzunu silkti. Yedi yıl mı oluyor? Sekiz yıl mı? Hesabını bilmiyor. Allah kahretsin, dedi kendi kendine. Kızdan ayrıldıktan sonra kızın başına

yalnızca bir belâ olduğunu hatırlamıştı.

Onun da bir çocuğu vardı, koltukları kabardı. Boşver, benim rahatım yerinde, dedi kendi kendine. Canı gülmek istedi. Martinez çocuk yaptı, sonra bıraktı kaçtı. Bu düşünce hınzırca bir neşe yarattı içinde, köpeğe eziyet eden bir çocuktu sanki. Düşürseydi ne yapayım! Şişirilen bir balon gibi kabardı koltukları biraz daha. Erkeklik gücünü, kadınların kendisinden nasıl hoşlandıklarını basit bir zevk içinde düşündü. Çocuğun meşru olmaması kendine olan güvencini büsbütün arttırdı; hoş bir oyun oynamış olması oyunun önemini biraz daha büyülttü.

Goldstein'a karşı hoşgörülü, hemen hemen lütfedercesine, bir sevgi duydu içinde. O güne kadar Goldstein'den biraz çekiniyor, epeyce tedirgin oluyordu. Bir onunla tartışmış ve anlaşamamıştı. Aynı şey ne vakit olsa, yani ne zaman onunla konuşsa, Martinez elinde olmayarak öğretmeni tarafından azarlanan korkak bir öğrenci tepkisi gösteriyordu. Çavuş olduğundan beri hiç rahat değildi. Ama şimdi Goldstein'in sevisiyle yıkıyordu kendini; Goldstein'in eskiden kendisini horgördüğü aklına bile gelmiyordu artık. Goldstein iyi çocuk, diyordu Martinez içinden.

Teknenin sarsıldığını, dalgaların arasından hafif hafif ilerlediğini duydu. Karanlık bastırmıştı hemen hemen, gerindi, çadır bezinin altında biraz daha büzüldü, karnı acıkmıştı biraz. İstihkakını açıp yesin mi, yoksa kıpırdamadan yatsın mı diye düşündü tembel tembel Keşif görevi aklına geldi, bu düşüncenin hemen arkasından gelen korku yeniden sinirlerini gerdi. Of, diyerek soluğunu verdi. Düşünmek yok, düşünmek yok, diye tekrarladı kendi kendine.

Gallagher ile Goldstein'in konuşmayı kestiklerinin farkına vardı. Başını kaldırıp baktı: Teknedeki

erlerin hemen hemen hepsi yataklarının üstüne çıknuşlar, ayakta duruyorlardı, ya da sancak tarafındaki bölmeye çenelerini dayamıştılar. Gallagher sordu:

— Neye bakıyorlar?

Goldstein:

— Güneşin batışına galiba, dedi.

— Güneşin batışına mı?

Martinez gökyüzüne baktı. Gökyüzü hemen hemen kararmış, yer yer çirkin ve ağır yağmur bulutlarıyla kaplanmıştı:

— Güneş nerede?

Bacaklarını açarak ayağa kalktı batıya baktı.

Güneşin batışındaki ihtişam ancak tropiklerde görülen yoğunlukta ve güzellikteydi. Ufukta duran dar bir şeridin dışında, bütün gökyüzünü kara kara yağmur bulutları kaplamıştı. Güneş gözden kaybolmuştu, ama yansıması gökyüzü ile denizin birleştiği yerde bir renk şeridiydi. Gün batışı bir limanın koyunu andıran bir ark yapmıştı denizde, ama garip ve hayali bir limandı bu: Canlı kızıl, altın sarısı ve kanarya yeşiline bulanmış buzdan bir liman... Ufak tombul sosislere benzeyen küçük bulutlar dizin dizin birtakım şahane morluklardı. Az sonra erler yalnız kendi kafalarında yaşayan bir masal adasına baktıklarını sandılar.

Adada her şey pırıl pırıldı, her şey titreşen bir gerçekti. Bir kumsal vardı ki cilâlanmış gibi ve altındandı kumları; hayali kıyısında ağaçlar muhteşem bir eflâtun mavisiydi. O zamana kadar bildikleri her şeyden bambaşka bir kumsaldı bu. Toprağın arasından çıkmış kayalar gibi yerler. Çorak ve soğuk bir kıyıdaki kum yığınlarının bütün eğrileri burada da var, ama bu kumsal canlıydı ve bir sıcaklık içinde titreşiyordu. Mor yaprakların gerilerde yaptıkları

pembe ve menekşe renk ufak vadiler halinde uzayıp gidiyor, limanın üstünde bir gölge oluyordu. Önünde, günbatışının aydınlattığı deniz, bir yaz akşamında gökyüzünün koyu-parlak maviliğini almıştı.

Şehvetli bir adaydı bu, İncilde adı geçen kırmızı şarapların, altın renkli kumların ve çivit mavisi ağaçların ülkesi. Erler bir türlü gözlerini ayıramıyorlardı. Önlerindeki ada sultanların kafalarında yaşattıkları cennetti. Bu manzarayı keskin ve korkunç bir özlemle karşılıyorlardı. Çok eskiden beri özledikleri bir güzelliği görüyor, aradıkları kendinden geçme halini yaşıyorlardı. Ormanda yaşadıkları umutsuz, övüntüsüz, suskulu ayların uzun ve ağır yaşamını birkaç dakika unutturmuştu bu rüya. Yalnız başlarına olsalardı adaya doğru kollarını uzatırlardı kesinlikle.

Uzun süremezdi zaten. Kumsal, her yanı sarmaya başlayan gecenin içinde, yavaş yavaş ve ister istemez, erimeye başladı. Altın kumlar soldu, gri-yeşil oldu ve kararda. Ada denize battı, her yanı kaplayan gece külrengi ve eflâtun tepeleri silip süpürdü, yok etti. Bir süre gri-siyah denizle kararan gökyüzü ve gri-beyaz dalgaların çırpıntıları kaldı yalnızca. Köpüklerin içinde fosfor damlacıkları yanıp duruyordu. Siyah ve ölü Okyanus gecenin bir aynasıydı sanki; soğuktu, korkunun ve ölümün soğuğu... Erler suskulu ve yaygın bir dehşetin içine gömüldüklerini sandılar. Yataklarının başlarına döndüler, geceyi geçirmek üzere yerleştiler; battaniyelerinin altında bir süre titrediler.

Yağmur başlamıştı. Gemi ilerliyor, karanlığa dalıyor, kıyının yalnızca yüz metre uzağından gidiyordu. Sabahleyin başlayacak keşif hareketinin korkusu çökmüştü içlerine birdenbire; deniz kederli kederli çarpıp duruyordu geminin bordasına.

2

Ertesi sabah takım Anopopei'nin arka kıyısında karaya çıktı. Geceleyin yağmur durmuştu, şafak vaktinde hava taze ve serindi, kumsalda tatlı bir güneş vardı. Erler birkaç dakika kumlukta dolaştılar, çıkarma teknesinin kıyıdan nasıl uzaklaştığına ve dönüş yolculuğuna nasıl başladığına baktılar. Beş dakika sonra gemi yarım mil kadar uzaklaşmıştı, ama daha az uzaklaşmış gibi görünüyordu; pırıl pırıl yanan aydınlık tropik denizinde kolaylıkla ilerlemişti. Erler tekneye dalgın dalgın bakıyorlar, akşam üstü karargâha rahatça varacak ve sıcak yemeklerini yiyecek olan kaptanları kıskanıyorlardı. İşte görev dediğin böyle olur, diye düşünüyordu Minetta.

Yeni basılmış gümüş bir paranın tazeliği vardı sahada daha. Bilinmeyen bir kıyıya çıkmış olmaları erleri pek fazla heyecanlandırmış değildi. Arkadaki orman pek yabancı gelmedi onlara; küçük küçük istiridye kabukları ile dolu olan kumsal dümdüz ve boştu. Az sonra sıcaktan yanmaya başlayacaktı, ama şu anda burası da her ayak bastıkları kumsalın aynı gibi bir şeydi. Hepsi uzanıp yatmışlar, sigaralarını içiyor ve gülüşüyorlardı, hepsi de keşif hareketinin başlamasını bekliyordu. Güneşin elbiselerini kurutmasından memnundular.

Hearn biraz sinirliydi Birkaç dakika sonra alt-

mış kilometrelik yabancı bir arazide yürümeye başlayacaklardı, son on beş kilometresi Japonların gerisindeydi. Croft'a döndü, kumsalın üzerinde aralarına yaydıkları hava haritasına parmağını bastı:

— Bence, çavuş, en iyisi nehri izlemek.

Kıyıdan birkaç yüz metre aşağıda, ormandan denize çıkan bir ırmağın ağzını gösterdi:

— Gittiğimiz kadar gider, sonra kendimize yol açıp Kunai çayırına varırız.

— Başka çare yok, dedi Croft. Bana göre de.

Hearn haklıydı. Buna biraz canı sıkıldı. Çenesini ovuşturdu:

— Düşündüğünüzden çok fazla zaman alacak, Teğmenim.

— Belki.

Croft rahatsız ediyordu onu biraz. Çok şey biliyordu. Açıktı bu, ama ondan cevap alabilmek kolay değildi. Hearn haritaya parmaklarıyla hafif bir fiske vurdu. Ayaklarının altındaki kumun gittikçe ısındığını hissediyordu.

— Ormanda yalnızca üç kilometrelik bir yolumuz var.

Croft suratını asarak başını eğdi:

— Hava haritalarına güvenilmez. Bu küçük ırmak bizi istediğimiz yere götürebilir, ama güvenemeyiz.

Kuma tükürdü:

— Yapılacak tek şey hemen yola çıkmak, ve ne olacağını görmek.

— Doğru, dedi Hearn, sesini daha keskinleştirerek. Hadi bakalım, çıkalım yola.

Croft erlere baktı:

— Hadi, arkadaşlar, yola çıkıyoruz.

Erler çantalarını sırtlarına vurdular yeniden,

yüklerini rahatça taşımak ve kayışların sırtlarındaki acısını azaltmak için eğildiler, silâhlarını kollarına taktılar. Bir iki dakika içinde dağınık bir yürüyüş kolu halini aldılar ve kumların üzerinde hışırtılar çıkartarak yürümeye başladılar. Hearn erleri durdurttu. Croft'a emir verdi:

— Ne yapacağımızı erlere anlat.

Croft omuz silkti, sonra bir iki dakikalık kısa bir konuşma yaptı:

— Bu dereden gidebileceğimiz kadar gideceğiz, bu sırada götünüz bir hayli terleyecek. Onun için bir sıkıntınız varsa şimdi burada görün.

Çantasını biraz daha omzuna çekti:

— Buralarda Japonlara pek rastlamayız, sanmıyorum, ama bu demek değildir ki yolda öküz gibi burnumuz yerde yürüyeceğiz. Gözümüzü dört açacağız dört.

Dik dik baktı erlere, hepsinin yüzündeki ifadeyi teker teker inceledi, çoğunun gözlerini önlerine eğmesinden hafif bir memnunluk duydu. Bir an durdu, sanki söyleyecek başka bir şey kalıp kalmadığını düşünüyormuş gibi dudaklarını yaladı:

— Başka söylemek istediğiniz bir şey var mı, Teğmenim?

Hearn silâhının kayışını elledi:

— Evet, var.

Güneşe bakarak gözlerini kırpıştırdı:

— Arkadaşlar, dedi gelişigüzel. Hiç birinizi tanımıyorum, hiç biriniz de beni tanımıyorsunuz. Belki tanımak da istemiyorsunuz.

Erlerden birkaçı gülümsedi, Hearn da onlara sırıttı birdenbire:

— Ama mesele bu değil, ben şimdi sizin yavrunuzum sanki, kucağınıza gelmişim, bana isterseniz

iyi bakarsınız, isterseniz beni daha kötü edersiniz. Ben şahsen iyi geçineceğimizi sanıyorum. Elimden geldiği kadar iyi davranmaya çalışacağım, ama şunu unutmayın ki yolda sallanmaya başladığınız zaman, ben yürüyün diye bağırınca benim sülaleme de küfretmeye başlayacaksınız içinizden. Peki, ne yapalım. Unutmayın ki o sırada benim de sizin kadar anam ağlamış olacak, ben de kendime sizin kadar küfredeceğim.

Güldüler, Hearn bir an her konuşmacının duyduğu şeyi duydu: Dinleyicilerini yakalamıştı. Çok memnundu; sözlerinin gücüne kendisi bile şaşmıştı hemen hemen. Bill Hearn'in oğlu, ne de olsa, diye düşündü:

— Hadi bakalım, yürüyoruz.

Croft önde gidiyordu. Hearn'in söylediği sözlere içerlemişti. Yanlıştı yaptığı; bir takım subayı erlerle bu kadar senli benli konuşmamalıydı. Hearn böyle konuşmakta devam ederse erleri bombok edecekti. Erlere kendisini sevdirmeye çalışan takım subaylarından hiç hoşlanmazdı Croft; bu çeşit davranışları kadınca bulur ve gereksiz sayardı. Ulan bizim takımın ağzına sıçılacak, dedi içinden.

Derenin ortaları derine benziyordu, ama kıyıları sığdı; dere belki on beş metre genişlikte vardı, sular küçük çakıl taşlarının üzerinden şırıl şırıl akıyordu. On dört kişilik takım birerle kol halinde yürüyordu. Derenin kıyılarındaki orman az sonra başlarının üzerinde birleşti, derenin ilk boynunu geçtikleri sırada bir tünel oldu, duvarları yapraktan, tabanı çamurdan bir koridor haline geldi. Güneş ışını karmakarışık birtakım yaprak, ot, sarmaşık, dal ve ağaç ağının içinden sızabildiği kadar sızıyor, ormanın

rengini alıyor, ve sonunda yeşil bir kadifenin donuk dalgaları oluyordu. Sanki bir katedralin girintili çıkıntılı kemerlerinden yansıyormuşçasına süzülüyor ve değişiyordu ışınlar. Her yanları ormanla, karanlık ve mırıltılı bir ormanla çevrilmişti. Seslerin ve kokuların içine girmişler, ormanın yağlı, dar ilikle-rinin içine dalmışlardı. Eğrelti otlarındakini andıran nem, çürük ve pislik kokusu, büyüyen şeylerin keskin kokuları bütün duyularını dolduruyor, mide bulantısına yakın buruk bir dehşet uyandırıyordu içlerinde.

— Allah belâsını versin, leş gibi kokuyor, diye mırıldandı Red.

Ormanda uzun bir süreden beri yaşadıkları için bu kokuya alışmıştılar; ama geceleyin denizin üstünde, burunları temizlenmiş, o havanın ezgisini, yoğun yapışkan ağırlığını unutmuşlardı.

— Zenci karısı gibi kokuyor, dedi Wilson.

Sinirli sinirli bastı kahkahayı Brown.

— Hiç zenci karısı yaptın mı sanki?

Aslında Wilson'un sözü onu rahatsız etmişti bir an; keskin bir bolluk ve çürüme kokusu ufak bir hayal yaratmıştı onda.

Kıvrıla kıvrıla giriyordu dere ormanın içine. Dere ağzı güneşte nasıldı, unutmuşlardı bile. Böceklerin ve hayvanların kesik kesik ve çılgınca çıtırtıları, sivri sineklerin vızıltıları, maymunların ve papağanların kısık kısık gevezelikleri kafalarını şişiriyordu. Korkunç terliyorlardı; birkaç yüz metreden fazla gitmedikleri halde soluk alamıyorlardı, çanta kayışlarının geçtiği yerlere siyah nem lekeleri yayılmıştı. Ormanın içinde bellerine kadar gelen sabah sisi erler geçerken açılıyor, erlere yol veriyor, sonra kabuğu-

nun içinde dönen bir salyangoz gibi tembel tembel yeniden kapanıyordu. Yürüyüş kolunun başında giden erler muazzam bir çaba harcıyorlardı tek adım atabilmek için. Ürpertiler geçiriyorlar, arasıra soluk alabilmek için duruyorlardı. Orman her yerde çevrelerine ıslak ıslak sızmıştı; bambuluklar derenin kıyısına kadar inmişlerdi. Dantela gibi işlenmiş olan ince yaprakları sarmaşıkların ve ağaçların içinde kaybolmuştu. Ağaç gövdelerini otlar sarmış, ağaçların tepelerinde otlar bitmişti. Otların ve çalıların köklerinde, ayaklarının altındaki taşların aralarında, siyah dere kumu toplanmıştı. Dere kıyısından damla damla sular akıyor, ama bu suların sesi ormandaki kuşların çığlıkları ve böceklerin cızırtıları arasında kayboluyordu.

Yağlanmış ve su geçmez ayakkabılarının içine suyun nasılsa yavaş yavaş girdiğini, derenin derince yerlerini geçmek zorunda kaldıkları zaman ayakkabılarındaki suyun dizlerine kadar fışkırdığını hissediyorlardı. Çantaları ağırlaşmış, kolları donuklaşmış, sırtları ağrımaya başlamıştı. Erlerin her birinde on beş kiloluk yiyecek ve yatacak malzemesi vardı. Her birinin iki küçük su bidonu ile on fişeklik, iki ya da üç el bombası, silâh ve bıçak taşıdığı düşünülecek olursa her erin vücudu üzerine otuz kiloluk bir yük dağıldığı anlaşılabilirdi. Büyük bir gardrobun ağırlığı kadar. İlk birkaç yüz metrede çoğu yoruldu; yedi sekiz yüz metre kadar gittikten sonra halleri kalmadı, solumaya başladılar; güçsüz olanlar güçlerini büsbütün yitirdiler. Ormanın sık oluşu, boğucu sis, suların hışırtısı, böceklerin verdiği rahatsızlıklar ilk tepkisini ve korkunçluğunu yitirmiştiler. Önlerindeki korkunç çevrenin farkında değillerdi artık; belirsiz ve adsız birtakım itilimler, ormanın içinde böy-

le bir tünelden geçmenin yarattığı korku gittikçe azalmış, o anda atılan tekdüze adımların gerekliliklerinden başka bir şey düşünmez olmuşlardı. Croft'un söylediklerine rağmen başlarını önlerine eğmiş yürüyorlar, durmadan ayaklarına bakıyorlardı.

Dere dardı, kıyıdaki geniş sığ şeridi ancak bir patika genişliğinde, ince bir çizgi oldu. Tırmanmaya başladılar. Dere birkaç ufak şelâleden ibaretti artık, daracık bir yatağın içindeki devrilmiş kayaların üzerine akıyordu. Ayaklarının altındaki çakıl taşları, yavaş yavaş dere kumu, sonra da çamur oldu. Hendeğin kenarından yürüyorlardı. Sonunda yüzlerine yapraklar çarpmaya ve yollarını engellemeye başladı. Daha yavaş yürüyorlardı artık.

Bir dönemeçte durdular ve ileriye baktılar. Yapraklar bu noktada suyun içine kadar giriyordu. Croft durumu düşündükten sonra derenin ortasına doğru yürüdü. Kıyısında beş metre kadar gittikten sonra durdu. Su beline kadar gelmişti. Çevresinde hızla dönüp duruyordu:

— Kıyıdan ayrılmayalım, Teğmenim, dedi.

Derenin içinde, dalları ve yaprakları tuta tuta kıyı kıyı yürümeye çalışıyordu. Su kalçalarına kadar geliyordu. Erler de derenin kıyısındaki en yakın dallara ve yapraklara tutunarak, akıntıya karşı arkasından yürümeye çalışıyorlardı. Birkaç yüz metre de böyle gittiler. Silâhları omuzlarından kayıyordu boyuna, neredeyse suya girecekti. Ayakları derenin pis çamuruna batıp batıp çıkıyordu. Gömlekleri de terden ıslanmıştı pantolonları kadar. Yorgunluktan ve havanın ıslaklığından başka bir de korkudan terliyorlardı. Derenin öyle bir gücü ve öyle bir inadı vardı ki canlıydı sanki; ayaklarının altında bir hayvan de-

beleniyormuş korkusu vardı içlerinde. Dikenler ve keskin kenarlı yapraklar ellerini kanatıyor, çantaları çok ağır geliyordu.

Dere yeniden genişleyinceye ve sığlaşıncaya kadar bu şekilde yürüdüler. Su o kadar hızlı akmıyordu burada, diz kapaklarına gelen suyun içinde daha kolayca ilerleyebiliyorlardı. Birkaç dönemeçten sonra geniş ve düz bir kayanın üstünde çıktılar. Bu kayanın çevresinde dönüyordu sular. Hearn mola verdi.

Erler serildiler yere. Birkaç dakika hiç seslerini çıkarmadan öylece ölü gibi yattılar. Hearn üzgündü biraz; ilk yorgunluğun etkisiyle kalbi küt küt atıyor, elleri biraz titriyordu. Sırtüstü, dümdüz yattığı yerden karnının hızlı hızlı şişip inmesini seyrediyordu. Formumda değilim, dedi kendi kendine. Doğruydu. Şu birkaç gün, özellikle ilk gün zor geçecekti. Uzun zamandan beri talime çıkmamıştı. Ama kendisini toparladı; gücünü biliyordu.

Nitekim durumun gerektirdiği gerilime alışmaya başlamıştı bile. Bir birliğin başında bulunmak kolay değildi. Yolda yürürken, birçok kere, umulmadık bir ses işitince ürkmüş, ya da önünden bir böceğin fırladığını görünce titreyerek durmuştu. Vücutları ceviz kadar büyük, ayakları kendi parmakları kadar uzun, kocaman örümceklere rastlamıştı. Bunlardan korkuyordu; oysa Martinez ile Brown da kendisi kadar korkuyordular. Bilinmeyen bir arazide yürüdüğü zaman insanın içine giren korku öteki korkulara benzemiyordu; ormanın içinde adım atmak zordu.

Croft pek rahatsız olmuşa benzemiyordu. Bu Croft gerçekten **sıkı oğlan**'dı. Dikkat etmeyecek olursa Croft takımı eskisi gibi rahat rahat yönetecekti. Bütün dert şuradaydı: Croft daha çok şey biliyordu. Onunla anlaşmazlığa düşmek budalalıktı; yürüyüş

sırasında buraya kadar bir ormancının bilgisine sahip olmak gerekti.

Hearn ayağa kalktı, çevresine bakındı. Erler kayanın üzerine yayılmışlar, kıpırdamadan yatıyorlardı hâlâ. Birkaçı da konuşuyor ya da suyun üstünde taş sektiriyordu. Valsen kayanın üstüne uzanmış, ağaçlardan birinin yapraklarını dikkatle koparıyordu. Hearn saatine baktı, mola vereli beş dakika olmuştu, on dakika daha uzatsa fena olmayacaktı. Doğru dürüst dinlenseler ne olur sanki. Yere uzandı, bidonundaki su ile ağzını biraz ıslattı, Minetta ve Goldstein ile bir iki dakika şurdan burdan konuştu.

Brown kendine gelir gelmez Martinez'le çene çalmaya başladı hemen.

Canı çok sıkkındı Brown'un. Ayağındaki tropik yaraları kaşınmaya ve şişmeye başlamıştı. Yürüyüşe devam edildikçe daha da çok acıyacağını biliyordu. Ayağını açıp güneşe yatsa, sıcakta yaralarını kurutsa ne iyi olurdu diye düşünüyordu boşu boşuna:

— Ağzımıza sıçılacak, diye içini çekti.

Martinez başıyla onayladı:

— Daha beş gün var, az değil.

Brown sesini alçalttı:

— Yeni teğmeni nasıl buldun?

Martinez omuz silkti:

— İyi. Fena çocuk değil.

Cevabına dikkat ediyordu. Herkes Croft ile sıkı fıkı olduğunu biliyordu, ağzından bir şey kaçırırsa Croft'un Hearn'e düşmanlık beslediğinin farkına varırlardı. Martinez:

— Fazla senli benli, belki, dedi. Takım subayı dediğin sert olmalı.

— Belki de çok akıllı pezevengin biri, dedi Brown.

Hearn konusunda bir karara varamamıştı bir türlü. Brown, Croft'tan pek hoşlanmazdı; Croft'un da kendisinden hoşlanmadığını biliyordu, ama durum hiç olmazsa meydanda ve sürekliydi. Yeni teğmen geldikten sonra dikkatli olması gerekti, elinden geldiği kadar çalışmalıydı, o zaman bile belki onu memnun etmeyebilirdi.

— Ama yine de fena çocuk değil gibi, dedi yumuşak bir sesle.

Onu üzen başka şeydi. Bir sigara yaktı, yavaş yavaş üfledi, yorgunluktan acıyordu ciğeri hâlâ, sigara tatsız geldi, ama içmeye devam etti:

— Biliyor musun, Japon Avcısı, diye ağzından kaçırdı. Şimdi olduğu gibi, senin keşif görevine katıldığın zamanlarda ben er olmak isterdim. Şu inekler işimizi kolay sanıyorlar, hele şu yeni gelenler. Öyle sanıyorlar ki çavuş oldun mu yan gelir yatarsın.

Çenesindeki sivilcelerden birini elledi:

— Ne yazık ki, üzerimize ne kadar büyük sorumluluklar aldığımızı bilmiyor aptallar. Al meselâ Stanley'i. Hiç bir boka yaramaz, ama hep gözü yükseklerde. Ben sana bir şey diyeyim mi, Japon Avcısı, çavuş olduğum zaman koltuklarım biraz kabarmıştı doğrusu. Ama bir daha olsam aynı şeyi duyar mıyım bilmiyorum.

Martinez omuz silkti. İçinden kurnazca eğleniyordu onunla:

— Zor iş, dedi.

— Namussuzum zor iş. Zor.

Brown kayanın üstüne sarkan daldan bir yaprağı dalın üzerinde dalgın dalgın çiğnemeye başladı:

— Üzerine bir sürü yük alıyorsun, sonra da elbet sinirlerin bombok oluyor. Bana bak, yalnız sana söylüyorum, çünkü işin iç yüzünü sen biliyorsun, eline fırsat düşse bir daha çavuş olur musun?

— Kim bilir!

Ama aslında Martinez'in kafasında hiç bir kararsızlık yoktu; olurdu. Bir an zeytin rengi elbisesinin üzerindeki üç şeride bir daha baktı, kendine özgü tedirgin bir övgü duydu içinde.

— Neden korkuyorum, biliyor musun, Japon Avcısı? Bak söyleyeyim sana, sinirlerim bozuk. Bazan hiç bir tarafım tutmayacak, bir bok yapamayacağım diye korkuyorum. Anladın ya?

Brown çok korkuyordu bundan. Korkusunu kabul etmekte bir rahatlık bulmuş, güçsüzlüğü anlaşılırsa sorumluluğunun azalacağını vaktinden önce anlamış, yan çizmeye başlamıştı. Derede taş sektirdi, taşın sıçrattığı sulara baktı.

Martinez epeyce hor görüyordu Brown'u. Brown'un korkmasından memnundu. Japon Avcısı da korkuyor, evet, dedi içinden, ama Japon Avcısı... bırakmaz kendini.

— En kötüsü, dedi Brown, insanın vurulması değil, o zaman hasıl olsa bir şey bilmezsin. Ama manganda bir er vuruldu mu, kabahat senin. O zaman gel de çıkart aklından bakalım. Motome'de keşfe çıktığımız sırada Mac Pherson'un vurulmasını hatırlıyor musun? Bunda benim hiç bir suçum yok, ama onu orada olduğu gibi bırakıp gittiğimiz zaman içimin nasıl cız ettiğini biliyor musun?

Brown sigarasını fırlattı sinirli sinirli:

— Çavuş olmak hıyarlık mı? Orduya ilk defa girdiğim zaman bütün istediğim yükselmekti. Ama

arada sırada içime kurt düşmüyor da değildi. Ulan ilerleyeceksin de ne olacak?

Biraz düşündü, sonra içini çekti:

— Bilmiyorum, er olarak kalmayı istememek belki insanın yaradılışında var. Çavuş olmak bir bokmuş gibi geliyor insana.

Bu sözden hoşlanırdı her zaman:

— İnsanın içinde ufacık özel bir şey olduğunu gösteriyor bu. Bak, öğünmek gibi olmasın, sorumluluğumu bilirim ben. Söz verdim mi bir kere geri dönmem. İş ne kadar zor olursa olsun içinden çıkmaya çalışırım, çünkü bana bunun için para verildiğini bilirim.

Biraz romantikleşmeye başlamıştı:

— Çavuş olmak demek seni çavuş yapanların sana güvenmesi demektir. Ben kimsenin güvenini boşa çıkarmak istemem. Ben böyle bir herifim işte. Bundan daha büyük bir alçaklık olmaz.

Martinez de ona katıldı:

— Sen bildiğin yoldan şaşma arkadaş.

— Tamam. Ulan ben hükümetin bütün parasını yiyip de yan gelip yatacak bir adamı mıyım be? Hayır, Japon Avcısı, bizim taraflardan böyle adam yetişmedi daha. Eğer ben utanacak bir şey yaparsam memlekete döndüğüm zaman komşuların yüzüne nasıl bakarım. Ben aslen Kansaslıyım. Amerika'yı Teksaslılardan çok severim. Ama ikimiz de memleketin en iyi iki eyaletinden gelmeyiz. Onun için sen Teksaslıyım diye sakın utanma, Martinez, istediğin gibi söyle.

— Evet.

Teksaslı kelimesi Martinez'in yüreğini oynatmıştı. Kendini Teksaslı saymaktan hoşlanıyordu. Ama bu kelimeyi söylemeye hiç bir zaman cesaret edemi-

yordu. Kafasının bir yerinde, çok derinlerde, yerleşmiş bir korku vardı: Uzun boylu, ağır konuşan, soğuk bakışlı beyaz adamların anılarını kafasından söküp atamıyordu bir türlü. Teksaslıyım derse karşısındakinin yüzü ne şekil alacak, bundan korkuyordu. Ağzının tadı kaçtı birden, tedirgin olmaya başladı. Ben Brown'dan daha iyi bir assubayım, dedi kendi kendine, ama içindeki rahatsızlığı atamadı yine de. Brown'un bir çeşit garantisi vardı. Martinez ise bu garantiye hiç bir zaman sahip olamamıştı; bu tip heriflerle konuşulduğu zaman içinde bir şey eriyip gidiyordu. Efendisinden üstün olduğunu bilen bir uşağın duyduğu kini, horgörüyü ve kuşkuyu bastırdı içinde Martinez:

— Evet, Amerikanın güzel bir köşesi, dedi.

Düşünceli bir hal almıştı, artık Brown'la konuşmak gelmiyordu içinden. Bir iki dakika sonra bir şeyler mırıldanarak Croft'un yanına gitti.

Brown başını çevirdi, çevresine bakındı. Onlar konuştukları sırada Polack birkaç metre uzaklaşmıştı. Gözleri kapalıydı o sırada. Brown onu dürtükledi biraz:

— Uyuyor musun, Polack?

— Haa?

Polack kalkıp oturdu, esnedi:

— Biraz içim geçmiş galiba.

Aslında hiç uyumamış, hep onları dinlemişti. Başkalarının konuşmalarına kulak vermekten hoşlanırdı her zaman. Çoklukla bu davranışından bir çıkar da ummazdı. Ama hoşuna giderdi. Bir ara «bir insanı tanımak için bundan daha iyi yol yoktur,» demişti Minetta'ya. Bir daha esnedi:

— Biraz kestiriyordum. Yola çıkıyor muyuz yeniden?

— Birkaç dakika sonra çıkacağız galiba, dedi Brown.

Martinez'in neden üzüldüğünü anlamış, rahatsız olmuştu. Eski iç huzurunu bulmak istiyordu. Polack'ın yanına uzandı, bir sigara uzattı:

— Kendimi yormamaya çalışıyorum, dedi Polack. Yolumuz uzun.

— Yalan değil, dedi Brown. Biliyor musun, mangama keşif görevleri verdirtmemeye çalışırım ben, ama belki de doğru değil bu. Bak işte hepinizin canı çıktı.

Durumu büyüttüğünün farkında değildi. Brown o sırada kendisine güveniyor, mangasını nasıl koruduğunu göstererek övünmek istiyordu.

— Bizi bu işlere karıştırmamakla ne kadar iyi ediyordun. Doğrusu biz senden çok memnunduk, dedi Polack.

Amma da hıyar, dedi içinden. Brown'u maytaba alıyordu. Böyle hıyarlar her yerde bulunur zaten, diye düşündü Polack. Şeridi takmak için yemedikleri bok kalmaz, sonra da takınca bir düşüncedir alır herifleri: Acaba beni hâlâ arkadaş gibi seviyorlar mı, sevmiyorlar mı? Uzun sivri çenesini avucunun içine aldı, alnındaki düz sarı perçemi arkaya itti.

— Doğru söylüyorum, dedi. Mangandaki arkadaşlar senin bize yaptıklarını takdir etmiyorlar mı sanıyorsun. Çok iyi adam olduğunu hepimiz biliyoruz.

Brown, Polack'ın bu lâfları içtenlikle söylediğinden emin değildi, ama yine de memnundu:

— Bak ben sana bir şey söyleyeyim mi, açık konuşuyorum, dedi. Sen takıma geleli bir iki ay kadar bir şey oldu. Hep dikkat ediyorum sana. Fena çocuk

değilsin, Polack. Bir kere ağzını sıkı tutmasını biliyorsun.

Polack omuz silkti:

— Ben haddimi bilirim.

— Bir de beni düşün. Ben erleri mutlu kılmak zorundayım. Siz belki bunu bilmezsiniz. Ama çavuş talimatnamesinde yazılı, kara kara harflerle. Ben sizleri düşünürsem siz de beni düşünürsünüz elbette, öyle değil mi?

— Tabii, elbette, biz varız ağabey arkanda.

Polack'a göre, patronunun istediği gibi lâf etmeyen hıyardı.

Brown bir şeyler geveliyordu ağzında:

— Bir çavuş isterse çok büyük namussuzluk yapabilir, ama ben erlerimi iyi tutmak isterim.

Ulan ne istiyor bu herif benden? diye düşündü Polack?

— İnsan dediğin öyle olmalı.

— Evet, ama çavuşların çoğu bunu bilmiyor işte. Sorumluluk bombok ediyor insanı. Ne belâlar geldiğini bilemezsiniz siz. Sakın yanlış anlama, sorumluluktan kaçıyorum sanma. Kaçmam ben. Neden? Çünkü yükselmek isteyenin anası nasıl olsa ağlayacak ta ondan. Başka yolu yok bunun.

Polack kaşındı:

— Yaa!.

— Al işte Stanley'i, bok herifin biri. Biliyor musun, çalıştığı garajda ne dalavereler çevirmiş?

Brown hikâyeyi Polack'a anlattı ve sözünü şöyle bağladı:

— Kötü şey bunlar. Başın hiç bir zaman belâdan kurtulmaz böyle yaparsan. Bir şeye burnunu soktun mu vazgeçmeyeceksin ondan, başına ne belâ gelirse gelsin katlanacaksın.

— Elbette.

Polack, Brown'un Stanley'i sevmediğini anladı. İyi ki öğrenmişti bunu. Stanley, Brown'dan daha aklı başındaydı. Brown ise, diye düşündü Polack, bir benzin istasyonunda şöyle böyle çalışmış, kendini büyük bir mühendis sanıyor. Stanley doğru yapmıştı. Herkesi kuşkulandıracak bir iş yaptın mı dilini tutar, kurtarırsın paçayı.

— Hadi bakalım, erler, diye bağırdı Teğmen.

Polack suratını buruşturarak ayağa kalktı. Bu Teğmenin aklı olsa, dedi içinden, kumsala döner, gemi gelinceye kadar yan gelir yatırır bizi, Ama yalnızca:

— Biraz hareket etmeye ihtiyacım var, dedi.

Brown güldü. Dere birkaç yüz metre daha sığ ve engelsiz olarak devam etti. Brown ile Polack yürürlerken şuradan buradan konuşuyorlardı:

— Küçükken aklıma bir sürü şeyler gelirdi, dedi Brown. Biliyor musun, insan çoluk çocuğa karıştıktan sonra daha bir akıllanıyor, karılara güvenilmeyeceğini anlıyor.

Brown gibi heriflerin boynuna geçirirler boyunduruğu karılar, diye düşündü Polack. Her dediklerine evet derler, sonra bu enayiler de onları yola getirdik sanırlar.

— Hayır, dedi Brown. İnsan yaşlandıkça bir sürü şeyini yitiriyor. Kimseye güveni kalmıyor.

Bunu söylediği için memnun oldu biraz:

— Asıl önemli olan para, anlıyor musun, para. Kodamanların nasıl yaşadıklarını işin içine girdiğin zaman anlarsın. Otellerde verdikleri ziyafetleri bir görsen. Vay anam vay! Ne karılar ne karılar, sonra daha neler de neler.

— Oh, yeme de yanında yat, dedi Polack.

Patronu solak Rizzo'nun verdiği ziyafeti hatırladı. Bir an gözlerini kapadı Polack, içi burkuldu. Ah hele bir sarışın vardı, nasıl da biliyordu işini.

— Evet.

— Askerlikten çıkayım, dedi Brown, yalnız para kazanmaya bakacağım, oradan oraya sürünmekten bıktım artık.

— Paradan iyisi yok.

Brown suyun içinde yürürken Polack'a bakıyordu. Polack fena çocuk değil, diye düşündü. Tahsil terbiye görmemiş, sıska, ufak tefek bir herif. Hiç bir yerde talihi yaver gitmemiştir garanti:

— Sen ne yapmak niyetindesin, Polack, diye sordu?

Polack bu sorunun altında yatan alçakgönüllülük gösterisinin farkına vardı:

— İşimi yoluna koymaya çalışacağım, dedi kısaca.

Ailesini hatırladı bir an kamçı yemiş gibi, suratını buruşturdu. Babası ne kadar tembel bir Polonyalıydı. Ömrü boyunca fukara. Eh, insanı katı yapıyor bu hayat, dedi içinden. Brown gibi bir herif durmadan palavralar atacak, sen para kazanmanın yolunu bildiğin halde susup oturacaksın. Chicago'da para kazanabilirdi; şehir dediğin öyle olurdu. Kadın mı istersin, gürültü mü istersin, büyük dalavereler mi istersin, hepsi var.

— Onlar bu boktan ormanla uğraşa dursunlar, dedi.

Su biraz daha derinleşmiş, dizlerinin altını gıdıklamaya başlamıştı. Şimdi askerde olmasaydı Kabriskie'deki fabrikada çalışacaktı:

— Off, dedi Polack.

Ve Brown'un içini bir üzüntü kapladı. Nedenini

bilmiyordu ama havadaki sıkıntı, akıntının karşı koyması onu yormuştu şimdiden. Aklının bir türlü ermediği bir korku vardı içinde:

— Arkadaş, bu arka çantalarına da nasıl kızıyorum bilsen, dedi.

Ardarda bir sürü çağlayanla yükseliyordu dere. Erler bir dönemeci geçerlerken çağlayanlardan gelen suların gücüyle neredeyse akıntıya kapılacaklardı. Şaşılacak kadar soğuktu su. Yandaki sırta tırmanarak yürüyorlar, dere kıyısındaki yapraklardan oluşan duvara tutunuyorlardı.

— Hadi çocuklar yürüyelim, diye bağırıyordu Croft.

Bir buçuk metre yükseklikteydi sırt hemen hemen, yürümeyi zorlaştırıyordu. Erler, sırtın ıslak kil duvarlarına vücutlarını yapıştırarak yürüyorlardı, gözleri ormanın tabanı hizasındaydı. Kollarını uzatıyorlar, bir kök yakalıyorlar, sonra vücutlarını köke doğru çekiyorlar, bu sırada göğüsleri derenin kıyısına sürtüyor, ayakları sulara gömülüyordu. Elleri ile yüzleri çizik içinde kalmıştı, elbiselerinin üstünü çamur kaplamıştı. Belki on dakika bu şekilde yürüdüler.

Dere yeniden düzlendi, kıyıdaki sırttan bir metre kadar uzakta, dere çamuru içinde, yavaş yavaş sıra halinde yürümeye başladılar. Otların ve yaprakların arasından gelen karışık su seslerini, kuşların ve hayvanların çığlıklarını, derenin mırıltısını işitiyorlardı zaman zaman, ama daha çok kendi ateşli soluklarının farkındaydılar. Çok yorulmaya başlamışlardı. Takımdaki sıska erler ayaklarının ilk duygularına hükmedemez olmuşlardı, akıntının içinde sal-

lanıyorlar ya da bir yerde birkaç saniye bocalıyorlardı; çantalarının ağırlıkları altında dizlerine kadar eğilmişlerdi.

Birtakım yeni çağlayanlara vardılar, bu çağlayanlar daha da taşlıktı ve sular daha da hızlı akıyordu. Yürüyerek geçmek imkânsızdı. Croft ile Hearn aralarında birkaç dakika tartıştılar. Sonra Croft, Brown ile birlikte sırtın üstüne tırmandı, fundaların ve yaprakların arasına bir iki metre girdi. Sımsıkı birbirine geçmiş birkaç sarmaşık kesti. Sarmaşıklardan birinin ucunu göğsüne bağladı:

— Ben karşıya geçeceğim, Teğmenim dedi.

Hearn başını salladı. Croft takımı şimdiye kadar iyi yönetmişti, ama şimdi bu Hearn'in yapması gereken bir işti.

— Ben sınayım bakayım, Başçavuş.

Croft omuz silkti.

Hearn sarmaşığı beline doladı, sarmaşık dalını derenin yukarısına doğru çıkaracağını, karşı kıyıya geçeceğini, oradan takıma cankurtaran halatlarını atabileceğini umuyordu. Ama umduğundan zordu bu iş. Hearn çantası ile silâhını Croft'a bıraktı. Bu durumda bile dereyi geçmesi son derece zordu. Kayadan kayaya atlayarak, birçok kereler dizlerine kadar sulara girerek dereyi geçmeye çalıştı. Bir ara iyice suya girdi. Taşlardan birine omuzunu çarptı, suyun üstüne çıkarak soluk aldı, acıdan midesi bulandı. Elli metreyi ancak üç dakikada yürüyebildi, karşı tarafa geçtiği zaman yorulmuştu. Otuz saniye hiç hareket etmeden yattı, soluyor yuttuğu suları öksüre öksüre çıkarıyordu. Sonra ayağa kalktı, sarmaşık dalını bir ağaca doladı, Brown da öteki ucunu sağlam bir ağaca bağladı.

İlk geçen Croft oldu, Hearn'in çantası ile silâhı-

nı da taşıyordu. Bütün erler yavaş yavaş sarmaşığa tutunarak derenin karşı tarafına teker teker geçtiler. Birkaçı çantasını sarmaşığa asmış, bir eliyle tutunarak, öteki eliyle de başkasını çekerek geliyordu. Ayakları derenin kumlarında sürünüyor ya da kayalara çarpmamak için çabalıyorlardı. Su ancak kalçalarına kadar geldiği halde karşı tarafa geçtikleri zaman bütün vücutları ıslanmıştı. Çağlayanların önündeki küçük bir koyda toplandılar, soluk soluğa suya oturdular, biraz dinlendiler.

— Hey Allahım, diyordu içlerinden biri zaman zaman.

Çağlayanların korkunç bir gücü vardı. Halata yapışan herkes boğulacağını sanmıştı içinden.

On dakikalık bir moladan sonra yeniden yürümeye başladılar. Çağlayanlar bir süre ortadan yok oldu, dere yalnızca düz kayaların üstünden akıp gidiyordu. On on beş metrede bir göğüslerine kadar gelen bir kayanın üstüne tırmanmak zorunda kalıyorlar, kayanın üstünden üç dört santim kalınlığında akan suyun içinde çekine çekine yürüyorlar, sonra öteki düzlüğe geçiyorlardı. Hemen hemen hepsinin silâhı şu ya da bu nedenle ıslanmış, fişekliklerine geçirdikleri el bombaları sulara girip çıkmıştı. İkide birde erlerden birinin küfrettiği işitiliyordu.

Dere daraldı. Bazı yerlerde genişliği beş metreyi geçmiyordu. Tepelerinden sarkan dallar ve ağaçlar suya o kadar yakınlaşmıştı ki yürürken yaprakları yüzlerine sürtüyordu. Yaprakların altında diz çökerek, düz kayaların üstüne eğilerek dört yüz metre kadar yürüdüler. Çağlayanların geçilmesi mahvetmişti onları, bacaklarını kaldıracak halleri kalmamıştı sonunda. Yeniden birtakım kayalıklara geldikleri zaman, yumurtlama mevsiminde akıntının tersi-

ne gitmeye çalışan yayın balıkları gibi kendilerini kıyıya fırlatıyorlar, kollarının gücüyle cansız bacaklarını çekmeye çalışıyorlardı. Dere birtakım kollara ayrılıyordu. Her yüz metrede bir ormandan küçük bir ırmak ya da bir çay çıkıyor, Croft bu kolları bir an inceliyor, sonra yeniden yollarına devam ediyorlardı. Hearn çağlayanı tek başına geçtikten sonra takımın komutasını yeniden Croft'a bırakmıştı. O da ötekilerle birlikte arkadan geliyordu. Hâlâ toparlayamamıştı kendini.

Bir kavşağa geldiler. Dere burada ikiye ayrılıyordu. Croft düşünceye daldı. Güneş yüzü görmeyen bu ormanın içinde gittikleri yönü ancak Martinez ile o bilebilirdi.

Croft büyük ağaçların kuzey-batıya doğru eğilmiş olduklarını önceden görmüştü. Bu yönün doğru olup olmadığını elindeki pusla ile kontrol etmiş, genç oldukları sırada ağaçların bir kasırga sonunda bu yöne eğildikleri sonucuna varmıştı. Bunu güvenilir bir kılavuz olarak kabul etmiş, o gün sabahleyin nehrin yukarılarına doğru yürüdükleri sürece yönlerini hep buna göre düşünmüştü. Şimdi artık ormanın sonuna çok yaklaştıklarını sanıyordu. Dört beş kilometreden fazla yürümüşlerdi ve nehir genel olarak tepelere doğru gitmişti. Ama şimdi hangi dereyi izleyeceklerdi? Bunu bilmek imkânsızdı. Her iki kol da geniş bir açı halinde birbirinden ayrılıyordu; ve her ikisi de çıplak tepelere paralel olarak ormanın içinde kilometrelerce dolaşıp durabilirdi. Martinez ile Croft aralarında uzun uzun konuştular, Martinez derenin kıyısındaki yüksek bir ağacı seçerek tepesine tırmanmaya başladı.

Ağacı saran sarmaşıklara tutuna tutuna, gövdenin boğumlarına basa basa tırmandı. Ağacın en üs-

tündeki çatala varınca bir dala geçti, dalın ucuna doğru yavaş yavaş ilerledi. Yukarıya çıktığı zaman durdu. Alanı gözden geçirdi. Altında uzayıp giden orman yeşil kadifeden bir halıydı. Dereyi göremiyordu, ama yedi sekiz yüz metre ileride orman birdenbire kesiliyor, sonra birbirini izleyen çıplak tepeler Anaka Dağının sırtlarına kadar gidiyordu. Martinez puslasını çıkardı, yönünü anladı. Usta olduğunu bildiği bir işi yaptığından ötürü memnundu.

Aşağıya indi, Croft'la ve Teğmenle konuştu. Derenin kollarından birini göstererek:

— Bunu izleyeceğiz, dedi. Belki iki üç yüz metre sürecek. Sonra dereyi bırakacağız. Bu taraftaki tepelerde dere filan yok.

Gördüğü çıplak arazinin ne yönde olduğunu gösterdi.

— Sağ ol, Japon Avcısı, dedi Croft.

Memnundu, bu bilgi onu şaşırtmamıştı.

Takım yeniden yürümeye başladı. Martinez'in seçtiği dere çok dardı. Hemen hemen tam bir tropik ormanıydı. Yüz metreden sonra suyun içinde ellerine ve dizlerine dayanarak, dereye kadar sarkan yapraklardan ve dikenlerden korunmak için başlarını eğerek, kuzu kuzu yürümeye başladılar. Az sonra dere bir patika kadar daraldı ve ormandaki kayaların arasından çıkan birtakım ufak sızıntılar haline geldi. Üç yüz metre kadar da böyle gittikten sonra Croft ırmağı artık bırakmak gerektiğine karar verdi. Derecik yeniden denize doğru kıvrılıyordu. İzlemenin bir gereği yoktu artık.

— Şimdi yol açmak için takımı ikiye böleceğim, dedi Hearn'e. Siz ve ben karışmayacağız. Çünkü bizim bir sürü yapılacak işimiz var.

Hearn soluyordu. Bu gibi işlerde neler yapıldığı

konusunda en ufak bir fikri yoktu, sonra da o kadar yorulmuştu ki pek aldırış etmiyordu artık:

— Peki, nasıl istersen öyle yap, Çavuş.

Biraz üzüldü sonradan. Oh, Croft var ya, bütün kararları ona bırak, ne kolay.

Croft gidecekleri yöne puslasıyla bir göz attı. Sık yaprakların arasından elli metre kadar uzakta bir ağaç gördü. İyi bir hedef olabilirdi bu ağaç. Takımı çevresine topladı, dörder kişilik üç ekibe ayırdı:

— Yol açacağız, dedi. Önce şu ağacın on metre solunu hedef alacaksınız. Her ekip beş dakika kadar çalışacak, sonra on dakika dinlenecek. Bütün gün böyle çalışacak değilsiniz, onun için götünüzü yaymak yok. On dakika dinleneceksiniz, hadi bakalım Brown al erlerini, başla.

Sarmaşıkların, dalların, çalıların, fundaların, bambulukların arasından, ağaçların çevresinden dolanarak, sık dikenlerin içinde üç yüz metre kadar yol açacaklardı. Yavaş ve yorucu bir işti bu. İki er yan yana çalışıyor, yaprak ve dal ağını küçük baltalarıyle kesiyor, kestikleri yeri ayakları ile çiğniyorlardı. Dakikada aşağı yukarı iki metre ilerliyorlar, otlar ve dallar seyrekleşince daha hızlı yol alıyorlar, bambulara rastladıkları zaman duruyor, kese kese, santim santim ilerlemek zorunda kalıyorlardı. Nehrin başına üç saatte gelmişler, öğleyin, iki saat kendilerine yol açtıktan sonra, geçtikleri mesafeye yalnızca iki yüz metre ekleyebilmişlerdi. Ama aldırdıkları yoktu; her er on beş dakikada bir iki ya da üç dakika çalışıyor, böylece dinlenmeye vakit bulabiliyordu. Çalışmadıkları zamanlar açtıkları yola uzanıp birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Bu kadar uzaklaşmış olmaları hoşlarına gitmişti; içlerinden öyle geliyordu ki çıplak tepelere varınca hiç bir zorlukla karşılaşmayacaklar-

dı artık. Derenin çamuru ve suyu içinde bu kadar bocaladıktan, hiç bir zaman derenin sonuna varamayacaklarını ikide birde düşündükten sonra bu işin içinden böylece sıyrıldıklarına memnundular. İçlerinden bir kısmı keşif hareketinin başarıya ulaşacağı konusunda iyimserdi ilk defa.

Roth ile Minetta perişandılar ama. Minetta hastanede geçirdiği bir haftadan sonra kötü bir duruma düşmüş, Roth bir türlü kendini toparlayamamış, bu uzun yürüyüş iflâhlarını kesmişti. O kadar bitkindiler ki dinlenme zamanlarından yararlanamıyor, yol açmak onlar için bir işkence oluyordu. Roth, otuz saniye sonra, yani üç dört balta salladıktan sonra, kolunu kaldıramaz hale geliyordu. Küçük balta sanki kocaman bir balyoz oluyordu. İki eliyle kaldırıyor, önündeki dala ya da sarmaşığa olduğu gibi bırakıveriyordu. Duygusu kalmayan, terleyip duran parmaklarının arasından bıçak her yarım dakikada bir kayıyor, toprağa düşüyordu.

Minetta'nın parmakları şişmeye başlamıştı. Baltanın sapı avucunun içini törpülüyor, elindeki bütün kabarcıklara terini itiyordu. Bütün kuvvetiyle ve beceriksizcesine dallara saldırıyor, bütün öfkesiyle vuruyor, sonra dönerek duruyor soluk alarak önündeki ıslak ve yumuşak yeşilliklere küfrediyordu. Dar koridorda Roth ile yanyana, omuz omuza çalışıyorlardı. Yorulunca birbirlerine çarpmaya başlıyorlardı, Minetta da o zaman sinirli sinirli küfrü basıyordu. Ormana, keşif hareketine, Croft'a ne kadar kızıyorlarsa birbirlerine de o kadar kızıyorlardı. Croft'un çalışmaması Minetta'ya koymuştu; bütün derdi o sırada buydu:

— Emretmesi kolay, ama gelip de çalışsana bakalım, Bay Croft, diye mırıldanıyordu. Hiç götünü sıkıya koymuyor herif. Ben takım çavuşu olsam erlerimi böyle mi kullanırım. Onlar ne yapıyorsa ben de onu yaparım, ben de çalışırım.

Ridges ile Goldstein onların beş metre gerisindeydiler. Her ekipte dört kişi vardı ve kuramsal olarak on beş dakikayı aralarında bölüşeceklerdi, ama bir ya da iki saat sonra Goldstein ile Ridges üç, sonra dört dakika çalışmaya başladılar. Minetta ile Roth'un baltalarını nasıl salladıklarını gören Ridges kızmış:

— Şu heriflere bak, diye azarlamıştı onları. Ulan şu şehir çocukları küçük bir bıçağı bile doğru dürüst kullanmayı bilmiyorlar.

Solukları kesilmiş, öfkeleri de başlarına sıçramış olduğu için ona cevap vermemişler, Ridges de bunun üzerine büsbütün kızmıştı. Ne kendisine ne de başkasına yapılan haksızlıklara göz yummazdı Ridges. Bu bakımdan Goldstein ile kendisinin başka bir çift için gereğinden fazla çalışmasını doğru bulmuyordu:

— Ben de sizin kadar ter döktüm, diye yakındı. Ben de derede yürüdüm, ne diye Goldstein ile ben sizin yerinize çalışacakmışız?

Minetta başını çevirerek bağırdı:

— Sus ulan.

Croft arkalarında görünmüştü:

— Ne var? Ne oluyor? diye sordu.

Ridges biraz durduktan sonra:

— Bir şey yok, dedi.

Kocaman ağzını yayarak güldü:

— Konuşuyorduk.

Minetta ile Roth'u sevmiyordu, ama onları şikâyet etmek de aklından geçmezdi. Aynı ekipteydiler, birlikte çalıştığı bir adamdan şikâyet etmek iğrenç bir davranıştı Ridges için:

— Bir şey yok, diye tekrarladı.

Croft öfkeyle:

— Bana bak ulan Minetta, dedi. Artık ikiniz de bokunu çıkardınız.

Sesi buz gibi soğuktu; teker teker söylenen kelimeler onları bir ağaç dalı gibi sarsmıştı.

Minetta canından bezdirildiği zaman şaşılacak bir cesaret gösterebilirdi. Bıçağını yere fırlattı, Croft'a döndü:

— Sen çalışmıyorsun da, bilmiyorsun...

Ne söyleyeceğini şaşırdı, tekrarladı:

— Sen çalışmıyorsun ama.

Ne olacak şımarık New York piçi, dedi Croft içinden. Bir an öfkeyle Minetta'ya baktı:

— Bundan sonraki derede Teğmenin çantasını sen karşıya geçirirsin, çalışmazsın, anladın mı?

Cevap verdiğine bile kızmıştı. Bir an arkasını döndü. Yol açmak işine katılmamıştı, çünkü bir takım çavuşu olarak fazlaca yedek güce sahip olması gerektiği kanısındaydı. Hearn'in çağlayanları nasıl geçtiğine şaşmıştı; sarmaşığa tutunarak yürürken bu işin ne kadar zor olduğunu anlamıştı. Bu olay onu tedirgin etmiş, gizli gizli canını sıkmıştı. Croft takımın hâlâ kendi elinde olduğunu biliyordu, ama Hearn biraz tecrübe kazanırsa keşif hareketinin önderliğini onun elinden alabilirdi.

Croft bunu içinden kabul etmiş değildi aslında. Kendi askerlik anlayışına göre Hearn'e kızmanın tehlikeli olduğunu biliyordu; yine biliyordu ki ufak tefek hareketlerindeki itilimlerini anlamasına imkân

yoktu. Herhangi bir davranışı neden yaptığını arada sırada sorardı kendi kendine, ama şimdi kendini inceleyecek durumda olmadığını anlıyor, bu da onu büsbütün kızdırıyordu. Minetta'ya doğru yürüdü ve öfkeyle sordu:

— Bana bak ulan, çeneni tutup çalışıyor musun, çalışmıyor musun?

Minetta korktu cevap vermedi. Cesaret edebildiğince dik dik baktı, sonra gözlerini yere indirdi:

— Hadi, dayan bakalım, dedi Roth'a.

Bıçaklarını yerden aldılar, yol açmaya devam ettiler. Croft birkaç saniye onlara baktı, sonra döndü, yeni açılan yoldan yürüyerek takıma gitti.

Bu olaydan kendini sorumlu tutuyordu Roth. Bir türlü peşini bırakmayan o korkunç beceriksizlik duygusuna kapılmıştı yeniden. Ben hiç bir şeye yaramam, diyordu kendi kendine. Bıçağı ile bir darbe indirdi, araç fırladı elinden:

— Of.

Bıçağı yerden almak için ofluya pufluya eğildi.

— Sen bırak, çalışma, daha iyi, dedi Ridges.

Yere bıraktıkları bıçaklardan birini aldı, Goldstein ile birlikte omuz omuza çalışmaya başladı. Ridges dalları heyecansız ve sabırlı hareketlerle biçtikçe geniş ve kısa vücudu daha işlek bir hal aldı, daha güçlü, daha akıcı bir incelik kazandı. Geriden bakıldığı zaman yuvasını hazırlayan bir hayvandı sanki. Gücüne güveniyordu sadece. Güçlü kasları gerilip gevşedikçe sırtından terler akıyordu, çok mutluydu, işine vermişti kendini, vücut kokusunun içinde.

Goldstein bu çalışmayı pek kötü bulmamıştı, ellerinin ve ayaklarının emin hareketleri aynı tadı veriyordu ona. Ama onun memnunluğu ötekininki kadar arınmış değildi. Kol emeğine karşı olan saplan-

tısı bu tadı yavanlaştırmıştı. Hayatta tek bulabildiğim iş, dedi kederli kederli. Gazete satmıştı, bir ambarda çalışmıştı, kaynakçılık yapmıştı. Ellerini temiz tutacak bir mesleğe sahip olmadığına üzülmüştü her zaman. Saplantısı çok derindi, çok esaslıydı, çocukluğunun bütün anılarından ve kuralların-dan geliyordu. Ridges ile birlikte güzelce çalışmanın verdiği sıcaklık ile kol emeğinden tiksinme saplantısı arasında bocalayıp duruyordu. Tam Ridges'e göre bir iş, diyordu içinden, çünkü çiftçi zaten, ama daha iyi bir şey istiyordu o. Kendi alınyazısına karşı içinde hafif bir acıma duydu. Eğitim görmüş olsaydım, kültürüm olsaydı, kendime daha iyi bir iş bulabilirdim.

Onlardan sonraki ekip işe başladığı zaman üzüntüsü hâlâ geçmemişti. Silâhını ve çantasını bıraktığı yere döndü, acısı ile başbaşa kaldı. Of, of, dedi kendi kendine, çok şeyler yapabilirdim. Görünürde hiç bir nedeni olmadan derin ve sınırsız bir sıkıntı çöktü göğsünün üstüne. Kendi kendine acıdı, kederi gittikçe büyüdü, o kadar büyüdü ki acıdığı herkesi bu koskoca kederin içine aldı. Of, zor, zor, diye düşündü. İçinden bunu neden söylediğini bilmiyordu; kemiklerine kadar işlemiş bir gerçek vardı sanki.

İçinde bulunduğu durum şaşırtmamıştı Goldstein'i; alışkındı, hoşuna gidiyordu. Günlerce neşeli oluyor, herkesi seviyor, verilen her görevden memnun oluyor, ama sonra birdenbire, nedense, önemsiz gibi görünen birtakım şeyleri bahane ederek kedere kaptırıyordu kendini.

O sırada da bir bezginlik çökmüştü üzerine. Of of. Bütün bunların anlamı ne? Dünyaya neden geliyoruz, neden çalışıyoruz? Doğuyorsun, sonra ölüyorsun, hepsi bu kadar mı? Başını salladı. Levine ailesi-

ne bak. Cin gibi bir çocukları vardı. Columbia Üniversitesi kendisine bir burs vermişti, sonra bir trafik kazasında öldü. Levine ailesini şöyle böyle tanıyordu, ama ağlamak geldi içinden. Neden böyle olsun? Başka kederler de kapladı içini, gelişi güzel, dalga dalga, önemli, önemsiz bir sürü keder. Ailesinin fukaralık günlerini, annesinin özene bezene sakladığı bir çift eldiveni nasıl kaybettiğini hatırladı. Evet, diye içini çekti yeniden. Zor iş. Takımdan, keşif görevinden uzaktaydı. Croft'tan bile. Bütün bunlardan ne kalacak elinde? Doğuyorsun, sonra ölüyorsun. Bunu bildiği için kendini ötekilerden üstün buldu biraz. Başını salladı bir daha.

Minetta yanında oturuyordu:

— Nen var! diye sordu sert sert.

Ridges ile birlikte çalıştığı için Goldstein'e herhangi bir sempati beslemek istemiyordu. Goldstein içini çekti:

— Bilmiyorum, dedi. Düşünüyorum öylece.

Minetta başını eğdi:

— Ya.

Ormanın içinde açtıkları koridora baktı. Koridor yüz metre kadar dümdüz gidiyor, sonra bir ağacın çevresinde kıvrılıyordu. Takımdaki erler ya yerlere yatmışlar, ya da çantalarının üstüne oturmuşlardı. Arkalarında bıçakların oraları biçtiğini ve otlara vurduğunu duyuyorlardı. Bu seslere bozuldu, oturuşunu değiştirdi, toprağın nemini duyuyordu kaba etinde.

— Askerlikte yapılacak başka bir şey yok: Otur, düşün, dedi Minetta.

Goldstein omuz silkti:

— İyi bir şey değil elbet. Hele oturup uzun uzadıya düşünmek bana hiç yaramaz.

— Bana da.

Minetta, Roth ile kendisinin ne kadar kötü çalıştıklarını Goldstein'in unuttuğunu anladı. Bu yüzden Goldstein'i sevdi. Ötekiler gibi kin güden bir çocuk değildi Goldstein. Bunun üzerine Croft ile aralarındaki kapışmayı hatırladı. Kavga sırasındaki öfkesi geçmişti, şimdi sonuçlarını düşünüyordu yalnızca:

— Ah şu Croft olacak namussuz herif, dedi.

Sonuçlarını aklına getirmemek için yeniden kızmaya başlıyordu.

— Croft! dedi Goldstein büyük bir tiksintiyle.

Çevresine bakındı bir an dikkatle:

— Teğmen geldiği zaman işlerin değişeceğini sanmıştım, iyi bir çocuğa benziyordu.

Croft'un komutayı başkasına bıraktığı zaman ne kadar büyük bir umuda kapılmış olduğunu anladı birdenbire.

— Bir bok yediği yok pezevengin, dedi Minetta. Sana bir şey söyleyeyim mi, ben hiç bir subaya güvenmem. Croft gibi herifleri maşa diye kullanır onlar.

— Komutayı eline almalı, dedi Goldstein. İşleri Croft gibi heriflerin eline bırakırsan işte o da bizim canımıza okur böyle.

— Başımıza belâ oldu be, dedi Minetta.

Belirsiz bir övünme ürpertisi geçirdi:

— Korkmam ben ondan. Aklıma ne gelirse söylerim, sen de gördün ya.

— Keşke ben de yapabilsem.

Goldstein altüst olmuştu. Neden o da insanlara aklından geçenleri söyleyemiyordu?

— Çok yumuşağım ben, dedi yüksek sesle.

— Öyle, dedi Minetta. Bu heriflere ezdirmeye-

ceksin kendini. Nerede durmaları gerektiğini söyleyeceksin. Hastanedeyken doktorun biri benim başıma belâ oldu. Haddini bildirdim pezevengin.

Minetta kendi söylediğine kendisi de inandı.

— İyi bir şey doğrusu.

— Tabii.

Minetta memnundu. Kollarındaki ağrı hafiflemişti, vücuduna hafif bir gevşeklik yayılıyordu. Goldstein iyi çocuk, düşünen adam, dedi Minetta kendi kendine. Doğrusu ben çok serserilik ettim; danslara mı gitmedim, kızlarla dalga mı geçmedim. Sen memlekette gör beni, acaba bensiz eğlence mi olurdu? Ama ben böyle değilim aslında, Rosie ile gezdiğim zamanlar, meselâ bir sürü ciddî şeylerden konuşuruz. Vay anam vay, neler neler. İşte asıl ben oyum, diye karar verdi Minetta. Felsefeler bile yumurtlarım. Minetta kendini ilk defa ele böyle alıyordu. Bu sınıflandırma hoşuna gitmişti. Bizim arkadaşların çoğu memlekete döndükleri zaman yine eski işlerini yapacaklar, aynı yerde dön dur. Ama biz öyle miyiz?

Goldstein tartışmayı sevdiği için şimdilik kederini bir yana bırakmıştı:

— Bak sana bir şey söyleyeceğim, ben sık sık kendimle tartışıyorum içimde. Bir yararı var mı bunun acaba?

Burnundan başlayıp ağzının uçlarına kadar uzanan keder çizgileri daha da derinleşti, daha düşünceli bir hal aldı konuşurken:

— Biliyor musun, insan düşünmezse daha mutlu olur belki, yaşamak ve hayatı olduğu gibi kabul etmek daha iyi.

— Ben de bunu düşünürüm çok kere, dedi Minetta.

Kararsız, belirsiz düşünceleri Minetta'yı sıkıyordu. Derin bir şeyin kıyısına gelmiş gibi sanıyordu kendini:

— Biliyor musun, bazan oturup düşünüyorum da bütün bunlar niçin, diyorum. Hastanede bir er vardı, gece yarısı öldü gitti. Aklıma geliyor zavallı arada sırada.

— Çok korkunç, dedi Goldstein. Yalnız başına ölmüş, gibi olmuştur.

Bir sevgi gösterisi yapar gibi ağzını şapırdattı, gözlerinde birkaç damla yaş birikti birdenbire.

Minetta hayretle baktı:

— Ne var be, ne oluyorsun?

— Bilmiyorum, çok acıdım adama da. Belki karısı. Belki anası babası da vardı.

Minetta başıyla onayladı:

— Siz yahudiler çok garip adamlarsınız. Kendinize de, başkalarına da herkesten çok acırsınız.

O zamana kadar yanlarında ses çıkarmadan yatan Roth doğruldu:

— Ben öyle değilim işte.

Genelleştirme, sarhoşun biri anasına küfretmiş gibi kızdırmıştı Roth'u.

— Ne demek istiyorsun? dedi Minetta birdenbire.

Roth, Minetta'yı sinirlendirmiş, birkaç dakika sonra yeniden birlikte çalışmaya başlayacaklarını ona hatırlatmıştı. Sonra belki Croft da gözetliyordu onları.

— Sen ne diye lafa karışıyorsun, Roth? Sana bir şey soran oldu mu?

— Açıklamanız herhangi bilimsel bir temele dayanmıyor da ondan.

Yirmi üç yaşında bir çocuk, dedi kendi kendine,

bir de kalkmış her şeyi bildiğini sanıyor. Başını salladı, yavaş yavaş ve alçak bir sesle:

— Büyük bir sorun bu. Böyle bir açıklama...

Horgören bir havayla elini salladı.

Mientta kendi yaptığı gözlemi beğenmiş, Roth'un bu işe burnunu sokmasına içerlemişti:

— Hangimiz haklıyız, Goldstein? Ben mi yoksa şu mezar kaçkını mı?

Goldstein kendini tutamadı, güldü. Roth'a karşı bir acıma duyuyordu içinden, yanında olmadığı sürece. Roth her şeyi çok ağır ağır ve çok ciddî söylüyordu. Cümleyi bitirse diye beklerken insanın içine sıkıntılar basıyordu. Bundan başka, Minetta'nın çözümlemesinden de pek hoşlanmış değildi:

— Bilmiyorum, bana kalırsa söylediğin şeyler bir hayli doğru.

Roth pis pis güldü. Alışkınım buna, dedi içinden. Herkes ona karşı cephe alırdı zaten. Daha önce, çalışırlarken, Goldstein'in o kadar iyi çalışmasına da kızmıştı. Bunu bir ihanet saymıştı bir bakıma. Şimdi de Minetta ile bir oluyordu. Buna şaşmadı:

— Salt temelsiz, diye tekrarladı.

Minetta alay etti:

— Bütün söyleyeceğin bu mu? Salt te-mel-siz, diye Roth'un taklidini yaptı.

Roth alayın farkına varmamış gibi yaparak:

— Peki, alın beni işte, dedi. Ben de yahudiyim, ama dindar değilim. Belki din konularını senden daha az biliyorum, ama Minetta benim ne düşündüğümü sen nereden bilebilirsin? Ben yahudiler arasında hiç bir benzerlik görmedim. Ben Amerikalı sayıyorum kendimi.

Goldstein omuz silkti:

— Utanıyor musun? diye sordu kızmadan.

Roth sıkıntılı sıkıntılı soluğunu verdi:

— Bu tür sorunları sevmem.

Boş ve sevimsiz yüzlerin karşısında bir konuyu tartışmanın yarattığı güçlü gerilim yüzünden yüreği küt küt atıyordu. Büyük ve ancak mantık-dışı bir kuşku avuçlarını ıslatmıştı:

— Bundan başka soracağın bir şey kalmadı mı? dedi birdenbire.

Sesi tiz çıkmaya başlamıştı. Ah bu kobaylar, ah bu yahudiler, dedi içinden, hiç bir konuda uyuşamazlar, bu yüzden tartışmada üstün buldu kendini.

— Bak Roth, dedi Goldstein. Croft ile Brown seni neden sevmiyorlar, biliyor musun? Senin kişiliğinden ötürü değil, dininden ötürü. Çünkü senin söylediğinin seninle ilişkisi yok da ondan.

Emin değildi. Roth'a kızıyordu; Roth'un yahudi olmasından biraz üzgündü; çünkü Roth'un hıristiyanlar üzerinde kötü izlenimler bıraktığını biliyordu.

Roth'un içinde bir ukde vardı: Croft ile Brown onu sevmiyorlardı. Bunu biliyordu. Ama bunu işitmek ona koymuştu:

— Ben böyle bir şey söylemedim, diye itiraz etti. Bunun dinle ilgisi yok.

Büsbütün altüst olmuştu. Din yüzünden ondan hoşlanmadıklarına inansaydı rahatlayacaktı; ama bundan başka problemler de, ilerideki başarısızlıklarının öteki belirtileri de çıkıyordu. Başını kollarının arasına almak, dizlerini sonuna kadar bükmek, çevresindeki çekişmelere, durmadan işleyen bıçakların çıkardığı seslere, insanların mırıltılarına, her saat gittikçe artan acı ile birlikte son çabasını da harcama zorunluğuna kulaklarını tıkamak istedi. O zaman bir koruyucu oldu ve yapacağı istekleri tamponladı

birdenbire. Roth kendini kaybetmeyi, insanlardan kaçmayı düşündü içinden:

— Bilmiyorum, dedi.

Tartışmayı kesmek önemli göründü ona.

Sustular. Çantalarının üstüne uzandılar yeniden, kendi düşünceleriyle kaldılar başbaşa. Minetta'nın yorgunluğu hayaline renk katmış, onu kederlendirmişti. Anası ve babası ile birlikte çocukken gezdiği İtalya'yı düşünüyordu. Aklında çok az şey kalmıştı; babasının doğduğu kasaba ile Napoli adındaki küçük bir şehri hatırlıyordu. Gerisi hayal meyaldi.

Babasının köyü bir tepenin kıyısında ufak ufak yollardan ve tozlu avlulardan oluşan dik bir örgüydü. Tepenin altında küçük bir ırmak kayalara çarpar ve aşağılardaki ovaya doğru hızlı hızlı akardı. Kadınlar sabahları çamaşırlarını sepetlere koyar, derenin kıyısındaki düz kayaların üzerinde, çalışkan köylü kadınların o eski zamanlardan kalma titizliği ile, ailelerinin çamaşırlarını, vura vura, yoğura yoğura, çitileye çitileye yıkarlardı. Köy çocukları her gün akşama doğru aynı dereden su doldururlar, küçük esmer bacakları yogunluktan ip gibi, köy yolundan tepeye tırmanırlardı yavaş yavaş.

Hatırlayabildiği ayrıntıların hepsi bu kadardı, ama heyecanlandırmıştı onu. O zamandan beri köyü çok az düşünmüş, bir ara konuştuğu italyanca'yı bile unutmuştu. Ama canı sıkılıp da düşünmeye başladığı zaman, dar sokakların duvarları arasındaki güneş sıcaklığı, ya da tarlalardaki ekşi kokular ve bunlara benzeyen birkaç şeyi hatırlıyordu.

O sırada, aylardan beri ilk defa, İtalya'daki savaşı ve köyün bombardımanlarla harap olup olmadığını düşündü. Hemen hemen imkânsız geldi ona; taş evlere hiç bir şey olmazdı. Ama belki... Canı çok sı-

kıldı. Köyüne dönmeyi pek seyrek düşünürdü, ama şimdi, her nedense, çok istiyordu bunu. Hey Tanrım, diye düşündü, kim bilir ne kadar harap olmuştur. Büsbütün arttı kederi. Bir an kafasında bir foto-montaj yaptı: Yıkılmış şehirler, yollarda yatan cesetler, ufukta durmadan ateş eden toplar; montajda, başka bir denizde, başka bir ada üzerinde kendi keşif hareketleri vardı. Dünyada her şey yakılıp yıkılıyordu. Fikir gerçekten çok büyük geldi ona; kafasını uzaklaştırdı; üzerinde oturduğu kayaya sersem sersem uzandı. Martinez yeniden yorgunluğunu ve durumun kötülüğünü düşünmeye başladı. Öf, büyük mesele bu, insanın aklı ermez. Tepende her zaman itoğlu itin biri bulunur. Köyünün harap halini gözünün önüne getirdi, elinde olmayarak: Yıkık duvarlar ölmüş askerlerin havaya kalkmış kollarıydı sanki. Bu görüntü altüst etti onu, ana babasının ölümünü gözünün önüne getiriyormuş gibi suçlu hissetti kendini, hayali gözünün önünden uzaklaştırmaya çalıştı. Boş yere yapılan bu yıkıntılara kızdı. Kadınların bir gün yine taşların üzerinde çamaşır yıkamaları imkânsız göründü ona. Yeniden başını salladı. Ah şu dinini siktiğimin Mussolinisi. Kafası karıştı yine; Mussolini'nin İtalya'ya refah getirdiğini söylerdi her zaman babası, bunu o da kabul etmişti. Amcaları ile babasının arasında geçen tartışmaları hatırlıyordu. Öyle fukaraydılar ki İtalyanlar işleri düzeltecek birini arıyorlardı, dedi o sırada kendi kendine. Babasının amca çocuklarından birini hatırlıyordu: Herif şimdi Roma'da esaslı bir mevkideydi; 1922 de Mussolini'nin ordusunda Roma üzerine yürüyenler arasında bulunmuştu. Çocukluğunda hep o günlerin hikâyelerini dinlemişti: «Bütün gençler, bütün yurtseverler, yirmi iki de Musso-

lini ile omuz omuza savaştılar,» derdi babası ona; o da onlarla birlikte yürümeyi, kahraman olmayı ne kadar istemişti.

Her şey karıştı. Gözlerinin gördüğünden ötesini düşünmüyordu aklı artık. Ormanın sık, somut ağının içinde dört büklümdü:

— Ah şu dinini siktiğimin Mussolinisi, dedi yeniden, sanki biraz rahat soluk alabilmek için.

Goldstein yanında, dürttü onu:

— Hadi kalk sıramız geldi yine.

Minetta zarzor ayağa kalktı:

— Ulan bir doğru dürüst istirahat vermeyecekler mi bize? Ne oldu sanki, biraz oturduk.

Ridges'e baktı: Biçilmiş dar yolda eğilerek yürüyordu; düşleri gitmiş, bu düşleri yaratan üzüntü ve yorgunluk kalmıştı yalnızca.

— Hadi, Minetta, diye arkasına dönüp bağırdı Ridges. İşimize bakalım.

Ridges cevap beklemeden öteki ekibin bıraktığı yerden hemen işe başlamak üzere kendine yol açtı. Öfkeli ve şaşkındı. Dinlenme sırasında vaktini, silâhını temizlemeye fırsat bulup bulamayacağını düşünmekle geçirmiş, on dakikada bu işi iyice yapamayacağına karar vermişti. Buna canı sıkılmıştı. Silâhı ıslanmış ve çamurlanmıştı, bir an önce temizlemeyecek olursa paslanabilirdi. Allah belâsını versin, dedi kendi kendine, bir şey yapmaya vakti olmuyor ki insanın, başka bir iş için zorlanmasa yapar. Orduda yapılan budalaca işlere hem güldü hem kızdı, ama suçluluk duydu. Değerli bir mal parçasına iyi bakmıyor, bu da onun namusuna dokunuyordu. Hükümet bana bu silâhı vermiş, neden? Çünkü bakacağımı düşünmüş de ondan, ama ben bakmıyorum. Bir tüfek herhalde yüz dolar eder, diye düşündü Ridges,

büyük para. Temiz tutmalıyım, ama vakit bırakmıyorlar ki ben ne yapayım? Bir türlü işin içinden çıkamıyor. İçini çekti, bıçağını yerden aldı, işe koyuldu. Birkaç saniye sonra Goldstein de ona katılmıştı.

Takım beş saat uğraşarak yol açtıktan sonra ormanın sonuna vardı. Kıyısında başka bir dere akıyordu. Derenin karşısında yalnızca Kunai otları ya da şurada burada kuzeye doğru giden fundalıklarla kaplı sarı sarı tepeler vardı. Güneş pırıl pırıl yanıyor, çıplak tepelerden, açık ve parlak gökyüzünden inanılmaz bir parıltıyla yansıyordu. Ormanın karanlığına alışan erler gözlerini kısmıştılar, şaşırmıştılar, önlerindeki geniş açıklıktan korkuyorlardı biraz. Her şey o kadar çıplak, o kadar acıydı.

Göz alabildiğince!

ZOEY GOLDSTEİN

BROOKLYN'İN BİR KOVUĞU

Sağlam yapılı, yirmi yedi yaşlarında var yok, düz sarı saçlı, mavi gözleri canlı, burnu sivri. Ağzının köşelerine kadar uzayan derin keder çizgileri var yüzünde. Bu çizgiler olmasaydı çok genç görünecekti. Hızlı hızlı, açık yürekle ve biraz da soluk almadan konuşuyor, sözlerinin kesilmesinden korkuyor sanki.

ŞEKERCİ dükkânı küçüktür, pistir, parke sokağın bütün dükkânları gibi. Parke taşları yıkanır ve parıldar yağmur çiselediği zaman, ve lâğım ağızlarının kapaklarından şekilsiz dumanlar çıkar. Karanlıkta çarpacak adam arayan hırsızları, gangsterleri, orospuları, koyu duvar kâğıtları terlerle lekelenmiş karanlık odalarda çiftleşen sevdalıları, geceleyin sesleri örter. Sokağın duvarları yazın küflüdür, kışın ıslak; şehrin bu yanında eskimiş bir koku vardır; yemek artıkları, parke taşlarının arasında dağılıp kalmış at pislikleri, katran, duman, şehir halkının ekşimiş ter kokuları, kalorifersiz apartımanların kömür ve gaz sobalarından çıkan kokularıyla karışmıştır. Hepsi birbirine girmiş, birbirinden ayırt edilmez olmuştur.

Gündüzün seyyar satıcılar kaldırımlarda bağıra bağıra meyve ve sebze satarlar. Siyah buruşuk mantolar giymiş orta yaşlı kadınların kurnaz ve kıskanç parmakları yiyeceklerin içine dalar, iliklerine kadar araştırır her şeyi. Hendeklerdeki suya basma-

mak için kaldırımlardan dikkatle atlarlar, az önce balıkçının caddeye attığı balık başlarına içlerini çekerek bakarlar. Parke taşlarına bir parlaklık verir kan başlangıçta, sonra solar, pembe olur, en sonunda lâğım suyuna karışır. Balık kokusu kalır yalnızca, at pislikleri ile, katranla, mezeci dükkânlarının vitrinlerindeki tütsülenmiş etlerin zengin ve ne olduğu bilinmeyen kokularıyla karışık.

Sokağın sonundadır şekerci dükkânı; vitrinindeki rafları yağlı boya yerine tozla kaplanmış ufacık bir yer. Ön pencere yana doğru açılır güçlükle, bir tezgâh görünür sokaktan geçenlerin öteberi satın aldıkları, ama cam kırıktır ve şekerlerin üstünde toz birikmiştir. İçeride mermer bir tezgâhla müşterilerin geçmesi için bırakılmış altmış santim kadar genişlikte bir aralık. Yerdeki muşamba aşınmıştır, yazın yapışır, katran bulaşır insanın ayakkabısına. Tezgâhta teneke kapaklı iki cam kavanoz, kavanozun içinde eğri bir kepçe, vişne ve portakal esansı ile yapılmış şekerler. *Coca Cola moda olmamış daha.* Bu iki kavanozun arasında duran tahtanın üstünde yumuşamış bir helva kalıbı var. Sinekler tembel tembel uçar, biri kovmadan yerlerinden kıpırdamaya niyetleri yoktur.

Burası temiz tutulamaz. Bayan Goldstein, yani Joey'in annesi, çalışkan bir kadındır. Her sabah, her gece dükkânı süpürür, tezgâhı yıkar, şekerlerin üstündeki tozları alır, yeri ovar, ama pislik eskidir burada, dükkânın en derin çatlaklarına, yanındaki eve, sokağın ötelerine kadar işlemiş, canlı ve cansız her deliğe, her köşeye yayılmıştır. Dükkân temiz tutulamaz, her hafta biraz daha pislenir, sokağın çürük ve kokmuş bir sürü şeyleriyle büsbütün cerahatlenir.

İhtiyar Moshe Sefardnick dükkânın arkasında portatif bir sandalyede oturmaktadır. Yapılacak bir iş yoktur bu dükkânda ona göre, çünkü artık çok ihtiyarlamış, iyice sinmiştir. Amerika'yı bir türlü anlayamamıştır ihtiyar. Çok geniş, çok hızlıdır Amerika; yüzyıllardır baskı altında tutulmuş kastların düzenli yaşamı burada artık yoktur; insanlar her zaman hareket halindedir. Komşuları zengin olurlar, Doğu Yakasından, Brooklyn'e, Bronx'a, Batı Yakasının yukarılarına giderler; bir kısmının küçük işleri bozulur, sokağın daha aşağılarında kötü bir odaya tıkılırlar, ya da Amerika'nın içerilerine göç ederler. O da bir seyyar satıcıydı. Birinci Dünya Savaşından önce mallarını sırtında taşır, küçük New Jersey ilçesinin pis sokaklarında dolaşır, iğne, iplik, makara, makas satardı. Ama Amerika'yı hiç bir zaman anlayamamıştı, şimdi ise, altmış yaşında, vaktinden önce bunamış, ufacık bir şekerci dükkânının arkasında bir köşeye atılmış, Talmud kitabının derin düşüncelerine dalmıştı. *Bir insanın aklına kurt girerse, kafasındaki deliklerden birinin yanına lahana yaprağı koysun, kurt o delikten çıkıp gider.*

Torunu Joey, o sırada yedi yaşında, okuldan geliyor ağlayarak, yüzünde bir yara. Anne, beni dövdüler, beni dövdüler, bana şini dediler. (*)

Kim dövdü, kim yaptı bunu?

İtalyan çocukları, hepsi dövdüler beni.

Bu sözler ihtiyarın içine işliyor, düşüncelerinin akışını değiştiriyor. İtalyanlar. Omuz silkiyor, kalleş insanlar; Engizisyon zamanında Yahudileri Cenova'ya kabul ettiler, ama Napoli'ye... Napoli...

Omuzunu silkiyor, annenin kanları temizleyişine

(*) Yahudiler için kullanılan ağır bir kelime.

yarayı plaster ile kapayışına bakıyor. Oh, mein Joey.

İhtiyar gülüyor kendi kendine, işlerin yine tersine döndüğünden emin bir karamsarın ince ve hafif gülüşüyle. Yok, yok, bu Amerika da ötekilerden başka türlü değil. Kurbanlarına bakan goy yüzlerini görüyor.

Joey, diyor kaba çatlak sesiyle.

Ne var zaydi?

Goyim sana ne dedi?

Şini dedi.

Büyükbaba omuz silkiyor yeniden. Al sana yeni bir ad daha. Bir an o eski ve derine gömülmüş öfke canlanıyor yeniden. Çocuğun körpe vücuduna, parlak sarı saçlarına bakıyor. Amerika'da museviler bile goyim gibi. Sarı saçlı. İhtiyar konuşmaya çalışıyor, Yid dili konuşuyor. Seni Musevi olduğun için dövdüler, diyor. Musevi nedir biliyor musun?

Evet.

Büyükbaba torununa karşı bir yakınlık duyuyor içinden. Ne kadar da güzel. Ne kadar da iyi. O bir ihtiyar, yakında ölecek. Ve çocuk onu anlayamayacak kadar küçük. Oysa çok akıl verebilir ona.

Zor bir mesele, Musevi ne demek? Bir ırk değil, diyor, bir din de değil, hiç bir zaman bir ulus da olamayacak belki. Çocuğu kaybettiğini biliyor, belli belirsiz, ama konuşmasına, yüksek sesle düşünmesine devam ediyor.

Nedir, peki? İsrael bütün ulusların yüreğidir demişti Yehudah Halevy. Bedene saldıran yüreğe de saldırır. Yürek vicdandır aynı zamanda ve ulusların işledikleri günahlar yüzünden acı çeker. Omuzunu bir daha silkiyor, düşündüklerini yüksek sesle söylüyor, yoksa dudaklarını mı oynatıyor yalnızca belli değil.

İlginç bir sorun, ama bence bir Musevi acı çektiği için Musevidir. Bütün Yahudiler acı çekerler.

Neden?

Mesihin gelişini haklı göstermek için. İhtiyar bilmiyor ötesini. Bu yüzden biz goyim'den daha iyi ve ondan daha kötü oluyoruz, diye düşünüyor.

Ama çocuğa bir cevap vermek gerekir her zaman. Doğruluyor, aklını topluyor ve kararsızca diyor ki, bundan ötürü ölmeyeceğiz biz. Yeniden konuşmaya başlıyor, bir an yüreğinin bütün açıklığı ile. Biz her yanı dağlarla çevrilmiş bir yerde durmadan tedirgin edilen bir halkız. Bir felâketten ötekine geçmek zorunda kalmışız her zaman, ama bu yüzden biz ötekilerden daha güçlü ve daha güçsüz olmuşuz. Öteki Yahudileri öteki insanlardan çok sevmişiz, onlara daha çok kızmışız. O kadar çok çekmişiz ki sonunda nasıl katlanılacağını öğrenmişiz. Biz her zaman katlanacağız.

Çocuk bütün bunlardan hiç bir şey anlamıyor hemen hemen, ama kelimeler kulağından girmiş ve kafasına yerleşmiştir, belki ileride inceleyecektir. Büyükbabasına bakıyor, damar damar buruşuk ellerini, öfkesini, soluk ihtiyar gözlerindeki ateşli zekâsını görüyor. Acı çekmek, Joey Goldstein'in anlayabildiği tek kelime. Dayak yemenin verdiği utancın ve korkunun çoğunu unutmuş artık. Yanağındaki plasteri elliyor, sokağa çıkıp oynamak istiyor.

Fukaralar büyük gezginci olurlar. Yeni işler, yeni alışverişler, oturulacak yeni yerler, alışılmış eski başarısızlıkların içine sızan yeni umutlar bulunur her zaman.

Doğu Yakasında şekerci dükkânı kapanır, baş-

kası da kapanır, ve daha başkası da. Hareketler : Bronx'a, yeniden Manhattan'a, Brooklyn'deki şekerci dükkânına. Büyükbaba ölür, annesi, Joey ile kalır sonunda, Brownville'de bir şekerci dükkânı açar, hep o zor açılan vitrin penceresi, hep o tozlu şekerlemeler.

Zamanla sekiz, sonra dokuz, sonra on yaşına basan Joey sabahları beşte kalkar, işlerine gidenlere gazete, sigara satar, saat yedi buçukta da okula gider, okuldan dönünce yeniden şekerci dükkânına gelir, yatma zamanına kadar dükkânda çalışır. Ve annesi bütün gün dükkândadır hemen hemen.

Çalışmanın boşluğu. Bu yalnız hayat içinde yıllar geçer yavaş yavaş. Garip bir çocuk, çok olgun, derler akrabaları annesine ondan söz ederken. Memnun etmek ister herkesi, namuslu iyi bir satıcı, ama büyük bir tüccar olmak, bir sürü dalavere çevirmek yeteneğinden yoksun. Boyuna çalışır, yıllarca birlikte çalışan insanların içten kaynaşması var annesiyle arasında.

Tutkuları yok değil. Orta okulda üniversiteye gitmeyi, bir mühendis ya da bilgin olmayı düşünüyor ki imkânsız. Boş vakitlerinde teknik kitaplar okuyor, şekerci dükkânını bırakmayı düşünüyor. Bir antrepoda sevkiyat memuru oluyor, o sırada annesi onun işlerini yaptırmak için başka bir çocuk tutuyor.

İnsanlarla ilişkisi yok. Konuşması başka türlü; aynı yerde çalıştığı insanlarınkinden, mahallede tanıdığı birkaç çocuktan apayrı. Brooklyn'in kaba, katı ve küstah aksanı yok onda. Annesininkine benziyor konuşması, biraz resmî. Gerektiğinden çok büyük kelimeler kullanmayı seviyor. Geceleyin, kapılardan birinin önündeki merdivenlerde oturuyor, birlikte büyüdükleri, sokaklarda yıllarca top oyna-

dıklarını gördüğü delikanlılar konuşuyor, onlarla arasında çok fark var.

Kızdaki farlara bak, diyor Murray.

Çok esaslı çok fiyakalı, diyor Benny.

Joey tatsız tatsız gülüyor, merdivendeki bir sürü delikanlının arasında oturuyor, ve başının üstünde rahat burjuvaların ritmiyle hışırdayan Brooklyn ağaçlarının yapraklarını seyrediyor.

Kızın babası zengin ama, ne haber, diyor Riesel. Evlenmeli onunla.

İki basamak aşağıda spor konusu tartışılıyor, beyzbol sonuçlarından konuşuyorlar. Ne demek istiyorsun? Biliyorum, hatırlıyor musun, o gün Brooklyn kazansaydı on altı dolar cebime atacaktım. Yılda 281 ortalama ile Hack Wilson'un beş taneden ikisini vuracağını umduğum için Brooklyn üzerine oynamıştım. Üstelik herif dört toptan üçüne vurdu. Ama yine de Cubs ile yapılan maçta tongaya düşüp 7-2 kaybettiler, ben de hapı yuttum. Şimdi de kalkmış bana güvenip bahse giriyorsun.

Goldstein'in yanağındaki kaslar yoruluyor zorla gülümsemekten.

Murray dürtüyor onu. Giant'lerle oynadığımız zaman neden gelip görmedin?

Ha, bilmiyordum, beyzbol'dan pek anlamıyorum.

Brooklyn süsleri içinde başka bir kız geçiyor kırıtarak ve maskara Riesel arkasından fırlıyor maymun gibi. Fuhuuu fhuuu diye ıslık çalarak, yalnız bir gecelik kuşun cilveli ve çiftleşen sesleri çıkıyor kızın topuklarından.

Amma da oynatıyor ha.

Sen Panthers'li değilsin değil mi Joey? diye soruyor toplantıda yanında oturan kız.

Hayır, ama hepsini tanırım, diyor. On dokuz yaşında o yıl, orta okulu bitirmiş. Sarı bıyık bırakmış, ama çıkmıyor bir türlü.

Larry evleniyormuş, duydun mu?

Evelyn de, diyor Joey.

Evet, bir avukatla.

Bodrum katının ortasındaki boşlukta dans ediyorlar, sırtlar eğilmiş, çalımlı, omuzlarını tuhaf tuhaf oynatarak. IS IN THE STAR DUST OF A SONG.

Dans etmiyor musun, Joey?

Hayır. Bütün ötekilere karşı geçici bir öfke. Onların dans edecek vakitleri var, avukat olacak vakitleri var, kibar olacak vakitleri var. Ama çabuk geçiyor bu havası, ona uygun değil pek; canı sıkkın yeniden.

Affedersiniz, Lucille, diyor ev sahibesine, hemen gitmem gerek, erken kalkıyorum annenize en derin saygılarımı sunmanızı rica ederim.

On buçukta eve dönüyor, sosyete hayatının başladığı saat, annesiyle oturuyor, aşınmış taş masanın üzerinde bir bardak sıcak çay içerken düşünceli olduğu besbelli.

Nen var, Joey?

Hiç. Annesinin bilmesi katlanılacak şey değil. Yarın sabah yapılacak çok işim var, diyor.

Ayakkabı fabrikasında daha çok değer verecekler sana, bak görürsün.

Yerdeki karton kutuyu yatırıyor, dizini kutunun arkasına dayıyor, iyice dengeleyerek başının üzerine çıkarıyor ve iki metrelik istifin üstüne sürüyor. Ya-

nında çalışan acemi ıkına sıkına güç kaldırıyor kutuları.

Bak kardeşim, göstereyim sana, diyor Joey. Önce süredurumu yeneceksin, sonra kendi hızının içine almaya çalışacaksın. Böyle şeylerin nasıl kaldırılacağını bilmek gerek, yoksa bir kopma olur, çeşit çeşit fizik çöküntüler başlar. Ben konuyu etüt ettim. Yeni bir karton kutuyu kaldırırken sırtındaki kaslar çok az geriliyor. Onun için zorlamayacaksın, askıya alacaksın, diyor sevinerek. Bu gibi işlerde bir sürü şeyler var insanın incelemesi gereken.

Yalnızlık, Massachusetts İnstitute of Technology, New York Üniversitesi, Sheffield School of Engineering ve daha başkaları tarafından gönderilen yıllık katalogların sahifelerini karıştırmak ve üzülmek kolay şey değil.

Neyse sonunda bir partide konuşulacak bir kız; yumuşak, çekingen sesli, bir ben var çenesinde, sahibi de güzel olduğunu biliyor. Ondan bir ya da iki yaş küçük. Orta okulu yeni bitirmiş. Tiyatro artisti ya da şair olmak istiyor. Çaykovski'nin senfonilerini dinletiyor ona. *Beşincisi, en çok sevdiği* Thomas Wolf'un **Look Homeward, Angel**'ini okuyor, ve kadın eşyaları satan bir dükkânda tezgâhtarlık ediyor.

Kötü bir iş değil, sanmıyorum, diyorum ama... birlikte çalıştığım kızlar pek iyi bir sınıftan gelme değiller, bir mektupta yazılmaya değer yanları yok. Başka bir işte çalışmak isterdim doğrusu.

Evet, ben de, hem de çok, diyor.

Tabii Joey, elbette, çalışmalısın ya, değerli bir insansın sen, bakıyorum da bunların arasında tek

düşünen insan biziz. *Gülüyorlar, birdenbire ve sihirbazca bir içtenlikle.*

Az sonra kızın evindeki oturma odasında kahverengi kanepenin şişkin minderleri üstünde uzun uzun konuşuyorlar. Kızın meslek edinmesini evlenmenin engelleyeceğini, akademik olarak, soyut bir şekilde tartışıyorlar. Bu konu ikisini de ilgilendirmiyor aslında. Hayatı uzaktan inceleyen düşünürlerdir. Ve genç âşıkların, ya da, daha somut olarak, genç sevişenlerin o karmakarışık, çok duygulu ve içe dönük ağının içinde, dünyanın en eski ve en aldatıcı yolunda ilerliyorlar, çünkü ilk defa kendi başlarına geldi sanıyorlar. O kadar ki, nişanlı oldukları zaman bağlılık yemininin ayrıntılarını bile unutuyorlar. Aralarındaki içli dışlılık, kızın evindeki kanepenin üzerinde, ucuz lokantalarda, boğuk sesle uzun uzun konuşmalar, sinemaların karanlık kadife koltuklarında mırıldanmalar, elele tutuşmalar canlandırmış ve ısıtmıştır onları. Aşka sürükleyen şeylerin çoğunu unutmuşlar artık, yalnız onların sonuçlarını duyuyorlar. Ve konuşmalar da değişmiş elbet, yeni temalar bulunmuş. Utangaç ve duygulu kızlar bu işlerin sonunda ya şair olurlar ya da hırçınlaşırlar, kafeteryalarda yalnız başlarına içerler, ama iyi, utangaç ve duygulu yahudi kızları genellikle evlenirler ve çocuk doğururlar, her yıl bir kilo alırlar, yaşamın anlamından çok şapkalarının yenilenmesiyle ve yeni bir tencerenin denenmesiyle ilgilenirler. Natalie nişanlandıktan sonra gelecek üzerindeki düşüncelerini açıklıyor.

Ah şekerim, kusur diye söylemiyorum, biliyorsun, ama bugün kazandığın parayla evlenemeyiz; sıcak suyu olmayan bir dairede oturmamı istemezsin herhalde. Bir kadın kendi evini düzmek, güzel bir

yuva kurmak ister, çok önemli bu, Joey.

Anlamıyorum ne demek istediğini, diye cevap veriyor, ama, Natalie, şekerim, kolay değil, ekonomik durgunluktan söz ediyorlar, sonra bilemezsin, belki yeniden bir iktisadî buhran çıkar.

Joey, hiç yakışmıyor sana böyle konuşmak, senin en güzel yanın güçlülüğün ve iyimserliğin. Yok.

Hayır, bana güçlülüğü ve iyimserliği veren sensin. Ses çıkarmadan oturuyor. Bak, bir fikrim var, kaynak işine atılmak istiyorum, yeni bir alan bu, ama hiç bir şey yapılmamış yepyeni bir alan da değil. Biliyorum elbette, gelecek plastik ya da televizyonun, ama güvenilmez bunlara daha, sonra bunları becerecek kadar da tahsilim yok, bunu kabul etmek zorundayım.

Söylediklerin doğruya benziyor, Joey. Düşünüyor. Kibar bir iş değil, ama hiç olmazsa bir iki yıl içinde bir atölye sahibi olabilirsin belki.

Atölye.

Bir atölye, atölye, utanılacak bir şey değil. O zaman sen... İş adamı olursun artık.

Tartışıyorlar, işi öğreninceye kadar bir gece okuluna gitmesini kararlaştırıyorlar. Bir düşüncedir alıyor onu, seni çok göremeyeceğim o zaman, belki haftada iki gece, iyi olur mu bilmiyorum.

Ah Joey, anlamıyorsun beni, ben bir şeye karar verdim mi dönmem. Beklerim, sen beni düşünme. Gülüyor, tatlı tatlı, sıcak sıcak.

Çok zor bir yıl başlıyor, bir antrepoda haftada kırk dört saat çalışıyor, akşam yemeğini hemen yiyor, geceleyin sınıflarda ve atölyelerde uyumamak için uğraşıyor. Gece on ikide eve geliyor, yatağına yatıyor, ertesi sabah zorla kalkıyor. Salı ve perşembe geceleri okuldan çıktıktan sonra Natalie'yi görü-

yor, gecenin ikisine, üçüne kadar oturuyor, anne ve babasının istememesine ve kendi annesinin de söylenmesine karşın.

Tartışıp duruyorlar annesiyle.

Joey, kızı istemiyor değilim, çok iyi bir kız belki, ama evlenme zamanın değil daha, kızı düşündüğüm için evlenmeni istemiyorum, iyi bir yerde yaşamak ister kız elbette.

Ama anlamıyorsun bunu işte, küçümsüyorsun onu, nelerle karşılaşacağımızı biliyor o, gözlerimiz kapalı evlenmiyoruz.

Çocuksunuz siz.

Bak anne, yirmi birime bastım ben, sana iyi evlâtlık ettim, öyle değil mi, çok çalıştım, biraz da yaşamak, biraz da mutlu olmak hakkım değil mi?

Joey, sanki bu mutluluğu çok görüyormuşum gibi konuşuyorsun, iyi bir evlâtsın elbette, dünyada ne kadar mutluluk varsa hepsi senin olsun isterim, ama sağlığın bozuluyor, geç vakitlere kadar sokaklardasın, sonra çok büyük sorumlulukların altına giriyorsun. Ah (gözlerinde yaşlar) istediğim tek şey senin mutlu olman. Bunu anlamalısın. Zamanı gelince senin evlendiğini görmekle ben de mutlu olacağım, ve tek umudum da kendine lâyık bir kadın bulmuş olman.

Ama ben Natalie'ye lâyık değilim şimdi.

Saçma! Nen varmış senin?

Anne, alış buna. **Ben evleneceğim.**

Omuzunu silkiyor annesi. Daha altı ayın var, sonra kaynak işi bulman lâzım. Benim istediğim tek şey bu sorunu iyice düşünmen, zamanı gelince görürüz.

Ama ben kararımı verdim. Artık böyle bir sorun

yok. Yemin ediyorum, anne, serseme çeviriyorsun beni.

Susuyor annesi, birkaç dakika hiç bir şey söylemeden yiyorlar, ikisi de kederli, ikisi de yeniden başlamasını istemedikleri bir tartışmanın yeni savlarını düşünüyor. Sonunda annesi içini çekiyor ve bakıyor.

Joey, sakın Natalie için söylediklerimi ona anlatma. Ona karşı içimde hiç bir kötü düşünce yok, biliyorsun bunu. Dikkatli dikkatli, yarı yarıya da inanarak, her iki tarafı da idare etmeye başlıyor.

Kaynakçılık okulunu bitiriyor, yirmi beş dolara iş buluyor ve evleniyor. Çeyiz hemen hemen dört yüz doları buluyor. Bir mağazadan yatak odası takımı, oturma odası için bir divan ve iki sandalye almaya yetecek kadar bir para. Duvara astıkları birkaç resim, grup zamanı tarlada ineklerin otladığını gösteren takvimden koparılmış bir manzara. «Mavi Kapı» nın ucuz bir reprodüksiyonu ve bir reklâmdan kesilmiş Maxfield Parish ile salonun möblesini zenginleştiriyorlar. Bir köşe masasının üzerine Natalie nikâh resimlerini koyuyor birbirine bitişik çift çerçeveli. Annesi onlara küçük antika bir raf ile tombul meleklerin çevresinde birbirlerini kovaladığı resimli ufak fincanlar ve fincan tabakaları kolleksiyonu veriyor. Üç odalı dairelerine yerleşiyorlar, mutlular, birbirlerine ısınmışlar, birbirlerine düşkünler. İlk yılın sonuna doğru haftada otuz beş dolar kazanıyor, dostlarının ve akrabalarının düzenli çevresine giriyorlar. Evlilik fırtınaları çok sık değil, çarçabuk geçiyor, ve bunların anıları yaşamlarını oluşturan tatlı ve tek-

düze ufak tefek olayların seli içinde kaybolup gidiyor.

Bir iki kere araları açılıyor. Şu sonuca varıyorlar, Joey'in erkekliği biraz fazla ve Natalie'nin kocasından daha seyrek istemesi acı ve bazan da çirkin. Bu demek değil ki çiftleşmeleri her zaman başarısızlığa uğramakta ya da bu konuyu durmadan konuşmakta ya da düşünmekteler. Ama ne de olsa arada sırada canı sıkılıyor buna. Önceden kestirilemeyen bu soğukluğun neden ileri geldiğini anlamıyor; nişanlılık zamanlarında ne kadar hırslı sevişirlerdi.

Oğlan çocukları olduktan sonra başka şeylerle ilgilenmeye başlıyorlar, haftada kırk dolar kazanıyor, hafta tatillerinde köşedeki dükkânda müşterilere soda çekiyor. Yorgun, çoğu zaman da dertli; çocuğu sezaryenle alınmış, bu yüzden borca girmişler. Yara yerinin görünüşü kötü; elinde olmayarak iğreniyor, Natalie de bunun farkında; iyice çocuğa vermiş kendini, haftalarca ve haftalarca evden dışarı çıktığı yok. Uzun kış gecelerinde çok seyrek istiyor; rahat, mışıl mışıl uyuyor. Bir gece sevişmeleri kavga ile bitiyor.

Kötü bir huyu var. Her zaman sorar: Tahrik oldun mu? Natalie de soğuk bir gülümseme; öteki biraz öfkelenmiş gibi.

Biraz, diyor Natalie.

Yavaşlıyor, başını karısının omuzuna koyuyor, gevşiyor, derin derin soluk alıyor. Sonra yeniden başlıyor.

Şimdi oldun mu? Olacak gibi mi, Natalie?

Karısı yeniden gülümsüyor. Sen bana bakma, Joey, diyor.

Birkaç soğuk dakika kanalda kayıyor, kafası başka yerlerde, ikinci çocuğu düşünüyor. İlk çocuğu

aralarında tartıştıktan ve bir çocuk sahibi olmaları gerektiğine karar verdikten sonra yapmıştılar, ama şimdi bir ikincisini yapamazlardı, onun için Natalie'nin diyaframı iyice yerine yerleştirip yerleştirmediğini düşünüyor. Bunu hissedeceğini sanıyor, ama yine de şüpheli. Birdenbire belinde bir basınç, sırtında bir ter duyuyor, kabaca duruyor, gevşiyor yeniden.

Nasıl tahrik olabilecek misin?

Canım sen bana bakma, Joey.

Birdenbire kızıyor. **Söyle tahrik olmuyor musun?**

Ah, sevgilim, bu akşam bende iş yok, önemli değil, sen işine bak, bana aldırma, önemli değil.

Çekişme ikisini de bozuyor, soğutuyor. Yalnız başına yavan bir zevk almayı sevmiyor, başaramayacağını anlıyor birdenbire, başarısızlığın üzüntüsünden sonra yatağında yatamaz artık.

İlk defa basıyor küfrü. Allah belâsını versin. Ve karısını yatakta bırakıp pencereye koşuyor, storun rengi atmış parşömenine bakıyor, titriyor bir parça da soğuktan.

Natalie yanına geliyor, vücudunu sürterek onu ısıtmaya çalışıyor. Baştan savma bir okşama, belli belirsiz, kızdırıyor onu. Analık sevgisiyle karışık. Git, benim... anaya ihtiyacım yok, diye kaçırıyor ağzından; önce şüphe, sonra çıkan lâftan ötürü korku.

Natalie'nin ağzında boş bir gülümseme, sonra birdenbire buruşma ve ağlama. Küçük bir kız gibi ağlıyor yatakta. İki buçuk yıllık evlilikten sonra iyice biliyor ki bu gülümsemenin arkası isteri nöbeti, korku ve belki de tiksintidir. Bu bilgi donup kalıyor göğsünde.

Az sonra yanına oturuyor, başının altına yas-

tık koyuyor, ağlamasını kolaylaştırmaya çalışıyor, donuklaşan eli Natalie'nin alnında ve yüzünde dolaşıyor.

Ertesi sabah korkunçluğu kalmıyor olayın, unutuluyor haftanın sonunda hemen hemen, ama onun bakımından, evlilikten umduğunun ya da umduklarından birinin sonudur, ve Natalie açısından da, onu üzmemek için tahrik olmuş gibi görünmek gerektiğinin anlaşılmasıdır. Evlilik hayatları yeniden başlıyor ve bir binanın temelini atmak için sağlam bir kaya aramaya benziyor bu hayat. Bu çeşit başarısızlıklar önemli değil onlar için, çok tehlikeli de değil. Kendilerini çocuklarına vererek, yeni eşyalar alarak, eskilerini değiştirerek, sigorta işlerini tartışarak ve nihayet öteberi satın alarak rahatlıyorlar. Çalışma sorunları, işte yavaş yavaş ilerlemek sorunları, atölyedeki insanların kişiliklerinden doğan sorunlar var. Birkaçı ile tahta top oyunu oynuyor, Natalie mahallenin tapınağında fukaralara yardım kuruluna giriyor, ve sonunda kurul üyelerini dans dersleri verdirmeye razı ediyor. Haham genç bir adam, çok seviliyor, çünkü modern kafalı. Çarşamba geceleri çocuğu beklemeye biri geliyor, Hahamın toplantı salonunda en çok satılan kitaplar konusunda verdiği konferansları dinliyorlar.

İrileşiyorlar, ağırlaşıyorlar, mültecilere yardım örgütlerine para veriyorlar. Dost, içten ve mutludurlar, herkes seviyor onları aşağı yukarı. Oğulları büyüdükçe, konuşmaya başladıkça, ondan yeni yeni tadlar almaya başlıyorlar. Hayatlarından memnunlar, evlilik alışkanlıkları sıcak bir havlu gibi sarmış onları. Büyük bir sevinç duymuyorlar, ama pek fazla

da üzüntüye kapılmıyorlar, yakın ufukta aşırı ya da sert bir şey görülmüyor.

Savaş başlıyor, Joey fazla mesai yaparak, terfi ederek, maaşını bir katına çıkarıyor. İki kere askerlik şubesine çağırılıyor, iki keresinde de tecil ediliyor, ama 1943'te çocukları olanlar da askere alındığı zaman savaş sanayiinde çalıştığını ileri sürerek kendisini askerlikten kurtarmaya çalışmıyor. Evinin bütün alışılmış manzarasında bir suçluluk duygusu var, sokakta sivil elbise ile dolaşmak rahatsız ediyor insanı. Sonra inandığı şeyler var, zaman zaman sol eğilimli PM dergisini okuyor, ama derginin kafasını fazla allak bullak ettiğini söylüyor. Natalie ile tartışıyor, ve patronunun bütün itirazlarına rağmen askere gidiyor.

Sabahleyin erkenden askerlik şubesinde kaydı yapılırken iri yarı, bıyıklı, kendisi gibi bir baba ile konuşuyor.

Gelme, sen evde kal, dedim karıma, diyor Joey. Çok üzülecek zavallı.

Benim için çok kötü oldu, diyor öteki, her şeyi tasfiye ettim, dükkân için teklif edilen parayı kabul etmem bir cinayet oldu.

Birkaç dakika içinde ortak tanıdıklar keşfediyorlar. Ha, evet diyor yeni arkadaşı, Manny Silver mi, çok iyi çocuktur, iki yıl Grossinger'in pansiyonunda çok iyi vakit geçirdik, ama kalabalıktan çok hoşlanıyor, ben ise pek sevmem. Güzel bir karısı var, ama çok şişman. Evlendikleri zamanı hatırlıyorum, birbirlerinden hiç ayrılmazlardı. Ama insan biraz dışarı çıkıp dolaşmalı, insan görmeli, evliler için her zaman burun buruna evde oturmaktan kötü bir şey yoktur.

Bütün bunlara elveda artık.

Yalnızlık vardı zaman zaman, ama yine de sığınılacak bir liman sayılırdı bu yalnızlık. Arkadaşlar vardı, çarçabuk anlaşılabilecek insanlar vardı, ve orduda, barakaların ve ordugâhların çıplak ve yabancı dünyalarında yeni bir cevap, yeni bir güvenlik arıyordu Goldstein. Ve bir kış günü köpeklerin havlaması gibi kaybolup gidiyor dertlerin içinde eski alışkınlıkları, giyimsiz kalıyor. Kafası ile araştırıyor, beyninin bütün hücrelerini zorluyor, ve sonunda Brooklyn caddelerinin tekdüze beşiğinde uzun zaman sallana sallana uyutulmuş, dondurulmuş o eski mirasını buluyor.

Biz her yanı zalimlerle çevrilmiş... Bir felâketten ötekine geçmek zorunda... İstenmeyen, yabancı bir ülkedeyiz.

Biz acı çekmek için dünyaya gelmişiz. Yüreğinin ve kafasının bütün gücüyle evini, kovuğunu özlediği halde, bacakları dimdik, kalçası sımsıkı.

Yüzünü rüzgârın geldiği yana dönmüştü Goldstein.

3

Takım dereyi yürüyerek geçmiş, karşı kıyıda toplanmıştı. Arkalarında kalan ormanın içinde bir yol açılmış gibi görünmüyordu. Tepelere yakın olan son yirmi metrede erler çok az dal keserek yürümüşler, fundaların içinde yüzükoyun sürünerek ilerlemiştiler. Bu bakımdan bir Japon devriyesi buralardan geçecek olursa yeni açtıkları yolu kolay kolay bulamazdı.

Hearn erlere şunları söyledi:

— Saat üç, arkadaşlar. Daha epeyce yolumuz var. Karanlık basmadan on beş kilometre yürümeliyiz en azından.

Takımda bir mırıltı oldu.

— Nedir ulan soytarılar, ne dırlanıyorsunuz?

Minetta atıldı:

— Kusura bakmayın, Teğmenim.

— Bugün yürümezsek, yarın yürüyeceğiz, dedi Hearn.

Biraz sinirlendiğini anladı:

— Bir şey söyleyecek misin, Çavuş?

— Evet, Teğmenim.

Croft gömleğinin ıslak yakasını elleyerek erlere baktı:

— Çocuklar, açtığımız yolun nerede olduğunu kimse unutmayacak. Şuradaki üç kayadan bulabilir-

siniz, ya da şu ihtiyar eğrilmiş ağaçtan. Eğer içinizden biri herhangi bir sebeple yolunu kaybederse, bu tepeleri hatırlasın, güneye gidip de dereyi buldu mu sağa mı sola mı döneceğini anlar.

Bir an durdu, kemerindeki el bombalarından birini düzeltti:

— Bundan böyle açık arazide yürüyeceğiz, bu yürüyüş sırasında öncü disiplininden çıkmak yok. Hiç kimse bağırmayacak, dalga geçmeyecek. Gözlerinizi dört açacaksınız. Yüksek bir yerden geçerken çabuk olacağız ve eğilerek geçeceğiz. Öküz gibi yürürseniz tuzağa düşersiniz...

Çenesini kaşıdı:

— On beş kilometre mi yaparız, beş kilometre mi şimdiden söyleyemem, ama görevimizi yapacağız, mesafe ne olursa olsun.

Erlerde hafif bir mırıltı. Hearn biraz kızardı, Croft onunla resmen çelişmişti:

— Hadi bakalım, arkadaşlar yürüyelim, dedi kısa ve kesin olarak.

Uzun bir avcı kolu halinde, ayaklarını yorgun yorgun sürüyerek yürümeye başladılar. Tropik güneşi tepelerinde parlıyor, her otun her yaprağında ayrı ayrı yansıyor, ve gözlerini kamaştırıyordu. Sıcaktan terliyorlardı durmadan; daha başlangıçta motorda yedikleri deniz suyundan ıslanan elbiseleri hemen hemen yirmi dört saatten beri kurumamıştı, vücutlarına yapışıyordu. Gözlerine giren terler gözlerini acıtıyor, güneş kasketlerini yakıyor, uzun Kunai otları yüzlerine çarpıyor, bitmez tükenmez tepeler güçlerini yiyip bitiriyordu.

Bir tepeyi çıkarlarken yürekleri gümbür gümbür atıyor, soluyorlar, yüzleri ateşten yanıyordu. Tepelere yoğun bir sessizlik çökmüş, bu sessizlik, derin-

lik ve genişlik bakımından uğursuz bir hal almıştı. Erler ormandan geçtikleri sırada Japonları akıllarına bile getirmemişlerdi; bitkilerin sıklığı, derenin yabanlığı çekmişti bütün dikkatlerini. Bir tuzağa düşmek ihtimali en son düşündükleri şeydi.

Ama şimdi geniş, çıplak ve sessiz tepelerde yürürlerken, yorgunluklarının arasında bile, bir sıkıntı ve bir korku duyuyorlardı. Vadiden geçerlerken tepeler onlara yukardan bakıyor, ama bir sırtı geçtikleri sırada vadi ile sırt arasındaki aykırılık onlara çıplaklıklarını hissettiriyordu; kilometrelerce ilerden görünüyorlardı sanki. Arazi çok güzeldi; geniş ve yumuşak eğriler halinde birbirini sonsuzluğa dek izleyen kanarya sarısı tepeler vardı dört bir yanlarında; ancak erlerin bu güzelliği görecek halleri yoktu. Uçsuz bucaksız bir kumsalı geçmeye çalışan böceklerin yalnızlığı ve önemsizliği vardı üzerlerinde.

Derin ve düz bir vadide bir buçuk kilometre kadar yürüdüler ve güneş yanıp durdu tepelerinde. Kunai otları dehşetli uzadılar. Düzlüklerde her otun yaprağı üç santim genişlikte bir metre kadar uzunluktaydı. Arada sırada başlarını aşan otların arasında yüz metre kadar yürüyorlardı. İçlerinde yeni bir korku başlamış, hemen hemen dayanılmaz bir hal almıştı. Sanki bilmedikleri bir ormanda yol arıyorlardı; ama direnmeyen bir ormandı bu, sallanıyor, dalgalanıyor, ayaklarına ellerine sürtünüyordu, yılışıktı, mide bulandırıcıydı bu bakımdan. Önde gidenin, çok uzaklaşmasından korkuyorlardı, çünkü bir iki metre ilerisini göremiyorlardı, bu yüzden birbirinin peşinden ayrılmıyorlardı, otlar yüzlerine pis pis çarpıyordu. Zaman zaman bir sivrisinek sürüsünü ürkütüyorlar, sinekler çevrelerine üşüşüyor, her yanlarını ufak ufak ısırıyorlardı. Tarlada bir sürü örüm-

cek de vardı, ağları yüzlerine, ellerine dolaşıyor, sıçratıyordu onları. Otların tozları ve sürtünmesi çıplak yerlerinin derilerini kaşındırıyordu.

Martinez tarlaların içinde, hepsinin önünde, bir ok gibi gitmekteydi. Çoğu zaman otlar boyunu geçiyor, çevresini göremez oluyordu, ama güneşe bakarak yolunu buluyor, bir an bile durmuyordu. Vadiyi yirmi dakikada geçtiler, sonra yeniden tepelere tırmanmaya başladılar. Burada otlar işlerine yarıyor, tepelere çıkarken ot kümelerini yakalıyorlar, inerken de yine otlara yapışıp yavaş yavaş inmeye çalışıyorlardı. Güneş yine tepelerinde kaynıyordu.

Başlangıçtaki korkuları, yani düşman askerleri tarafından görülmek korkusu yürüyüşün fizik gereksinmeleri arasında azalmış, ama şimdi içlerini daha yeni ve daha kurnazca bir korku kaplamıştı. Arazi o kadr uçsuz bucksız, o kadar sessizdi ki, şimdiye kadar onun bilmedikleri ağırlığını, bir çeşit uykulu ve dalgın direnmesini, iyice duyuyorlardı üzerlerinde. Bir söylentiyi hatırlıyorlardı: Adanın bu yanlarında bir zamanlar yerliler yaşamış, yirmi otuz yıl önce bir tifüs salgını üzerine ölmüşler, sağ kalanlar başka bir adaya göç etmiş. El emeklerinden yoksun kalmanın dışında, yerliler hiç akıllarına gelmemişti şimdiye kadar; o sırada güneşin ve tepelerin bir vızıltıdan başka bir şey işitilmeyen sessizliği içinde erler, sinir nöbetleri geçirerek, durarak, fırlayarak bacakları yorgunluktan titreye titreye ilerliyorlardı. Martinez, sanki arkasından biri geliyormuş gibi, başkalarına hiç acımadan hızlı dımlarla yürüyordu. Bu adada yaşamış ve ölmüş insanları düşünmek başkalarından çok korkutuyordu onu. Bu boş arazide, uzun zamandır insan ayağı basmamış toprağı bozarak yürümek sanki bir günahtı.

Oysa Croft başka bir havadaydı. Araziyi tanımıyordu, hiç kimsenin bu toprağa yıllardan beri ayak basmamış olması onda içgüdüsel ve derin bir heyecan yaratmıştı. Araziyi her zaman iyi tanırdı; babasının çiftliğinde kilometrelerce uzayan tepelerin üzerinde her kayayı ezbere bilirdi, onun için bu bilinmeyen ülke onu çok derinden ilgilendiriyor, her tepenin üzerinden gördüğü yeni manzara hoşuna gidiyordu. Bütün bu yerler, takımla birlikte keşfe çıktığı bütün bir alan, hep onundu.

Sonra Hearn geldi aklına, başını salladı. Croft saf kan bir attı, kamçılanmaya alışmamıştı, onun için kolay kolay yutulacak bir lokma olmadığını göstermişti ona. Döndü, hemen arkasından yürüyen Red'e:

— Söyle arkaya. Daha hızlı yürüsünler.

Bütün yürüyüş kolundakiler emri tekrarladı, erler daha hızlı yürümeye başladı. Ormandan uzaklaştıkça korkuları artıyordu, arkalarında kalan her tepe dönüşlerinde önlerine çıkacak yeni bir engeldi. Takım sinirli ve korkunç bir dehşet içinde ileri fırlamıştı. Yalnız birkaç kere durarak, hiç ağızlarını açmadan, birbirlerinin arkasını bırakmamaya çalışarak, üç saat yürüdüler. Ortalık kararmaya başladığı sırada konaklamak üzere durdukları zaman takımın en güçlülerinde bile takat kalmamıştı, güçsüz olanlar ise mahvolmak üzereydiler. Roth bir saat hiç kıpırdamadan yerde yattı, elleri ve ayakları kendiliklerinden titreyip duruyordu. Wyman dört büklüm olmuş öğürüyordu. Son iki saati geride kalmamak için yürümüştü yalnızca; sinirleri geçici, sahte bir enerji sağlamıştı onlara, ama şimdi durunca bitkinliklerini birdenbire anlamıştılar. Parmakları hiç bir şey duymuyordu sanki, çantalarının tokalarını çözemi-

yorlar, geceleyin üstlerine örtecekleri battaniyeleri çıkaramıyorlardı.

Hiç biri konuşmuyordu. Gecenin karanlığı bastığı sırada kaba bir daire halinde toplanmışlardı. Yemeklerini midelerine indirmiş olanlar sularını içmişler, yataklarını yapıyorlardı. Bir tepenin doruğuna yakın bir dere içinde konaklamışlardı. Hearn ile Croft karanlık basmadan önce konaklama yerinin çevresinde dolaşmışlar, en iyi nöbet yerini bulmaya çalışmışlardı. Erlerin bulundukları yerden otuz metre yukarıya, tepenin üzerine çıkmışlar, ertesi gün geçecekleri araziye bakmışlardı. Ormandan çıktıklarından beri Anaka Dağını ilk defa görüyorlardı. Bu kadar yakından görmemişlerdi şimdiye kadar, oysa dağın tepesi onlardan otuz kilometre uzaktaydı. Aşağılarında gördükleri vadiden sonra sarı tepeler ancak biraz devam ediyor, sonra esmerleşiyor, koyulaşıyor, gri-mavi kayalar haline geliyordu. Akşamüstü tepelerin üzerlerine sis çökmüş, Anaka Dağının batısında kalan ve geçmeleri gereken geçidi örtmüştü. Anaka Dağı bile belli belirsizdi. Eflâtun mavisi bir renk almış, bu rengin içinde erimiş, koyulaşan karanlıkta saydamlaşmıştı. Ufuk hatları belli oluyordu yalnızca. Tepenin üstünde ince birkaç bulut kara kara tünemiş, biçimleri sisin içinde kaybolmuştu.

Croft dürbününü çıkarttı, tepelere baktı. Dağ bir deniz kıyısındaki uçurumu andırıyor ve bulanık hava dalgaların kayalara vurduğu bir okyanusa benziyordu. Zirvenin arkasındaki bulutlar sanki püskürtülen bir sisti. İmgeler dürbünde daha da yoğunlaşıyor, Croft gözünü dürbünden ayıramıyordu. Dağın, bulutu ve gökyüzünün sessiz ve soğuk mücadelesi o zamana kadar gördükleri denizlerin ve kıyıların savaşından daha arı, daha yoğundu. Kayalar karan-

lıkta birbirlerine sokulmuşlar, suların korkusundan birbirlerine girmişlerdi. Bu mücadele sonsuz bir uzaklıktaydı sanki, ve Croft ertesi gece zirvede olabilecekleri düşüncesiyle bir önsezi titremesi geçirdi. Kabaca kendinden geçti yeniden. Nedenini söyleyemezdi, ama dağ onu eziyor, çağırıyor, aradığı bir şeyin cevabını veriyordu ona. O kadar arı, o kadar temiz ve sadeydi dağ.

Dağa tırmanamayacaklarını öfke ve hayal kırıklığı içinde anladı. Ertesi gün vukuatsız geçerse, akşama doğru geçide yaklaşmaya başlayacaklar, dağa çıkmaya kalkmayacaklardı. Dürbününü Teğmene verirken üzgündü.

Hearn çok yorgundu. Yürüyüşü vukuatsız başarmıştı, daha da yürüyebileceğini sanıyor, ama vücudu dinlenmek istiyordu. Sıkkındı, dürbünden baktığı sırada dağ onu daha da rahatsız etti, saygı ile karışık bir korku yarattı onda. Çok muazzam, çok güçlüydü dağ. Tepesindeki sis anaforuna bakarken hafif, keskin bir heyecan duydu. Okyanusun kayalıklara gerçekten çarptığını sandı ve bu dev savaşın sesini işitecekmiş gibi, istemediği halde, kulak kesildi.

Çok uzaklardan, ufkun ötesinde, bir kumsalın sesine benzeyen, ya da, belki, boğuk bir gök gürültüsünü andıran birtakım sesler geliyordu.

— Dinle bak!

Hearn kolunu yakalamıştı Croft'un.

İkisi de tepenin üzerinde yüzükoyun yatmış, dalgın dinliyorlardı.

Gittikçe bastıran gecenin içinde gök gürültüsünü yeniden işittiler. Uzaktan, boğuk boğuk.

— Top sesleri, Teğmenim. Dağın ardından geliyor. Bir hücuma geçilmiş galiba.

— Hakkın var.

Yeniden sustular. Hearn dürbünü Croft'a verdi:

— Bir daha bakmak ister misin? diye sordu.

— Evet, kusura bakmayın.

Croft dürbünle bakmaya başladı yeniden.

Hearn gözünü Croft'a dikti. Croft'un yüzünde garip bir ifade vardı. Ne olduğunu söyleyemezdi, ama sırtındaki tüyler bir an diken diken oldu. Croft'un yüzü o sırada sertleşmiş, dudakları birbirinden ayrılmış, burun delikleri açılmıştı. Bir an Hearn sanki Croft'un içine bakıyormuş, bir uçurumun kenarındaymış sandı kendini. Başını çevirdi, ellerine baktı, Croft'a güvenemezsin. Bu gerçeği bu kadar bayağı şekilde ortaya koymanın sağladığı bir güven vardı. Son bir kere bulutlara ve dağlara baktı. Dağ bu sefer onu daha çok bozdu. Kayalar çok büyüktü ve kararan gökyüzü sis dalgaları halinde döne döne çöküyordu üzerlerine. Muazzam gemilerin çarpıp parçalandığı, hemen birkaç dakika içinde battığı bir deniz kıyısıydı orası.

Croft dürbünü geri verdi, Hearn kutusuna koydu:

— Hadi karanlık basmadan nöbetçiyi dikelim, dedi.

Aşağılarında, dere içinde yatan erlerin yanlarına kayarak indiler.

İZİN SIRASI

O gece dere içinde, yan yana yatarlarken.

BROWN: Bana bakın çocuklar, biz keşfe çıkmadan önce bir havadis işittim. İzinler çıkıyormuş gelecek hafta. Karargâh bölüğünden on kişiye izin verecekleriş bu sefer.

Red: *homurdanarak* Evet, emirerlerini gönderirler.

Minetta: Ulan sen şu işe bak, bizim burada adamsızlıktan anamız ağlıyor, oysa pis subayların bir düzüne emireri var orada.

Polack: Peki ne diye emireri olmadın öyleyse?

Minetta: Kendini bilen adam emireri olur mu hiç, benim şerefim var be.

Brown: Atmıyorum, Red, listede belki sen de, belki ben de varız.

Red: Geçen ay kaç kişi izin aldı?

Martinez: Bir. Ondan önceki ay da iki.

Red: Bak görüyor musun işte, her bölükten bir kişi. Karargâhta on sekiz ayını doldurmuş yüz kişi bulunduğuna göre, hiç merak etme Brown, şunun şurasında bir şey kalmadı, bekle yüz ay sonra senin de sıran gelir.

Minetta: Bunlar masal be.

Brown: Sen dur bakalım Minetta. Daha tebdilhava alacak kadar çok bulunmadın orduda.

Minetta: Ulan sizler bile hâlâ izinli gidemedikten sonra ben on sekiz ayımı da doldursam gidemeyeceğim demek. Hapislik gibi bir şey bu be.

Brown: *düşünceli* İzinler çıktığı zaman bir bok da çıkar merak etme. Tahrip takımındaki Shaughnessy'yi unuttun mu? Memleket izni sırası gelmişti, emrini filân hepsini aldı, tam o sırada herifi inzibat görevlisi yaptılar, boku yedi.

Red: Zaten onu neden seçtiler? Bunun için. Bana bak arkadaş, sen onu unut, askerlikten kurtulmak yok, hiç birimiz kurtulamayız.

Polack: Bakın söylüyorum size işte, ben on sekiz ayımı bitireyim nasıl izin alacağım görürsünüz. Her işin kolayı var. Önce Mantelli'nin kıçını yalamaya başlarsın, ya da o şişman başçavuş pezevenginin; pokerde biraz para yaptın mı, onlara yirmi otuz pound'unu toka edersin. «Bir puro alırsın bununla, izin purosu» dersin. Her şeyin bir yolu var oğlum.

Brown: Bilmem ama, Red, Polack'ın hakkı var galiba. Sanders'e nasıl izin verdiler, unuttun mu? Sanki izin listesine alınacak bir bok mu yedi, geçen yıl Mantelli'nin götünü yalamaktan başka.

Red: Bak oğlum beni dinle Brown, sen böyle işlere burnunu sokma. Mantelli'nin götünü yalayım derken bakarsın herif seni o kadar sever ki yanından ayırmak istemez.

Minetta: Ulan amma da dümen bunlar be? Bu dinine yandığımın ordusu bir eliyle verdiğini öteki eliyle almaktan başka bir şey yapmaz mı? Sonra sen kendi kendini ye dur.

Brow: *İçini çekerek* Of, hasta eder adamı bu işler. *Battaniyesinin altında döner.* İyi geceler.

Red: *Sırtüstü yatmış, Pasifik yıldızlarına bak-*

maktadır. İzin listesi, erleri memleketlerine göndermek için değil, göndermemek için hazırlanır.

Minetta: Evet, hadi iyi geceler.

Aynı sözler iyi geceler... iyi geceler.

Uyurlar, çevrelerinde tepeler ve gecenin fısıltılı sessizliği.

4

Takım dere içinde tedirgin bir gece geçirmişti. Erler yorgunluktan doğru dürüst uyuyamamış, battaniyelerinin altında titreyip durmuşlardı. Her erin nöbet sırası geldiğinde, o er tepeye zorlukla çıkabilmiş, otların arasından aşağıdaki vadiyi güçlükle gözetleyebilmişti. Her şey, ayışığı altında soğuk, gümüşü bir renk almıştı, kederliydi. Aşağıda uyuyan erler uzaklardaki birer hayaldi. Her nöbetçi kendini yalnız, yapayalnız hissediyor, aydaki vadilere ve kraterlere bakıyormuş gibi oluyordu. Kıpırdayan hiç bir şey yoktu ortalıkta, ama duran da yoktu. Tatsız ve dalgın bir rüzgâr esiyor, otlar hışırdıyor, soğuk ve titrek dalgalar halinde ileri geri gidip geliyordu. Yoğundu ve havada asılı gibiydi gece.

Gün ağarırken battaniyelerini dürdüler, çantalarını yaptılar, sabah istihkaklarını açtılar, soğuk jambon ve yumurta konservesi ile peksimetlerini yavaş yavaş, üzerlerine hardal dökmeden, yediler. Bir gün önceki yürüyüşten sonra kasları sertleşmiş, bir gün önceki terden elbiseleri katılaşmıştı. Yaşlı olanlar güneşin yükselmiş olmasını istiyordu; vücutlarında sıcaklık kalmamıştı sanki. Red'in böbrekleri yine ağrıyordu, Roth'un sağ omuzundaki romatizma yine tutmuştu, Wilson yemekten sonra bir ishal nöbetine tutulmuştu. Hepsi de keyifsiz, hepsi de isteksizdi;

önlerinde bir yürüyüş olduğunu pek akıllarına getirmiyorlardı.

Croft ile Hearn yeniden tepenin üstüne çıktılar, o sabahki yürüyüşü aralarında tartıştılar. Erken saatlerde vadiyi sis kaplamış, dağı ve geçidi örtmüştü. Gözlerini kısarak kuzeye baktılar, Wattamai Sıradağlarını gördüler. Bir sis bulutu altında göz alabildiğince uzayan sıradağlar Anaka Dağının zirvesine doğru yükselirken birdenbire alçalarak dağın solundaki geçide düşüyor, sonra yeniden dimdik çıkıyordu. Croft yorumladı:

— Japonlar bu geçidi gözetliyorlardır garanti.

Hearn omuz silkti:

— Belki de. Ama geçidi tutmaktan başka yapacak işleri de vardır, burası hatlarının çok gerisinde kalıyor.

Sis dağılıyordu. Croft dürbünü ile uzaklara baktı:

— Bilmiyorum, Teğmenim. Geçit öyle dar ki, bu geçidi bir takım kıyamete kadar tutabilir.

Yere tükürdü:

— Göreceğiz, bakalım.

Güneş tepelerin kıyılarını belli etmeye başlamıştı. Dere içlerindeki ve sırtlardaki gölgeler şimdi daha aydınlıktı.

— Başka bir halt edemeyiz, diye mırıldandı Hearn.

Croft'la arasında bir çekememezlik olduğunu anlamıştı:

— Talihimiz varsa bu gece Japon hatlarının gerisinde konaklar, yarın da gerilerini keşfe çıkarız.

Hearn şüpheliydi. İçgüdüleri, tecrübesi bu geçidin tehlikeli, belki de bir işe yaramayacağını söylü-

yordu, ama başka çare de yoktu. Yere tükürdü yeniden:

— Ne yapalım, başka yolu yok.

Ama canı sıkkındı. Dağa baktıkça...

— Hadi yola çıkalım, dedi Hearn.

Aşağıdaki erlerin yanına döndüler, çantalarını sırtladılar, yürümeye başladılar. Takımın yönetimini, Brown ile Croft'un yerine, Hearn üzerine aldı; Martinez kolbaşıydı ve hepsinin otuz kırk metre ilerisinde gidiyordu. Geceleyin çiy yağdığı için otlar ıslaktı, erler tepeden aşağıya inerlerken kayıyorlar, bir sırtı çıkarlarken soluyorlardı. Hearn durumundan memnundu. Dünkü yürüyüşten sonra kendini toparlamıştı, şimdi daha güçlüydü, halsizliği kalmamıştı. Uyandığı zaman kasları kaskatıydı ve omuzu da ağrıyordu, ama şimdi dinlenmiş, neşesi yerine gelmişti. O sabah bacakları sağlam basıyordu yere, daha büyük bir dayanıklılık duyuyordu içinde. İlk sırtı geçtikleri sırada, arka çantasını geniş omuzlarına daha da çıkardı, bir an yüzünü güneşe döndü. Her şey mis gibi kokuyordu, sabahın taze ve tatlı kokusu vardı her şeyde.

— Hadi bakalım, çocuklar, göreyim sizi, diye bağırdı erler önünden geçerken.

Kolun başından ayrılmış, biraz geri kalmıştı; erlere ayak uydurmak için arada sırada yavaşlıyor, bazen hızlanıyor, bir erin yanından ötekinin yanına geçiyordu.

— Bugün nasılsın, bakalım, Wyman, daha iyisin ya?

Wyman başını eğdi:

— İyiyim, komutanım. Dün biraz öttüm, kusura bakmayın.

— Aldırma be, hangimizin ağzına sıçılmadı ki? Bugün daha iyi olacak.

Wyman'ın omuzuna vurdu, Ridges'e geçti:

— Amma memleket, değil mi arkadaş?

Ridges sırıttı:

— Evet, komutanım. Büyük memleket.

Biraz da Wilson'un yanında yürüdü, onunla şakalaştı:

— Hâlâ yerleri gübreliyor musun?

— Evet, komutanım, bizim musluk gevşedi biraz, ne yapalım, tutamıyorum.

Hearn Wilson'un göğsüne vurdu:

— Bundan sonraki molada sana bir tıpa keselim.

Ne kadar kolay, ne kadar tatlıydı. Bunu neden yaptığını pek bilmiyordu, ama hayli hoşuna gitmişti. Bütün düşüncelerini bir yana bırakmıştı; keşif hareketine de pek aldırdığı yoktu o sırada. Belki bugün başarıya ulaşacaklar, ve yarın akşam da geri dönmeye hazır olacaklardı. Birkaç gün içinde hareket bitecek, karargâha döneceklerdi.

Cummings'i düşündü, buruk bir tiksinti duydu içinde, birden keşif hareketinin bitmemesini istedi. Keyfi kaçtı. Bütün başarılardan Cummings yararlanacaktı.

Allah belâsını versin. Zaten bir şeyi sonuna kadar götürdün mü, işin içinden çıkamazsın. Böyle zamanlarda yapılacak tek şey ayak ayak üzerine atıp keyfine bakmak.

Bir sırtta erler önünden geçerken sakin sakin:

— Hadi arkadaşlar, hadi, yürüyelim, hızlı hızlı, dedi.

Başka sorunlar da vardı. Örneğin Croft. Şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla gözünü dört aç-

malı, her şeyi iyice kavramalı, Croft'un aylardan ve yıllardan beri elde ettiği bilgiyi birkaç günde öğrenmeliydi. Şimdi çok ince bir dengeden yararlanarak komuta edebiliyordu. Bir anlamda, Croft ona istediği zaman tekmeyi atabilirdi. Dün gece tepenin üzerindeyken... Croft'un komuta tarzı yanlıştı, korkutucu bir komuta tarzı vardı.

Hem yürümeye hem de erlerle konuşmaya devam etti; ama güneş daha kızgınlaşmış, herkes yeniden yorulmaya başlamış ve sinirlenmişti. Şimdi biraz daha zoraki konuşuyorlardı.

— Nasılsın, Polack?

— Az fena değil.

Polack hiç sesini çıkarmadan yürümesine devam etti.

Ona karşı bir direnme vardı. Temkinliydiler, belki ona güvenleri de yoktu. Bir subaydı o; bu bakımdan içgüdüsel olarak gözlerini dört açmalıydılar. Ama daha başka bir şey de var, diye düşündü. Croft uzun bir süreden beri onlarla beraberdi, takımı avucunun içine almıştı, bu yüzden Croft'un artık takım komutanı olmadığına inanmıyorlardı belki, ama ona bir şey söylemekten de çekiniyorlar, Croft'un günün birinde yeniden yuları ele alarak her şeyi hatırlamasından korkuyorlardı. Bütün mesele Hearn'in bundan böyle takımda her zaman kalabileceğini onlara anlatabilmekti. Bunun için zaman gerekliydi. Karargâhta hiç olmazsa bir hafta onlarla beraber olsaydı, bundan önce bir keşif hareketine birlikte çıksalardı neyse. Hearn yeniden omuz silkti, alnının terini hafifçe sildi. Güneş kızmıştı yeniden.

Tepeler durmadan yükseliyordu. Takım bütün sabah boyunca uzun otların arasından yürüdü, yavaş yavaş tırmandı, vadilerin içinde ayaklarını sürüdü,

tepelerin çevresinde korka korka yürüdü. İyice yorulmaya başlamışlardı, sık sık soluk alıyorlardı, yüzleri yanıyordu güneşten ve yorgunluktan. Artık kimse konuşmuyordu, birbirlerinin arkasından sersem sersem yürüyorlardı.

Güneş bulutlandı, yağmur başladı. Önce hoşlarına gitti yağmur, çünkü serindi ve otların üzerinde hafif bir rüzgâr esiyordu, ama toprak yumuşayıverdi sonradan, postalları çamurlandı. Derece derece sırılsıklam oldular yeniden başları sarkıyordu; yağmurun girmemesi için tüfek namluları toprağa bakıyor, yürüyüş kolu solmuş bir çiçek dizisini andırıyordu. Çevrelerinde ne var ne yok hepsi sarkmıştı.

Arazi değişti, daha kayalık oldu. Tepeler dikleşti, tepelerden bir kısmı insanın beline kadar gelen alçak sık çalılıklarla ve düz yapraklı bitkilerle örtüldü. Ormandan çıktıklarından beri ilk defa bir ağaçlıktan geçtiler. Yağmur kesildi. Güneş, tam tepelerinde, yeniden kızgın kızgın yanmaya başladı. Takım küçük bir ağaçlıkta durdu, erler çantalarını çıkardılar, günlük istihkaklarından birini daha yediler. Wilson peksimetleri tiksinerek elledi, ağzına bir peynir parçası attı:

— İnsanı kabız yaparmış, dedi Red'e

— Canım, elbette bir işe yarıyordur.

Wilson güldü, ama şaşkın bir hali vardı. İshali sabahtan beri soluk aldırmamıştı, sırtı ve kasıkları ağrıyordu. Vücudunun neden onu böyle bıraktığını bir türlü anlamıyordu. Kimseden aşağı kalmamakla öğünürdü, şimdi ise yürüyüş kolunun arkasından sürükleniyordu, en ufak tepeleri bile ancak kunai otlarına yapışarak çıkabiliyordu. İkide birde gelen ağrılar dört büklüm etmişti onu, terliyordu, arkasındaki çanta sanki bir çimento çuvalıydı.

Wilson içini çekti:

— Yemin ediyorum, Red içim bombok... Döndüğüm zaman ameliyat olacağım. Olmazsam hiç bir işe yaramam artık.

— Öyle.

— İnan bana, Red. Bütün takım benim yüzümden geri kalıyor.

Red kahkahayı bastı:

— Ulan biz acele mi ediyoruz sanki?

— Yo. Ama ben üzülüyorum işte, elimde değil. Ya geçitte bir bok olursa o zaman ben ne yaparım? Hay Allah kahretsin, sıkı bir göt nasıl olur, unuttum be.

Red güldü:

— Hadi ulan, aldırma, boşver.

Wilson'un derdiyle ilgilenmek istemiyordu. Elimden ne gelir, dedi içinden. Yavaş yavaş yemeğe devam ettiler.

Birkaç dakika sonra Hearn yeniden yürüyüş emri verdi, takım ağaçlıktan çıktı, güneşin altında yürümeye başladı. Yağmur durmuştu, ama tepelerde çamur vardı yine, yerden buhar çıkıyordu. Erler eğilerek yürüyorlardı: Önlerindeki tepeler sonsuzcasına uzanıp gitmekteydi. Hemen hemen yüz metre uzunluğundaki bir kol halinde, otların arasında, çeşitli ağrılar ve acılar içinde, yavaş yavaş yürüyorlardı. Ayaklarından ateş çıkıyordu, dizleri yorgunluktan titriyordu. Çevrelerindeki tepeler öğlen sıcağında parıldıyordu. Sınırsız ve boynu bükük bir sessizlik çökmüştü her şeyin üzerine. Böceklerin vızıldamaları sürekliydi, ama tatsız sayılmazdı. Bu vızıltılar yaz sıcağında çiftlik topraklarının sisli sıcak hayallerini, sessizliğini ve bolluğunu, Croft'un, Ridges'in, dahası Wilson'un bile gözünün önüne getiriyor, ama bu ha-

yaller bir kelebeğin havada bırakabileceği bir iz kadar çarçabuk geçip gidiyordu. Bir takım anılara dalıyorlardı gelişi güzel: Bir köy yolunda yürüyorlar, tarlaların bereketliliğini bir daha görüyorlar, yağmurdan sonraki yeşerme içinde sürülmüş toprağın ve terleyen atların eski zamanlardan kalma hoş kokularını duyuyorlardı.

Güneş ışığı ve sıcak göz kamaştırıyordu her yerde.

Bir saat hemen hemen hiç durmadan yokuş çıktılar, sonra bir ırmağın kıyısında durdular, su bidonlarını doldurdular, on beş dakika mola verdiler, sonra yine yollarına devam ettiler. Üzerlerindeki elbiseler on beşinci kere ıslanmıştı en azından: Denizden fışkıran sularla, nehirlerden geçerlerken, terden ve yerde uyurlarken... Her defasında da kuruduktan sonra üzerlerinde lekeler kalmıştı. Gömleklerinde beyaz tuz lekeleri vardı. Kumaşların kol ve palaska altlarına gelen yerleri çürümeye başlamıştı. Vücutlarının her yanı kabarmış, benek benek olmuş, yüzleri ve elleri güneşten yanmıştı; bir kısmı ayağı acıdığı için şimdiden topallamaya başlamıştı; ama bütün bu sıkıntılar önemsizdi, yürüyüşün ağır uyuşukluluğu, kızgın güneşin aşırı acısı altında hemen hemen dikkati çekmiyordu bu sıkıntılar. Yorgunluklarının işkencesine uğramıştılar; vücutlarının bütün zayıf dayanaklarını, kaslarındaki ağır tembellik eğilimlerini sömürüyordu yorgunluk. Çaba harcamanın keskin ve ekşi zehirini tadıyorlar, yorgun bacaklarını birçok tepelerin üzerine çıkmak için zorluyorlardı; artık bitkinlik denen şeyin duygusuzluğu içine girmiştiler. Nereye gittiklerini düşünmeden, bir şey anlamadan, bilmeden, aptal aptal, bir yandan bir yana sallana sallana yürüyüp duruyorlardı. Çantaları ezi-

ci bir ağırlık olmuştu, ama çantalarını vücutlarının bir parçası, sırtlarına yapışmış bir kaya sayıyorlardı.

Fundalar ve çalılıklar daha da yükselmişti, göğüslerine kadar geliyordu. Dikenli dallar tüfeklerini tutuyor, elbiselerine yapışıyordu. İleri fırlayarak aralarından geçmeye çalışıyorlar, sonunda elbiselerine giren dikenler onları kıpırdamaz hale getirince duruyorlar, dikenleri çıkarıyorlar, yeniden ileri fırlıyorlardı. Erler önlerindeki yüz metrelik araziden başka hiç bir şey düşünmüyordu; tırmandıkları tepeden başlarını kaldırıp bir kere bile bakmamışlardı hemen hemen.

Öğleden hemen sonra birtakım kayaların gölgesinde uzun bir mola verdiler. Çekirgelerin cızırtıları ve böceklerin bitkin uçuşları arasında zaman tembel tembel geçiverdi. Feci şekilde yorgun olan erler uyudular. Hearn'in yürüyüşe geçmeye niyeti yoktu, ama mola da fazla uzamıştı. Yavaş yavaş ayağa kalktı, çantasını astı, bağırdı:

— Hadi bakalım, arkadaşlar, kalkın.

Tepki gösteren olmadı. Hearn birden sinirlendi. Croft söyleseydi hemen kalkarlardı:

— Hadi, arkadaşlar, gidiyoruz. Bütün gün götümüzü yayıp oturacak değiliz.

Keskin ve soğuk bir sesle bağırmıştı. Askerler otların üzerinden yavaş yavaş, tembel tembel kalktılar. Mırıldandıklarını işitiyordu,pis ve ters bir direnme olduğunu anlamıştı. Düşündüğünden çok daha gergindi sinirleri. Ağzından düdük gibi bir ses çıktığını işitti:

— Ulan dırlanmayı bırakın da yürüyelim.

Bıkmıştı onlardan, birdenbire anladı bunu.

— Eşşoğlu eşşek, diye mırıldandığını işitti içlerinden birinin.

Birden şaşırdı, fena oldu. Ama bastırdı duygusunu. Tutumlarında anlaşılmayacak bir şey yoktu. Yürüyüşün verdiği yorgunluk içinde birini suçlayacaklardı elbette, ne yaparsa yapsın er geç kızacaklardı ona, davranışı onları şaşırtacak ve rahatsız edecekti. Ama Croft olsaydı ona itaat ederlerdi, çünkü Croft onların öfke özlemlerini doyurur, bu özlemi kuvvetlendirir, ona hakim olur, sonunda itaati sağlardı. Bunu anlayınca bir üzüntü çöktü içine. Daha sakin olarak:

— Bir hayli yolumuz daha var, dedi.

Ağır ağır ve zorla yürümeye devam ettiler. Şimdi Anaka Dağına daha yaklaşmıştılar, sırtlardan geçerlerken dar boğazın yüksek uçurumlarını görüyorlar, hafif meyilli yerlerinde büyüyen ormanların ağaçlarını bile tek tek seçebiliyorlardı. Yalnız arazi değil, hava bile değişmişti. Daha serindi buraları, ama hissedilecek kadar hafifti hava, ve ciğerlerinde kolayca yanıyordu.

Saat üçte geçidin ağzına vardılar. Croft son tepenin üzerine tırmandı, bir fundanın arkasına gizlendi, araziyi gözden geçirdi. Bu tepeden sonra üç yüz metrelik bir vadi başlıyordu. Önü sıradağlarla, sağı ve solu tepelerle çevrili bir ot adasıydı burası. Vadi bittikten sonra geçit dağların arasına giriyor, iki yanı dimdik kaya duvarları ile kaplı dar bir boğazın içinde döne döne gidiyordu. Boğazın yolu funda ve çalılarla kaplıydı, bu yeşilliklerin içinde bir miktar insan saklanmış olabilirdi.

Geçidin ağzındaki birkaç küçük tepeciğe baktı, tabanlarındaki ağaçların aralarını gözetledi. Buraya

kadar geldiğine çok memnundu. Amma da yol yürüdük, dedi içinden.

Tepelerin bu sessizliği içinde dağların arkasından gelen boğuk top seslerini, savaşmanın homurtusunu işitiyordu.

Yanına Martinez geldi:

— O, Japon Avcısı, gel bakalım, diye fısıldadı. Vadinin yanındaki tepeleri izleyelim, boğazın gerisinde biri varsa tarladan geçerken bizi görür.

Martinez başıyle onayladı, eğilerek tepeden indi, vadiyi çevirmek üzere sağa saptı. Croft takımın geri kalan kısmına elini salladı, kendisini izlemelerini işaret etti, tepeden aşağı inmeye başladı. Uzun otlardan uzaklaşmaya çalışıyor, ağır ağır yürüyorlardı, Martinez her defasında otuz metre kadar yürüyor, sonra duruyor, yeniden yürümeye başlıyordu. Temkinliliğinin bir kısmı erlere de geçmişti. Gözlerini dört açmışlardı, hiç konuşmuyorlardı. Yorgunluktan kurtulmuşlar, donuklaşan duyularını harekete geçirmişler, dahası bacaklarına yeniden hakim bile olabilmişlerdi biraz. Ayaklarını bastıkları yere dikkat ediyorlar, her adımda bacaklarını kaldırdıktan sonra yeniden yere basarlarken ses çıkarmamaya çalışıyorlardı. Vadideki derin sessizliğin hepsi de farkındaydılar, umulmadık bir hışırtı işittikleri zaman hemen kulak kesiliyorlar, bir böcek ötmeye başlar başlamaz hemen duruveriyorlardı. Sinirleri gerilmişti. Bir şey bekliyorlardı, ağızları kuruyor, yürekleri göğüslerinde küt küt atıyordu.

Croft'un vadiyi gözetlediği yer ile geçit ağzının arası yalnızca bir iki yüz metreydi, ama Martinez üç yüz metreden fazla yürümüştü. Çevrenin dönülmesi uzun bir zaman, belki de bir saat almış, enerjileri azalmıştı. Yürüyüş kolunun gerisinde kalanlar arada

sırada duruyorlar, sonra takıma yetişmek için koşmak zorunda kalıyorlardı. Ne sabırları ne de halleri kalmış, eriyip bitmişlerdi. Yorgunlukları yeniden başkaldırmış, sırtlarına, dizlerinin arkasındaki yorgun kaslara binmişti. İleri işaretini görmek için biraz doğrulunca hiç hallerine acımadan hemen biniyordu omuzlarına. Terler gözlerinin içine kadar giriyor, gözlerini yaşartıyordu. Sinir gerginliklerinin iyi yanını yitirmişler, kötü yanını çevirmişlerdi. İçlerinden birkaçı homurdanmaya başlamıştı. Uzun molaların birinde Wilson işini kolay kolay bitirememişti. Yürüyüş kolu harekete geçtiği sırada o hâlâ meşguldü. Koldakiler şaşırdılar. Geride olanlar önde gidenlerin durdurulmasını fısıldadılar, erler bir iki dakika ileri geri giderek birbirlerine söylediler bunu. Wilson'un işi bittiği zaman yeniden ilerlediler, ama disiplin bozulmuştu. Hiç biri konuşmuyordu; ancak, fısıltılarının toplamı olarak ve adım atarken dikkatli davranmamaları yüzünden hafif bir gürültü çıkıyordu. Croft ikide birde eliyle susmalarını işaret ediyor, ama bu işareti pek işe yaramıyordu.

Anaka Dağının altındaki uçurumlara vardılar, kayadan kayaya koşarak yeniden yolun solunu izlemeye başladılar. Siper alacak yeri olmayan bir düzlüğe vardılar; burası daha büyük bir vadinin yüz metre uzunluğundaki açık bir alanı, küçük bir kovuğu idi, geçidin ilk düzlüğü idi. Burayı dosdoğru geçmekten başka çare yoktu. Hearn ile Croft bir kayalığın arkasında oturdular, uygulayacakları stratejiyi tartıştılar.

— İki mangaya ayrılalım, Teğmenim, bir manga düzlükten geçerken öteki saklansın.

Hearn başıyla onayladı:

— Fena fikir değil.

Bir kayanın arkasında oturup güneşin sıcaklığını vücudunda hissetmenin eşine raslanmayan, doyulmayan bir tadı vardı. Derin bir soluk aldı:

— Evet bunu yapalım, ilk manga geçide vardıktan sonra öteki yürüsün.

— Tamam.

Croft teğmenin yüzünü inceleyerek çenesini ovuşturururken:

— Ben birinci mangayı alayım mı, Teğmenim?

Hayır! Artık bu kadarı fazlaydı.

— Ben alacağım, Çavuş. Sen bizi desteklersin.

— Ya... Peki, Teğmenim.

Bir an durdu:

— Siz Martinez'in mangasını alsanız iyi edersiniz. Eskilerin çoğu o mangada.

Hearn başını eğdi. Croft'un yüzündeki ifadede bir şaşkınlık ve hayal kırıklığı sezdiğini sanmış, bu sezgiden ötürü memnun olmuştu. Ama hemen sonra kendi davranışına üzüldü, çocuk durumuna düşmüştü.

Bir parmağını kaldırarak birinci mangayı istediğini Martinez'e bildirdi. Bir iki dakika sonra erler çevresinde toplandı. Hearn boğazında bir gerginlik duydu, konuştuğu zaman sesi kaba çıktı, sanki bir fısıltıydı:

— Şu karşıdaki ağaçlığa gideceğiz. İkinci manga bizi koruyacak. Gözünüzü dört açın demeye lüzum var mı?

Boğazına dokundu, bir şey unuttuğunu sanıyordu:

— En az beş metre aralık olacak.

Erlerden bir kısmı evet der gibi başlarını eğdiler.

Hearn ayağa kalktı, kayanın üstünden aşağıya

indi, geçidin ağzını kapatan ağaçlığa doğru açık arazide yürümeye başladı. Arkasında, solunda ve sağında, mangadakilerin ayak seslerini işitiyordu. Silâhını farkına varmadan, otomatik olarak, iki eliyle yanında tutuyordu. Düzlük yüz metre uzunluğundaydı, genişliği otuz metre kadar vardı, bir yanında uçurumlar, öteki yanında yüksek otlarla kaplı bir vadi bulunuyordu. Burası hafif bir meyille dağınık küçük kayalardan oluşan ufak bir dereye iniyordu. Güneş dereye şiddetle çarpıyor, taşlarda ve silâhların namlularında pırıl pırıl yansıyordu. Yeniden yoğunlaşan sessizlik kat kat uykulu bir hal almıştı. Hearn attığı her adımın şişen topuğu üzerindeki etkisini duyuyor, ama topuk vücudundan çok uzaktaymış gibi geliyordu ona. Ellerinin silâh üzerinde kaydığını uzaktan uzağa biliyordu. Beklenmeyen bir ses, herhangi bir erin bir taşa çarpması ya da ayağını sürçmesi göğsündeki şiddetli gerilimi birdenbire belli ediyordu. Yutkundu, başını çevrerek bir an mangasına baktı, duyuları görülmemiş ölçüde tetikteydi. Her şeyin ardında, bastırılmış, gerilere itilmiş bir neşe ve bir heyecan vardı.

Ağaçlıktaki yapraklardan bir kısmı kıpırdar gibi oldu. Hearn birden durdu, ağaçlıkla aralarında bulunan elli metrelik mesafeye baktı. Hiç bir şey görmeyince yeniden elini salladı. İlerlemeye devam ettiler.

BİYUUUUUU!

Mermi bir kayanın üstünden sekti ve ses çıkararak uzaklara gitti. Birdenbire ve korkunç bir şekilde ağaçlıktan tüfek sesleri gelmeye başladı, erler bu ateşin karşısında kasırgaya yakalanmış bir buğday tarlası gibi yatıverdiler. Hearn bir kayanın ardına saklandı, arkasına baktı, erler yerde sürüne sürüne,

kıvrana kıvrana, küfrede ede, birbirlerine bağırarak, siper almaya çalışıyorlardı. Ateş devam etti, durmadan ve berbat bir şekilde, en yüksek noktasını buldu, bir orman yangınında ağaçların çatırdayarak yanmasını andırıyordu. Mermiler kanatlı böceklerin yumuşak sesleri gibi cıvıldaşıyor, ya da bir kayadan sekip fırlıyor, çatlayan bir madenin acı iniltisini çıkararak havaya sıçrıyordu. BİYUUUU! BİYUUUUU! TİYUUUUUUU. Düzlükteki erler taşların arkasında debeleniyor, titriyorlardı; yapılacak bir şey yoktu, başlarını çıkarmaya korkuyorlardı. Arkalarında, büyük kayalığın arkasında az sonra Croft ile mangası düzlüğün ilerisindeki ağaçlığa ateş etmeye başladı. Uçurumların duvarları sesleri kırıyor, geriye vadiye götürüyordu; ses orada darmadağın oluyor, yankıları bir ırmağın çatışan ufak dalgaları gibi birbirine karışıyordu. Bir ses dalgası erlere durmadan çarpıyor, onları sağır ediyordu hemen hemen.

Hearn bir taşın ardında yüzükoyun yatmış, bacaklarını ve kollarını toplamıştı; gözlerinden terler akıyordu. Önündeki taşın damarlarına ve dokusuna baktı birkaç saniye, donuk bir ilgiyle ve hiç istemeden. Bir şey düşünemez olmuştu. Başını saklamak, çarpışmanın bitmesini hiç bir şey yapmadan beklemek itilimi her şeyden güçlüydü. Dudaklarından ufak bir ses çıktığını işitti, bunu kendisinin yaptığını anlayınca garip bir şaşkınlığa uğradı. Erkeğe yakışmayan adsız korkusu yüzünden kendine karşı hırslı bir tiksinti duydu. İnanamıyordu. Şimdiye kadar hiç bir savaşta bulunmamıştı, ama böyle davranması...

BİYUUUUUUU! Boynuna taş parçaları ve toz geldi, biraz kaşındırdı. Haince, namussuzca bir ateş. Ona yönelmiş gibi, farkına varmadan ürküyordu bir mermi geçtiğinde. Vücudunda ne kadar su varsa dı-

şarı fırlamıştı: Çenesinden, burnunun ucundan, kaşlarından gözlerine doğru, durmadan, kendiliğinden, terler damlayıp duruyordu. Çarpışma başlayalı yalnızca on beş ya da yirmi saniye olmuştu, ve o sırılsıklamdı. Köprücük kemiğine çelik bir tel saplanmış, boğazı tıkanmıştı. Yüreği bir duvara çarpan yumruk gibi atıyordu. On saniye yalnızca sfinkter kaslarını sıkarak dayanmış, pisleyeceği düşüncesi bu sıkmayı son noktasına vardırmıştı:

— HAYIR! HAYIR!

Mermiler, anlatılamayan, incecik bir ses çıkararak geçip gidiyordu.

Erleri buradan çıkarmalıydı! Ama başı kollarına yaslanmıştı. Her mermi bir kayaya çarpıp sektikçe büzülüyor, arkasında erlerin birbirlerine seslendiklerini, ileriye geriye gelişi güzel bağırdıklarını işitiyordu. Bu korku neden? Yenmeli bu korkuyu. Ne oldu ona? İnanılır gibi değil. Bir an, korku ve utanç içinde Cummings'in önünde eğilerek yerden sigara almasını yaşadı. Her şeyi işittiğini sanıyordu: Oraya buraya dağılmış olan erler taşları ardında kaba kaba soluk alıyorlardı, ağaçlıktaki Japonlar birbirlerine bağırıyorlardı, dahası otların hışırtısını, vadideki çekirgelerin durmadan cızırdamalarını bile duyuyordu. Croft'un mangası arkasından hâlâ ateş etmekteydi. Taşın arkasına gömülmüş, Japon salvoları sektikçe dört büklüm oluyordu. Ensesine taş parçaları ve tozlar yapışmıştı.

Neden Croft hiç bir şey yapmıyordu. Croft'un komutayı eline almasını, onu buradan çıkaracak keskin bir komut vermesini beklediğini birdenbire anladı. Büyük bir öfke duydu içinde. Silâhını taşın kenarından kaydırdı, tetiği sıkmaya başladı.

Ama tüfek ateş almadı; emniyetini açmamış. Bu

dalgınlığına kızdı. Ne yaptığını pek bilmeden ayağa kalktı, emniyeti açtı, ağaçlığa doğru üç dört mermilik bir yaylım ateşe geçti.

— GERİYE, GERİYE, diye gürledi. HADİ KALKIN, KALKIN!... GERİYE!

Bağırdığını, sesinin ince ve öfkeli çıktığını işitiyordu:

— HADİ, KALKIN, KOŞUN!

Mermiler geçiyordu yanından, ayakta durduğu için önemsiz geliyordu ona:

— GERİYE, ÖTEKİ MANGA! diye gürledi yeniden.

Taştan taşa koşuyor, sesi sanki kendisinden ayrı bir şeymiş gibi böğürerek çıkıyordu. Döndü, yeniden ateş etti; tetiği çekebildiği kadar çabuk olarak beş el ateş etti, hissiz, hareketsiz bekledi.

— KALKIN! ATEŞ! YAYLIM ATEŞ!

Mangadan birkaç er ayağa kalktı, ateş etti. Korku ve şaşkınlık... ağaçlıktan birkaç saniye ses seda yok.

— HADİ, KOŞUN!

Erler ayağa fırladılar ses çıkarmadan ona baktılar, çıktıkları kayalığa doğru koşmaya başladılar. Arada sırada ağaçlığa dönüyorlar, birkaç el ateş ediyorlar, on beş yirmi metre kadar geriye koşuyorlar, sonra yeniden durup ateş ediyorlar, öfke ve korku içinde, soluk soluğa, karmakarışık çekiliyorlardı. Ağaçlıktaki Japonlar yeniden ateşe başlamışlardı, ama onlar aldırmıyorlardı. Hepsi çılgına dönmüştüler. Koşarken istedikleri tek şey kayalıkların arkasındaki emniyete kavuşmaktı.

Teker teker, soluya soluya ve öfkeyle kayalıkların üstüne çıktılar ve arkasına atladılar. Vücutları

terden ekşi ekşi kokuyordu. Hearn son gelenler arasındaydı, yere yuvarlandı, dizlerinin üzerine kalktı. Brown, Stanley, Roth, Minetta ve Polack hâlâ ateş ediyordu. Croft ayağa kalkmalarına yardım etti. Kayalığın arkasında çömeldiler. Hearn soluk soluğa:

— Hepimiz tamam mıyız? diye sordu.

Croft hemen çevresine bakındı:

— Tamamız galiba.

Yere tükürdü:

— Hadi, Teğmenim. Hemen buradan uzaklaşalım. Çok geçmez bizi kuşatırlar.

Red bağırdı:

— Herkes burada mı?

Toprağa bulanmış uzun bir sıyrık vardı yanağında. Kirli bir yüzde gözyaşları nasıl bir iz bırakırsa, terleri de sıyrıkta öyle iz bırakmıştı. Erler birbirlerine öfkeyle ve sinirli sinirli bağırarak kayalıkların arkasında kıpırdanıyorlardı.

— ULAN HİÇ KAYBOLAN YOK MU İÇİNİZDE? diye bağırdı Gallagher.

— Herkes burada, diye bağırdı biri.

Düzlüğün ilerisindeki ağaçlıktan hiç ses çıkmıyordu. Yalnız arada sırada başlarının üzerinden bir mermi cıvıldayarak geçiyordu, o kadar.

— Gidelim buradan.

Croft kayalıkların üstünden çevreyi gözetledi, bir an düzlüğü araştırdı, hiç bir şey göremedi. Aşağıya inerken arkasından birkaç mermi atıldı:

— Gitmek istiyor musunuz, Teğmenim?

Hearn bir an kendini toparlayamadı. İçinde kabaran heyecanın etkisindeydi hâlâ. Geçici bir emniyete kavuştuklarına inanamıyordu bir türlü; bütün enerjisi bir yerde tıkanıp kalmıştı. Komut vermek, bağırmak, öfkeyle haykırarak onları bir yüz metre,

bir yüz metre daha götürmek istiyordu. Başını ovuşturdu. Düşünmesine imkân yoktu. Kafası dalgalanıyordu:

— Peki öyleyse, gidelim, dedi birdenbire.

Şimdiye kadar bilmediği tatlı bir heyecan vardı bir yerinde.

Takım Anaka Dağı uçurumlarının yanından yürüyerek kayalıklardan uzaklaştı. Hızlı hızlı yürüyorlardı, koşuyorlardı hemen hemen; geride kalanlar öndekilere sokuluyorlardı. Önlerinde alçak bir tepe vardı. Bu tepeyi aşarlarken birkaç saniye ağaçlıktan görüleceklerdi, ancak burası ağaçlıktan birkaç yüz metre uzaktaydı. Teker teker sırta fırladıkları zaman birkaç dağınık ateş yediler yalnızca. Yirmi dakika yürüdüler, koştular, dağın tabanına paralel olarak dosdoğru ilerlediler. Durdukları zaman geçidin ağzı ile aralarında, birçok küçük tepelerden oluşan bir buçuk kilometreden fazla bir mesafe vardı. Hearn, Croft'u örnek alarak, bir tepeciğin üzerine yakın bir dere içini seçti, dolaylarına dört nöbetçi koydu. Öteki erler kendilerini yere attılar; güçlükle soluyorlardı.

Wilson'un kaybolduğu, derenin içine girdiklerinden ancak on dakika sonra anlaşıldı.

5

Takım pusuya düştüğünde Wilson uzun otların yakınlarındaki bir kayanın arkasına saklanmıştı. Orada yorgun argın uzanmış, hiç bir şey hissetmeden, çarpışmanın bitmesini bekliyordu. Hearn çekilme emrini verdiği zaman emre itaat ederek ayağa kalktı, birkaç adım geriye gitti, Japonlara ateş etmek için arkasına döndü.

Bu sırada karnına giren bir mermi midesinin arkasındaki sinir merkezine kadar gitti, Wilson'u olduğu yerde çevirdi, döndüre döndüre bir metre kadar ileriye attı, sonra uzun otların içine fırlattı. Wilson orada şaşkın şaşkın yattı, ilk duyduğu şey öfkeydi:

— Ulan hangi dinini siktiğimin vurdu beni, diye mırıldandı.

Karnını ovaladı, bu sırada ayağa kalkıp kendisini vurana bir yumruk indirmeyi düşündü, ama elinin kanla sırılsıklam olduğunu gördü. Başını sallarken yeniden silâh seslerini, kayalığın arkasında, hemen otuz metre geride bulunan takımındaki erlerin bağırışlarını işitti:

— Herkes burada mı? diye bağırdı biri.

— Evet, evet, burada, diye mırıldandı Wilson.

Yüksek sesle söylediğini sanmıştı, ama bir fısıltıdan öteye geçememişti sesi. Karnının üstüne yuvarlandı, birdenbire korktu. Otların arasına düştüğü

zaman gözlüklerini kaybetmişti, gözlerini kısarak bakıyordu. Bulunduğu yerden tarlanın ancak bir iki metre ilerisini görebiliyordu, boşluk hoşuna gitti. Siktir et, başım dönüyor, o kadar, başka bir bokum yok. Bir iki dakika kadar gevşedi, kafası yavaş yavaş ve döne döne bilinçaltına doğru kayıyordu. Takımın uzaklaştığını şöyle böyle duydu, ama pek üzerinde durmadı. Sinirleri gevşemişti, rahattı. Yalnız midesinde bir damarın attığını hafif hafif duyuyordu.

Birdenbire ateşin kesildiğini anladı. Uzun otların arasına gireyim de Japonlar beni bulamasınlar. Kalkmaya çalıştı, hiç hali yoktu. Yavaş yavaş, hırıltılar çıkara çıkara, birkaç metre süründü, uzun otların içine daldı. Yeniden gevşedi. Memnundu, artık düzlüğü görmüyordu çünkü. Duyduğu sersemlik, rahatlık bütün vücuduna yayılmıştı. Kafayı çekmiş gibiyim. Başını salladı korkuyla, meyhanede oturuşu aklına geldi, tatlı tatlı çekmişti kafayı, ellerini de yanındaki kadının kalçalarında gezdiriyordu. Birkaç dakika sonra kadını alıp eve götürecekti. Bu düşünce içinde bir ihtirası kamçıladı.

— Tamam, şekerim, dediğini işitti, burnunun ucundaki kunai otlarının köklerine bakarak.

Mortoyu çekiyorum, dedi Wilson kendi kendine. Vücudunu soğuk bir korku kapladı, bir an inledi. Merminin nasıl yırtarak vücuduna girdiğini, içindeki etleri nasıl parçaladığını gözünün önüne getirdi, midesi bulandı. Biraz safra geldi ağzından:

— İçimdeki bu zehir şimdi canıma okuyor işte, beni öldürecek.

Ama bu fikirden uzaklaştı yine, uyuşukluğun ve halsizliğin sıcak kucağına bıraktı kendini. Artık ölmekten korkmuyordu. Bu mermi içimi temizleyecek, bütün cerahatleri dışarı akıtacak, iyileşeceğim.

Sevindi. Babam anlatırdı: Büyük babamın ateşi çıktığı zaman ihtiyar bir zenci karısını çağırtıp kan aldırırmış. Şimdi aynı şeyi ben yapıyorum. Hayal meyal gördüğü yere baktı. Kan, gömleğinin üstüne çıkıyordu, bunu pek beğenmedi, elini üstüne koydu, hafif hafif gülüyordu.

Beş santim ilerisine gözünü dikmişti. Zaman asılıp kalmış, hareket etmiyordu çevresinde. Güneşin sıcaklığını duydu sırtında, çevresindeki böceklerden çıkan ses ritminin içine daldı, görebildiği otuz santimlik toprak parçası büyüdü büyüdü, her tohum tanesi iyice, teker teker ve tam olarak meydana çıktı. Toprak koyu renk değildi artık; ayrı ayrı kırmızı, beyaz, sarı, siyah kristallerden oluşmuş bir dama tahtasıydı; boyut duyuşu kalmamıştı. Bir uçaktan tarlalara, korulara baktığını sandı. On santimden sonra bulanıklaşan uzun kunai otları duman oluyor, buhar bulutları gibi uçuşuyordu. Kökler şaşılacak derecede beyazlaşmıştı, kayın ağaçlarında olduğu gibi bir sürü koyu lekeli kabuklar vardı üzerinde. Gördüğü her şey bir orman büyüklüğünü almıştı, ama bambaşka bir ormandı bu, kimsenin o zamana kadar görmediği yepyeni bir orman.

Burnunun ucundan birkaç karınca geçiyordu, bakmak için başını çevirdi, yavaş yavaş yürüyorlardı. Birer inek büyüklüğündeydiler, ya da yüksek bir yerden ineklerin gidişlerini seyrediyordu. Az sonra görüş ufkundan çıktılar.

Ulan bunlar amma da ibne şeyler, diye düşündü dalgın dalgın. Başını koluna dayadı, orman kararda gözlerinin önünde, tersine çevrildi bayılırken.

Uyanmıştı, belki on dakika sonra bilincini toparladı. Olduğu yerde kımıldamadan yatıyor, uyanıklıkla uyku arasında gidip geliyordu. Duyularından her

biri ötekinden ayrılmış gibiydi; gözleri kendi başına boş boş toprağa bakıyor, ya da gözlerini kapatmış soluk alıyordu; yalnız kulakları tetikteydi, ya da başı yerde yuvarlanıyordu, belki burnu da toprağın hafif kokusu, ot köklerinin keskin baharat kokusu, ya da küfün kuru ve çürük kokusu üzerinde sürtüyordu.

Ama bir şeyler oluyordu. Başını kaldırdı, dinledi, on metre ileride birtakım insanların alçak sesle konuştuklarını işitti. Uzun otların arasından baktı, ama iyice göremedi. Belki de takımdan biriydi, bir şeyler söylemek için boğazını zorladı, ama boğulur gibi oldu.

Tarladakiler Japon'du. Daha doğrusu, birtakım insanların garip bir şekilde, boğazdan, ince ince, daha çok soluk almadan konuştuklarını işitiyordu. Japonlar beni yakalarsa... Boğucu bir korku duydu. Japonların yaptıkları işkenceler üzerine işittiği bütün hikâyeler bölük pörçük aklına geldi. Namussuzlar, taşaklarımı buracaklar. Coluğunun yavaş yavaş sıkıştığını, burnunun içindeki kılları oynatarak dışarı çıktığını hissetti. Çevresinde dolaştıklarını duyuyordu. Sözleri birden kulağını parçaladı:

— Doko?

— Tabun koko.

Otları çiğniyorlar, boyuna gidip gidip geliyorlardı. Yaklaştıklarını duydu. Birdenbire saçma sapan uydurmaya başladı:

— Doko koko kola, doko koko kola.

Burnunu toprağa sürte sürte başını yere gömdü. Yüzünün her kası ses çıkarmayacak şekilde gerilmişti. Silâhımı alayım. Ama otların arasına girerken bir ya da iki metre geride bırakmıştı. Silâhını almak için kıpırdayacak olursa işitebilirlerdi.

Karar vermeye çalıştı, güçsüzlüğü karşısında ağlayacak gibi oldu. Dayanılacak şey değildi, yüzünü toprağa gömdü, soluğunu tutmaya çalıştı. Japonlar gülüyorlardı.

Mağarada yerlerinden oynattıkları cesetleri hatırladı Wilson, esir alınmış gibi içinden kendini savunmaya başladı. Küçük bir hatıra arıyordum, o kadar, siz de anlarsınız bunu, bir ziyanı yok ki bunun. Aynı şeyi siz de benim arkadaşlarıma yaparsınız. Ne çıkar yani. İnsan öldü mü, öldü demektir, ona bir ziyanı dokunmaz ki. Hemen beş metre ötede hışırdıyorlardı. Bir an silâhına doğru fırlamayı düşündü, ama hangi yönden sürünerek geldiğini unutmuştu. Otlar kalkmış, hiç bir iz kalmamıştı. Hay Allah belâsını versin. Vücudunu gerdi, burnunu toprağa bastırdı. Yarası yeniden kanamaya başlamıştı, göz kapaklarının altında, mavi, kırmızı, altın rengi birtakım özekteş dairelerin uçuştuğunu görüyordu. Ah bir kurtulsam buradan.

Japonlar oturmuşlar, aralarında konuşuyorlardı. Bir ara, içlerinden biri otların üstüne sırtüstü yattı, hışırtısı Wilson'un kulaklarına kadar geldi. Yutkunmaya çalıştı, ama boğazına bir şey tıkandı; öğürmekten korkuyor, ağzı açık yatıyor dudağından salyaları akıyordu. Kendi kokusunu, korkusunun acı rüzgârını ve kanının ekşimiş süte benzeyen yavan kokusunu duyuyordu. Kafası bir an geriye, çocuğu May'nin doğduğu odaya gitti. Çocuğunun süt, pudra ve sidikle karışık bebek kokusunu, ve sonradan bu kokunun kendisininkiyle karışımını duydu. Japonların kokusunu almalarından korktu.

— Yuki masu, dedi içlerinden biri.

Ayağa kalktıklarını yeniden gülüştüklerini, sonra uzaklaştıklarını işitti. Kulakları çınlıyordu,

beyninin damarları atmaya başlamıştı. Yumruklarını sıktı, hüngür hüngür ağlamamak için yüzünü toprağa bastırdı. Bütün vücudunda gittikçe artan, şimdiye kadar hiç bilmediği bir güçsüzlük, bir bitkinlik duyuyordu. Ağzı bile titriyordu. Allah belâsını versin. Bayılacak gibi oluyordu, kalkmaya çalıştı, ama kalkamadı.

Wilson yarım saat uyanmadı. Yavaş yavaş, sallana sallana, kararsızca bilincine yeniden yaklaşarak kendine geldi, kafası oldukça bulanıktı. Bir süre kıpırdamadan yattı, elini karnının altına koymuş, kanın akmasını durdurmaya çalışıyordu. Ulan nerede bu bizimkiler? diye düşündü. Büsbütün yalnız kaldığını ilk olarak hatırladı. İnsanı böyle bırakıp giderler mi be? Japonların birkaç metre ötede konuştuklarını hatırladı, ama artık sesleri gelmiyordu. Korkusunun kalıntısı yeniden başladı. Birkaç dakika hareketsiz yattı, Japonların gittiğine inanamıyordu hâlâ.

Takım gitmiş miydi acaba? Kızıyordu onu bırakıp gittiler diye. Ulan o deyyuslara ben elimden gelen yardımı yaptım da şimdi bak beni nasıl bırakıp gittiler. Dünya böyle işte. Onlardan birinin başına gelseydi acaba o böyle mi yapardı. İçini çekti, başını salladı. Bu haksızlık, uzak, biraz da soyut geldi ona.

Wilson otların içine doğru esnedi. Berbat bir koku çıktı ağzından, başını çevirdi, sürünerek uzaklaştı yarım metre kadar. İçindeki acılık, birdenbire keskinleşti. Ağzına sıçtığımın deyyusları için neler yaptım da onlar bunu takdir edemediler. Hani içki bulduğum zaman, pezevenk Red aldatıyorum sandıydı. İçini çekti. Ulan arkadaşına güvenmemek olur mu? Böyle bok yenir mi? Ben aldatacakmışım herifi. Başını salladı. Ya sonra o siktirici fundalığa ateş

ettiğim gece Croft'un üstüme gelmesi. Ulan eşşoğlu eşşek safi fiyaka. Şaşkınlığıma gelmeseydi ben onu paramparça ederdim. Biraz bokunu çıkardım diye insan böyle yapar mı arkadaşına. Artık aklına geldikçe geliyordu. Her defasında da insanların kendisini anlamamalarından haklı bir memnunluk duyuyordu. Goldstein'a içki ikram ettim, hiç olmazsa etmek istedim, ne bok yese beğenirsin, kabul etmedi bile, ya Gallagher'in, bana on para etmez, kendini beğenmiş herif, demesine ne dersin? Bunu bana yapmamalıydı. Karısı öldüğü zaman ben ona nasıl muamele ettim, ama hiç biri yaptıklarımı takdir etmedi, tüydüler gittiler, kendi götlerini kurtarmaya baktılar. Hepsinin ağzına sıçayım. Çok halsizdi. Croft benim hasta olduğumu anlayacak, yola çıkartmayacaktı. Karnının içi böyle bombok olunca ben ne yapabilirim. Yeniden içini çekti, otları bulanık görüyordu. Siz kirişi kırın, beni burada yalnız bırakın, öldüm mü kaldım mı hiç düşünmeyin. Geldikleri yolu bu haliyle geriye dönüp dönemeyeceğini düşündü. Toprağı kazıyarak, ağrı geldiği zaman durarak yarım metre kadar süründü. Aklı hep, fena halde yaralandığı, her yerden kilometrelerce ve kilometrelerce uzaklarda, dağ başlarında yapayalnız bırakıldığı fikrinin çevresinde dönüp dolaşıyordu. Ama fikri iyice yakalayamıyor, sürünmenin verdiği uyuşukluğa yeniden kendini bırakıyordu. Birinin inlediğini işitti, bir daha dinledi, sesleri kendisinin çıkardığını anlayınca şaşırıp kaldı. Hay dinini siktiğimin.

Güneş sırtını yakıyor, tatlı bir sıcaklık vücudunu yıkıyordu. Yavaş yavaş toprağa gömüldüğünü, sıcaklığının toprağa yayıldığını, toprağın ona destek olduğunu hissedebiliyordu. Bütün otlar, kökler, yer, güneş kokuyor, sürülmüş toprakların, terli atların,

sokağın kıyısında ta üzerine oturduğu ve pamuklu entarisi altında göğüsleri zıp zıp zıplayan zenci kızlarının geçişini seyrettiği akşam üstlerinin hayalleri kafasının içinde fırıldak gibi dönüyordu. O gece buluşacağı kızın adını hatırlamaya çalıştı, kıkır kıkır gülmeye başladı. On altı yaşında olduğumu nereden bilecek? Yara midesinde sıcak ve hafif bulantı yaptı, kasıklarında bir ihtirasın kımıldanmasını andırıyordu aşağı yukarı; ne doğduğu evin sokağına, ne de yattığı otların bulunduğu vadiye demir atarak, her ikisi arasında dalgalanıp durdu. Kafasından sisli şehvet hayalleri geçti. Bulutlar içinde dalgalanan uzun otlar ona bir orman gibi geldi, ormanda mı yoksa başka bir yerde mi yatıyordu, hatırlıyamadı, burnu oradaki kokuyu büyülttü ve ormanın belleğinde kalan bol ve ağır kokusuyla karıştırdı. Ah dinine yandığımın, bir kadını koklayabilse bir daha.

Kan parmaklarından daha hızlı akıyor, sevişme hengamesi sırasında kaybedilen sıvıları düşünerek terliyor, bir kadın karnının, kalçasının, ağzının tadını tastamam duyuyordu. Güneş çok parlaktı, çok rahatlatıcıydı. İşte her zaman düzüşmezse bir erkeğin ağzına sıçılır böyle. Yemin ederim benim içim bu yüzden bombok oldu, irin topladı. Bu düşünce üzerine rüyası dağıldı. Ameliyat istemem, beni öldürürler. Geriye döndüğümde söylerim onlara, onların külüstür ameliyatını olur muyum ben, onlara derim ki içimdeki irinin hepsi akıp gitti, karnımda bir şey kalmadı artık. Hafif hafif gülmeye başladı. Ulan şu yara kapansın, karnıma iki ilik açtıracağım, birbirinin üstüne. Vay anasını, Alice görünce ne der acaba?

Güneş bir bulutun ardına girdi, üşüdü ve titredi. Bir iki dakika duyuları yine açıldı, korkuyordu,

mahvolmuştu. Burada bırakamazlar beni, beni götürsünler buradan. Rüzgâr otları hışırdatıyor, o bu sesi acı acı dinliyor, düşünmek istemediği bir fikre yakın bir yerde dolaşıyordu. Dayanmalı. Kendisini kaldırdı, bir an otların içinde ayakta durmayı başardı, Anaka Dağının tepelerini ve uçurumlarını gördü. Sonra soğuk soğuk terler dökerek yürümeye çalıştı. Ulan ben erkeğim, dedi içinden, pabuç bırakır mıyım öyle, benim kimse ağzıma sıçamadı, şimdi mi sıçacak. Ödlek erkek bir boka yaramaz.

Ama bacakları soğuktu, durmadan titriyordu. Güneş buluttan çıkmıştı ama ısıtmıyordu onu. Hırıltılı sesini yeniden işitti, sonra bir daha işitti; birden ağrı gelince kıvrıldı. Bu gürültüyü yapan benim. Ağrı yine geldi, barsaklarına bir balyoz indirdi:

— Ağzına sıçayım, diye bağırdı birdenbire.

Çok öfkelendi ağrıya. Ağzına götürdüğü parmak uçlarından kanların aktığını gördü. Başkasının kanı gibi geldi ona, ne kadar sıcak olduğuna şaştı:

— Korkma, dayan, diye mırıldandı, yeniden kendini kaybederken.

İşler ters gitmişti. Geçidin giriş yeri kapatılmıştı, ve belki şu anda Japonlar karargâhlarına haber salmış bulunuyorlardı. Keşif hareketinin hiç bir gizli yanı kalmamıştı artık. Wilson'un kaybolduğunu öğrenen Croft kıyametleri koparmıştı. Bir kayanın üstüne oturmuş, gözlerini dikmiş, avucunu birkaç kere yumruklamıştı. Öfkeden ince ağzı bembeyazdı:

— Ah koca saloz ah, diye mırıldanmıştı.

İlk tepkisi Wilson'u orada bırakmak oldu. Ama gidip Wilson'u almak gerekti; askerlik kuralları bunu emrediyordu, başka türlü bir karar verilmesine

imkân yoktu. Wilson'un başına neler gelebileceğini düşünürken onu aramaya hangi erlerle gideceğini de hesaplıyordu.

Hearn ile konuştu:

— Yanıma birkaç kişi alayım, Teğmenim. Fazla insana lüzum yok, ne kadar çok olursa vurulma ihtimali o kadar artar.

Hearn başıyla onayladı. İri vücudu sarktı, soğuk gözlerinin bakışı donuklaştı, düşünceli bir hal aldı. Kendisi gitmeliydi, çünkü inisiyatifi Croft'a bırakmak yanlış olurdu, ancak daha tecrübeli olduğu için Croft daha iyi bir sonuç alabilirdi. Bundan başka, öteki tepkiler, kendi bakımından güvenemediği birtakım şeyler de vardı. Wilson'un kaybolduğunu işitince o da öfkelenmiş, ilk tepkisi onu orada bırakıp gitmek olmuştu.

İçinde bir sürü özlemler de vardı o sırada; bunlar birbirleriyle çatışan, kararsız, şimdiye kadar hiç duymadığı şeylerdi. Durmalı ve düşünmeliydi bunları:

— Peki, istediklerini al.

Bir sigara yaktı, tozluklarına gözünü dikti, Croft'u unuttu.

Çevresindeki erler birdenbire pusuya düşmenin ve Wilson'u kaybetmenin verdiği sinirlilikle, biraz da isterik bir hava içinde, dolaşıp duruyorlardı. Birbirlerine çatıyorlardı.

Brown ile Red tartışıyorlardı aralarında:

— Ulan itoğlu itler, tarlada yoktunuz, o ağzına sıçtığımın kayasının arkasında yan gelmiş yatıyordunuz. İnsan kafasını biraz çıkarıp vurulan oldu mu diye bakmaz mı be? diyor, küfürü basıyordu Red.

— Sen ne diyorsun be, Red? Biz sizi korumasaydık hepiniz mortoyu çekmiştiniz.

— Hadi be korkak pezevenkler, kayanın arkasından burnunuzu bile çıkartmadınız.

— Siktir ulan.

Red alnına tokat attı:

— Ulaaan, kaybola ola Wilson mu kayboldu?

Gallagher ileri geri gidip geliyor, elini alnına vuruyordu:

— Nasıl oldu da kaybettim şu Wilson'u? diye sordu. Nerede kaldı acaba?

Stanley bağırdı:

— Otur be, Gallagher.

— Bırak ulan sen de.

— Kapayın çenenizi, diye bağırdı Croft. Karılar gibi nedir o öyle?

Ayağa kalktı, erlere baktı:

— Yanıma birkaç kişi alıp Wilson'u aramaya gideceğim. Gelmek isteyen var mı?

Red başını eğdi. Gallagher de başını eğerek katılacağını anlattı. Ötekiler bir iki saniyecik sustular.

— Hadi be. Ben de gideyim, dedi Ridges.

— Bir kişi daha lâzım.

Brown:

— Ben, dedi.

— Çavuş almıyorum. Teğmene lâzım olur.

Çevresine baktı teker teker. Kendimi ne diye tehlikeye atayım, dedi içinden Goldstein. Bana bir şey olursa Natalie ne yapar? Ama kimse ağzını açmayınca bir suçluluk duydu içinde:

— Ben de geliyorum, dedi birdenbire.

— Peki. Çantalarımızı burada bırakalım, daha hızlı yürürüz.

Silâhlarını aldılar, dere içinden çıktılar, pusuya düştükleri düzlüğe doğru yürümeye başladılar. Ses çıkarmadan birerle kol halinde yürüyorlardı, arala-

rında onar metre mesafe vardı. Güneş batıya yaklaşıyor, gözlerini kamaştırıyordu. Tedirgin bir hal vardı üzerlerinde.

Çekilirken izledikleri yolun tersini yürüdüler. Hızlı hızlı gidiyorlar, hiç saklanmaya çalışmıyorlar, yalnız sırtlardan geçerken eğiliyorlardı. Arazide yer yer fundalıklar ve ağaçlıklar vardı, ama bunlara şöylece bir bakıp geçiyorlardı. Croft, Wilson'un pusuya düştükleri sırada yaralandığından, tarladan uzaklaşmadığından emindi.

Yarım saat geçmeden kayalığa vardılar, yere yatarak gizlice kayalığın arkasına yanaştılar. Çevrede kimse görünmüyor, ses seda işitilmiyordu. Croft karnının üstünde sürünerek kayalığın üzerine tırmandı, başını hafifçe çıkardı, düzlüğe göz gezdirdi. Hiç bir şey göremiyordu, düzlüğün ötesindeki ağaçlıkta ise hiç bir hareket yoktu:

— Ulan hey, eşşoğlu eşşek, ağzına sıçtığımın sıçırtkanı.

Bir ses işitince kaskatı kesildiler. On ya da yirmi metre ileride biri inliyordu:

— Of, of, Allah kahretsin, of.

Croft çayıra baktı.

— Of, of, vay ağzına sıçtığımın... of.

Ses bir sürü küfürlerin arasında kayboldu.

Croft kayalığın tepesinden arkaya kaydı, ötekilere katıldı. Erler Croft'u sinirli sinirli beklemişler, silâhlarını omuzlarından çıkarıp hazırlanmışlardı.

— Wilson galiba. Hadi yürüyün, dedi Croft.

Sola doğru ilerledi, kayalığın düz ve geniş olan yerinde tepeye tırmandı, oradan çayırın içine atladı. Birkaç saniye sonra Wilson'u buldu, hafifçe çevirdi:

— Vurulmuş. Tamam.

Croft tatlı bir acımayla ufak bir tiksinti arasında dik dik baktı Wilson'a. İnsan yaralanırsa kendi hatası yüzünden yaralanır diye düşündü.

Ötekiler de otların içinde, çevresinde diz çökmüşler, başlarını çıkartmamaya çalışıyorlardı.

— Nasıl geri götüreceğiz? diye fısıldadı Goldstein.

— Sen karışma, ben yapacağımı bilirim, diye mırıldandı Croft soğuk soğuk.

O sırada daha başka bir şeyle ilgileniyordu. Wilson yüksek sesle hırıldamaktaydı. Japonlar hâlâ ağaçlıktaysalar duyabilirlerdi sesini. Wilson'u neden gelip götürmedikleri anlaşılır gibi değildi, bunun tek cevabı onların da geri çekilmiş olmalarıydı. Japonların giriştikleri ateş ancak bir manga askerin yapabileceği kadar gelişi güzeldi ve çapı da o kadar küçüktü. Herhangi bir devriye görüldüğünde geriye çekilmek emrini almış bir ileri karakoldan başka bir şey olamazdı.

O halde geçidin ağzı artık korunmuyordu. Acaba Wilson'u orada bırakıp, ötekilerle birlikte keşfe gitsem daha mı iyi olur, diye düşündü. Anlamsız göründü bu ona; geçidin daha içerilerinde elbette ki daha çok Japon vardı, ve hiç bir surette geçemezlerdi. Tek ihtimal dağı aşmaktı. Yeniden başını kaldırıp baktı, dağın görünüşü şimdiden hafif bir ürperti yarattı içinde.

Wilson'u düşünmeliydi. Buna kızdı. Sonra daha başka şeylerle karşılaşacaktı. Pusuya düştükleri sırada birkaç saniye felç gibi olmuştu. Korku değildi bu, hareket edememişti sadece. Bunu hatırlayınca durdu, biraz canı sıkıldı, sanki bir fırsat kaçırmıştı. Ne için? Kararsızdı, ama şimdi duyduğu heyecana benziyordu yine, çünkü geçidin keşfini yapmak iste-

miyordu. Ateş etmeden önce bir boşluk olmuştu içinde, o sırada... Bir şey istemişti. Sıçtım ağzına, dedi içinden acı acı, ne demek istediğini kendisi de pek bilmiyordu.

İşte Wilson. Onu kıyıya götürmek için altı er gerek. Küfretmek geldi Croft'un içinden:

— Hadi bakalım. Kayalığa kadar otların içinde sürükleyelim, sonra taşırız.

Wilson'u gömleğinden yakaladı, toprağın üstünde sürüklemeye başladı. Red ile Gallagher de yardım ediyordu. Bir dakika geçmeden kayalığa vardılar, Wilson'u üzerinden aşırdılar. Kayalığın ardında oturdular, Croft ilk yardım sedyesi yapmaya başladı. Gömleğini çıkardı, önünü iliklediı, kendi tüfeğini bir kolundan, Wilson'unkini ötekinden geçirdi. Namlular gömleğin ucundan çıktı, dipçikler de yenlerden. Wilson'un bileklerini palaskasıyla bağladı, vücudunu çantasındaki battaniyeye sardı.

Sedye bittiği zaman bir metre kadar, yani gömleğinin uzunluğu kadar bir şey oldu. Sedyeyi Wilson'un altına koydular, bağlı kollarını Ridges'in boynundan geçirdiler, Ridges arkadaki dipçikleri yakaladı. Red ile Goldstein, Wilson'un kalçasına gelen namluları tutuyorlardı, Gallagher ise önde, Wilson'un topuğuna yapışmıştı. Croft muhafızlık ediyordu.

— Hadi gidelim, diye nırıldandı Gallagher. Bu bok yer tekin değil.

Dik uçurumlara bakarak sinirli sinirli dinlediler çevredeki sessizliği.

Wilson'a baktılar, kanının nabız atışı ile birlikte yavaş yavaş sızdığını gördüler. Wilson'un rengi uçmuş, hemen hemen bembeyaz olmuştu. Bambaşka biriydi. Wilson demeye bin şahit isterdi. Bilincini kaybetmiş bir yaralıydı sadece.

Red bir an belirsiz bir keder duydu içinde. Wilson'u severdi. Canına okunmuştu zavallının, neyse ki fazla bir şey duymuyordu. Red de çok yorgundu, artık buradan gitmek istiyordu:

— Bir kompres koysak yarasına.

— Evet.

Wilson'u yeniden yere koydular. Red ilk yardım paketini açtı, sargı bezinin bulunduğu mukavva kutuyu çekip çıkardı, kaskatı parmaklarıyla içindeki kâğıdı açtı, antiseptik yüzünü Wilson'un yarasına koydu, hafifçe sardı:

— Yara hapı vereyim mi?

Croft:

— Karın yarasına olmaz, dedi.

Ridges kabaca sordu:

— Yaşar mı dersin?

Croft omuz silkti:

— Öküz gibi heriftir, yaşar, merak etme.

Red mırıldandı:

— Bizim Wilson'u kimse öldüremez.

Gallagher uzaklara baktı:

— Hadi bakalım, gidelim artık.

Yürümeye başladılar. Takımın bulunduğu dere içine doğru yürüyorlar, tepelerden yavaş yavaş ve dikkatle ilerliyorlardı. Zordu, sık sık mola veriyorlar, muhafızı değiştiriyorlardı.

Wilson yavaş yavaş kendine geliyor, arada sırada tutarsızca durmadan mırıldanıyordu. Bir ara uyanır gibi oldu, ama hiç birini tanımadı. Birkaç kere:

— Doko koko kola, diye mırıldandı, hafifçe gülümseyerek.

Durdular, ağzından akan kanı sildiler, sonra yeniden yürüyüşe devam ettiler. Takımın bulunduğu

yere ancak bir saatte varabildiler. Yolculuk bittiğinde çok yorulmuştular. Wilson'u yere indirdiler, sedyeden kaydırdılar, yere bıraktılar. Öteki erler çevresine toplandı, sinirli sinirli, sorular soruyorlardı. Wilson'un bulunmasından çok memnundular, ama konuşamayacak kadar da yorgundular. Croft küfretmeye başladı:

— Ulan nedir öyle elleriniz götünüzde dolaşıp duruyorsunuz.

Korku ile baktılar Croft'a.

— Minetta, Polack, Wyman... Roth, hemen şu ağaçlığa koşun, bir buçuk metre boyunda iki sırık kesin, kalınlığı beş santimden az olmasın, yarım metrelik iki tane travers de getirin.

— Ne için? diye sordu Minetta.

— Ne için olacak be? Sedye yapmak için. Hadi koşun bakalım.

Mırıldana mırıldana iki küçük balta aldılar, dere içinden çıkarak ağaçlığa gittiler. Bir iki dakika sonra ağaçlara satırların vurulduğunu duyuyordu takım.

Croft ağzını çarpıtarak tükürdü:

— Bu herifler insanı deli eder.

Sinirli birtakım gülüşmeler işitildi. Hiç bir şeyin farkında olmayan Wilson o sırada dere yatağının ortasında, hiç kıpırdamadan yatıyordu. Ellerinde olmayarak gözlerini ayıramıyorlardı ondan.

Hearn, Croft'un yanına geldi. Bir iki dakika aralarında konuştular, sonra Brown, Stanley ve Martinez'i yanlarına çağırdılar. Saat dörttü, güneş hâlâ sıcaktı. Güneşin vücudunu yakmasını istemeyen Croft, tüfekleri gömleğinin kollarından çıkarttı, birkaç kere silkeledi, sonra giydi. Üzerindeki kan lekelerini görünce yüzünü buruşturdu, sonra konuşmaya başladı:

— Teğmenimiz bütün çavuşların şimdi bir meseleyi konuşmalarını istiyor.

Kendisinden gelmeyen bir fikri onlara söylüyordu sanki:

— Bir kısım erleri Wilson ile birlikte geri göndereceğiz. Şimdi bize kimler lâzım değil, onu düşünelim.

Brown sordu:

— Kaç kişi göndereceksiniz, Teğmenim?

Hearn bu sorunu hiç düşünmemişti. Kaç kişi olmalı? Omuzunu silkti, talimnamede kaç kişi yazılı olduğunu hatırlamaya çalıştı:

— Altı kişi yeter gibi geliyor bana, dedi.

Croft başını salladı, anî bir karar verdi:

— Altı kişiyi feda edemeyiz, Teğmenim, dört yapalım.

Brown ıslık çaldı:

— Dört kişinin canı çıkar.

— Evet, dört er, fena değil, dedi Martinez yarı alayla.

Kendisinin sedye taşıyıcısı olarak seçilmeyeceğini biliyordu, bu yüzden o kadar sert söylemişti. Pusudan sonra bozulan sinirleri hâlâ yatışmamıştı. Brown'un ne yapıp yapıp Wilson'la birlikte geri döneceğini, kendisinin ise takımın başında gideceğini biliyordu.

Hearn söze karıştı:

— Hakkın var, Çavuş, sedye ile birlikte ancak dört kişi gönderebiliriz.

Rahat ve güçlü bir sesi vardı, onlara uzun bir süredir komuta ediyordu sanki:

— Bakarsınız başka biri de yaralanır, ona da sedyeci lâzım olur.

Bunu söylememeliydi. Hepsi suratını astı, ağızlarını sımsıkı kapattı:

— Merak etmeyin, dedi hemen Brown. Bu savaşta talihimiz var bizim.

— Hennessey ile Toglio'nun dışında... Bu piyango neden vurdu Wilson'a?

Martinez parmak uçlarını ovaladı, yere bakarak. Boynunda gezen bir böceğe tokat indirdi:

— Eceli gelmiş.

— Belki sağ salim götürebiliriz, dedi Brown. Sedyecilerle birlikte bir de çavuş göndereceksiniz elbette, öyle değil mi, Teğmenim.

Hearn usulü bilmiyordu, ama kabul etmemesi için bir neden yoktu:

— Çavuşlardan birini gönderebiliriz sanıyorum.

Brown gitmek istiyordu. Bu isteğini ötekilerden gizlemişti, kayalığın arkasında canı çıkmıştı:

— Sıra Martinez'de galiba dedi kurnazca, çünkü Croft'un Martinez'i bırakmayacağını biliyordu.

Bununla birlikte Brown'un kalbinde başka bakımdan herhangi bir kötülük yoktu.

Croft kısaca:

— Japon Avcısı bana lâzım, dedi. Bence sen gitmelisin Brown.

Hearn başıyla onayladı:

— Nasıl istersen.

Brown alabros kumral saçını sıvazladı, çenesindeki tropik çıbanlarından birini kaşıdı, bir suçluluk hissediyordu içinde:

— Kimi alacağım?

Croft düşündü:

— Ridges ile Goldstein'i alsın, Teğmenim, ne dersiniz?

— Erleri sen benden daha iyi tanıyorsun.

— Bu söylediklerim pek işe yarayan takımdan değil, ama güçlü kuvvetli insanlar, bunları iyice dürtersen senin başına belâ olmazlar. Wilson'u buraya çok iyi taşıdılar.

Croft erlere baktı. Stanley ile Red ve Gallagher'in gemideyken neredeyse kavga edeceklerini hatırladı, Stanley aşağıdan almıştı, onun için pek işe yaramazdı artık. Ama yine de akıllı çocuk, diye düşündü Croft. Belki Brown'dan da akıllıydı.

— Başka?

— Yanına iki tane hıyar aldığına göre bir de akıllı gerek. Stanley için ne dersin?

— Tamam.

Stanley ne istediğini pek bilmiyordu. Yeniden kumsala döneceği, keşif hareketinden kurtulacağı için memnundu, ama yine de kendisine kazık atıldığı kanısındaydı. Takımda kalsaydı Croft'la ve Teğmenle sıkı fıkı olmak fırsatını bulacaktı. Öte yandan çarpışmalara, hele bu çeşit pusulara düşmek hiç istemiyordu, ama yine de... Brown'un hatası, dedi kendi kendine.

— Gitmemi istiyorsan, giderim Sam, ama içimden öyle geliyor ki takımda kalsam daha iyi olacak.

— Hadi bakalım sen Brown'la gideceksin.

Başka türlü cevap alsaydı Stanley'in canı sıkılacaktı. Bir gümüş paranın havaya fırlatılırken tersine düşmesini istemek gibi bir şey. Hiç ağzını açmadı.

Hearn koltuklarını kaşıdı. Amma da karışık iş! Ağzında ot çiğnedi biraz, yavaşça yere tükürdü. Wilson'u geri getirdikleri zaman... Evet, geri getirdikleri zaman canı sıkılmıştı. İlk tepkisi, en namuslu ve açık tepkisi, bu olmuştu. Wilson'u bulmamış olsalar-

dı keşif hareketi daha basit olarak devam edecekti, şimdi ise bölünmüşlerdi. Bir takımın başında olan kimsenin böyle düşünmesi rezaletti. Birtakım şeylere hazır olması gerekirdi; bu keşif hareketi onun için gereğinden fazla önemliydi. Oysa her şey bombok olmuştu, erlerin şimdi ne yapacaklarını bilmiyordu. Durumu kendi başına ele almalı, düşünmeliydi.

— Direk kesenler nerede kaldılar be, diye sordu Croft sinirli sinirli.

Bir ara üzülmüş, biraz da korkmuştu. Görüşmeleri bittikten sonra, sıkıntılı sıkıntılı şurada burada dolaşıyordu. Bir metre ötede Wilson inim inim inliyor, battaniyesinin altında tir tir titriyordu. Yüzü bembeyazdı, kıpkırmızı ağzı koyu pembe bir renk almış, kenarları kısılmıştı. Croft yere tükürdü. Wilson eski arkadaşlarındandı. Yeni gelenlerden birini kaybetmiş olsalardı bu kadar üzülmeyecek, bu kadar sinirlenmeyecekti. Eskilerden kaç kişi kalmıştı: Brown'un sinirleri bozuktu; Martinez vardı; Red hastaydı; Gallagher ise pek işe yaramıyordu artık. Lastik sandallar pusuya düşürüldüğü zaman eskilerden çoğunu kaybetmişlerdi; geri kalanlar ise Motome'de bulundukları aylar içinde ya yaralanmış ya ölmüştü. Şimdi de sıra Wilson'a gelmişti. Croft yakında kendisine de sıra gelip gelmeyeceğini düşündü. Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları geceyi hiç unutmamıştı: Siperde nasıl da titreye titreye beklemişti. Sinir bakımından olgunlaşmış değildi daha, heyecanlıydı biraz. Japon esirini nasıl öldürdüğünü boğazında ağır ve hırslı bir öfkeyle hatırladı. Bir Japon elime geçirirsem görür o. Keşif hareketinin suya düştüğü aklına geldi, kızdı; öfkesinin içine aldı her şeyi. Anaka Dağına baktı, bir düşmanın gücünü ölçüyormuş gibiydi. Dağa da kızıyordu o sıra-

da, kişisel bir düşman sayıyordu onu.

Yüz metre kadar ileride sedye için sırık kesenler geliyorlardı. Kestikleri sırıkları omuzlarına almışlardı. Tembel pezevenkler. Bağırmamak için kendini zor tuttu.

Brown onların gelişini suratını ekşiterek seyrediyordu. Yarım saate kadar sedyecileri ile birlikte yola çıkacaktı. Başlangıçta bir iki kilometre yürüyebilecekler, sonra geceyi geçirmek için konaklayacaklardı; koskoca bir arazide yanlarında yalnızca yaralı bir insan bulunacaktı. Ya Japonlar bir devriye gönderecek olurlarsa? Brown'un içine kurt düştü. Ama çaresi yoktu. Hepsine karşı bir komplo kurulmuştu sanki. İhanete uğramışlardı. Evet. Bu ihaneti onlara kimin yaptığını söyleyemezdi, ama içindeki kurdu besleyen fikirden az çok memnundu.

Sedye için sırık kestikleri sırada ağaçların içinde bir kuş bulmuştu Roth. Minicik bir şeydi, serçeden de ufak. Tüyleri koyu griydi, yumuşacıktı, kanadı sakatlanmıştı. Yavaş yavaş ve öterek sekiyordu ortalıkta, sanki yorulmuş gibi.

— Aaa, şuna bak, dedi Roth.

Minetta sordu:

— Neye bakayım?

— Şu kuşa.

Roth baltasını yere bıraktı; çekine çekine, dilini şapırdata şapırdata kuşa yaklaştı. Kuş ufak bir ıslık öttürdü, utangaç bir kız gibi başını bir tarafa eğdi.

— Aaaa, şuna bakın, sakatlanmış, dedi Roth.

Elini uzattı. Kuş kıpırdamayınca hemen yakaladı. Yumuşak bir sesle:

— Ah zavallıcık, ne oldu sana bakayım? dedi.

Sanki bir çocukla, ya da köpekle konuşuyormuş gibi peltekleştirmişti dilini. Kuş avucunda çırpındı, kaçmaya çalıştı, sonra teslim oldu. Minik gözleri korka korka bakıyordu Roth'un parmaklarına.

— Hey, biz de görelim, dedi Polack.

Roth yalvardı:

— Bırakın. Ödü kopuyor zavallının.

Kuşunu başkalarından saklamak için arkasını döndü, yüzüne beş altı santim yaklaştırdı, öpücük sesleri çıkartıyordu:

— Ne oldu sana, söyle bakayım yavrum?

Minetta mırıldandı:

— Bırak şunu Allahını seversen. Hadi gidelim.

Sırıkları temizlemişlerdi. Minetta ile Polack birer sırık aldılar. Wyman da iki travers ile baltaları aldı, öteki erlerin bulundukları yere doğru yürüdüler. Roth, elinde kuş, arkadan geliyordu.

Croft parladı:

— Ulan niye bu kadar geç kaldınız?

Wyman utanarak:

— Elimizden geldiği kadar acele etmeye çalıştık, Çavuşum, dedi.

Croft homurdandı:

— Hadi bakalım sedyeyi yapacağız.

Wilson'un battaniyesini aldı, çadır bezinin üzerine iyice yaydı, sonra iki yana sırıkları koydu, Sırıklar birbirlerine paraleldi ve aralarında bir metre yirmi santim kadar açıklık vardı. Battaniye ile çadır bezini her iki sırığın üzerine kıvırdı, sırıkları olabildiği kadar sıkarak döndürmeye, bir tomar haline getirmeye başladı. Traverslerin iki ucu da çentikliydi, sırıkların arası yarım metre olunca traversleri çentiklerinden yerleştirdi. Traverslerin uçları on beş santim dışarda kaldı. Sonra palaskasını çıkarttı,

Wilson'unkini de aldı, traverslerin arasını düğümleyerek sağlamlaştırdı. İşini bitirdikten sonra sedyeyi havaya kaldırdı, sonra yere bıraktı. Sağlamdı, ama içi yine de rahat değildi:

— Pantolon kemerlerinizi verin, dedi.

Birkaç dakika kadar daha uğraştı. İşi bittiği zaman sedye, iki sırık, iki travers, kanaviçe yerine kullanılan battaniye ile çadır bezinden oluşan dik bir dörtkendi. Yanlara açılmasını önlemek üzere de altlarına çapraz olarak kemerler konulmuştu.

— Taşır sanırım, diye mırıldandı.

Kaşlarını çattı, başını kaldırıp baktı. Takım Roth'un çevresinde toplanmıştı.

Roth iyice vermişti kendini kuşa. Kuş ufacık gagasını açıp Roth'un parmağını ısırmaya çalışıyor, yüreği küt küt atıyordu. Pençeleri güçsüzdü. Kendini tutmaktan bütün vücudu ürperiyor, tirtir titriyordu, ama Roth'un parmaklarına herhangi bir ağırlık vermiyordu. Vücudu sıcaktı, pudrayı andıran hafif mis gibi bir koku çıkıyordu üzerinden. Dayanamadı, kuşu burnuna yaklaştırdı ve kokladı, dudaklarını yumuşak tüylerine değdirdi. Gözleri parlak ve tedirgindi. Roth kuşa âşık olmuştu birdenbire. Çok sevimliydi. Aylardan beri biriktirdiği sevgisini kuşa boşaltıyordu sanki. Okşuyor, kokluyor sakat kanadına bakıyor, kuşa karşı içinde büyük bir acıma duyuyordu. Çocuğunun göğsündeki kıllarla oynadığı zaman duyduğu tadın aynını duyuyordu. Bundan başka çevresine toplanan erlerin ilgisinden de memnundu, pek farkına varmadan. Üzerine ilk defa ilgi çekmişti.

Croft'u kızdırmak için bundan daha iyi bir zaman seçemezdi.

Sedyeyi yaparken ter içinde kalmıştı Croft. Bit-

tikten sonra keşif hareketinin bin bir türlü derdi başlayacaktı yine. Nitekim yeniden tepesi atmaya, köpürmeye başladı: Her şey ters gidiyordu, Roth durmuş kuşla oynuyor, takımın hemen yarısı çevresine toplanmış onu seyrediyordu.

Düşünmeye yer vermeyecek kadar büyüktü öfkesi. Roth'un çevresine toplanan guruba doğru yürüdü, önlerinde durdu. Zoraki olarak yumuşattığı bir sesle sordu:

— Ne yapıyorsunuz, arkadaşlar, burada?

Birdenbire hepsi başlarını kaldırdı; çekinerek baktılar. İçlerinden biri mırıldandı:

— Hiç.

— Roth!

— Buyur, Çavuşum.

Sesi titriyordu:

— Ver şu kuşu bana.

Roth kuşu verdi. Croft bir an elinde tuttu kuşu, çarpan yüreğini avucunda duyuyordu. Gözleri fırıl fırıldı kuşun. Croft'un öfkesi parmak uçlarında toplandı. Elinde ezmesi çok basitti; bir taş parçasından büyük değildi, ama canlıydı. Croft'un sinirlerinde, kaslarında, garip bir dürtü oldu, bir kayanın çatlaklarından geçmeye başlayan bir suyun itişi gibi. Kuşa acımakla boğazındaki şiddetli hırslı gerilim arasında bocaladı. Yumuşak tüylerini sevsin mi, yoksa parmaklarının arasında ezsin mi? Bu karmakarışık ve güçlü dürtü kafasının içinde titreşti, devrilmek üzere olan bir iskambil kâğıdı gibi.

Roth yalvardı:

— Alabilir miyim, Çavuşum?

Roth'un zaten pek çıkmayan sesi, Croft'un parmaklarında kendiliğinden bir gerginlik yarattı. Kuşun boğuk cıklamasını, kemiklerinin birdenbire kı-

rılmasını pek keskin olarak duymadı. Avucunun içinde kayboluverdi kuş, ve bu hareket Croft'da bir mide bulantısı yarattı, buna da kızdı. Kuşu üç metre öteye fırlattığını gördü. Ciğerindeki havayı iyice boşalttı; birkaç saniyeden beri soluk almadığının farkında değildi. Bu tepki dizlerinde bir titreme bıraktı.

Uzunca bir an kimse bir şey söylemedi.

Sonra fırtına bulutları yığıldı üzerine. Ridges öfkeyle kalktı ayağa, Croft'un üzerine yürüdü. Sesi kızgınlıktan tirtir titriyordu:

— Ne yaptın?... Kuşu neden öldürdün? Neden?

Öfkesinden kekeliyordu.

Goldstein şaşırmıştı, çok korkmuştu, Croft'a öfkeyle bakıyordu:

— Nasıl yaparsın sen bunu? Kuş ne yaptı sana? Neden yaptın bunu? Bu... Bu...

Bu alçakca cinayete yakışacak bir söz arıyordu:

— Küçük bir çocuğu öldürmek gibi bir şey.

Croft bir iki adım geriledi, farkına varmadan. Gösterdikleri tepki karşısında bir an sindi:

— Geriye, Ridges, diye mırıldandı.

Sesindeki titreme Croft'u sinirlendirdi, yeniden öfkelendi:

— Kesin, anladınız mı. **Emrediyorum!** diye bağırdı.

İsyan kaldı, havada olduğu gibi durdu, kararsızca. Ömrü boyunca her şeye boyun eğen Ridges başkaldırmaya alışkın değildi, ama bu... Onu Croft'un üzerine atılmaktan alakoyan yalnız disiplin korkusu oldu.

Goldstein ise askerî mahkemeye verilmeyi, rezil olmayı ve çocuğunun aç kalmasını düşündü. O da durdu. Sıkıntılar içinde boğularak anlamsızca bir:

— Of! çekti.

Red daha yavaş, daha kararlı olarak Croft'un üzerine yürüdü. Croft'la aralarındaki düşmanlık er geç ortaya çıkacaktı zaten; bunu biliyordu ve —kabul etmiyordu ama— Croft'tan korktuğunun farkındaydı. Bütün bunları kendi kendine itiraf etmemişti; o sırada bütün duyduğu şey bir öfke ve bildiği şey de bunun tam zamanı olduğu idi:

— Ne oluyor Croft, kıçını kurtarmak için rütbene mi sığınıyorsun, diye haykırdı.

— Yeter, Red.

Birbirlerine dik dik baktılar.

— Bu sefer biraz fazla ileri gittin.

Croft da biliyordu bunu. Ama insan tükürdüğünü yalamamalı, dedi içinden:

— Ne demek istiyorsun, Red?

Bu söz Valsen'i derinden düşündürdü. Croft'u bir yerde durdurmak gerek, dedi içinden, yoksa hepsinin tepesine binecekti. Öfkesini ve düşüncesini yeniden bir araya getirdi, bir zorunluluk duydu:

— Evet.

Belki bir saniye birbirlerine bakmaya devam ettiler, ama bu kısa saniye kopuk kopuk birçok hesaplara, sonra bir karara ve daha sonra ilk yumruğu indirmekten vaz geçmeye bölündü. Tam bu sırada Hearn araya girdi, ikisini de ayırdı:

— Ayrılın bakayım, deli misiniz siz?

Croft'un kuşu öldürmesi üzerinden beş saniye bile geçmiş değildi, Hearn işte bu sırada dere yatağının öte yanından fırlayıp gelmişti:

— Ne var, ne oluyor?

Yavaş yavaş ve dalgın dalgın birbirlerinden ayrıldılar.

— Hiç bir şey yok, Teğmenim, dedi Red.

Siktirici bir teğmenin de mi yardımına muhtaç

olacakmışım, diye düşündü. Onurluydu ve memnundu. Ama sonuç ertelendiği için bir bakıma da üzülüyordu.

— Kim başlattı bunu? diye sordu Hearn.

Ridges atıldı:

— Küçücük bir kuşu öldürmeye ne hakkı var, Teğmenim. Roth'un elinden aldı, hemen öldürdü.

— Doğru mu?

Croft ne cevap vereceğini bilmiyordu. Hearn'in sesi onu kızdırdı. Başını çevirerek yere tükürdü.

Hearn kararsız, Croft'a bakıyordu. Sonra gülümsedi, bu olaydan ne kadar memnun olduğunun pek farkında değildi:

— Peki, peki, kesin artık, dedi. Canınız kavga etmek istiyorsa Çavuşlardan başkasıyla edin.

Erlerin gözlerinde bir acılık vardı. Hearn, Croft'a kuşu öldürten nedenleri anlar gibi oldu bir an. Croft'a döndü, gözlerindeki heyecansız pırıltıya dik dik baktı:

— Doğru yapmamışsın Çavuş. Lütfen Roth'dan özür diler misin.

Erlerden biri güldü.

Croft güvensizce baktı Hearn'e. Birkaç kere uzun uzun soluk aldı.

— Hadi, Çavuş, özür dile.

Eğer o anda Croft'un elinde bir tüfek olsaydı, Hearn'i rahatça öldürebilirdi. Kendiliğinden olabilirdi bu. Ama taammüden bu işi yapmak, sonra ona itaat etmemek başka bir maddeye girerdi. Boyun eğmek zorunda olduğunu biliyordu. Bunu yapmazsa takım parçalanırdı. İki yıldan beri emek vermişti bu takıma, disiplinini gevşetmemişti iki yıldanberi, ama şimdi disiplinini bir kere bozarsa bütün emekleri boşa gitmiş olurdu. Onun kafasında ahlâk kuralına en

çok yaklaşan nokta burasıydı. Roth'a yaklaştı, Hearn'e bakmadan, ağzını bir yana çarpıtarak Roth'a:

— Affedersin, diye kekeledi.

Alışmadığı bu kelimeler kurşun gibi ağır geldi diline. Her yanında böcekler dolaşıyordu sanki.

— Hadi bakalım tamam, dedi Hearn.

Croft'u kızdırdığının farkındaydı az çok. Biraz da hoşlanmıştı bundan. Yalnız:

Cummings de sigarayı yerden almasını emrettiği sırada aynı şeyi duymuştu herhalde. Kendi kendinden iğrendi birdenbire.

— Bütün takım buraya gelsin, nöbetçiler hariç, diye seslendi.

Erler yaklaştılar.

— Çavuş Brown ile onbaşı Stanley'i, Goldstein ile Ridges'i, Wilson'la birlikte geri göndermeye karar verdim. Kararda bir değişiklik yapmak istiyor musun, Çavuş?

Croft, Valsen'e baktı. Düşünemiyordu; yastıklarla güreşiyormuş gibi güreşti bir fikirle. Valsen'den şimdi kurtulsa iyi olacaktı, ama kurtulamazdı. Kendisine karşı koyan iki er bir rastlantı sonucunda sedye ekibine geçmişti. Red'i gönderecek olursa erler ondan korktuğunu sanacaklardı. Geçmişteki düşüncelerine ters düşen bu yeni davranış karşısında şaşırmıştı. Bütün bildiği şey şuydu: İçine düştüğü bu kötü durumu biri ödeyecekti elbet.

— Hayır, istemiyorum, diye kekeledi yeniden.

Bu kadar zorlukla konuşmasına şaşırıp kalmıştı.

— Evet, arkadaşlar, siz artık yola çıkabilirsiniz, dedi Hearn. Biz geri kalanlar...

Birden durdu. Ne yapacaklardı?

— Bu gece burada konaklayacağız. Rahat rahat

dinlenin. Yarın geçitten geçmenin bir yolunu buluruz.

Brown atıldı:

— Teğmenim, ilk bir buçuk saatlik yürüyüş için bana dört kişi daha veremez misiniz? Böylelikle daha fazla yol almış, yarın sabah da yola çıktığımız zaman Japonlardan daha uzaklaşmış oluruz.

Hearn düşündü:

— Peki, ama karanlık basmadan dönsünler.

Çevresine bakındı, Polack'ı, Minetta'yı, Gallagher'i gelişi güzel seçti, sonra da Wyman'ı ayırdı:

— Bizler de onlar dönünceye kadar nöbet yerlerinden ayrılmayalım.

Brown'u bir köşeye çekti, birkaç dakika konuştu:

— Ormanda açtığımız yolun nerede olduğunu biliyor musun?

Brown başını eğdi.

— Peki, kumsala kadar sakın yoldan ayrılma, sonra bizi orada bekle. Oraya varman iki gün, belki biraz daha da fazla sürebilir. Biz üç, bilemedin dört gün içinde döneriz. Eğer gemi biz dönmeden gelirse, Wilson da... hâlâ yaşıyorsa, siz hemen gidersiniz. Bize başka bir gemi gönderirsiniz.

— Başüstüne, Teğmenim.

Brown sedyecileri topladı, Wilson'u sedyeye yatırdı, yola çıktı. Dere yatağında beş kişi kalmıştı yalnızca: Teğmen, Croft, Red, Roth ve Martinez. Her biri dere yatağının çevresindeki küçük tepelerin üstüne çıkıp oturmuş, çevredeki vadileri, sırtları gözetliyordu. Sedyecilerin tepeleri aştıklarını, iki üç dakikada bir ekibi değiştirerek güneye doğru ilerlediklerini gördüler. Yarım saat içinde gözden kayboldular, gözlerinin önündeki tepelerden, susmuş dağ-

lardan, günbatışının altın renklerini almaya başlayan gök yüzünden başka bir şey kalmadı ortalıkta. Batıda, belki de bir buçuk kilometre ileride, Japonlar konaklamışlardı, karşılarında ise tepesi görünmeyen Anaka Dağının ufuk hattı vardı. Hepsi de oturmuş, kendi düşünceleriyle başbaşa kalmışlardı.

Ortalık karardığında Brown ile Stanley, ve Ridges ile Goldstein, Wilson'la başbaşa kaldılar. Yardımcılar karanlık basmadan bir saat önce dönmüşlerdi, Brown da altı yedi yüz metre yürüdükten sonra gece için konaklamaya karar vermişti. İki küçük tepenin arasındaki ufak bir ağaçlıkta durmuşlar, Wilson'un çevresinde battaniyelerini sermişler, uykulu uykulu konuşuyorlardı. Karanlık basmıştı. Orman zifiri karanlıktı. Çok yorgun oldukları için battaniyelerinin içinde kıvrılıp yatmak hoşlarına gitmişti.

Geceleyin serin bir rüzgâr esiyor, ağaçlardaki yaprakları hışırdatıyordu. Yağmur yağacak gibiydi. Yaz gecelerini hatırladılar: Gün batarken çadırlarında otururlar, yağmur bulutlarının toplanmasını seyrederler, üstleri kapalı bir yerde bulunduklarına sevinirlerdi. Bu anı, bir sürü sisli ve acı anıları da beraberinde sürükledi: Yaz günlerini, cumartesi geceleri dans müziğini, tatlı havaları ve yaprakların kokularını hatırladılar. Anılar içlerini ferahlattı ve sinirlerini gevşetti. Aylardan beri unuttukları şeyleri düşündüler: Kırlarda otomobil kullanmanın, farların yapraklar arasında yaptığı parlak silindirin heyecanını yaşadılar; soluksuz bir gecede sevişmenin tatlılığını ve sıcaklığını duydular. Battaniyelerinin içine daha da sokuldular.

Wilson'un aklı yine başına geliyordu. Bir acıdan

ötekine geçiyor, inliyor, anlaşılmaz birtakım şeyler mırıldanıp duruyordu. Korkunç derecede ağrıyordu karnı; dizlerini göğsüne doğru çekmek için çok zayıf bir iki çaba harcadı. Sanki biri ayaklarını bağlamıştı, uyanmaya çalıştı, yüzünden terler boşanıyordu:

— Bırakın, bırakın ulan eşşoğlu eşşekler, ayaklarımı bırakın.

Bağıra bağıra küfretti, ve erler rüyalarından uyandılar. Brown, Wilson'un üzerine eğilerek mendilinin ıslak yanıyla dudaklarını sildi:

— Dayan, Wilson, dişini sık, dedi yumuşak bir sesle. Bağırma oğlum, Japonlar işitecek sonra.

Wilson gürledi:

— Siktirin ulan!

Bu haykırma onu yordu, yeniden sedyeye bıraktı kendini. Kanamanın tekrar başladığını duyar gibi oldu, bu duygunun yarattığı izlenimlere bıraktı kendini, yüzüyor muydu yoksa donuna mı işemişti:

— Donuma işedim, diye mırıldandı, ve tokadın inmesini bekledi.

Bir kadın sesi işitti: «Woodrow Wilson, sidikli çocuk.» Hem gülüyor, hem de tokattan kaçmaya çalışıyordu:

— Anneciğim, yapma, bilemedim.

Bu kelimeleri yalvararak bağırırken tokattan kaçmak ister gibi sedyenin üstünde kımıldanıyordu.

Brown şakaklarını ovalıyordu:

— Wilson, oğlum, kıpırdama. Bırak kendini, rahat et. Biz buradayız, merak etme.

— Haaa... haaa.

Wilson'un ağzından biraz kan geldi, sonra hareketsiz uzandı, kanın çenesinde kuruyup kaldığını hissetmişti:

— Yağmur mu?

— Hayır. Bak, oğlum, evlâdım. Japonları düşün. Bağırma.

— Hı... Hı.

Kelimeler enerjisini tüketti ama, içinde bir korku kaldı. Uzun otların bulunduğu tarlaya yeniden daldı, Japonların kendisini gelip bulmalarını bekliyordu. Farkına varmadan hüngür hüngür ağlamaya başladı, sinirlerinden gelen bir salgıydı gözyaşları sanki. Dişimi sıkmalıyım. Kanının karnında damla damla aktığını, kasıklarındaki kas aralıklarında akacak yollar aradığını, kalçasındaki boşlukta toplandığını duyuyordu yalnızca. Ölüyorum. Biliyordu bunu; karnının içini görüyormuş gibi, kendi kendinin çevresinde dönen, içine kıvrılan bir et parçasını gözünün önüne getirdi. Sıkıp sıkıp akıtıyordu kanı:

— Kıç gibi, diye mırıldandığını işitti, yalnız kelimeler gürleyerek çıkmıştı ağzından.

— Sus ulan, Wilson.

Korkusu kalmadı, Brown'un eliyle susturulan belirsiz bir tedirginlik oldu. Bu sefer Wilson gerçekten fısıldamaya başladı:

— Bir şey anlamıyorum. Yatakta iki kişi, sonra üç kişi. İki yatıyorlar üç kalkıyorlar.

Bu sözleri bir tekerleme gibi tekrarladı.

— Ulan ne yapıyorsun karşındakine? Düzüyorsun, sonra bir de bakıyorsun çocuk oluyor.

Buruşturdu yüzünü, daha çok acıdan, yeniden gevşedi sonra, üstüne binen bir kadının anılarına daldı. İmge bulutlandı sonra, gördüğü şeyler birtakım tek merkez daireler haline geldi, eter sayıklamaları gibi kafasını delmeye başladı. Dayanmalı. A-m-e-l-i-y-a-t ettikleri zaman, karnında bir delik varken uyuyabilir mi insan. Babam uyudu, bir da-

ha uyanmadı. Kafasının içi dönüp duruyor, sonra yine yerini buluyor, kendisini, uzaktan, tarafsız olarak, görüyordu. Bu görüntüye karşı savaştı bir süre, korkarak, aslında inanmadan. Aynaya bakıp kendisi ile konuşan, aynada gördüğü yüzün kendisi olduğuna inanmayan biriydi sanki. Bilinmeyen bir oyuktan bilinmeyen başka bir oyuğa gidip gelirken sonunda kızının şu sözleri söylediğini işittiğine inandı: «Babam uyudu, bir daha uyanmadı.»

— Hayır, diye bağırdı Wilson. Nereden biliyorsun, May?

— Senin o şirin kızın, değil mi, dedi Brown. Adı May'dı galiba?

Wilson bu sözü işitti, gerilere doğru uzun uzun gitti:

— Kim o?

— Brown. May nasıl bir kız?

— Aşiftelerin aşiftesi, dedi Wilson. Şimdiye kadar gördüğün küçük orospuların en kurnazı.

Uzaktan uzağa yüzünün gerilerek güldüğünü anladı:

— Canıma okuyor orospu. Öyle bir şeytan kız ki.

Karnındaki ağrı yine şiddetlendi, solumaya başladı, çocuk doğuran bir kadın nasıl yalnız kendini dinlerse o da şimdi yalnız kendi vücudunun çektiği işkenceyle ilgileniyordu.

— Offfff, diye inledi derin derin.

— Başka çocukların var mı? diye sordu hemen Brown.

Wilson'un alnını, bir çocuğu yatıştırmaya çalışır gibi, yavaş yavaş, hafif hafif ovalıyordu.

Ama Wilson işitmedi onu. Çektiği acıyla ilgiliydi yalnızca; bu acıyla belli belirsiz, aşağı yukarı isterik

bir şekilde savaşıyor, sonra karanlıkta kavga eden bir insan gibi hasmıyla birlikte sonsuz merdivenlerden aşağıya yuvarlanıyordu. Karşı koya koya, acıdan ağlama derecesine gelerek, bilincine dönüyor. kapalı olan gözlerinin altında dolaşıp duruyordu aklı.

Brown, Wilson'un başını ovmaya devam etti. Karanlıkta, Wilson'un yüzü kendisine yapışık gibi geldi, parmaklarının bir devamıydı sanki. Bir kere yutkundu. Birtakım karışık duyguların etkisindeydi. Wilson'un acıdan bağırması, haykırmaları, Brown'u kuşkulandırıyor, düşman devriyelerini düşündürüyordu; ağaçlığın sessizliğini bozuyor, bulundukları yerin yalnızlığını, küçük ağaçlıkların çevresindeki tepelerin muazzam boşluğunu hatırlatıyordu. Umulmayan bir ses işitince hemen farkına varmadan irkiliyordu. Ama korkudan daha başka bir şeydi bu. Vücudunun bütün telleri gepgergindi; Wilson'un vücudundaki her titreme, acının yarattığı her kıpırdama Wilson'dan Brown'un parmaklarına, oradan kollarına geçerek kafasının ve yüreğinin derinliklerine kadar giriyordu. Wilson ürktüğü zaman, o da, farkına varmadan ürküyordu. Yaşamının bütün zehirlerinden, anılarının bütün katı nasırlarından, kostik tuzlarından, yaralarından arınmıştı kafası sanki. Yeniden duygulu ve daha az sert oluvermişti. Gecenin sınırsız karanlığı içinde bir şey, ağaçlığın korunmamış olması, yanındaki yaralı adamın kendi içine kapanıp acı çekmesi, hep bir araya gelmiş, onu çırılçıplak ve yapayalnız bırakmış, karanlık, kasvetli dağlardan ormanın içine kadar sızan her rüzgâra ve her fısıltıya cevap veren gepgergin bir sinir haline getirmişti.

— Sık dişini, oğlum, biraz daha sık, diye fısıldadı.

Bütün yitirilmiş şeyler, çocukluk çağının bütün heyecanları ve tutkuları, pıhtılaşmış ve safra olmuş umutları içinde çalkanıp durdu. Wilson'un çocuğundan söz etmesi Brown'da eski bir isteği canlandırmıştı: Evlendiğinden beri ilk defa baba olmak istiyordu; Wilson'a karşı o sırada duyduğu tedirginliğin çoklukla ona karşı takındığı alayla karışık hor görüyle pek ilgisi yoktu; Wilson o sırada bütünüyle bir gerçek değildi onun için. Brown'un içinde bulunduğu kısa ruh durumunda duyduğu özlemlerin eti ve kemiğiydi. Brown'un çocuğu idi Wilson, ama Brown'daki bütün dertlerin ve hayal kırıklıklarının somutlaştırılmış bir biçimiydi de. O zamana kadar herhangi bir erkeğin ya da kadının olduğundan çok daha önemliydi Wilson Brown için o an.

Çok süremezdi bu yalnız. Brown, sanki gece yarısı uyandırılmış, uykusunda başıboş kalan enerji karşısında çaresiz durumdaydı. Ayılıp da kendine gelinceye kadar, bir süre ne yapacağını bilmeyecek, rüyasının etkisinde bocalayacak, bütün yaşantısından, yaşamını belirleyen ve dayanılabilecek hale getiren bütün saçmalıklardan arınmış olacaktı. Sonra çırılçıplak kalacak, karanlıkların içinde kaybolacak, içinde kendi geçmişinin ve vücudunun o günkü fırtınalarını taşımayacak, asıl bunların arkasında, ilkel ormanlarda el yordamıyla uyanır gibi, bütün insanların ve hayvanların ortak paydası olacaktı.

İster istemez suyun üstüne attı kendini, bildiği yataklar, pencerenin soluk dik dörtgeni gözünün önüne geldi, vücudunun kendine özgü o her zamanki kokularını kokladı, kuşkularıyla canlılığı normalleşti, unutuldu hemen hemen. Ertesi gün yapılacak işleri düşünmeye başladı.

Bu sırada karısı aklına geldi, önce onu büyük bir özlemle, uzun süredir birikmiş bir sevginin boşalan seliyle özledi; yüzünü yüzünün üstünde, göğüslerini de boynuna sürtünürken gördü. Ama duygularının başkalığı, çıplaklığı uzaklaşıyordu ondan. Goldstein ile Ridges'in konuştuklarını işitti, Wilson'un alnındaki ıslaklığı hissetti, iki gün içinde başlarına gelecek belâlarla meşgul olmaya başladı. Yatağı gözünün önüne geldiği sırada, bir köpeğin kemiğe yapışması gibi, o da bütün yüreğiyle karısının anısına yapışmıştı; karısını bir kenara itti, sertliğin ve acılığın içine daldı. Her önüne gelen pantolonlu ile dalga geçen karı.

Wilson'u geri götürmenin zorluklarını düşünmeye başladı. İki günlük keşif yürüyüşünün kalıntısı olarak vücudunda büyük bir yorgunluk vardı, yardımcı ekip geri döndüğü için önlerindeki tepeleri geçmek çok zor, çok yorucu olacaktı. Ertesi günkü yürüyüşü eliyle koymuş gibi biliyordu. Sedyeyi ancak dört kişi taşıyacaktı. Bu yüzden ekip değiştirilmesine imkân yoktu. Sabahleyin yürüyüşe başladıklarından on beş dakika sonra korkunç derecede yorulmuş olacaklar, ayaklarını sürümeye başlayacaklar, her beş dakikada bir dinlenmek zorunda kalacaklardı. Wilson yüz kilo geliyordu, kendi üzerlerindeki ağırlıklar da eklenecek olursa rahatça yüz elli kilo taşıyacaklardı. Adam başına otuz yedi buçuk kilo düşecekti. Başını salladı. Yorgunluğun insanı nasıl harap ettiğini, iradesini yitirdiğini, kafasını bulandırdığını kendi yaşantısından biliyordu. Birliğin komutanıydı, ötekilere cesaret vermek ona düşüyordu, ama pek emin değildi kendinden.

Bütün bunların sonunda - yani Wilson'u sevdikten, ruhunu temizledikten, ve hayatın acılıklarına

döndükten sonra - birkaç dakika çok namuslu kaldı. Bu birliğin başında gitmesinin nedeni takımla birlikte keşfe çıkmaktan korkmasıydı, bunu biliyordu ve bu görevi başarması gerekiyordu. Bir assubay sinirleri bozulduğu zaman durumunu açığa vurursa on para etmez, dedi Brown kendi kendine. Ama iş bu kadarla bitmiyordu ki. Daha önünde aylar, belki de yıllar vardı. Aslında zamanın yalnız küçük bir kısmında çarpışmaya girmişlerdi; o sırada bile başlarına bir iş gelmeyebilirdi; korkusunun kimse farkına varmaz, kimseye de eziyet vermemiş olurdu. Ama işin geri kalan kısmını iyi başaracak olursa, yine her şey yoluna girerdi. Motome seferinden sonra talimde ve eğitimde Martinez'den çok daha üstündüm, diye düşündü.

Şunu kısmen anlamıştı ki, büsbütün su koyuvermekten, garnizonda bile işe yaramamaktan korkuyordu. Kendimi bırakmamalıyım, yoksa şeritlerimi sökerler. Bir an bunu bile istedi; sıkıntıları ve sorumlulukları olmazsa yaşamak daha kolay gibi geldi ona; hizmet birliklerinin başında bulunmaktan bıkıp usanmıştı. Bir subay, ya da Croft, kendi mangasının işlerini denetlerken sinirleri bozuluyordu.

Çavuşluktan hiç bir zaman vaz geçemeyeceğini biliyordu ama. On kişi içinde tek adam benim, dedi kendi kendine, beni seçtiler, neden? Hak ettim de ondan. Her şeye karşı, kendisinden şüphe etmesine karşı, karısının sadakatsizliğine karşı, tek kalkanı buydu. Kalkansız yapamazdı. Yeni bir üzüntü daha eklemişti ötekilerine. Sık sık gizli bir suçluluk duyuyordu içinde. İyi bir adam olmazsa mahvolacaktı, bu yüzden bu suçunu gizlemeye çalışıyordu. Wilson'u geri götüreceğim, diye yemin etti kendi kendine. Wilson'a karşı acımaya benzer bir şey duydu yeniden

içinde. İşte Wilson önümde yatıyor, hiç bir şey, ama hiç bir şey elimden gelmiyor, bana güveniyor, bu işi ancak ben yapabilirim, diye düşünüyor. Her şey apaçık. Korktu; Wilson'un alnını yavaş yavaş ovalıyordu; gözleri karanlığa dalmıştı.

Goldstein ile Stanley aralarında konuşuyorlardı. Brown onlara döndü:

— Susun. Adamı rahatsız etmeyin.

Stanley hafif bir sesle:

— Peki, dedi.

Brown'un azarlamasına hiç kızmamıştı. Goldstein ile aralarında çocuklarından konuşuyorlardı, tatlı, tatlı, karanlığın perçinlediği dost havası içinde.

Stanley devam etti:

— Biliyor musun, en güzel zamanlarını göremiyoruz çocuklarımızın. Büyüyorlar, her şeyi anlamaya başlıyorlar, ve biz yanlarında bile yokuz.

— Zor, diye katıldı Goldstein. Ben ayrıldığımda Davy daha yeni konuşmaya başlıyordu, şimdi karım mektuplarında ne yazıyor biliyor musun? Büyük adam gibi konuşuyormuş telefonda. İnanılır şey değil.

Stanley ağzını şapırdattı:

— İnan bana, en iyi zamanlarını kaçırıyoruz. Yaşları ilerledikçe belki büsbütün değişecekler. Hiç unutmam, büyümeye başladığım zaman babamdan öğreneceğim bir şey kalmamıştı artık. Ne budalaymışım demiştim.

Bu sözü büyük bir alçakgönüllülükle, hemen hemen içtenlikle söylemişti. Bu gibi itiraflarda bulunduğu zaman insanların kendisini sevdiğini keşfetmişti Stanley.

— Hepimiz öyleydik, dedi Goldstein. Büyümek

bu demek galiba. İnsan büyüdüğü zaman her şeyi daha açık seçik görüyor.

Stanley bir dakika sustu:

— Ne derlerse desinler evlilik gibisi yok.

Vücudu gerilmişti, battaniyesinin altında dikkatle döndü:

— Evlilik gibisi yok.

Goldstein karanlıkta başını eğdi:

— Düşündüğünden çok farklı oluyor ama, ben şahsen Natalie'siz yapamam. Evlilik insanın ayağını yere bastırıyor, sorumluluklarını gösteriyor.

Stanley bir an eliyle toprağı kazarak:

— Evet, dedi. Ama denizaşırı ülkelerde olanlar için evliliğin ne yararı var?

— Evet, orası da öyle.

Stanley'in beklediği cevap da buydu zaten. Bir an düşündü:

— Sen hiç... şey, yani, kıskandın mı?

O kadar alçak sesle söylemişti ki Brown ne söylediğini işitememişti.

— Kıskanmak mı? Yok. Hiç hatırlamıyorum, dedi Goldstein kesinlikle.

Stanley'in neye bozulduğunu biraz sezer gibi oldu, farkına varmadan onu yatıştırmaya çalıştı.

— Bana bak, dedi. Senin karınla tanışmak fırsatına nail olamadım, ama üzülmene lüzum yok. Karılarından bu şekilde bahsedenler aslında kadınları tanımayanlardır. Bunlar o kadar çok kadınlarla düşüp kalkmışlardır ki...

Aklına bir şey gelmişti:

— Bak, eğer dikkat etmişsen görmüşsündür : Kıskanç olanlar her zaman, nasıl diyeyim, şüpheli kadınlarla düşüp kalkanlardır. Bunların kendilerine güvenleri yoktur da onun için kıskanırlar.

— Ben de öyle sanıyorum.

Ama bu cevap doyurmamıştı Stanley'i.

— Bilmiyorum, bence bunun nedeni buralarda Pasifikte bir şey yapmadan oturmamız.

— Elbette. Beni dinle, üzülecek bir şey yok bunda. Karın seni seviyor, öyle değil mi? Sen ona bak, başka bir şey düşünme. Erkeğini seven namuslu bir kadın yapılmaması gereken şeyleri katiyen yapmaz.

— Sonra çocuğu da var, dedi Stanley. Ana olan hiç başkalarıyla düşüp kalkar mı?

O sırada karısı ona çok soyut görünmüştü. Karısını bir «o», bir «x» gibi düşünmüştü. Ama şimdi Goldstein'in sözleri onu ferahlatmıştı:

— Genç kadın, ama iyi bir ev kadını oldu, ciddî bir kadın oldu. Sonra... Üzerine ne kadar sorumluluk alırsa o kadar da memnun olur.

Güldü, kafasının içindeki bütün yaraları sarmaya karar vermişti:

— Düğün gecesi başımıza bir sürü şeyler geldi. Sonradan altından kalktık elbette, ama ilk gece çok berbat geçti.

— Ne yapalım, herkesin başına gelen iş.

— Tabiî. Hani şu öğünen herifler yok mu, bir tanesi de işte burada Wilson.

Sesini alçalttı:

— Sanki onların da başına aynı dertler gelmiyor mu?

— Geliyor elbette. Ayarlamak kolay mı her zaman.

Goldstein'i sevdi. Gecenin karmaşıklığı, ağaçlardaki yaprakların hışırtısı içine dokunmuştu, bütün kararsızlıklarının kapısını açıyordu:

— Bana bak, dedi birdenbire. Sen benim için ne düşünüyorsun?

Böyle bir soruyu özel bir konuşmanın en yüksek noktası yapacak kadar gençti henüz.

— Ha...

Goldstein bu çeşit soruları karşısındakinin isteğine göre cevaplandırırdı her zaman. Bunu namussuzluk saymazdı; böyle bir soruyu arkadaşı olmayan biri de sorsa onda sıcaklık yaratırdı:

— Evet. Sen ayağını yerden ayırmayan akıllı bir arkadaşsın. Biraz hırslısın ama, fena bir şey değil bu. Hayatta başarıya ulaşabileceğini sanıyorum.

O zamana kadar bu nedenlerden ötürü —kendisi bunu kabul etmiyordu ama— Stanley'i hiç sevmemişti. Goldstein'in başarı karşısında bir saygısı vardı. Ama Stanley madem ki kusurlarını açıklamıştı, o zaman Goldstein de onun öteki niteliklerini birer erdem haline getirmeye hazırdı.

— Yaşına göre olgunsun, hem de çok olgun, diye bitirdi sözünü.

— Evet, her zaman elimden gelenden fazlasını yapmaya çalışırım.

Stanley uzun, düz burnunu elledi, son iki gün içinde çarpık çurpuk olan bıyığını kaşıdı:

— Orta okuldayken sınıf mümessiliydim, dedi böbürlenerek. Merak etme, ben bu işin çok heveslisi değilim, ama bundan yararlanarak insanları yönetmesini öğrendim.

— Değerli bir deneme olmuş, dedi Goldstein dalgın dalgın.

Stanley büsbütün açıldı:

— Biliyor musun, takıma sonradan geldiğim halde onbaşı oldum diye çocukların çoğu bana bozuluyor. Bunun için yaltaklandığımı sanıyorlar, ama şu kadarcık doğru değil bu. Ne yapıyorum? Gözümü dört açıyorum, ne emredilirse yapıyorum, ama bunu

yapmak öyle sandığın gibi kolay değil. Takımda uzun süredir bulunmuş olan arkadaşlar hak iddia ediyorlar, oysa hep yaptıkları çalışırken dalga geçmek, ona buna kamış koymak. Kızıyorum keratalara.

Bunu kabul ederken sesi boğuk çıkıyordu.

— Zor bir görev almışım üstüme. Benim de kusurlarım yok mu? Elbet var. Ama öğreniyorum ve elimden geldiğince çalışıyorum. Ciddiye alıyorum işleri. Bundan daha iyisi can sağlığı. Öyle değil mi?

— Evet, diyerek katıldı Goldstein.

— Bak şunu da söyleyeyim, sana dikkat ettim, Goldstein. İyi bir adamsın. Yolda çalışırken gördüm seni, hiç bir çavuş ağzını açıp sana bir tek lâkırdı söylemedi, sakın çalışmanın takdir edilmediğini sanma.

Stanley, böylelikle kendisini Goldstein'den çok daha üstün görüyordu; sıcak ve uysal sesinde çok ufak bir alçakgönüllülük gösterme havası vardı. Eninde sonunda acemi bir erle konuşan bir üsttü. Oysa, Goldstein onu sevdiğini söylesin diye iki dakika önce az mı beklemişti.

Goldstein memnundu. Ama memnunluğa da doymuştu artık. Askerlikte hep böyledir, dedi içinden. Gençlerin düşünceleri önemlidir çok.

Wilson yeniden inlemeye başlamıştı. Sustular, battaniyelerinin içinde döndüler, dirseklerine basıp kalkarak kulak verdiler. Brown içini çekerek kalkıp oturdu, Wilson'u yatıştırmaya çalıştı.

— Ne oluyorsun, oğlum ne oluyorsun? diye sordu alçak sesle, sanki bir köpeği susturmaya çalışıyordu.

— Karnım, karnım, ağzına sıçtığımın karnı, öldürüyor beni.

Brown alnındaki teri sildi:

— Seninle konuşan kim, Wilson?

— Brown, sensin değil mi?

— Evet.

Brown rahatladı. Demek ki Wilson biraz daha iyiydi. Onu ilk defa tanıyordu.

— Nasılsın, Wilson?

— İyiyim, ama hiç bir şey göremiyorum.

— Karanlık da ondan.

Wilson hafif hafif gülmeye başladı:

— Karnımdaki delik yüzünden kör oldum sandım da.

Bu sözler, kurumuş ağzından acı çeken bir kadının sinirli ve boğuk mırıltıları gibi çıktı karanlıkta:

— Ağzına sıçtığımın.

Sedyeden yuvarlanacak gibi oldu:

— Ulan ben neredeyim?

— Seni yeniden kumsala götürüyoruz, yanında Stanley, Goldstein, Ridges ve ben varız.

Wilson bu sözleri yavaş yavaş sindirdi:

— Demek keşifte değilim ben?

— Hiç birimiz değiliz, arkadaş.

Wilson yeniden kısa kısa güldü:

— Croft kimbilir nasıl küplere binmiştir şimdi. Eşşoğlu eşşek, şimdi bana a-m-el-i-y-a-t yapacaklar, şu içimdeki irini alacaklar, öyle değil mi, Brown?

— Evet, iyi edecekler seni.

— Bu iş bir bitsin, karnıma iki ilik açtıracağım, üstüste. Kim bilir karılar görünce nasıl bayılacaklar.

Gülmeye çalıştı, hafif hafif öksürdü:

— Beni ancak çifte çüklüler geçebilir.

— Ulan ne namussuz herifsin be.

Wilson titredi:

— Ağzımda kan tadı var. İyi bir şey mi bu?

Brown yalan söyledi:

— Bir şey olmaz, merak etme. İnsanın her iki deliğinden de gelebilir.

— Takımın eskisi olan benim gibi bir herifin böyle boktan bir çarpışmada yaralanması eşşoğlu eşşeklik değil de nedir?

Sırtüstü yattığı yerde düşünüyordu:

— Şu karnımdaki delik umarım ki kapanır.

— Kapanır, merak etme.

— Bakın anlatayım, Japonlar tarlada beni arıyorlardı, bir metre yakınıma kadar yaklaştılar, doki kola falan gibi lâflar ettiler. Beni arıyorlardı.

Titremeye başladı. Yeniden kendini kaybetti diye düşündü Brown:

— Üşüyor musun, arkadaş?

Bu söz üzerine Wilson ürperdi. Konuştuğu sırada, vücudu ısısını yavaş yavaş kaybetmiş, gittikçe soğumuş ve nemlenmişti. Şimdi soğuktan titriyordu.

— Bir battaniye daha ister misin, diye sordu Brown?

— Evet, verin.

Brown uzaklaştı, erlerin konuştukları yere geldi:

— İçinizde iki battaniyesi olan var mı, diye sordu.

İçlerinden hiç biri hemen cevap vermedi.

— Benim bir tane var, dedi Goldstein. Ziyanı yok, çadır bezimi örterim üstüme.

Ridges uyukluyordu. Stanley de:

— Ben de çadır bezimi örterim, dedi.

— İkiniz aynı battaniyenin ve çadır bezinin altına girersiniz, birini ben alıyorum.

Brown Wilson'a döndü, kendi battaniyesi ile öte-

ki erlerin verdiği battaniye ve çadır bezini üstüne örttü:

— Şimdi ısındın mı, Wilson?

Wilson daha seyrek titriyordu:

— İyi, diye mırıldandı.

— Tamam.

İkisi de bir iki dakika hiç bir şey söylemedi, sonra Wilson yeniden konuşmaya başladı:

— Çocuklar, aklımdayken söyleyeyim: Size çok teşekkür ederim.

İçinden bir şükran titremesi fışkırdı, gözlerinde yaşlar birikti:

— Çok iyi insanlarsınız. Bundan daha büyük bir iyilik olmaz. Dünyada bir şeyin değeri varsa o da insanın iyi arkadaşları olması, siz gerçekten beni seviyorsunuz. Yemin ediyorum Brown, birbirimizle kavga ettik zaman zaman, ama iyileştiğimde senin için yapmayacağım bir şey yok. Senin iyi bir arkadaş olduğunu bilirdim zaten.

— Hadi be, siktiret.

— Hayır, insan istiyor ki, istiyor ki...

Kekelemeye başlamıştı:

— Teşekkür ederim, ve şunu bilmeni istiyorum ki ben senin arkadaşın olacağım her zaman. Sen de bileceksin ki dünyada bir tek adam vardır: O Wilson'dur senin için bir tek kötü söz söylemeyecek bir adam.

— Boşver be oğlum, dedi Brown.

Wilson sesini yükseltiyordu:

— Uyuyacağım, ama unuttuğumu sanma.

Sözleri anlaşılmamaya başlamıştı yine.

Brown karanlığa gözünü dikti. Yemin etti bir daha içinden.

Geri götüreceğim onu. Bu yemin, her şeyden önce, Brown'a biçim veren güçlere bir yalvarıştı.

WİLLİAM BROWN

BUGÜN SANA PASTA YOK

Orta boylu gibi, tombul, çocuksu yüzlü, kalkık burunlu, çilli, kızıla yakın kumral saçlı. Gözlerinin çevresinde kırışıklıklar ve çenesinde tropik çıbanlar var ama. İkinci bir bakışta yirmi sekiz yaşında olduğu anlaşılıyor.

KOMŞULAR her zaman severdi Willie Brown'u, öylesine terbiyeliydi, öylesine sıradan ve tatlı bir yüzü vardı; bütün dükkânlarda, ülkenin bütün banka ve bürolarında, masaların üstündeki çerçeveli resimlerde görebilirdiniz o yüzü.

Güzel bir çocuğun var, denirdi babası James Brown'a her zaman.

Evet hoş bir çocuk, ama sen bir de kızımı gör, bir içim su.

Willie Brown herkesin sevdiği bir çocuk. Arkadaşlarının anneleri onu şımartıyor, öğretmenlerince seviliyor.

Ama o bu ilgiyle matrak geçiyor iyice. Kim, moruk karga mı, diyor başöğretmen bayan için, sümüğümü bile atmam ona. *Okul bahçesinin kurumuş ve tozlu çimenlerine tükürüyor.* Ulan beni ne diye bir türlü rahat bırakmaz karı, anlamıyorum.

Temiz bir aile. İyi soydan gelme. Baba Tulsa'daki demiryolunda çalışıyor, atelyede işe başlamış, ama şimdi memur. Banliyöde bir evleri var, evin

arkasında da biraz bahçesi. Jim Brown namuslu adam, her zaman biraz daha güzelleştiriyor evini, iyi açılmayan bir kapının pervazını rendeliyor ya da şakulünü düzeltiyor.

Borcu sevmeyen bir adam.

Ella ile ben bütçemizi açmamaya çalışıyoruz, diyor başkalarını hor görerek. Biraz aştığımızı görürsek, hafta sonlarında içtiğimiz içkiden kesiveriyoruz. *Yarı özür dilercesine.* Ben içkiyi bir lüks sayarım, hele şimdi kanun da yasak ettikten sonra; ve içkinin insanı ne zaman mahvedeceği belli olmaz.

Yakından izliyor olayları da. **Saturday Evening Post** ile **Colliers** dergilerini alıyor. **Reader's Digest**'e 1920'den beri abone. Ziyaretine gittiğiniz zaman kendisiyle ufak bir konuşma hoş gelir insana. Başkalarının onda bulabileceği tek namussuzluk okuduğu yazılardan söz ederken kaynaklarını göstermemesi.

1928'de otuz milyon insanın sigara içtiğini biliyor musunuz? der örneğin.

The Literary Digest'den bütün politika haberlerini alır. Son seçimde Herbert Hoover'e verdim oyumu, diye itiraf eder memnunlukla, oysa kendimi bildim bileli Demokratlardanım ben. Ama gelecek sefer belki yine Demokratlara veririm oyumu. Bence, bir parti bir süre iktidarda kalmalı, sonra yerini ötekine devretmeli.

Bayan Brown da başıyla onaylıyor. Jim'in politikada bana yol göstermesine izin veriyorum. Evin tamir işlerini de buna eklediğini söylemiyor; ama siz tahmin edebiliyorsunuz. Temiz insanlar, temiz aile, Pazar günleri kilise de var, elbet. Bayan Brown'un bir tek konu üzerinde şaşmayan bir fikri var, o da Yeni Ahlâk. Bilmiyorum neden, insanlar artık Tanrıdan korkmaz oldular. Kadınlar meyhanelerde içi-

yorlar, daha kimbilir neler yapıyorlar. Hıristiyanlığa yakışır mı bunlar.

Bay Brown boynunu bükerek katılıyor karısına. Birkaç sakıncası var Bay Brown'un, ama ne de olsa kadınlar daha dindar oluyorlar, dine gerçekten bağlılar, erkeklerden çok, diyecektir özel konuşmalarında.

Çocuklarıyla çok övünürler, yaradılışları gereği, ve o sırada lisedeki William'a kızkardeşi Patty'nin dans öğrettiğini gülerek anlatırlar size.

Ekonomik Bulıranda çocukları Üniversiteye nasıl göndereceğiz diye düşünüp duruyorlar ama sanıyorum ki artık yolumuz açık, Brown, diye ekliyor Bayan Brown; çocuklarının Üniversiteye gitmelerini çok istiyor, özellikle kendisi gidemediği için.

Erkek kardeşle kız kardeş iyi arkadaştırlar. Güneşli salonda ak ağaçtan yapılmış şezlongun yanında büyük saksı var (kauçuk ağacı kuruduğundan beri çiçek vazosu olarak kullanılıyor); kız önde o arkada giriyorlar salona.

Bak şimdi, Willie, şekerim, çok kolay. Korkma, sen tut beni.

Hadi canım ne diye korkayım?

Sen terbiyeli bir çocuksun, diyor kız, lise son sınıfta olmanın verdiği üstünlükle. Yakında randevulara gitmeye başlayacaksın.

Evet, diye bağırıyor tiksintiyle. Ama kızın küçük canlı memelerini göğsünün üstünde hissediyor. Onun kadar uzun. Kim randevulara gidecek?

Sen.

Yerdeki kırmızı parke üzerinde ayaklarını sürüyorlar. Patty, Tom Elkins seni görmeye gelince ba-

na haber ver, onunla konuşacağım. Bir iki yıl sonra futbol takımına girecek kadar büyümüş olacak mıyım diye soracağım ona.

Tom Elkins mi, budalanın biri.

Kutsal bir şeye küfür. Tiksintiyle bakıyor kıza. Tom Elkins'le aranızda bir şey mi geçti?

Hayır. Willie, sen takıma girersin, merak etme.

Bir türlü büyümüyor, olgunlaşmıyor, liseyi bitirmeden bir yıl önce futbol maçlarında okulunun bağırma ekibi lideri. Kullanılmış bir araba almak sorununu konuşuyor babası ile.

Anlamıyorsun, babacığım, benim bir arabaya gerçekten ihtiyacım var. Delikanlı dediğin biraz gezmeli. Nitekim geçen cuma günü bütün ekibi alıp Wadsworth'daki oyun için talim ettirmeye götürecektim. Bütün gün öğleden sonra vaktimiz yürümekle geçti.

Bunun fuzuli bir masraf olmadığından emin misin, oğlum?

Çok ihtiyacım var, babacığım. Yazları çalışır öderim istersen.

Mesele o değil, israftan kaçınmalısın bence. Annenle konuşayım bir kere.

Zafer onun. Yüzü gülüyor. Kafasının çok gerisinde, konuşmalarındaki içtenliğin epeyce altında, bir sürü anılar var. *Jimnastikten sonra giyinme odasında gençlerin konuşması, kulübe çevrilmiş bodrumlardaki uzun tartışmalar.*

Folklor: Bir kıza atlayacak mısın, araban olacak.

Son yılını çok eğlenceli geçiriyor. ÖY'ün *Öğrenci Yönetimi* üyesi, dans okulu yöneticisi. Crown

Theatre'de her cumartesi gecesi, şehrin dışındaki motellerde arada sırada, randevular. Cuma akşamları kızların evlerinde partiler. Yılın bir kısmında yine de fena değil.

Sonra bağırmalarda hep önde, lider. Beyaz pamuklu pantolonuyla, sonbahar rüzgârlarında ısıtmayan kaba örülmüş beyaz süveteriyle, çömeliyor. Bin çocuk bağırıyor önünde, yeşil ekose eteklikler giymiş kızlar zıplayıp duruyorlar. Dizleri morarmış soğuktan.

Cardley için bağıralım, diye haykırıyor, megafonla, aşağı yukarı gidip gelerek. Saygılı bir sessizlik. Bir elini yukarı kaldırıyor, başının üstünde çeviriyor, aşağıya indiriyor.

YA YA YA... ŞA ŞA ŞA.

CARDLEY CARDLEY ÇOK YAŞA!

Bütün çocuklar bağırıyor, avazları çıktığı kadar, o da eliyle kaynana zırıltısı çeviriyor, ellerini çırparak ayağa kalkıyor, vücudu oyun alanına dönük, bir bağlılık, bir yalvarma pozu. Bütün bunları yapan o. Bin çocuğun gözü önünde.

İleride kazandığı zaman yine bağıracaksınız.

Basketbol mevsimi ile beyzbol mevsimi arasında kalan boş zamanda arabasını bir kenara çekiyor, susturucu takıyor *egzoz sesinden bıkmış,* vites kutusunu yağlıyor, şasiyi açık yeşile boyuyor.

İlginç konuşmalar geçiyor, babasıyle arasında.

Ne olmak istediğini ciddî bir şekilde konuşmalıyız, Willie.

Mühendis olmaya karar vermiş gibiyim, babacığım. *Sürpriz değil bu. Kaç kere konuşmuşlardı bunu zaten, ama bu sefer işin ciddî olduğu dolaylı bir şekilde anlaşılıyor.*

Aferin oğlum, bunu senin ağzından işittiğime

çok memnun oldum. Sana tesir etmek istemem, bana da sorsaydın bundan daha iyi bir cevap veremezdim.

Benim de gözümden kaçmadı bu, oğlum. (Sessizlik) Tayyare mühendisliği seni alâkalandırmıyor mu?

Geleceğin alanı olarak, evet.

Güzel, oğlum. Çok iyi intihap etmişsin. İstikbal tayyarecilikte. Oğlunun omuzunu okşuyor. Buna rağmen bir hususa nazarı dikkatini celbetmek isterim, Willie. Sen gittikçe mağrur oluyorsun biraz. Üzerinde durmuyorum bunun, evin havasına uyuyorsun, ama iyi bir siyaset değil bu evlâdım. Bir şeyi başkasından daha mükemmel yapabileceğini bilmek çok iyi bir şey, ama başkasına bunu hissettirmekte mana yok.

Bunu hiç bir zaman düşünmedim. Başını sallıyor. Peki babacığım, önemli değil, ama bundan sonra dikkat edeceğim. *Bir sezi.* Bana gerçekten bir şey öğretmiş oldunuz.

Baba gülüyor, çok memnun. Tabii, oğlum, ihtiyar babanın da söyleyeceği birkaç söz bulunur arada sırada.

Sıkı herifsin be, baba. Aralarında her şey sıcacık. Büyüdüğünü, bir arkadaş gibi konuşacak kadar babasıyla eşit olduğunu hissediyor.

O yaz Crown sinemasında yer gösterici olarak çalışıyor. Tatlı bir iş. Sinemaya gelenlerin yarısını tanıyor aşağı yukarı, yer göstermeden önce bir iki dakika konuşuyor onlarla. *Herkesle dost olmak iyi şey, kimden ne zaman piston isteyeceğin belli olmaz.*

En sıkıntılı zamanlar matineler, pek fazla ge-

len giden yok. Arada sırada konuşulacak birkaç kız bulunuyor. Son yılında sevgilisiyle arası açıldığında ilgilenmiyor kızlarla. «Düğün çanları istemiyorum» sözü her zamanki esprisi.

Ama bir gün Beverly'ye rastlıyor. *Soldaki; ince, uzun, kara gözlü, siyah saçlı, ruju tatlı dudaklarının üstüne kadar taşmış olan kız.* Nasıl buldun filmi, Gloria? diye soruyor öteki kıza.

Pek güzel değil.

Evet, berbat. Merhaba. *Beverley'e*

Merhaba, Willie.

Bön bön gülüyor. Nereden tanıyorsunuz beni?

Ben sizden bir sınıf aşağıdaydım. Siz bağırma ekibinin başındaydınız.

Yoklamalar, parlak sözler, tatlı tatlı kabarmalar. Demek tanıyorsunuz beni, öyle mi?

Sizi herkes tanıyor, Willie.

Ne tuhaf değil mi? Gülüşüyorlar.

Ayrılmadan önce randevu.

Sıcak yaz geceleri, ağaçların baygınlığı, toprakta mayalanma. Buluşmalardan sonra otomobile binip şehir dışındaki kara yolunda bir tepenin üzerindeki parka gidiş. Arabanın içinde alt alta üstüste yuvarlanıp duruyorlar; dizlerini ve sırtlarını vitese, direksiyona, kapıların kollarına çarpıyorlar.

Şekerim, korkma, istemediğin bir şeyi yapacak değilim. Ama gel, gel.

Hayır, olmaz, bırak.

Ne olur, seni seviyorum, Beverley.

Ben de seni, Willie. *Yağmur yağıyor yağıyor ve radyo çalıyor çalıyor... Gökten altın yağıyor. Taze kök kokuyor saçları, ağzında memesi hafif kokulu;*

kollarının altında kıvrandığını soluduğunu, nabzının attığını duyuyor.

Ah yavrum benim.

Olmaz, Willie, seni çok seviyorum, yapma ne olursun.

Keşke evli olsaydık.

Ah, keşke. *Ağzını saçına sürtüyor.* Oh.

Çözümlemeler: Daha yapamadın mı, Willie?

Sondan bir öncesine kadar geldim; yapacağım sen merak etme. Ama ne kız.

O ne yaptı?

İnleyip durdu. Ah, vuruldum ona. İnlettim onu.

Başkalarına da vermese bari.

Folklor: Yatmazsa soğuktur; yatarsa orospu.

Yapacağım onu, görürsün bak. Unutma ki daha kızoğlan kız. *Bütün bunların ardında gizli bir suçluluk - seni seviyorum, Beverley.*

Ciddî konuşmalar: Dün gece seni rüyamda gördüm, Willie.

Ben de seni. Geçen gün gördüğümüz filmi hatırlıyor musun, **Captain Blood**'u. Olivia de Havilland tıpkı sana benziyor. *Karanlık locada sinema ekranı ile karıştırıyor. Onun aşkı da onlarınki kadar mükemmel.*

Çok tatlısın. *Anne rolünü oynayan kızın anlatılamayacak kadar büyük çekiciliği, dudaklarının kırmızı eğrisi.* Bu kadar tatlı olmasaydın... O kadar ileri gitmezdim. Kötü bir şey düşünüyor musun benim için, bilmiyorum?

Hayır. *Okşayarak.* Daha iyi olurdu benim için... Anlıyorsun değil mi?

Oooo... Ne bileyim ben annem daha iyi bilir.

Sessizlik, başı onun omuzlarında Aramızdaki durumu düşündüğüm zaman utanıyorum.

Ben de.

Herkes bizim gibi midir dersin? Acaba Madge de benim yaptığımı yapıyor mu? Ağzını aradığım zaman hep kıkır kıkır güler. *Pratik kadının önsezisi* Ayıp bir yanı var bunun. *Küçük bir kız olmuş yeniden.* Düşündüğün zaman sana ayıp gelmiyor mu?

Evet, evet çok... ayıp *Ama yürekten söyleniyor.*

Seni tanıdığımdan beri daha büyüdüm gibi geliyor bana, Willie.

Ne demek istediğini anlıyorum. Ah, seninle konuşmak ne tatlı. *Kızın bir sürü erdemleri var: Bir kere yumuşak huylu, sonra dudakları deli ediyor insanı, ayrıca güzel dans da ediyor mu sana, mayo giydiği zaman da nefis. Sonra bir de akıllı ki şekerim. Konuşabiliyorsun. Ne demek istediğini anlıyor. Kimseye nasip olmamıştır böylesi. İlk aşkın sarhoş eden değerlendirmesiyle kendinden geçmiş.* Ah, Beverley.

Üniversitedeyken iyi bir kulübe kabul ediliyor, biraz hayal kırıklığına uğramış gibi, çünkü giriş törenleri yasaklanmış. *Törene başkanlık edecek sanıyor.* Ama güzel bir kulüp. Pipo içmeyi öğreniyor, üniversite hayatının tatlılıklarından yararlanıyor. Tau Tau Epsilon kulübünün saygıdeğer bir talibi olan Birader Brown'un sünnet âyinlerine başkanlık edeceğiz. Ana dilini kullanırsan bekâretini yitirirsin.

Öğrencilerin sık sık gittikleri genelev pahalı.

Çok işitmiş hikâyelerini, iyice kafayı çekince korkusuzca görüyor işini. Sonra üniversitenin meydanında şarkı söylüyor. İkide birde... Ve Viiiiii-Uuuuu. İkide birde.

Sus.

Sen çok iyi pezevengin birisin. *Yeni bir lâf.*

Dalga geçmek niyetinde değil, dünyanın en iyi niyetli insanı, ama nedense ödevler, trigonometri, fizik, vb. vb. düşündüğü kadar önemli değil hayatta. Öğrenmeye çalışıyor, ama derslerden daha iyi şeyler var. İnsan bütün gün öğleden sonra laboratuvarda çalışınca biraz da eğlenmek istiyor.

Tavernadaki biraları yudumlamanın büyüsü, uzun uzun konuşmalar. Bir kızım var benim, Bert. Bir eşi daha yok. Nefis. Bak resmine. Bir de ben kalkmış zamparalık ediyorum, aldatıyorum onu, canım ciğerim diye mektup yazıyorum.

Aldırma be, bir şey kaybetmiş olmuyor ki o.

Yooo, bak öyle söyleme, yoksa kızarım. Tertemiz bir kız o.

Peki peki, tut ki ben öyle düşünüyorum. Kız bilmeyince ne ziyanı var.

Düşünüyor bu sözü, kıkır kıkır gülmeye başlıyor. Sana doğrusunu söyleyeyim mi, ben de öyle düşünüyorum. Bir bira daha içer misin?

Size şunu söylemek istiyorum ki çocuklar *biraz sarhoş* bundan sonra geçecek yılların bizim için ne önemi olacak. Anılar biriktirip duruyoruz, gerçek bu. Keşke Koleje gelmeseydim, ama Allah kahretsin aranızdayım şimdi, ben de herkes gibiyim, hiç birinizi unutmayacağım. Lesbian bir gerçek varsa o da bu.

Ulan ne diyorsun be Brown?

Ben de bilmiyorum ne dediğimi. *Gülüşmeler* Boş vermişim yarınki fizik sınavına. Kanım kaynıyor benim arkadaş, yerimde duramıyorum.

Amin.

Haziranda çaktıktan sonra, kolay mı babası ile yüz yüze gelmesi, ama birtakım kararları var.

Babacığım, sizi korkunç bir hayal kırıklığına uğrattım, benim için bu kadar büyük fedakârlıklara katlandınız, bu bakımdan benim yaptığım esaslı bir ayıp, ama açmıyor beni bu işler baba. Aklım ermiyor filân diye özür dileyecek değilim, çünkü benim yaşımdaki delikanlıların ne kadar aklı varsa benim de o kadar var, dişimi iyice geçirecek zorlu bir şey arıyorum ben. Ticaret falan gibi şeyler açar beni, insanların içine karışmayı seviyorum.

Uzun bir iç çekiş. Olabilir, olabilir. Ekşiyen sütün arkasından ağlanmaz, derim ben her zaman. Arkadaşlarımla konuşayım ben bir kere.

Tarım makineleri satan bir şirkette iş buluyor, daha ilk yıl haftada elli dolar kazanmaya başlıyor. Beverley'i ailesine tanıtıyor, Patty'e gösteriyor. Patty de evlenmiş o sırada.

Beni sevdi mi dersin? diye soruyor Beverley.

Elbette.

Yazın evleniyorlar, altı odalı bir eve taşınıyorlar. Haftada yetmiş beş dolara çıkıyor kazancı, ama her zaman borç içindeler. Yalnız içki haftada yirmi beş dolar, gezme masrafı da içinde.

Kötü yaşıyorlar denemez yine de. Düğün gecesi değil, mezbaha, ama çabuk toparlıyor kendini. Ufak

bir aradan sonra sevişmeleri zengin ve çeşitli. Gizli bir katalogları var:

Merdivenlerde sevişme.

Beverley'nin azdığı sırada yaptığı kepazelikler.

Çeşitli kılıklarda denemeler.

———— *Buna bir ad takamıyor, çünkü kadınlara bundan bahsedilmeyeceğini işitmiş birçok yerlerde. Kadın da ad koyamıyor, çünkü kimsenin bilmediğini sanıyor.*

Ve elbette ki sevişme ile ilgisi olmayan birçok şeyler de var.

Sıkıntı basıncaya kadar birlikte yemek yemek.

Aynı hikâyeler başka başka kimselere anlatılırken dinleme zorunluluğu.

Kocanın burnunu karıştırması.

Kadının yolda giderken çoraplarını düzeltmesi.

Kocanın mendiline sümkürürken ses çıkarması.

Bir yere gidilmediği, ya da bir şey yapılmadığı akşamlar kadının suratını asması.

Ufak tefek zevklerden: Görüştükleri insanlar üzerine tartışmalar.

Dostlar için ortalıkta dolaşan dedikoduların anlatılması.

Birlikte dansa gitmek. **İyi dans ediyorlar da ondan. Ama seyrek bir olay.**

Kocanın işteki sıkıntılarını anlatması.

Suya sabuna dokunmayanlar: Otomobillerine binip gezmeleri.

Kadının Briç ve Mah-jong (*) kulübünde oyun oynaması.

Erkeğin kulüpleri: Rotary,... Lisesi Mezunları

(*) Mah-Jong: Dominoya benzeyen 144 taşla dört kişi arasında oynanan bir oyun.

Cemiyeti, Ticaret Odası Gençler Kolu.

Kiliseye gitmek.

Radyo.

Sinema.

Kötü bir huyları da var: Ara sıra canları sıkıldığında, akşamlarını bekâr arkadaşları ile geçiriyorlar.

Bekâr folkloru: Evliliğe karşı tek itirazım, insanların hayatlarını birlikte geçirmeye zorlanmış olmakla pek ilgilenmemeleri.

Brown: Sen ne söylediğinin farkında değilsin. Oh, otur bekle, rahat ve emin, hastalıktan filân korkmadan... Bütün mesele kadınlarla...

Folklor *pis şakalar:* Sacrebleu, doksan sekizinci pozisyon.

Gece yarısı: Gir biraz, beni yalnız bırak, Willie, hani birkaç gün bir şey yapmayacaktın.

Kim söyledi?

Sen. Çok fazla düşkünlük doğru değil demedin mi?

Tut ki söyledim.

Ohhhh. *Öfke ve teslim olmak.* Köpek gibi dilin dışarda hep. İlle bir yere tıkacaksın. *Acıma ve azgınlık karışımı bir durum, evliliğe özgü.*

Dıştan gelen sarsıntılar. Kızkardeşi Patty kocasından ayrılıyormuş, kulağına geliyor, şimdilik ufak bir ihtimal, ama üzülüyor. Kız kardeşine imalı bir şekilde soruyor, kız kardeşi kızıyor.

Ne demek istiyorsun, Willie? Ben istemesem Brad benden nasıl ayrılır?

Ben bir şey demek istemedim, sadece soruyorum.

Bak, Willie kardeşim, bana öyle bakma. Ben ne isem yine oyum, anladın mı?

Birkaç ay sonra sarsıntı iyice geliyor, derine işliyor, ve birdenbire patlıyor. Bir raporu yazarken orta yerinde bazan duruveriyor, kalemine dalıyor gözü. **Sen o kadar kaba bir adam mısın,** diyor Patty, ince, nazik, kızoğlan kız, yarı abla-yarı ana.

Kendi kendini kamçılayan anılar. Aklım ermiyor, neden böyle değişiyor kadınlar, neden bir türlü rahat durmuyorlar?

Sen onlara benzemeyeceksin, değil mi Beverley? diyor o gece.

Ah şekerim, bunu nasıl düşünebiliyorsun, şaşıyorum sana.

Bir an birbirlerine çok yakınlar, dertleşiyorlar. Beverley, insanların yaptıklarına baktıkça çok bozuluyorum; şaşkınlıktan dilim tutuluyor. İnsanın kız kardeşi, deli olacağım.

Amerikan barları önünde, sigara salonlarında, golf kulübünün antresinde herkes Patty Brown'u konuşuyor.

Yemin ediyorum, Bev, eğer seni biriyle yakalayacak olursam, öldürürüm, bunu göze alırsan yap.

Şekerim? Bana güvenmiyor musun? Kocasının gösterdiği bu ani kıskançlıktan yüreği burkuluyor.

Kendimi bir hayli yaşlanmış hissediyorum, Bev.

On sekizinci vuruşa hazırlanırken çimenliği hesaplıyor, beş ayaklık bir vuruş olacak, bunu başarmalı, ama başaramayacağını anlıyor birdenbire. Golf

sopasının sapı elinde sıkı değil, top bir ayak geriye düşüyor.

Olmadı yine, evlât, diyor Bay Cranborn.

Formumda değilim herhalde. Dönelim daha iyi. Avuçlarının içi bilmediği bir duygudan ötürü hâlâ donuk. Yavaş yavaş dönüyorlar. Louisvville'e gelirseniz çok memnun olurum, sizi kendi kulübüme götürürüm, diyor Bay Cranborn.

Söz veriyorum, gelirim efendim.

Duş yaparlarken Bay Cranborn şarkı söylüyor: **«Sende havuç varsa bende de...**

Bu gece ne yapacağız, evlât?

Şehre ineriz, Bay Cranborn; siz üzülmeyin, ben size her tarafı gösteririm.

Bu şehir üzerine bir sürü şeyler işittim de.

Evet efendim, çoğu doğrudur. *Yandaki duştan birtakım uygunsuz gülüşmeler.*

Gece kulübünde iş konuşuyorlar. Arkasına yaslandıkça gerideki palmiyenin yaprağı saçına sürtüyor, önüne eğiliyor, Bay Cranborn'un purosundan çıkan dumanları kokluyor. Göreceksiniz ya efendim, artık biraz kâr etmeye hak kazanmış bulunuyoruz, ticaretin çarkı başka türlü dönmüyor. Sizin hesabınıza boş yere çalışmamızı istemediğiniz gibi, siz de herhalde başkasıyla çalışmak istemezsiniz. Bugün yaptığımıza pek ticaret denmez, öyle değil mi? Beşinci kadeh hemen hemen boşalmış, lafı kesiyor. Sigara dudaklarından biraz uzakta. *Fazla içmediğimi göstermeliyim.*

İyi bir noktaya temas ettiniz, oğlum, çok iyi bir noktaya, ama başkasından daha ucuza satmak diye de bir şey var, buna ticaret derler, rekabet derler. Siz kendinizi düşünüyorsunuz, ben de kendimi düşünürüm elbette, bu işler ancak böyle yürür.

Evet efendim, ne demek istediğinizi anlıyorum. Her şey kafasının içinde allak bullak olmak üzere bir an, kendini dışarı atmak, biraz hava almak istiyor. Biraz da bu açıdan bakalım.

Sahnedeki küçük sarışın kız kim, Brown? Tanıyor musun?

Tanımıyor. Haa, evet efendim, ama açık söyleyeyim tanımasanız daha iyi olur. Kötü yerlere gider sık sık efendim, açık söyleyeyim: Doktorlara. Daha iyi bir yer biliyorum efendim, temiz bir yer, güvenilir bir yer.

Vestiyerdeki kız telefonda konuştuklarını duyuyor. Ayakta durduğu zaman yüzünü telefona dayamasın diye duvara yaslanıyor. Telefon meşgul. Bir an ağlamak geliyor içinden.

Alo, Eloise, sen misin? diye soruyor. Hattın öte yanında çatlak bir kadın sesi.

İnsanın iş arkadaşlarıyla birlikte eğlenmesi çok hoş bir şey.

İtiraf edeyim, böylesini hiç görmedim, yarım dolara böyle bir mal bulmak, hem de çarçabuk. Eğer gözümle görmeseydim Paris'te, ya da bir zenci kerhanesinde sanacaktım kendimi. İnsan dünyada her şeyi görmeli.

Evet, ben de öyle düşünüyorum, insanların kafasından öyle şeyler geçiyor ki hiç bilemiyorsun.

Patron ne düşünüyor dersin?

Bu gece iş konuşmak yok anladın mı. Hadi bakalım, içelim.

Kadehler kalkıyor, bir daha çekiyorlar.

Bakın arkadaşlar, size bir şey söyleyeyim, diyor Brown, halkın çoğu acentaların malları aşağı

fiyatla satmalarını istiyor. Şurası bir gerçek ki hamal gibi çalışıyoruz. Öyle değil mi?

Bizim gibi çalışan yok.

Öyle. Ben üniversitede çakmadan önce. Bakın çaktığımı söylüyorum size, çünkü ancak budalalar yanlış bir gurura kapılırlar, insan olduğundan başka türlü görünmeye çalışmamalı. Eskimiş bir ayakkabı kadar adi bir şeyim ben. Bunu istediğinizin karşısında kabul etmeye hazırım.

Ulan Brown, yaman herifsin.

Bunu senin ağzından işittiğime memnun oldum, Jennings, çünkü ne demek istediğini biliyorum, ve söylediğin söz bir hayli anlamlı. İnsan eşşek gibi çalışıyor, arkadaşlarım olsun istiyor, tanıdıkları ona güveniyor, onu seviyor, bunlar olmadıktan sonra ne diye hayvan gibi çalışsın.

Çok doğru.

Ben biraz talihli çıktım, bunu herkesin yüzüne söylerim, ama benim de sıkıntılarım var, kimin yok ki, ama bu gece dertlerimizi söylemek için toplanmadık burada, öyle değil mi? Bakın size yalnız şunu söylemek istiyorum, güzel bir karım var benim, biliyor musunuz.

Orada bulunanlardan biri kahkahayı basıyor. Brown, benim de güzel bir karım var, ama yeminle söylüyorum, evlendikten iki yıl sonra, ne yaparsa yapsın, kadın uyuz bir köpek gibi görünür insana.

Ben de aynı fikirdeyim, Freeman, ama bir nokta var. Kelimeler ağzından dökülüyor, kadehlerin ve lâfların içinde kaybolup gidiyor.

Hadi çocuklar, Eloise'e gidiyoruz.

Ve kaçınılmaz dönüş.

Freeman, biraz önce söylediklerin beni altüst etti, ama benim güzel bir karım var, ondan daha iyisi

bulunamaz, kimbilir hangi boktan karıyı düzmek için böyle dolaşıp durmamız ayıp değil mi, sonra karılarımıza dönmemiz, ayıp, çok ayıp. Karım aklıma gelince sonra da yaptıklarımı düşününce inan kendimden utanıyorum.

Çok kötü.

Elbette. Terbiyeli insanlar diye geçiniyoruz, ama işin aslı, bütün istediğimiz, düzmek, içmek ve...

Ve biraz eğlenmek canım.

Biraz eğlenmek, diye bitiriyor sözünü Brown, işte ben de bunu söylemek istiyordum, ama sen benden önce davrandın. Tökezliyor, kaldırıma çöküyor.

Çok ayıp.

Beverley yatağında elbiselerini çıkarırken uyanıyor. Ne diyeceğini biliyorum, şekerim, diye mırıldanıyor, ama benim de kendime göre sıkıntılarım var, sen yalnız kendi işinle meşgulsün, iki ucunu bir araya getirmeye, eline geçen para ile idare etmeye çalışıyorsun, bu da kolay değil, zor, yaşamak kolay değil, Papazın söylediği gibi.

Sabahleyin başını ovarken ve bir hesap yaparken Beverley'in dün gece ne yaptığını düşünüyor.

Bir gece önce birlikte gittikleri arkadaşların manalı göz kırpmaları, garip sıkıntı ifadeleri. Saat onda Freeman aptesanede yanına yaklaşıyor.

Amma da içmişim dün gece be.

Bugün yerimden kalkamıyorum, diyor Brown. Ne diye bu boku yedik sanki?

Biraz değişiklik olsun diye.

Evet. **Allah kahretsin!**

6

Aynı gece, sıradağların öte yanında, Cummings, mevzilerinde bir gezintiye çıkmıştı. Taarruz günlerden beri elverişli bir şekilde gelişiyordu; cephede bulunan bölükler altı yedi yüz metre ilerlemişlerdi. Tümen umduğundan daha başarılı bir şekilde harekete geçmişti yeniden; uzun yağmur ayının aylak günleri sona ermiş gibiydi. F Bölüğü, Toyaku Hattı ile ilişki kurmuş, Cummings'in o gün öğleden sonra aldığı son rapora göre de, E Bölüğünün takviyeli bir takımı F Bölüğünün bir kanadındaki Japon karargâhını ele geçirmişti. Bu taarruz, birkaç gün içinde düşmanın karşı hücumları ile karşılaşacak, ama tutunacak olurlarsa —ki tutunacaklarını sanıyordu— Toyaku Hattı iki hafta içinde yarılabilecekti.

Kaydedilen bu ilerleme karşısında biraz şaşkınlık duyuyordu gizliden gizliye. Bir aydan beri taarruza hazırlanmış, malzemesini biriktirmiş, Japonların başarısızlıkla sonuçlanan nehir taarruzundan sonra olaysız geçen haftalar içinde savaş planlarını gece gündüz gözden geçirmişti. Bir komutanın yapabileceği her şeyi yapmış, ama yine de karamsarlıktan kurtulamamıştı. Cephedeki ordugâhların çamurlar içinde birçok siperler kazdırmış olmaları onu kaç kere umutsuzluğa düşürmüştü; bunlar sonsuzca ve inatla yerinde kalmak isteyen insanların birer belirtileriydi.

Yanıldığını anlıyordu şimdi. Her seferden alınan dersler başka başkaydı; şimdi belirsiz ama temelli bir kural yakalamıştı. Erler uzun bir süre yerlerinde kalırlarsa tedirgin olmaya başlıyorlar, günlerinin aynı şekilde geçmesinin yarattığı sıkıntı bir cesaret noktasına kadar varıyordu. İlerlemeyen bir bölüğün yerine başkasını göndermek yanlış, diyordu kendi kendine. Bırak çamurun içinde otursunlar oturdukları kadar, sonra nasıl olsa kendiliklerinden hücuma geçerler. Taarruz emrinin, erler yeniden hücuma geçmek istedikleri sırada verilmiş olması bir rastlantıydı, ama kafasının çok derinliklerinde talihli olduğunu biliyordu. Morallerini büsbütün yanlış değerlendirmişti.

Elinde daha anlayışlı bölük komutanları olsaydı işler daha basitleşir, daha çabuklaşırdı, ama bir komutandan, bu kadar işleri arasında, bir de anlayış beklemek fazla olurdu. Hayır, hata bende, bu anlayış onlarda olmasa da bende olmalı. Taarruzun başlangıcında kaydettiği başarı belki bu yüzden biraz sevindirmişti onu, memnundu; elbette ki yeterince memnundu; çünkü büyük bir yük kalkmıştı üzerinden. Kolordunun baskısı azalmış, bir zamanlar her şeye rengini katan korku —yani seferin ortasında görevinden alınıp yerine başkasının gönderilmesi korkusu— hafiflemişti; ilerleme elverişli bir şekilde devam edecek olursa korku hiç kalmayacaktı. Ama bir sıkıntının yerine başka bir sıkıntı geçmişti. Cummings'in içinde, çok hafif, ortaya iyice çıkamayan bir şüphe vardı; taarruzun başarıya ulaşmasını, tıpkı düğmeye bastıktan sonra asansörün gelmesini bekleyen bir insan gibi bekliyordu. Yani, artık yapacak bir şey kalmamıştı. Bu durum memnunluğunun kenarlarını pisletmiş, onu ustaca öfkelendirmiş-

ti. Şu ihtimaller de yok değildi ama: Taarruz ergeç yavaşlayabilirdi, yarın Kolorduya gittiğinde, başlangıçta elde ettiği bu başarı Botoi Körfezi harekâtı için deniz kuvvetleri desteğini sağlamak ihtimallerini azaltabilirdi. Aslında seferin ancak bu yan istilâ hareketi ile kazanılabileceğini iddia etmeliydi, ama o zaman da şimdiye kadar kaydettiği ilerlemelerin önemsenmemesi ve yerilmesi gibi nazik bir sorun çıkacaktı ortaya.

Bununla birlikte her şey değişmişti. Reynolds'den gelen bir haberde, Kolordunun Botoi fikrine artık pek karşı gelmeyeceği, Genel Karargâhtaki komutanları gördüğü zaman istediği gibi manevra çevirebileceği bildiriliyordu. Bu kadarcık bir taraftarlığı istenilen yere çevirmek mümkündü.

Cummings kendini aldattığını da biliyordu bu arada. Harekât çadırında bütün gün oturup gelen raporları okuduğu sırada biraz üzgündü. Bir politikacının seçim gecesindeki hali vardı üzerinde; partisinin gösterdiği adayın kazanmasını istiyor, öte yandan başka bir aday için çalıştığına da canı sıkılıyordu. Bu bok şeyin hiç bir hayal yanı yoktu, soğuktu, bayağı idi, hangi komutan olsa bu işi başarıya ulaştırabilirdi, ve Kolordunun haklı olduğunu da kabul etmek tatsız bir şeydi.

Ama Kolordu haklı değildi elbette. Önlerinde daha bir sürü dert vardı, onlar bunu kabul etmek istemiyorlardı. Cummings dağın arkasına gönderdiği keşif ileri karakolunu düşündü bir an ve omuzunu silkti. Bu iş başarıya ulaşırsa, ve bu birlik değerli bir keşif raporu ile dönecek olursa, ayrıca o yoldan bir bölük göndermeyi ve Botoi Körfezi çıkarmasını bu yola çevirmeyi de başarabilirse, çok iyi, çok gösterişli bir şey olacaktı. Ama pek az ihti-

mal vardı buna. En iyisi Hearn'in keşif görevini, keşif takımı geri dönünceye kadar, hesaba katmamaktı.

Kafasındaki bütün sakıncalara rağmen durmadan çalışmış, bütün dikkatini birliklerin ilerlemesi üzerinde toplamış, gelen raporların üzerinde teker teker durmuş, yorucu, ezici bir çalışma yapmıştı. Karanlık bastığında bitkindi, başka bir şeyle meşgul olmak istiyordu. Tümen hareket halinde bulunduğu sıralarda, cepheyi her gün dolaşmaktan hoşlanırdı hemen hemen, ama şimdi geceleyin piyade mevzilerini denetlemesi imkânsızdı. Onun yerine topçu birliklerini ziyaret etmeye karar verdi. Telefonu kaldırdı, cibinin ve şöförünün gelmesini istedi, gece saat sekiz sularında yola çıktı. Ay yusyuvarlaktı aşağı yukarı. Cibin ön koltuğunda kendini bırakmış ormandaki yapraklar arasında farların yaptığı oyunları seyrediyordu. Cepheden çok geride oldukları için farları kararmayı gereksiz bulmuşlardı. General sigarasını rahat rahat içiyor, rüzgârın tatlı tatlı yüzünü yalamasından hoşlanıyordu. Boşalmış hissediyordu kendini, ama yine de sinirleri gergindi; tekerlek izlerinin üstünden geçilmesi, motorun sesi, koltuğun sarsıntısı, sigaranın dumanı Cummings'i uyuşturmuş, sıcak bir banyodaymış gibi, sinirlerini gevşetmişti. Neşesi yerine gelmeye ve tatlı bir boşluk hissetmeye başlıyordu.

On beş dakikalık bir yolculuktan sonra yolun kıyısında mevzilenmiş olan bir obüs bataryasına vardılar. İçinden gelen bir itilimle şöförüne sapmasını emretti. Cip, boş benzin tanklarıyla doldurulmuş, üzeri toprakla örtülmüş bir hendeğin üstünden zıplaya zıplaya geçti. Bu sırada tekerlekler motora kadar çamurun içine girmişti. Oldukça kuru bir yere gelince durdular. Giriş yerindeki nöbetçi subayına

telefon etti, Generali karşılamak üzere bir Yüzbaşı geldi:

— Buyrun, Generalim.

Cummings selâm verdi:

— Çevreyi dolaşıyorum da. Batarya nasıl?

— İyi, Generalim.

— Cephane Kolu bir saat kadar önce size iki yüz mermi getirecekti. Getirdi mi?

— Evet, geldi, Generalim.

Yüzbaşı biraz durdu:

— Hiç bir şey gözünüzden kaçmıyor, Generalim?

Cummings bu söze memnun oldu:

— Bugün öğleden sonra taburun ateş toplamada ne kadar başarılı olduğunu erlerinize anlattınız mı? diye sordu.

— Biraz bir şeyler anlattım, Generalim.

— Yeterince belirtmenize imkân yok elbet. Askerler iyi bir ateş başardıkları zaman onlara bunu söylemek her zaman gereklidir. Erlerde bir dayanışma anlayışı yaratmak iyi bir şeydir.

— Evet, Generalim.

General cibinden uzaklaşırken Yüzbaşı ayakları dolaşa dolaşa yanında gidiyordu.

— Aldığınız emre göre on beş dakikada bir taciz ateşi yapacaksınız, tamam mı?

— Evet, dün geceden beri öyle, Generalim.

— Topçularınızı nasıl dinlendiriyorsunuz?

Yüzbaşı hafif hafif sırıttı:

— Top ekiplerini ikiye böldüm, Generalim, her ekip bir saat top başında kalıyor, dört defa ateş ediyor. Böylece ekipler yalnızca bir saat fazla uyku kaybetmiş oluyorlar.

— İyi bir düzenleme, diyerek beğendiğini gösterdi General.

Ufak bir düzlüğü geçtiler. Düzlükte bataryanın kantin çadırı ile emireri çadırı vardı; dolunayın altında gümüş gibi parlıyorlar, dimdik yükselen biçimleriyle minyatür kiliseleri andırıyorlardı. Aralarından geçtiler, fundalar arasında açılmış on beş metre uzunluğunda toprak bir yoldan yürüdüler. İleride dört obüs kısa bir topçu cephesi teşkil etmişti, iki yanda bulunan topların arasındaki mesafe elli metreden fazla değildi; Japon hatları yönünde ormanın üstüne doğrultmuşlardı namlularını. Yaprakların arasından sızan ayışığı topların üzerinde gelişigüzel ve hareketli benekler yapıyordu. Topların ardındaki ağaçların arasında beş tane manga çadırı oraya buraya dağılmış, ormanın derinliklerindeki gölgelere karışmıştı. Bütün batarya şu parçalardan ibaretti: Oto-park, kantin, deppoy, obüsler ve çadırlar. General bataryayı denetledi; obüslerden birinin tekerlek izleri arasında sırtüstü yatmış birkaç topçu eri gördü, hafif bir özlem duydu içinde. Bir iki dakika bir yorgunluk çöktü üzerine, yalnız karnını doyurmayı düşünen, bir topçu mevzii kazmak gibi iğrenç bir işi yapan topçu eri olmadığı için önemsiz ve geçici bir pişmanlık duydu. Garip ve kendisine uymayan bir havanın içine girdi, bir çeşit kendi kendine acıma ile karışık hafif bir hoşgörü...

Manga çadırından arada sırada gülüşmeler geliyordu, bir iki boğuk kahkaha da işitti.

Her zaman yalnız olmak zorundaydı, bu yolu seçmişti, dönemezdi artık, dönmek de istememişti. En iyi şeyler, son çözümlemede yapılmaya değer olan işler, ancak tek başına yapılabilirdi. Buna benzer dakikalar, gelip geçici şüpheler, dikkat edilmezse insanı sürükler, alıp götürürdü. Cummings, Anaka Dağının muazzam gövdesine baktı; karanlıkta daha koyu

bir gölge, üzerindeki gökyüzünden daha büyük bir kitle gibi görünüyordu. Adanın ekseniydi, adanın anahtarıydı o.

Aramızda bir yakınlık var, dedi kendi kendine. Eğer mistik bir lâf etmek gerekirse, dağ ve o birbirlerini anlıyorlar denilebilirdi. Her ikisi de, zorunlulukların sonucunda, soğuk, çıplak ve yalnızdılar, yükseklere hâkimdiler. O akşam Hearn belki de boğazı geçmeye çalışıyor, Anaka'nın gölgesinde yürüyordu. Yüreğinde öfke ve umutla karışık garip bir sızı duydu; Hearn'in başarıya ulaşmasını istiyor mu idi, istemiyor muydu pek emin değildi. Hearn'e karşı nasıl davranması gerektiği problemi çözülmüş değildi, ve Hearn geriye gelse de yine çözümlenemeyecekti. Ona karşı içinde nasıl bir duygu olduğu konusuna gelince yeniden bir kararsızlığa düştü, canı sıkıldı biraz.

Yüzbaşı, rüyasından ayırdı Cummings'i:

— Bir dakika sonra ateşe geçeceğiz, Generalim. Görmek ister misiniz?

General heyecanlandı:

— Evet.

Yüzbaşı ile birlikte bir topa doğru yürüdü. Topun çevresinde toplanmışlardı. Onlar yaklaşırken erler de topun ayarlanmasını bitirdiler. İçlerinden biri ince ve uzun mermiyi kamaya sürüyordu. Sustular, dikkat kesildiler, Cummings o sırada arkalarında duruyor onlar da elleri arkalarında, hazırol vaziyetine geçilip geçilmeyeceğine bir türlü karar veremiyorlardı:

— İşinize bakın, arkadaşlar, dedi Cummings.

Topçulardan biri sordu:

— Hazır mısın, Di Vecchio?

— Evet.

General Di Vecchio'ya baktı; kollarını sıvamış, kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Alnında biraz siyah saç görünüyordu. General, alçakgönüllülükle karışık bir horgörü içinde, şehir çocuğu diye düşündü.

Topçulardan biri heyecandan ve sinirden hafifçe güldü. General'in orada olduğunu hepsi biliyordu. Bundan hoşlanmadıklarını da Cummings biliyordu, bir dükkândan sigara alırken kadının birinden öğüt dinlemek zorunda kalan gençler gibi rahatsızdılar. Hiç bir şey yapmadan yürüyüp gidecek olursam mırıldanacaklar, belki de beni matrağa alacaklar. Bu düşünce onda garip bir tat, heyecana benzeyen bir duygu uyandırdı.

— Topu ben ateşlemek istiyorum, Yüzbaşım, dedi.

Topçular General'e baktılar dik dik. İçlerinden biri kendi kendine mırıldandı.

General kibarca sordu:

— Topu benim ateşlememe müsaade eder misiniz?

— Ha? diye sordu Di Vecchio. Neden olmasın, tabii, Generalim.

General, topun kuyruğundaki yükseliş nişan tertibatının yanında oturan 1 No.lu topçunun yerine doğru yürüdü, ipi yakaladı. Ucu topuzlu, otuz santim uzunluğunda bir kordondu bu.

— Kaç saniye sonra, Yüzbaşım?

— Beş saniye sonra, Generalim.

Yüzbaşı sinirli sinirli saatine baktı.

General avucunun içindeki topuzdan hoşlandı. Kundağın karmakarışık mekanizmasına, kundağı taşıyan yaylara baktı. Kuşku ile tatlı bir heyecan arasında bocalıyordu kafası. Rahat ve emin bir poz verdi vücuduna kendiliğinden; olağanüstü bir şey yap-

tığı zaman hiç ilgilenmiyormuş gibi görünmesi içgüdüsel bir eğilimdi onda. Ama topun kitlesi ürkütüyordu onu. Savaş Akademisinden çıktığından beri hiç top ateşlememişti; gürültüsünü de, sarsıntısını da unutmuştu, ama Birinci Dünya Savaşında bir ara iki saat topçu baraj ateşi altında bulunmuştu. Hayatında o zamanki kadar korktuğunu hatırlamıyordu, şimdi de onun yankısını duyuyordu kafasında. Topu ateşlemeden hemen önce birbirini izleyecek olayları görebiliyordu: Topun kulakları patlatan sesi, merminin karanlık gökyüzüne uzun uzun fırlaması, ıslık çalarak düşmesi, ve öte yana düştüğü zaman Japonlarda uyandıracağı müthiş ve ilkel korku. Garip bir kendinden geçme bacaklarını titretti bir an, ama farkına varmadan geçip gitti.

General ipi çekti.

Namlunun sarsıntısı bir an kulaklarını sağır etti, alışmadığı bir güç General'i sarstı ve duygusuzlaştırdı. Namludan çıkan altı metre uzunluğundaki büyük alev meşalesini göremedi de, daha çok hissetti; merminin ormandaki karanlık dar koridorlardan geçtiği sırada çıkardığı uzun mırıltıyı belirsiz bir şekilde duydu. Lâstik tekerlekler, kundak, hâlâ titriyordu geri tepmeden ötürü.

Bütün bunlar bir saniyenin ufacık bir bölümünde oluvermişti. Geriye doğru esen hava bile, farkına varmadan saçını karmakarışık etmiş, o sırada gözlerini kapamak zorunda kalmıştı. General şimdi duyularını yavaş yavaş topluyordu yeniden, patlamanın hemen arkasından fırtınada şapkasına yapışan bir insan gibi yapışmıştı duyularına. Soluk aldı, gülümsedi, düz bir sesle şunu söylediğini işitti:

— Öte tarafta olmak istemezdim.

Bu sözü söyledikten sonra topçuların ve Yüz-

başının farkına vardı. Bu sözü söylemesinin nedeni, kafasının bir bölümünde her zaman her durumu tarafsız olarak düşünmesiydi; aslında konuşurken çevresinde bulunanların farkına varmazdı. Top yerinden uzaklaştı yavaş yavaş. Yüzbaşıyı götürdü beraberinde.

— Top ateşi geceleyin daha müthiş oluyor, diye mırıldandı.

Biraz bozulmuştu dengesi. Bir obüs ateşinin yapacağı etkiyi hâlâ iyice anlamayan bir yabancıya bu sözü söylememeliydi.

— Ne demek istediğinizi anlıyorum, Generalim. Geceleyin bataryanın ateşi benim her zaman iflâhımı keser.

Peki öyleyse mesele yok. Cummings aşağı yukarı yanlış bir hareket yaptığını anladı:

— Bataryanız iyi çalışıyor gibi, Yüzbaşı.

— Teşekkür ederim, Generalim.

Ama Cummings dinlemiyordu. General'in aklı merminin sessiz uçuşundaydı, bir yandan onu izliyordu kafasında. Amma da uzun sürmüştü? Yarım dakika mı olmuştu acaba? Kulakları tetikte, patlama sesini bekliyordu.

— Bir türlü düşünemiyorum, Generalim. Kim bilir öte taraf nasıl bir kanlı cehennem.

Cummings kilometrelerce ötede, ormanda patlayan merminin boğuk seslerini dinliyordu: Bir buket gibi açılan öldürücü alevi gözünün önüne getirdi, çığlıkları, dağılan madenin, havadaki ıslıklarını işitir gibi oldu. Acaba hiç kimseyi öldürdü mü? diye düşündü. Merminin toprağa düşmesini nasıl dört gözle beklediğini bütün vücudunu yıkayan hafif bir rahatlık içinde düşündü. Bütün duyuları doymuş, gevşemişti. Savaş, daha doğrusu, savaş, başka şey,

dedi içinden biraz anlamsızca. Ama ne demek istediğini biliyordu. Can sıkıntısı ve gündelik işler, talimnameler, genelgeler, formaliteler hep örtmüştü savaşın üstünü, ama içine girdiğin zaman insanı çeken çıplak ve titreyen bir yürek vardı altında. İnsanların tüm derin ve karanlık özlemleri, kutsal tepelerde kurbanların kesilmesi, geceleri ve rüyalarda arzuların ve hırsların durmadan çalkanması... Bütün bunlar bir merminin patlamasında, insanların yaptıkları gök gürültülerinde ve ışıklarda yok muydu? Bunları tutarlı olarak düşünmüyordu, ama bunların izleri, duygusal karşılıkları, görüntüler ve heyecanlar, onu büyük bir duygululuğa getirmişti. Asıl banyosuna girmiş gibi tertemiz hissediyordu kendisini; her şeyi ile, parmaklarının ucuyla bile, bütün bunların ardında yatan bilgiyi kavramaya hazırdı. Karmaşıklığın birbirine geçmiş kat kat ağlarında rahat rahat yatıyordu. Ormandaki askerler kendi kafasındaki kalıptan çıkmışlardı, ama bu sırada birçok katlarda birden yatıyordu; topu ateşlemesi kendisinden bir parçaydı. Tümendeki bütün çoğaltılmış topların, sonra daha da çoğaltılmış topların çıkarttığı bütün koku, gürültülü ses ve görme karmaşıklığı kafasının birkaç hücresinde, beyninin çok ufak bir kıvrımında vardı. Bütün bunlar, bu şiddet hareketi bu karanlık işbirliği onun kafasından çıkmıştı. O gece sevincinin ötesinde bir güç duydu içinde; soğukkanlıydı ve sağlam düşünceliydi.

Sonradan, cibi ile karargâha dönerken, çok keyifliydi. Sinirleri düzelmişti, biraz da heyecanlıydı hâlâ; ama bu heyecanı onu huzursuzluğun ötesine götürmüş, kafasını yoğun bir şekilde harekete getir-

mişti. Ancak, kafasındakiler gelişigüzel birtakım düşüncelerdi; oyuncakçı dükkânına giren bir çocuğa bütün oyuncaklarla istediği gibi oynamak serbestliği verilince nasıl hepsi ile tatlı tatlı oynarsa o da düşünceleri ile öyle oynuyor, yorulduğu zaman fırlatıp atıyordu. Cummings bunu bilmiyor değildi. Yeni fizik bir eylem onu her zaman dürter, düşüncelerini kamçılardı.

Çadırına girince yokluğunda biriken birkaç mesaja şöylece bir göz attı. Bunları incelemek gibi, önemli kısımlarını sindirmek ve belleğine yerleştirmek gibi, uzun bir işi yapmak istemiyordu o sırada. Çadırının dışına çıktığı bir an, gecenin havasını ciğerlerine çekti yeniden. Karargâh sakinleşmişti, bir hayalet gibiydi sanki; ayışığı meydandaki sisi aydınlatıyor, yaprakların üzerlerini hafif gümüş bir örtüyle örtüyordu. Bulunduğu havanın içinde alıştığı her şey ona gerçek değilmiş gibi geliyordu. Geceleyin dünya ne kadar yabancı, diye içini çekti.

Bir an çadırında kararsız kararsız durdu, sonra masasının yanındaki küçük yeşil dosya dolabının kilidini çevirdi, içinden kanun kitabını andıran kara kaplı, ağır bir not defteri çıkardı. Özel fikirlerini yıllardan beri bu günceye geçiriyordu. Eskiden fikirlerini Margaret'e söylerdi, ama evliliklerinin birinci, ya da ikinci yılından sonra, yani birbirlerinden uzaklaştıkları sırada, güncenin önemi artmış, bundan sonraki yıllarda bir sürü defterler doldurmuş, mühürlemiş ve bir kenara koymuştu.

Günceyi yazdığı zamanlar, bir suç işlemeden önce banyonun kapısını kilitleyen bir delikanlının gizlilik zevkini duyardı. Daha yüksek düzeyde, duyduklarının çoğu da bunun gibiydi: Meydana çıktığında bir özür bulmaya her zaman, farkına varmadan, ha-

zırdı hemen hemen. «Bir dakika bekleyin, Binbaşım *ya da Albayım ya da Teğmenim.* Bir muhtıra kaydediyorum,» diyebilirdi.

Güncesinin ilk boş sayfasını çevirdi, kurşun kalemi elinde, bir iki dakika düşündü. Topçu bataryasından dönerken birkaç yeni fikir ve izlenim gelmişti aklına, bunları yeniden hatırlamaya çalıştı. Ateşleme ipinin topuzundaki düzgün yumurta biçimini yeniden hissetti. Sanki bir hayvanı kuyruğundan yakalamışsın gibi, diye düşündü.

Bu imge bir sürü fikirler yarattı kafasında. Sayfanın başına günün tarihini yazdı, kurşunkalemini yeniden parmak uçları arasında çevirdi, yazmaya başladı.

Silâhları, makineden başka bir şey, kişilikleri olan, belki de insana benzeyen bir şey gibi düşünmek pek kısır bir fikir olmasa gerek. Bu geceki top ateşi bütün bunları aklıma getirdi, insanların çoğalma sürecine ne kadar benziyor, sonu farklı sadece.

Bu çeşit imgelere pek alışkın değildi; seks simgelerini Di Vecchio'yu düşünerek, biraz tiksintiyle yazdı.

Obüs kraliçe arı gibi; galiba o da basit erkek arılar tarafından besleniyor. Çeliğin parlak vaginasına giren fallus-mermi gökyüzüne fırlıyor, nonra yeryüzünü ateşliyor.

Yeryüzü dölyatağı-ana'nın şiirsel imgesi belki.

Topçu komutlarının dili bile kabaca bunları telmih ediyor. İçimizdeki Ölüm - Ana fikrine hizmet ettiği için bir memnunluk yaratıyor. Mevzie sok, namluyu kaldır, topu indir. Hiç unutmam, bir eğitim sınıfını denetliyordum, eğitimdekiler kullanılan kelimelere gülüyorlardı, küçük subayın biri şöyle diyordu: «Mermiyi siz şimdiden deliğine sokamazsanız ihtiyarlayınca ne yapacaksınız.» Üzerinde durulması gereken bir fikir belki de. Bu söz üzerinde psikanaliz yapılamaz mı?

Ama başka silâhlar da var. Meselâ Almanların Av-

rupa'da kullandıkları yeraltı mayınları, ya da Motome'de 318 rakımlı tepede bizim yaptığımız deneyler. Zehirli hayvanların akını kadar tehlikeli şeyler, insanları biçmeye yarayan küçük kara çirkin şeyler, insana mide bulantısı ve korku veren, sonunda gözlerini yaşartıncaya kadar faltaşı gibi açtıran şeyler: Bir patlamanın yapacağı işler gözönüne getirilince ya da odada bir eşya kaldırıldığı zaman, altından birkaç hamam böceğinin çıkacağı korkusu gibi.

Tank ve kamyon yaban ormanların hantal hayvanlarına, erkek geyiklere ve gergedanlara benzemiyor mu? Makineli tüfek birçok insanların hayatını baştan başa yıkan çene çalmalara, dedikodulara benzemiyor mu? Ya da tüfek, basit kişisel bir silâh, insan gücünün uzaması... Bütün bunlar arasında bir ilişki kuramaz mıyız?

Bir de tersini alalım, savaşmalarda insanlar insandan çok makineye yakınlar. Somut ve kabul edilebilecek bir tez. Savaş, hakim olmak, yönetmek alışkanlığıyla savaş alanına fırlayan, güneş altında bir radyatör gibi terleyen, yağmurun altında bir maden parçası gibi kaskatı kesilen binlerce makine-insanın bir örgütü. Makineden pek farklı değiliz artık. Bnnu ben kendi düşüncemde görüyorum. Artık toplama yaparken elmalarla atları toplamıyoruz. Bir makine birçok insanlara bedeldir; donanma bunu bizden daha iyi biliyor. Önderleri Tanrı ile boy ölçüşmeye kalkışan uluslar makineyi en yüksek sınırına ulaştırdılar. Acaba aynı şey bana da uygulanamaz mı?

Arkasına yaslandı, bir sigara yaktı. Lüks lâmbasının gömleği hışırdamaya başlamıştı, ayarlamak için ayağa kalktı, başka bir yere naklini istediği zaman Hearn'in yüzünde gördüğü ifadeyi hatırladı o sırada. Omuzunu silkti, yeniden yerine oturdu, gözü masasına daldı. Kâğıda istediği gibi geçiremiyordu düşüncelerini, derin ve başarılı değildi. Belirsiz bir memnunsuzluk duydu içinde. Daha fazla yazmayabilirdi. Ama Teğmen Hearn'in hayali onu altüst etti,

kafasındaki gizli bir kapıyı açtı belki. Hayali kesin olarak geriye itti, son cümlenin altını çizdi, başka şeyler yazmaya başladı.

Biraz önce insana çok şeyler düşündüren ilginç eğriler üzerinde durmuştum. Asimetrik parabol, ya şöyledir:

ya böyledir:

ya böyledir:

ya da böyle:

Bak: Spengler'in bütün kültürleri gösteren bitkisi gençlik, olgunluk, yaşlılık, ya da tomurcuklanma, çiçeklenme, solma, çürüme. **Ama yukardaki eğri bütün kültürlerin çizgisel formudur. Bir dönem, zaman dönencesinin ortasını hemen geçtiği bir yerde en yüksek noktasına varıyor gibi. Düşüş yükselişten her zaman daha hızlı oluyor. Bu bir tragedya eğrisi değil mi? Ben sağlam bir estetik kural olarak şöyle düşünebilirim: Bir karakterin yükselmesi o karakterin felâkete uğramasından daha uzun zaman alır.**

Ama başka bir açıdan bu form bir erkeğin ya da bir kadın göğsünün yan eğrisi.

Cummings durdu, sırtına alışmadığı bir takım iğnelerin battığını hissetti. Bu karşılaştırma altüst etmişti onu, bundan sonra yazdığı birkaç cümlenin pek fazla anlamı olmadı onun için.

..... bir erkeğin ya da bir kadın göğsünün, temel aşk eğrisi, sanıyorum. Bu eğri bütün insansal güçlerin eğrisidir kültür derecesi, düşme üzerine yapılan frenler dışında **ve aynı zamanda, eninde sonunda hayatın fizik çekirdeği olan seksüel heyecan ve boşalmanın da eğrisi galiba.**

Nedir bu eğri? HAVAYA FIRLATILAN HERHANGİ BİR ŞEYİN ÇİZDİĞİ TEMEL YOL, **bir topun, bir taşın, bir okun** Nietzsche'nin özlem oku **ya da bir top mermisinin yolu. Ölüm ro-**

ketinin eğrisi olduğu gibi aşk - hayat itiliminin de bir soyutlaması; varlığın biçimini gösteriyor; ölüm ve hayat, aynı yörüngeye ayrı ayrı gözlem noktalarından bakılmasıdır yalnızca; hayat görüş açısı, gördüğümüz ve kendimizi merminin üstüne binmiş gibi hissettiğimiz şeydir, içinde bulunduğumuz zamandır, görmektir, duymaktır, hissetmektir. Ölüm görüş açısı ise, merminin tüm olarak görünmesidir, amansız sonun, merminin havaya fırlatıldığında ilk hızını aldığı andan itibaren kaçınılmaz fizik kanunlara uyarak sonunda varacağı noktanın önceden bilinmesidir.

Bu düşünceyi bir adım daha ileri götürelim, karaya fırlatılan bir şeyin yolunu iki güç etkiler. Bunlardan biri olmasa merml sonsuzluğa kadar düz bir yol çizer. → Bu güçler yer çekimi ile rüzgârın direncidir, bunların etkisi ise zamanın karesi ile orantılıdır. Bu etkiler, bir anlamda kendi kendilerini besleyerek, gittikçe büyür. Mermi bu → yana gitmek ister, yer çekimi ise bu ↓ yana çeker, rüzgârın direnci böyle ← dir. Zaman ilerledikçe parazit güçler de gittikçe artar, düşmeyi çabuklaştırır, mesafeyi azaltır. Yerçekimi yalnız başına olsaydı merminin çizdiği yol simetrik olurdu.

Tragedya eğrisini yapan rüzgârın direncidir.

Eğrinin daha geniş anlamında, yerçekimi ölümlülüğün yerini alır her çıkışın bir inişi vardır ve rüzgârın direnci ise ortamın direncidir... Yani kitle süredurumu ya da kitlelerin süredurumu, bütün olup bitecekler, bir kültürün birdenbire yukarı fırlamasından sonra bu fırlayışın nasıl bulandığı, yavaşladığı kaçınılmaz felâkete bir an önce sürüklendiği, burada görülür.

General durdu, dalgın dalgın baktı güncesine.

Son cümlelerden biri kafasında usandırıcı bir düzenle durmadan tekrarlanıp duruyordu : «Kitle süredurumu ya da kitlelerin süredurumu, kitle süredurumu ya da kitlelerin...» Birdenbire bir iğrençlik geldi içinden.

Kelimelerle oynuyorum. Bütün yazdıkları ona anlamsız ve boş göründü. Yazdığı şeylere karşı içinde güçlü bir iğrenme vardı, kurşun kalemini yavaş yavaş bastırarak, bütün cümlelerin teker teker üstüne bir çizgi çizmeye başladı. Sayfanın yarısında kalemin ucu kırıldı, kalemi yere fırlattı, çadırdan çıktı, hızlı hızlı soluk alıyordu.

Çok sudan, çok basit şeylerdi. Evet bir düzen vardı, ama bu düzen bir tek eğri biçimine indirgenemezdi. Gerçekler elinin altından kaçmıştı.

Karargâha göz gezdirdi, çıt çıkmıyordu, Pasifik dünyasının gökyüzüne başını kaldırdı, yıldızlara daldı, palmiyelerin hışırtısını dinledi. Tek başına duyularının yeniden genişlediğini hissetti, vücudunun sınırlarını unuttu. Sınırsız bir tutku yeniden kapladı içini, alışkanlıklarına çok bağlı olmasaydı kollarını gökyüzüne kaldırabilirdi. Bilgiye bu kadar susadığını gençliğinden beri hatırlamıyordu. Elini biraz uzatsa hemen yakalayıverecekti. Kalıbını vermek... Eğriyi kalıbına sokmak, işte bütün mesele buradaydı.

Bir top patladı, gecenin örgüsünü sarsa sarsa. Cummings yankıları dinledi ve ürperdi.

7

Anaka Dağının uçurumları ayışığında yaldızlı gibi kırmızı kırmızı parlıyor, tepelerin üzerinde ve tabandaki tarlalarda yansıyordu. Takımda kalanlar gecelemek için konaklamışlardı. Buraya geldiklerinin ilk saatinde Brown'un ekibiyle birlikte giden dört yardımcı geri dönmüş, battaniyelerini yere sermişlerdi. Gallagher dereye bakan sırtta nöbet bekliyordu; ötekiler de istihkaklarını yiyorlardı; ya da boşalmak için biraz ilerdeki otların içine dalmıştılar.

Wyman büyük bir özenle temizliyordu dişlerini; fırçasına su bidonundan birkaç damla su döküyor, sonra diş etlerini iyice ovalıyordu.

— Hey, Wyman, diye seslendi Polack. Lütfen radyoyu da açar mısın?

— A, olmaz bıktım artık dinlemekten, dedi Minetta.

Wyman kızardı:

— Bakın arkadaşlar, ben dağ başında saymıyorum kendimi, medenî bir adamım, diye ince sesiyle cevap verdi. Dişimi yıkamama kimse karışamaz.

— İnsanın en iyi arkadaşı bile bir şey söyleyemez, diye ukalâlık etti Minetta.

— Hadi be, siktirin ordan, bıktım artık sizden.

Croft battaniyesinin altında kımıldandı, dirseklerine dayanarak doğruldu:

— Arkadaşlar, kapatın çenenizi artık. Japonları uyandırmak mı istiyorsunuz?

Ne denebilirdi?

— Peki, diye mırıldandı içlerinden biri.

Roth konuşulanları işitiyordu. O sırada otların içinde diz çökmüştü, çevresini korka korka gözetliyordu. Gittikçe kararan tepelerden başka bir şey yoktu arkasında. Acele etmeliydi. Kâğıt istihkak kutusundaydı, ama kâğıdı bile ararken bir titreme geçirdi. İşini görürken kalçalarını tutuyor, homurdanıyordu.

— Ulan kim sıçıyor böyle, diye fısıldadığını işitti birinin. Fil midir nedir?

Roth'un bulantısına ve halsizliğine bir de korku eklenmişti. Bir parça kâğıt kopardı, sildi, pantolonunu çekti. Çok halsizdi. Erlerin yanına geldi. Çadır bezinin üstüne yattı, battaniyesini üstüne çekti. Bu da nereden çıktı? diye sordu kendi kendine. İlk iki gün barsakları taş gibiydi, sımsıkıydı, ama ne de olsa şimdikinden daha iyiydi. Kuş olayı karşısındaki sinirsel tepki yüzünden, dedi kendi kendine. Hem yemekten hem de sinirden olurdu ishal. Sanki bu düşüncesini doğrular gibi karnında bir gurultu oldu, birkaç üzüntülü dakika geçirdi. Geceleyin yine kalkacağım, dedi kendi kendine. Ama imkânı yoktu. Karanlıkta biraz yürüyecek olursa nöbetçi kendisini vurabilirdi. Yattığı yerin hemen yakınına yapmalıydı. Roth'un gözlerinde sıkıntıdan ve üzüntüden yaşlar birikti. Ne kadar kötü durumdaydı. Ordunun bunları hesaba katmamasına kızdı. Vayvayvayvay. Soluğunu tuttu, kendini sıktı, gözlerine terler doluyordu. Artık tutamayıp bırakacağını anlayınca paniğe kapıldı bir an. Takımdaki şu pis heriflerin bir sözü vardı: «Kıçının deliğini sıkı tut» derlerdi. Nasıl

da biliyorlardı keratalar? İnsanları ona göre değerlendiriyorlar ancak.

«İşkilli büzük dingilder...» Bugün öğleden sonra ona da öyle olmuştu; ama ishal olacağı hiç aklına gelmemişti.

Geçidin girişindeki çarpışma aklına gelince umutsuz bir kuşku duydu içinde: O sırada kayalığın arkasına sığınmış, Croft «ateş edin» diye bağırdığında o hiç bir şey yapmamıştı. Croft bunun farkına varmış mıydı, yoksa varmamış mıydı bilmiyordu, ama o sırada başka bir şeyle meşguldü, onun için farkına varmadığını umuyordu. Farkına vardıysa ona garez olmuştu.

Wilson'a gelince. Roth çadır bezinin ıslak dokusuna dayadı yüzünü. Wilson hiç aklına gelmemişti şimdiye kadar. Oraya getirdikleri, sedyeyi hazırladıkları zaman bile düşünmemişti onu, kuşla oynuyordu. Wilson'u görmüş, ama ona bakmak istememişti. Wilson'u şimdi net olarak görebiliyordu ancak. Yüzü bembeyazdı, elbisesi kanlar içindeydi. Korkunç bir şeydi. Roth kanın ne kadar kırmızı olduğunu hatırlayınca sarsıntı geçirdi, hasta gibi oldu. Ben daha koyu sanırdım... atardamardan mı... toplardamardan mı... kimbilir hangisinden? Of, ne önemi var, hangisinden olursa olsun?

Wilson çok canlı bir adamdı, kötü bir insan değildi. Çok dosttu. Nasıl olurdu. Bir an içinde ve sonra... Çok kötü yaralanmıştı; getirdikleri zaman ölüydü sanki. Akıl alır gibi değil, diye düşündü Roth, sonra elinde olmayarak titredi. Ya mermi bana gelseydi? Roth vücudundaki derin bir delikten pırıl pırıl bir kanın aktığını gördü. Of, yara sanki bir ağız; müthiş bir görünüşü vardı. Çektiği acı yetmiyormuş gibi bu sefer de midesi kaynamaya başladı,

göğsünün üzerine yattı, hafif hafif öksürdü.

Of, dayanılacak gibi değil, kafasından atmalıydı bu düşünceyi.

Yanında yatan ere baktı. Ortalık hemen hemen zifiri karanlıktı. Yüzünü zor seçebiliyordu erin.

— Red, sen misin? diye fısıldadı yavaşça.

— Evet, benim, ne var?

«Uyanık mısın?» diyecekti, demedi. Onun yerine dayanarak doğruldu:

— Biraz konuşalım mı? diye sordu.

— Peki konuşalım, zaten uykum yok.

— Fazla yorgunluktan. Çok hızlı yürüdük.

Red tükürdü:

— Azar işitmek istiyorsan Croft'a söyle.

— Hayır, sanıyorum beni yanlış anladın.

Bir an sustu. Sonra daha fazla dayanamadı.

— Zavallı Wilson'un başına gelenler çok korkunç.

Red'in yüreği oynadı. Yattığından beri zaten hep onu düşünüyordu:

— Ulan o koskoca Wilson'u öldürmek kolay mı?

Roth'un içi ferahlamıştı:

— Ölmez mi diyorsun sen? Ama çok kan vardı üzerinde.

— Ulan, ne sanıyorsun yani, süt mü akacaktı?

Red sinirlenmişti Roth'a; herhangi biri, herkes, onu sinirlendirebilirdi o gece. Wilson takımın en eskilerindendi. Ne diye bu iş onu buldu? diye düşünüyordu Red. Eski kuşku, temel kuşku, yine başlıyordu. Wilson'u severdi; Wilson takımdaki en iyi arkadaşıydı belki, ama bunun önemi yoktu; ölür de üzülürüm diye hiç kimseyi sevmemişti takımda. Ama Wilson kendisi kadar eskiydi. Yenilerden biri ölseydi böyle olmazdı. Başka takımdan biri ölmüş gibi olur-

du. Böyle bir olay insanı etkilemez; güvenini sarsmazdı. Madem ki Wilson gitmişti şimdi sıra ondaydı.

— Eşşoğlu eşşek Wilson, biraz daha mermiden korunmalıydı. Ne diye öldü?

— Ne de çarçabuk, umulmayan bir zamanda.

Red, homurdandı:

— Merak etme sırası sana gelince ben telgrafla haber veririm.

— Alay da olsa söyleme böyle şey.

— Hadi be sen de.

Red'in yüreği elinde olmayarak titredi. Ay çıkıyor, uçurumların yüzlerini gümüş rengine boyuyordu. Arka üstü yattığı için, dağın büyük yamaçlarını taaa tepelerine kadar görüyordu hemen hemen. O sırada hiç bir şeyi hayra yormuyordu. Deminki sözü Roth'a söylemenin bile bir uğursuzluk getireceğine inandı. Daha yumuşak bir sesle:

— Aldırma arkadaş, unut, dedi.

— Ziyanı yok, ben halden anlarım, bazen ben bile keçileri kaçıracak gibi oluyorum. İnanılır gibi değil. Bakıyorsun insan bir an sapasağlam, bir de bakıyorsun... anlamıyorum.

— Başka bir şey bilmez misin sen?

— Kusura bakma.

Roth durdu. Şaşkınlığı, ve bu şaşkınlığını yaratan korku yatışmamıştı daha. Ne kadar kolaydı bir insanın öldürülmesi; içinde bir türlü sarsamadığı şey bu gerçeğin karşısında duyduğu şaşkınlıktı. Midesindeki ağrıyı azaltmak için dört büklüm oldu. Derin bir soluk aldı:

— Of, mahvoldum.

— Kim olmadı ki?

— Croft nasıl dayanıyor?

— İtoğlu it, seviyor da ondan.

Roth'un korkudan beyni büzüldü aklına Croft gelince. Kuş hikâyesini bir daha hatırladı:

— Croft'un bana bir garezi mi var acaba?

— Kuş hikâyesi mi? Bilmiyorum, Roth; boşuna böyle şeylerle vaktini kaybetme.

— Sana şunu söylemek istiyorum ki, Red...

Roth durdu. Yorgunluk, ishalin verdiği halsizlik, bütün ağrılar ve çizikler, Wilson'un yarattığı korku, hepsi birden hücum edivermişti Roth'un üzerine. Croft'un kuşu öldürmesinden sonra, erlerden birçoğunun, ve bu arada yanında yatanın yardımına koşması Roth'da bir kendi kendine acıma, saygı ve sıcaklık duygusu yaratmıştı:

— Bugün kuş için yaptığına sonsuz derecede teşekkür ederim, dedi bozuk bir sesle.

— Bırak be sen de, boşver.

— Hayır, hayır... Sana büyük bir teşekkür borçlu olduğumu söylemek isterim.

Roth, dehşetli bir korkuya kapılarak, ağladığının farkına vardı birdenbire.

Bir an duygulandı Red. Roth'un arkasına vurmak için elini uzatacaktı nerdeyse. Ama vaz geçti. Roth, çöplüklerde gezinen ya da fukara aşhanelerinden atılan artıklarına üşüşen uyuz ve yılışık köpeklere benziyordu. Bir parça yiyecek verecek olursan, ya da başını okşarsan arkandan ayrılmaz, saygı dolu sulu gözleriyle boyuna yüzüne bakar dururdu.

O sırada Roth'a bir yakınlık göstermek istemişti, ama bir defa bunu yapacak olursa Roth arkasından hiç ayrılmayacak, ona sırlarını açacak, işi duygusallığa dökecekti. Roth kendisine dostluk gösteren herhangi birine yapışmaya hazırdı. Buna tahammülü yoktu; Roth yakında bir mermiye hedef olacak cinsten bir adamdı.

Dahası var: Onun arkadaşlığını da istemiyordu. Roth'un gösterdiği heyecanda pis, murdar bir şey vardı. Heyecanlanmadan önce yılışırdı hep.

— Allahını seversen kes, dedi birdenbire. Sen de, kuşun da vız gelirsiniz bana.

Roth suratına bir şamar indirilmiş gibi sustu. Gözlerinden yaşlar aktığı sırada bir an annesinin sıcak kollarında olmayı istedi. Yoktu artık; hiç bir şey yoktu, kalmamıştı. Yalnızdı. Bu yalnızlık ona buruk bir tat verdi; bu son darbeyi de yedikten sonra daha büyük bir azar işitmesine imkân olmadığını düşündü. Kederinin temel taşları kaskatı birer taştı en azından. Roth'un yüzündeki içgüdüsel, acı gülümsemeyi Red göremezdi.

— Peki, öyle olsun, kusura bakma, dedi Roth.

Red'e arkasını döndü, yaşlı gözlerle, dağın soğuk ve kasvetli yamaçlarına daldı. Yutkunduğu zaman boğazı yanıyordu sanki. Artık üzülecek bir şey kalmadı hiç olmazsa, dedi kendi kendine. Oğlu bile büyüdüğü zaman onunla alay edecek, karısı da gittikçe başına belâ olacaktı. Kimse onu anlamıyordu.

Red, Roth'un sırtına baktı, ona uzanmak geliyordu içinden hâlâ. Dar omuzları, kamburluğu, kazık gibi hali kızdırıyordu onu; Red'in canı sıkıldı, kendini suçlu buldu biraz. Şu boktan kuş için ona ne diye durup dururken yardım ettim? dedi içinden. Artık bu iş benimle Croft arasında çözülecek. Yorgun yorgun içini çekti. Ergeç çıkacaktı bu kavga aralarında. Benim korkum yok, dedi Red kendi kendine.

Acaba mı? Düşündü, sonra bu sorunu bir yana bıraktı. Hali yoktu, Roth'un kendisine dostluk göstermesi, bütün çabasına rağmen onu etkilemişti. Yorgun olduğu zamanlar kafası nasıl daha iyi işlerse, şimdi de öyle işliyor, her şeyi anlıyordu sanki;

ama bu gibi zamanlarda, daima olduğu gibi, yanıldığını anlar, yaşamaktan bıktığını görürdü. Wilson'u düşündü, aylarca önce adaya çıkacakları zaman gemideki hali, bir an, olduğu gibi gözünün önüne geldi: «Hadi bakalım, aslanım, yürü, deniz hem güzel hem de soğuk,» diye bağırmıştı ona.

O da «Siktir ulan,» demiş ya da buna benzer bir cevap vermişti, ama ne farketmişti? Wilson şimdi üç dört kilometre uzaktaydı, şu anda ölmüştü belki de, bütün bunlardan ne çıkmıştı?

Offff, herkes eninde sonunda kaybediyor. Red aşağı yukarı yüksek sesle söylemişti bunu. Doğruydu. Biliyordu, hepsi biliyordu, hepsi, teker teker. İçini çekti yeniden. Biliyorlardı, öyle olduğu halde hâlâ yumuşaktılar, hâlâ alışmamıştılar buna.

Geri dönsek bile anamız ağlayacak. Askerden dönmüşsün, kimin umurunda. Sivillikte hepsi bir. Hiç bir şey istediğin gibi olmuyor. Ama yine de sert değiller gereğince, hepsi de sonlarının iyi olacağına inanıyorlar, kumların içindeki parlak taneleri arıyorlar, o parlak tanelere bakıyorlar, yalnız onlara bakıyorlar: Büyüteçle. Kendi başından geçmişti; onun için ilerde bir sürü çorak kasabalardan, bekâr odalarından, meyhanelerde konuşan insanları dinlemekle geçirilen boş gecelerden başka bir şey yoktu. Bir orospu ile kendi kalçasındaki birtakım titremelerin dışında ne olabilirdi.

Evlenmeliyim belki, diye düşündü, ve hemen arkasından gülmesini güç tuttu. Ne yararı vardı? Talihini denemişti, boşa çıkmıştı, Lois ile evlenebilirdi, ama ondan kaçmıştı. Benim gibi olursan ihtiyarlamayı kabul etmekten korkarsın. İşte hepsi bu kadar, bu kadarcık basit. Bir şeyle, herkesin yaptığı bir şeyle, işe başlarsın, sonra bir de bakarsın

içine sıçılmış. Lois'in gece yarısı Jackie'ye bakmak için yataktan kalkmasını, sonra dönmesini, ısınıncaya kadar ona sarılıp titremesini hatırladı. Bir an boğazına bir şey tıkandı, ama geriye itti bu duyguyu. Ne bir kadına ne de herhangi başka bir kimseye vereceği bir şey yoktu. Bir takım boktan sözlerden başka söyleyecek bir şeyin var mı? Yaralı bir hayvan bile yalnız başına gider ölüme. Böbrekleri ağrımaya başladı yeniden, düşüncelerini doğrular gibi.

Ama yine de bir gün gelir, şu anda yaşadığı yıllar ona başka türlü görünebilir, takımda tanıdığı insanların hallerine gülebilir ve tropik ormanı ile tepelerin şafak vaktindeki görünüşünü gözünün önüne getirebilirdi. Bir insanı pusuya düşürmek için gereken gerilimi bile arayabilirdi. Budalalıktı. Tiksiniyordu bu duygudan. O güne kadar yaptığı hiç bir şeyden bu kadar tiksinmemişti ve eğer yaşayacak olursa sonunda buna da alışacağını biliyordu. Yalnızca pırıl pırıl taşlara bakan büyüteç olacaktı.

Suratını buruşturdu. Bir kere yakayı ele vermişsin, kurtaramazsın, her şeyi bilsen de para etmez. Gazetelerden birine inanmıştı. Gazeteler Toglio gibi adamların inanması için yazılıyordu, nitekim Toglio da iyi para eden bir yara almıştı, evine dönecekti, savaş bonolarının satışını sağlamak üzere konuşmalar yapacak, söyleyeceği sözlerin hepsine kendi de inanacaktı. «Amerikan askerleri boşuna mı ölüyor?» diyecekti. Askerlerden birinin, annesinden aldığı gazetenin başyazısı üzerinde Toglio ile yaptığı tartışmayı hatırladı: «Amerikan askerleri boşuna mı ölüyor?»

Genzini temizledi. Bunun cevabını bilmeyen var mı? Elbette boşuna ölüyor, Amerikan askerlerinin hepsi biliyor bunu, onlara göre kendini ateşe atma-

ya değecek bir bok değil savaş.

«Red senin hiç bir şeye inandığın yok,» demişti ona Toglio.

«Evet, işleri düzeltmek için savaşa girmek, belsoğukluğundan kurtulmak için kerhaneye gitmeye benzer.»

Gözünü aya dikti. Belki de bir işe yaramıştı. Bilmiyordu, bilmesine de imkân yoktu, hiç biri de hiç bir zaman bilemeyecekti. Offf, kafanı patlatacaksın da ne olacak, kuyunun taaa dibinde, kimin umurunda.

Ne için öldüklerini bulacak kadar uzun zaman yaşayacak değilim ya, diye düşündü.

Hearn de uyuyamamıştı. Son derecede tedirgindi; cayır cayır yanan, görülmemiş bir yorgunluk yerleşmişti ayaklarına. Aşağı yukarı bir saat battaniyesinin altında döndü durdu; dağlara, tepesindeki aya, hemen önündeki toprağa baktı. Pusuya düştüklerinden beri içinde bir duygu vardı, kesin olarak tanımlanmayan bir duygu, ama kuşkuya ve tedirginliğe benzeyen, onu sürükleyen bir duygu. Belki hareketsizlik dokunuyordu ona. Bir süre sonra ayağa kalktı, bulundukları derenin içinde dolaştı. Tepedeki nöbetçi gördü, silâhını kaldırdı. Hearn hafifçe ıslık çaldı, sonra:

— Kim oradaki? Minetta sen misin? dedi. Ben, Teğmenim.

Sırtı tırmandı, Minetta'nın yanına oturdu. Önlerindeki vadide otlar gümüş dalgalar halinde ayışığında dalgalanıyor, tepeler birer kaya gibi görünüyordu.

— Buyur, Teğmenim? diye sordu Minetta.

— Bir şey yok. Ayaklarımı uzatıp oturacağım, o kadar.

Fısıltı halinde konuşmaya başladılar.

— Pusuya düştükten sonra nöbetçi olmak boktan şey.

— Evet.

Hearn bacaklarını ovuşturuyor, ağrısını azaltmaya çalışıyordu:

— Yarın ne yapacağız, Teğmenim?

Öyle ya, yarın ne yapacaklardı? Bunu düşünmesi gerekti.

— Sen ne diyorsun, Minetta?

— Geri dönsek fena olmayacak. Namussuz geçit kapatılmış, görmediniz mi?

Minetta'nın sesi, boğuk olduğu halde, biraz kızgıncaydı, bu konuyu uzun zamandır düşünüyormuş gibi.

Hearn omuz silkti:

— Bilmiyorum, belki de döneriz.

Birkaç dakika daha Minetta ile oturdu, sonra yeniden aşağıya döndü, battaniyesinin altına girdi. Ne kadar basitti. Minetta söylemişti. Neden dönmüyorlardı, geçit kapalı olduğuna göre?

Evet, neden?

Cevabı çok basitti bunun. Geriye dönmek ve keşfin suya düştüğünü söylemek istemiyordu. Çünkü... çünkü... bu seferki nedenler yeterince fasafiso olacaktı. Hearn ellerini başının altına koydu, gözlerini gökyüzüne dikti.

Keşfin başarıya ulaşmasına zerre kadar ihtimal yoktu artık. Geçit şu anda açılmış olsaydı bile, Japonlar onların nerede olduklarını kestirebilecekler, görevlerini kolayca anlayabileceklerdi. Japonların gerilerine sarkmış olsalar bile, gizli kalmaları im-

kânsızdı. Geçen olayları düşündükçe, bu keşfin zaten başarı şansı olmadığını anlıyordu. Cummings bu sefer şapa oturacaktı.

Ama o da geriye dönmek istemiyordu, çünkü geri dönerse Cummings'e elleri boş dönmüş olacak, birtakım özürler ve başarısızlıklar anlatacaktı. Yine ikmal gemisinden yiyecek almasına benzeyecekti. Ha Kerrigan, ha Croft. İki günden beri bütün davranışlarının arkasında olan şey, takımı ile bir ilişki kurabilmekti. Gülünç. Onlarla iyi geçinmek istemişti, çünkü böylelikle keşfin başarı şansı artar sanmıştı. Ama, gerçek şuydu: Eğer kendi içinin derinliklerine inmiş olsaydı, onlara metelik bile vermediğini görecekti. Bütün yorgunluklardan, çabalamalardan, Croft ile çekişmelerden sonra, gerçek neden olarak ortada, kala kala Cummings'in kendisinden almış olduğunu biraz geri almak kalıyordu.

İntikam mıydı bu? Ondan da daha pis. Çünkü bunun özünde intikam değil, haklı olduğunu ispatlamak vardı. Cummings'in kendisini yeniden onaylamasını istiyordu. Hearn yüzükoyun yattı.

Baş olmak!

Her şey gibi bu da pisti. Ama hoşlanıyordu şimdi bundan. Pusuya düştüklerinde, arazide başkalarına komuta ettikten, hiç duymadığı bir heyecanı, belki de eşi olmayan bir kendinden geçmeyi başardıktan sonra, o birkaç dakikayı kafasında durmadan tekrar ediyor, olayın yeniden başlamasını istiyordu. Cummings'in ötesinde, ve şimdi daha da derinlerde, takımdaki insanlara komuta etmek özlemi vardı içinde. Bu özlem büyümüş, birdenbire alevlenmiş, şimdiye kadar yaptığı işlerin en doyurucusu olmuştu. Croft'un dürbünle dağlara neden baktığını, ya da kuşu neden öldürdüğünü anlıyordu şimdi. Kendisini

araştırdığı zaman, kendisinin de başka bir Croft olduğunu gördü.

Evet, evet, ta kendisi. Bütün yaşamı boyunca insanları yönetebileceği durumlara, işlere yanaşmış, ve her zaman da, sanki içindeki itilimin sınırını biliyormuş gibi geri dönmüş, tam gelişeceği sırada işleri bırakmış, çok derinlerinde çiftleşmeyi değil hükmetmeyi istediği için kadınları terketmişti.

Bir ara Cummings şöyle söylemişti: «Biliyor musun ki, Robert, iki çeşit liberal ve solcu vardır aslında. Bir kısmı dünyadan korkar ve dünyayı kendi çıkarına değiştirmek ister. Yahudi liberalizmi böyledir. Bir kısmı da ne istediklerini bilmeyen gençlerdir. Dünyayı yeniden yaratmak isterler, ama dünyayı kendi hayallerindeki biçimde yeniden yaratmak istediklerini hiç bir zaman kabul etmezler.»

Bu özlem, kısmen bilinçli olarak, ama her zaman bilinçsizcesine vardı içinde. Çıt dese duyuyordu.

Bir taklitçi değil bir Faust'tu.

Apaçık, ne gelir elinden? Bunu bildikten sonra keşfe çıkmaya hakkı yoktu; tarafsız olarak düşünülürse yanında kalan dokuz kişinin hayatıyla oynuyordu, sorumluluk yüklenmeye hak kazanmış değildi. Eğer içinde değerli bir şey kalmışsa, tek yapacağı şey ertesi sabah geri dönmekti.

İçten içe bir sırıtma. **Yapmalı, ama yapamayacak!**

Bir sarsıntı, ve bu sarsıntıyı izleyen kendinden iğrenme, şaşırtıcı ve yoğunluğu bakımından, hemen hemen sevindirici oldu. Kendi kişiliği üzerinde edindiği bu hasta, bu acı bilginin karşısında dehşete kapıldı sanki.

Hemen **geri dönmeli.**

Battaniyesinden bir kere daha fırladı, Croft'un

uyuduğu yere doğru yürüdü. Diz çöktü, tam Croft'u sarsmak üzereyken Croft uyandı:

— Ne istiyorsunuz, Teğmenim?

— Uyanık mısın?

— Evet.

— Sabahleyin geri dönmeye karar verdim.

Croft'a bir kere söyledi mi kendi kendine verdiği sözden dönemezdi artık.

Ayışığı Croft'un yüzünü çizgi halinde belirtiyordu, hareketsizdi. Çene kası titriyordu belki de. Birkaç saniye hiç sesini çıkarmadı, sonra tekrarladı:

— Sabahleyin geriye dönüyoruz, öyle mi?

Bacakları battaniyenin dışına çıkmıştı o sırada.

— Evet.

— Çevreye biraz daha göz gezdirsek fena olmaz mı? ...

Zaman kazanmaya çalışıyordu Croft. Hearn geldiğinde uyuyordu, karar derinden sarsmıştı onu. Göğsü donmuş gibiydi.

— Çevreye ne diye göz gezdirelim? diye sordu Hearn.

Croft başını salladı. Bir fikrin çekirdeği vardı içinde, ama yakalayamıyordu o fikri. Beyni, dahası kasları bile gepgergindi, bir tutamak, işe yarayacak bir nokta arıyordu. Eğer Hearn o sırada bir yerine dokunsaydı Croft ürperirdi:

— Hemen vaz geçmeyelim, Teğmenim.

Sesi kısıktı. Durumu yavaş yavaş kavradıkça Hearn'e karşı beslediği kin de yeniden canlanıyordu. Roth'a özür dilemesini emrettiği zaman da, ya da Wilson'u bulmaya gittiği ve geçit ağzının boş olduğunu anladığı zaman da aynı öfkeyi duymuştu.

Fikrin gölgesi zihninden bir daha geçti. Ağzın-

dan şöyle bir ses çıktığını hayretle gördü:

— Teğmenim, bu çatışmadan sonra Japonlar tüymüşlerdir.

— Nereden biliyorsun?

Croft, Wilson'un hikâyesini anlattı:

— Şimdi artık geçebiliriz.

Hearn başını salladı:

— Sanmıyorum.

— Hiç umudunuz yok mu?

Hearn'in neden geri dönmek istediğini anlamaya çalışıyordu. Hearn'in korkusundan ötürü geri dönmek istemediğini biraz anlamış gibiydi. Bu sezgi onu korkuttu, çünkü doğruysa, Hearn'in fikrini değiştirmesine pek ihtimal yoktu.

— Bugünkü olaydan sonra takımı geçitten geçirmeye niyetim yok.

— Peki öyleyse, bu gece bir er göndersek de bir keşif yaptırtsak, ne dersiniz? Hiç olmazsa bunu yapalım.

Hearn yeniden başını salladı.

— Ya da dağı tırmanalım.

Hearn çenesini kaşıdı:

— Erler yapamazlar bunu, dedi sonunda.

Croft son bir çıkış daha yaptı:

— Teğmenim, eğer bu keşfi başarırsak, seferi daha çabuk bitirmiş oluruz belki de, bilinmez ki.

Denklemin son faktörü. Sorun çok karışmaya başlıyordu. Çünkü bu sözde ufak bir gerçek payı vardı ve Hearn anlamıştı bunu. Keşif başarılırsa, bu başarı savaşın kazanılmasına yarayan ufak ufak başarılardan, uzun bir süre önce General'e sözünü ettiği bilinmeyen noktalardan biri olurdu. «Savaşın bir an önce sona ermesi ve erlerin evlerine dönmesi mi, yoksa burada kalıp hapı yutmaları mı daha önemli, ne-

reden biliyorsunuz bunu?»

Sefer bir an önce biterse somut olarak tümende bulunan erler için iyi bir şeydi. Nitekim bu şekilde düşündüğü için keşiften vaz geçmeye, takımdaki erlere yardım etmeye karar vermişti. Şu anda durum hemen bir karara varılamayacak kadar çetrefildi. Yanında, bir maden parçası gibi kaskatı, bağdaş kurmuş, oturan, yalnızca biraz eğilmiş, bir Croft'a cevap vermek zorunluluğu vardı o sırada:

— Peki, bu gece geçide birini gönderelim, eğer bir şeye raslayacak olursa geri döneriz.

Acaba durumu mantık kalıplarına mı uydurmaya çalışıyordu? Gerçekten, kendini mi aldatıyor, ve keşfe devam etmek için yeni bir bahane mi arıyordu?

— Siz gitmek ister misiniz, Teğmenim?

Croft'un sesinde hafif bir alay vardı.

Hearn cevap vermedi ama. Öldürülecek olursa Croft'un çok işine gelirdi:

— Kendimi bu işe pek uygun bulmuyorum, dedi soğuk soğuk.

Croft da aynı şekilde düşünmüştü. Eğer kendisi gider de vurulursa takım elbette geri dönerdi:

— Bana kalırsa Martinez bu iş için biçilmiş kaftan.

Hearn başıyle onayladı:

— Peki, gönder. Kararımızı sabahleyin veririz. Sonra, söyle, döndüğü zaman beni uyandırsın.

Hearn saatine baktı:

— Şimdi neredeyse nöbet sırası bana gelecek. Yola çıkmadan önce bana haber versin ki çevrede kıpırdayanın o olduğunu anlayayım.

Croft dere içine göz gezdirdi, Martinez'in battaniyesini karanlıkta seçti. Bir an Hearn'e baktı,

sonra Martinez'e yaklaştı, uyandırdı. Teğmen nöbeti için tepeye tırmanıyordu.

Croft görevinin ne olduğunu Martinez'e anlattı, sonra alçak bir sesle şu sözü ekledi:

— Japonların herhangi bir yerde konakladığını görürsen, belli etmeden etraflarından geçmeye çalış, yürümene devam et.

— Evet, anladım.

Martinez postallarını bağlıyordu.

— Yanına bıçak al.

Martinez fısıldadı:

— Peki. Üç saate kalmaz dönerim herhalde. Nöbetçiye haber vermeyi unutma.

Croft bir saniye Martinez'in omuzunu tuttu. Martinez çok hafif titriyordu:

— Hazır mısın, arkadaş? diye sordu.

— Evet, hazırım.

— Şimdi bak, beni dinle, dedi Croft. Geri döndüğünde beni görmeden kimseye bir şey söyleme. Teğme uyanmışsa, hiç bir şey olmadı de, anladın mı?

Croft'un ağzı keçeleşmişti. Bir emre itaat etmemenin büyük kuşkusunu duyuyordu. Dahası, daha başka bir şey, henüz ifade edilmeyen bir şey vardı. Acı acı soluğunu verdi.

Martinez başıyla onayladı. Parmaklarının uyuşukluğunu gidermek için yumruklarını açıp kapatıyordu. Ayağa kalkarak:

— Gidiyorum, dedi.

— Sen iyi bir çocuksun, Japon Avcısı.

Karanlıkta fısıldamak uğursuz bir şeydi. Çevresinde yatan vücutlar ona birer ölü gibi göründü.

Martinez kuru dursun diye silâhını battaniyesine sardı, çantasının üzerine bıraktı.

— Tamam, Sam.

Sesinde çok az bir titreme vardı.

— Tamam, Japon Avcısı.

Croft onun Hearn ile birkaç saniye konuştuğunu, sonra dere içinden çıktığını, kunai otlarının içine daldığını, sola saptığını gördü. Dağın büyük uçurumlarına paralel gidiyordu. Croft düşünceli düşünceli kolunu ovuşturdu, battaniyesinin bulunduğu yere gitti, yattı. Martinez dönünceye kadar uyuyamayacağını biliyordu.

İşte yine karşısında. Bir karar veriyorsun, sonra dönüyorsun, hiç bir problem çözülmüyor bu yüzden. Hearn boynunu bükerek omuzunu salladı. Martinez geri gelir de, geçitte hiç bir Japon'un bulunmadığını söylerse, sabahleyin ileri doğru yürüyüşe devam edeceklerdi. Aşağıdaki vadiye ve çevresindeki boş ve kasvetli tepelere bakarak koltuk altını hafif hafif kaşıdı. Rüzgâr dere içlerinde uğulduyor, kunai otlarını yalıyor, tepelerin yamaçlarında ıslık çalıyor, uzaklarda kırılan deniz dalgaları gibi hafif bir hışırtı çıkarıyordu.

Yanlış bir hareket yapmış, kendisiyle oynamış, kendi kendini garip bir şekilde aldatmıştı. Croft'a teslim olmaktan da kötü bir şeydi bu; yeniden kendi eğilimlerine teslim olmuş, işi o kadar karıştırmıştı ki kafasındaki yanlışları doğrularından ayıramayacak hale gelmişti. Oyun, oyun, canbazlara taş çıkartan oyunlar. Ses çıkarmıyordu buna, Martinez Japonların hiç bir faaliyette bulunmadıkları haberi ile dönerse sabahleyin ileri hareketlerine devam edeceklerini biliyordu.

Günün birinde, her nasılsa, karargâha dönecek olurlarsa, rütbesini geri verecekti. Yapması gereken

tek şey buydu, namuslu, tutarlı bir iş yapmış olurdu o zaman. Hearn, bir çekingenlik içinde, koltuğunun altını ovaladı.

Şimdiye kadar rütbesini geri vermek istememişti ve bu da kurulu düzenin bir parçasıydı. Subay Hazırlama Okulunda ter dökmüşsün, rütbelerle alay etmişsin, onları her zaman horgörmüşsün, ama onlar zamanla kendi başlarına birer varlık olmuşlar ve senin davranışlarının yarısından çoğunu etkilemişler. Yeterince zaman geçtikten sonra kesik bir kol gibi olmuş.

Ne olacağını biliyordu. Bir er, basit bir er olacaktı. Hangi birliğe verilirse verilsin orada erler eskiden subay olduğunu elbet öğrenecekler, ondan nefret edecekler, ona kızacaklar. rütbesini kendi isteğiyle bıraktığını bilseler bile, kızacaklardı, çünkü böyle bir şey onların bilinçli ve bilinçsiz tutkularıyla alay etmek olacaktı. Bunu yaparsa, bütün sonuçlarını göze alarak yapacaktı; ama sonunda bundan daha tatlı bir şey olamazdı. Pis ve acı bir şeydi; ve belki de sonunda bulacağı şey, korkaklık merdiveninde kendisinin de başkaları kadar yer tuttuğunu görmek olacaktı.

Ama işte. Korkudan, incinmekten, kendisinin de bir insan olduğunu, kibrinin kırılabileceğini kabul etmekten kaçıyordu. Bir söz vardı: «Avcı olmaktansa avlanmak daha iyidir.» Şimdi bu söz kendisi için bir anlam, bir değer taşıyordu.

Alay olsun diye, Cummings'in bu söze ne diyeceğini düşündü: «Güzel bir duygu, Robert, günümüzün güzel yalanlarından biri, zenginin cennete giremeyeceği kabilinden bir yalan.» Sonra Cummings gülecek ve şöyle söyleyecekti: «Biliyor musun, Robert, cennete girenler yalnız zenginlerdir.»

Evet, Allah belâsını versin Cummings'in. Kaç kere söylemişti bu sözü öfkelenerek, istemeyerek, belki de umutsuzca, Cummings cevapların hepsini bilmiyordu ama. Onun «insan kısmı hergeledir» fikrini kabul edecek olursan, bundan sonra söylediği her şeyin mükemmel surette yerine oturduğunu görürdün. Katı bir mantık.

Ama tarih katı değildi. Evet, bütün büyük rüyalar bulanmış, pratikleştirilmiş, soysuzlaştırılmış, iyi şeyler çoklukla kötü amaçlarla yapılmıştı; ama her şey kötü değildi daha, yenilgi ile sonuçlanan yerlerde zaferler de vardı. Bütün mantıklar dünyanın faşist olması gerektiğini gösteriyordu, ama dünya faşist olmamıştı.

Bir an altındaki vadiden bir iki ses geldi, silâhını kaptı, otların gölgeleri arasına baktı. Sessizlik yeniden çöktü. İçinde bir üzüntü duydu nedense.

Oldukça sıska bir umuttu; bütün baskılar, bütün makineler, insanları biraz daha fazla eziyordu; bulunan her yeni silâhla birlikte insanların umutları da biraz daha hapı yutuyordu. Ahlâka karşı bombalar. İhtilâllerin bile tekniği değişmişti, ihtilâller ya ordulara karşı orduları kullanmakla başarılıyor ya da hiç başarılmıyor.

Eğer dünya faşist olursa, eğer yüzyıl Cummings'lerin yüzyılı olursa, onun yapacağı pek bir şey yoktu. Terör sürüp gidecekti. İyice düşünülüp taşınılmış, hiç bir şeyi rastlantıya bırakılmamış, makineli tüfeksiz, bombasız, karışılıksız, önüne gelen öldürülmeden yapılacak terör olacaktı bu. Gerekli olan yalnızca bıçak ve boğma ipi, birkaç eğitilmiş insan, ortadan yokedilecek elli it, sonra bir elli it daha.

Çok iyi düzenlenmiş bir plan, yoldaşlar. Acı acı

güldü. Her zaman bir elli kişi daha bulunacak, ama amaç bu değil. Hiç bir yararı yok bunun. Bunun amacı sizi meşgul etmek, sizin mutluluğunuzu bozmamak. Bu akşam Başkomutan Cummings'i alaşağı edeceğiz.

Ah, ağzına sıçayım.

Cevabı yok ki veresin, ama belki tarihte de cevapsız dönemler vardı. Gaf yapmak etkenine güven. Yan gel yat, bekle faşistler nasıl olsa sıçarlar içine.

Ancak, yetmez bu, bunu yapamazsınız. Nedeni ne olursa olsun direnmeyi sürdürmelisiniz. Rütbeyi geri vermeye benzeyen şeyler yapmalısınız.

Hearn ve Don Kişot. Burjuva solcusu.

Evet, geriye döndüğü zaman bu küçücük hareketi yapacaktı. Buna aradığı nedenler belki boktandı, ama açıkça kötü olan amaçlar için insanlara liderlik etmek daha da boktan bir şeydi. Takımı Croft'a bırakacaktı, yoksa kalırsa o da başka bir Croft olacaktı.

Durum gerçekten kötüleştiği zaman Sol'daki politik ayırımlar bir yana bırakılmalıdır.

Anarşistlerin kurak mevsimi.

Martinez, uzun otların arasında, uçurumların gölgelerinden ayrılmamaya çalışarak, birkaç yüz metre yürüdü. İlerledikçe uykusu da yavaş yavaş açılmış, kolları gevşemiş, ensesi kısılmıştı. Croft'la konuştuğu sırada uykusu daha açılmamıştı, ya da onun söylediklerine pek önem vermemişti en azından. Hangi yöne gideceğini, görevinin ne olduğunu anlamıştı, Croft'un kendisine bir şeyler söylediğini de hatırlıyordu, ve bu sözlere farkına varmadan itaat etmekteydi, ama kelimelerinin anlamına varama-

mıştı daha. Hiç görmediği bir arazide kendi başına geceleyin yürümek ona pek tehlikeli gibi gelmemişti.

Şimdiyse, kafası açılıp kendine geldikçe, durumu kavrıyordu. Amma da sersemlik ha? diye düşündü. Sonra fikri kafasından attı. Eğer Croft, bunu yapmak gerek, dediyse, demek ki gerekliydi. Duyuları gerildi, sinir uçları dikeldi. Fazla çabalamadan, ses çıkarmadan yürüyordu: Önce topuğunu yere basıyor, sonra ayak parmaklarını hafifçe indiriyor, hışırtıyı azaltmak için otların içinde vücudunu dalgalandırıyordu. Yirmi metre ileride bulunan biri herhangi bir kimsenin yaklaşmakta olduğunu anlayamazdı. Ama yavaş da gitmiyordu; ayakları, taşlara ve dallara çarpmamak için, yeri sanki eşeliyor, sonra güvençle, ses çıkarmadan basıyordu. O sırada davranışları bir insanınkinden çok hayvanınkini andırıyordu.

Korkuyordu, hem de esaslı korkuyordu; paniğe kapılmış değildi, görebileceği ve duyabileceği her şeyin sonsuzcasına farkındaydı. Gemideyken, yani Anopopei'de karaya çıktıkları gemideyken, ondan sonra da birçok kereler, neredeyse sinir nöbetine tutulacak, hiç bir şeyin farkına varmayacak durumlara gelmişti, ama şimdiki korku o korkulara benzemiyordu. Bir top patlasa hemen dizlerinin bağı çözülebilirdi; elinden bir şey gelmediği durumlarda korkusu her zaman artardı, ama şimdi tek başınaydı; kimsenin yapamayacağı bir işi yapıyor, ama bu durum bir yandan onu güçlendiriyordu. Geçmiş yılda yaptığı bütün öteki keşif görevlerinin başarıyla sonuçlanmasının sağladığı güven yüzeydeki düşüncelerinin altında gizliydi.

Martinez takımın en yaman adamı, dedi kendi kendine, övünerek. Croft demişti bunu bir ara, ve

o da hiç bir zaman unutmamıştı bu sözü.

Yirmi dakika içinde, pusuya düştükleri kayalığa vardı. Kayalığın berisindeki korulukta diz çöktü, yeniden ilerlemeden önce kayalığı birkaç dakika gözetledi. Kayalığın arkasına gelince tarlaya ve Japonların onlara ateş ettikleri ağaçlığa göz gezdirdi. Tarla ayışığı altında soluk gümüşi, korular da çevresindeki aydınlık ve saydam gölgelerden daha koyu ve karanlık-yeşil bir renk almıştı. Karanlıkta, projektörle aydınlatılmış büyük bir anıt gibi parlayan dağın muazzam kitlesini arkasında ve sağında hissediyordu.

Tarlayı ve ağaçlığı belki beş dakika gözetledi. Hiç bir şey düşünmüyordu, gözleri ve kulakları tüm anlamıyla yaşayan tek parçalarıydı belki. Çevresini gözetlediği sıradaki gerilim, göğsünde duyduğu baskı, tatlı ve hoştu başlı başına; sarhoşluğun başlangıcında kendinden geçmenin yalnızca belirtilerini tatmakla yetinen bir adam gibiydi. Martinez soluğunu tutuyordu, ama farkında değildi tuttuğunun.

Hiç bir şey kıpırdamıyordu. Otların fısıltısından başka hiç bir ses işitmiyordu. Yavaş yavaş, hemen hemen rahatlıkla, kayalığın üstünden aştı, tarlada diz çöktü, saklanacak bir gölge aradı. Ama ay ışığının içinden geçmeksizin karşıdaki ağaçlığa yaklaşmasına imkân yoktu. Martinez bir an kafasında tartıştı, sonra ayağa fırladı, ağaçlıktan görülecek şekilde ayakta dimdik durdu bir an, ve sonra yeniden kendini yere attı. Ateş eden olmadı. Baskın verebilirdi onlara. Ama belki ağaçlıkta kimse de yoktu, olsaydı onu görüp ateş ederlerdi.

Ses çıkarmadan ayağa kalktı yeniden, uzun adımlarla koşarak tarlanın yarısını geçti, bir kayanın ardında dört büklüm oldu. Ne bir cevap, ne bir

ateş. Otuz metre daha koştu, başka bir kayanın ardında durdu. Ağaçlığın sınırına on beş metreden daha az bir mesafe kalmıştı. Kendi soluğunun sesini dinledi, kayanın ötesinde ayışığının altında ortaya çıkan yumurta biçimi gölgeyi seyretti. Bütün duyuları ağaçlıkta kimsenin bulunmadığını söylüyordu. Ama bunlara güvenmek çok tehlikeliydi. Bir saniye ayağa kalkıp durdu, sonra yeniden yere attı kendini. Eğer şimdi ateş etmezlerse... Talihe bıraktı her şeyi. Ayışığında görünmeden geçmeye imkân yoktu bir tarlayı.

Martinez ağaçlıkla arasındaki mesafeyi sürünerek geçti. Ağaçların içine girince, yeniden durdu, bir ağaç gövdesine arkasını verdi. Hiç bir şey kıpırdamıyordu. Gözleri karanlığa alışıncaya kadar bekledi, sonra, önüne çıkan dalları ayırarak, ağaçtan ağaca gizlenerek ilerledi. On beş metre sonra bir yola çıktı, durdu, sağa sola bakındı. Sonra ağaçlığın kıyısından yürümeye başladı yeniden, küçük bir hendeğin önünde durdu, içine girip çömeldi. Birkaç gün önce burada birkaç makineli tüfek vardı herhalde. Sehba ayaklarından kalan deliklerin hendeğin tabanı kadar ıslak olmasından anladı bunu. Ayrıca makineli tüfekler kayalığa doğru çevrilmiş olacaktı; yoksa bu makineli tüfekler o gün öğleden sonra orada olsaydı Japonlar onları pusuya düşürdükleri sırada bu makineli tüfekleri kullanırlardı.

Ağaçlığın çevresini yavaş yavaş ve dikkatle inceledi. Japonlar gitmişlerdi, bıraktıkları yiyecek kutularının sayısından, aptesane çukurlarının büyüklüğünden bunların tam bir takım olduklarını tahmin etti. Keşif takımı ise bir takımdan az askerle karşılaşmıştı; demek ki takımın büyük bir kısmı bir ya da iki gün önce çekilmişti; onlara saldıranlar artçı-

lardı ve az sonra da çekip gitmişlerdi.

Neden?

Sanki sorusuna cevap veriliyormuş gibi uzakta patlayan top sesleri geldi kulağına hafif hafif. Bütün gün durmadan top sesleri işitmişlerdi. Japonlar taarruzun durdurulmasına yardım etmek üzere geri gitmiş olacaklardı. Akla yakın gibi göründü bu ona, ama yine de pek emin değildi. Geçidin daha ilerisinde bir yerde Japonlar olabilir, ya da olmayabilirdi. Martinez titredi, elinde günlük yiyecek kutusunun ıslak ve çürümüş kartonu vardı. Bir yerde. Oradan oraya karanlıkta koşan askerlerin daha korkunç ve belirsiz hayallerini görür gibi oldu. El yordamıyla bunun içine girecekti. Ani bir ürküntüyle başını salladı, kabaran bir hayvan gibi. Korunun sessizliği onu yiyip bitiriyor, cesaretini aşındırıyordu. Durmamalıydı.

Martinez alnını sildi. Terliyordu; gömleğinin sırılsıklam ve buz gibi olduğunun hayretle farkına vardı. Sinirleri bir iki dakika yatıştı, yorgun olduğunu ve uykuya daldıktan bir iki saat sonra hemen uyandırıldığı için bir sinir krizi geçirdiğini o zaman anladı. Kalçasının arkasındaki kasların gerildiğini hissetti, biraz titredi. İçini çekti. Ama geri dönmeyi hiç bir zaman düşünmedi.

Ağaçlığın içinde, geçide doğru giden patikayı dikkatle izlemeye başladı. Bir tropik ormanındaki kadar sık olmayan ağaçların ve fundaların arasından birkaç yüz metre uzayıp gidiyordu patika. Bir ara uzun ve düz bir yaprak yüzünü sıyırıp geçti, birkaç böcek yanağında dolaştı. Böcekleri alıp attı, parmakları nemliydi korkudan. Ama böceklerden biri parmaklarından düşmedi, kolunun içine girmeye başladı. Martinez kolunu sallayarak böceği fırlatıp attı, karanlıkta titreyerek durdu. Birkaç saniye her şey

dengede kaldı; böceklerin yarattığı akıl-dışı korku, ileride Japonların bulunması olanağının daha somut oluşu, geceleyin keşfetmek zorunda kaldığı bu garip arazinin öldürücü ağırlığı ileriye doğru yürümeye devam etmek kararını sarsmıştı. Ağırlığını ayaklarının parmaklarına vererek, sonra yeniden topuklarına basarak, birkaç kere derin derin soluk aldı. Ağır ve tembel bir rüzgâr yaprakları hafifçe salladı, geçici bir serinlik yüzünü okşadı. Yüzündeki terlerin, gözyaşları gibi, teker teker çizgiler halinde aktığını hissediyordu.

Yürü. Düşünmeden söylemişti bunu, ama bu söz onda yeni irade akımları yarattı. İçindeki direnç bu akımlara karşı bir süre dayandı, sonra yıkıldı. İleriye doğru bir adım attı, sonra bir adım daha attı, üzerindeki havayı yarıp geçmişti. Japonların ağaçlıkta basa basa açtıkları kaba patika boyunca yürüdü, bir iki dakika sonra ağaçlığın ilerisindeki bir açıklığa çıktı. Artık geçide gelmişti.

Anaka Dağının uçurumları sağa dönüyor, izlediği yola paralel olarak uzayıp gidiyordu. Öte yanda, solunda Watamai Sıradağlarına birdenbire çıkan dimdik tepeler vardı. Dağların arasından geçen kanalın genişliği iki yüz metre kadardı, iki yanını yüksek binaların kapattığı bir ana caddeydi sanki. İnişli çıkışlı, büyük kaya parçalarıyla ve toprak yığınlarıyla doluydu; kayaların şurası burası çatlamış ve aralarından, beton çatlaklarında yetişen otlar gibi, birtakım yeşillikler fırlamıştı. Ayışığı Anaka Dağının görülmeyen tepesinden çıkmış, aşağıdaki geçide dalmış, kayaları ve tepecikleri gölgelerle süslemişti. Her şey çırılçıplaktı, her şey buz gibiydi; Martinez tropik ormanın kadife gibi boğucu gecesinden binlerce kilometre uzakta bulunduğunu sandı. Ağaçların maske-

lemesinden uzaklaştı, otuz kırk metre kadar ilerledi, bir kaya parçasının ardında diz çöktü. Arkasında, ufka yakın bir yerde, Güney Burcunu gördü, yönünü kestirdi kafasında farkına varmadan. Geçit kuzeye doğru gidiyordu.

Geçidin taşlık tabanına dikkatle basa basa, içerilere doğru çekinerek yürüdü. Birkaç yüz metre sonra geçit sola döndü, sonra yeniden sağa saptı ve bir hayli daraldı. Bazı yerlerde dağın gölgesi koridoru olduğu gibi kapatıyordu hemen hemen. Kâh fırlayarak, kâh yavaşlayarak, bazan bir hamlede hızla birkaç metre ileriye fırlayarak, sonra korka korka birkaç saniye durarak, yeniden ilerlemek için birkaç saniye bekleyerek, yürüdü. Önünden fırlayan her böcek, her ufak hayvan, onu ürkütüyor, kıpırtısının çıkardığı ses gücünü kesiyordu. Kendi kendisiyle sürekli aldatmaca oyunu oynuyor, bir dahaki dönemeçten sonra ileri gitmeyeceğine karar veriyor, o dönemece vardığında ve o yolu kazasız belâsız geçtiğinde yeni bir hedef alıyor, o hedefe doğru yürümeye başlıyordu. Böylece yarım saatten az bir zamanda boyuna yokuş çıkarak, belki bir buçuk kilometreden fazla yol aldı. Geçidin ne kadar süreceğini merak ediyordu; bütün tecrübesine rağmen, kendisini eski bir hayalle aldatıyor, önündeki her çıkıntının son olduğunu, ondan sonra ormanın başlayacağını, Japon hatlarının gerisine düşeceğini ve denize çıkacağını umuyordu.

Başına bir kaza gelmedikçe, ardında kalan geçit parçası da gitgide büyüdükçe kendine olan güveni de, sabırsızlığı da arttı. Daha seyrek duruyor, dinlenmeler arasındaki mesafeler daha da uzuyordu. Bir noktada aşağı yukarı üç yüz metrelik bir mesafeyi, uzun kunai otları arasından korkmadan geçti, kim-

senin kendisini gözetlemediğinden emindi.

Geldiği yere kadar olan mesafe içinde Japonların ileri karakol kuracakları bir yer yoktu zaten; yürüyüş sırasında gösterdiği titizlik, dolaylarda bir düşman mevziinin bulunması kuşkusundan çok, çevrenin korkutucu havasından, dağın ve geçidin hiç bozulmayan sessizliğindendi. Şimdi yeşillikler daha sıklaşmış, geniş bir alanı kaplamıştı; bazı yerlerde küçük bir ordugâhı barındıracak genişlikteydi. Önündeki yeşilliklere şöylece bir göz gezdirdi, küçük ve gölgeli bir takım ağaçlıkların içine daldı, birkaç metre ilerledi, sonra birkaç dakika bekledi, uyuyan insanların seslerini işitip işitmediğini anlamaya çalıştı. Yapraklardan, kuşlardan ve hayvanlardan başka hiç bir şeyin kıpırdamadığını görünce fırladı ve geçitte ilerlemeye devam etti.

Bir dönemeçte geçit yeniden daraldı; karşılıklı uçurumların arası elli metreden fazla değildi, birkaç yerde de geçidi parça parça ağaçlıklar kapatmıştı. Bu ağaçlıkların geçilmesi birkaç dakika alıyor, aralarından ses çıkarmadan yürüyebilmek için büyük bir çaba harcıyordu. Oldukça açık bir alana geldi, bir oh çekerek yeniden ileriye doğru yürümesine devam etti.

Ama bir dönemeci geçince önüne ufak bir vadi çıktı. Vadinin iki tarafında uçurumlar vardı, ilerisini küçük bir koruluk kapatmıştı. Gündüz olsaydı kim bilir ne kadar güzel görünürdü. Bir ileri karakol için bundan daha iyi bir yer olamazdı; Japonların buraya çekildiklerine, birdenbire ve içgüdüsel olarak inandı. Kolları ve bacakları gerildi, yüreği hızlı hızlı atmaya başladı. Martinez ağaçlığı bir kayanın arkasından, aya doğru bakarak, yüzünü eze büze inceledi. Sağında, yarların geçidin tabanı ile birleştiği yerde,

koyu bir gölgelik vardı; Martinez düşünmeye meydan bırakmadan yavaşça kayadan aşağıya kaydı, karanlıkta, ellerinin ve dizlerinin üzerinde sürünerek, başını kısarak yürüdü. Bir büyüye kapılmış gibi ayışığı ile gölgeyi ayıran tırtıllı sınıra hayretle baktı, ışığa doğru elinde olmayarak gittiğinin farkına vardı bir iki kere. Canlıydı sanki, kendisininki kadar kesin bir varlığı vardı; boğazı gerildi, hemen hemen şişti, donuk bir dikkatle ayışığının soğuk pırıltısına baktı. Ağaçlık daha da yaklaştı, yirmi metre, sonra on metre mesafe kaldı aralarında. Kıyısında durdu, ışığın çevresini gözden geçirdi, bir makineli tüfek yuvasının, ya da siperin bulunup bulunmadığını anlamaya çalıştı. Kapkara bir ağaç yığınından başka bir şey görmüyordu karanlıkta.

Martinez ağaçlığa girdi, seslere kulak verdi. Önce hiç bir şey duymadı, elleriyle dalları ayıra ayıra, korka korka bir adım attı, sonra biraz daha, biraz daha ilerledi. Üzerinden geçilmiş bir yerde yürüdüğünü korkuyla keşfetti. Diz çöktü, toprağa elini sürdü, yanındaki bir dalın küçük yapraklarına dokundu. Toprağa basılmış, ve dal da bir kenara itilmişti.

Yeni açılmış bir patikanın üzerinde bulunuyordu.

Sanki bunu doğrulamak ister gibi, beş metre ötede biri öksürdü. Martinez kaskatı kesildi, kızgın bir şeye eli sürülmüş gibi neredeyse yerinden fırlayacaktı. Yüzü gerildi, kaşları çatıldı. Şu anda hiç bir ses çıkaramazdı.

Farkına varmadan bir adım geriledi, birinin battaniye altında döndüğünü işitti. Bir dala çarpmaktan ve adamları uyandırmaktan korktuğu için hiç yerinden kıpırdamadı. En azından bir dakika felç oldu. Geriye dönmek imkânsızdı. Nedenini bilmiyor-

du; geriye dönmekten çok korkuyordu, ama bu korku ileriye gitmek düşüncesinin yarattığı dehşetten çok daha büyük değildi. Dönemezdi ki. Kafasının bir kısmı Croft'a durumu anlatacağı sahneyi inanılmaz bir hızla gözünün önüne getirdi.

«Bizim Japon Avcısı bir boka yaramaz.»

Ama ileriye gitmenin de yanlış olan bir yanı vardı. Açıkça anlamıyordu ne olduğunu; kafası sanki bir yağın içinde çalkalanıyordu; bir nedeni olmalıydı bunun. Bir türlü bulup ortaya çıkaramıyordu. Tombul solucanlarla kaplı bir alanda çıplak ayakla yürüyormuş gibi, tiksintiyle, etinden kemiğinden gelip de bastırdığı bir sinirlilik içinde bacağını uzattı, sonra öteki bacağını attı, kafasının apayrı ve dayanılmaz isteklerine uyarak yürümeye başladı. Bir dakika içinde üç metreden fazla ilerleyemedi; terden gözleri yanıyordu. Her ter damlasının gözeneklerinden teker teker fışkırdığını, öteki damlalarla birleştiğini, aşağıya doğru kayarak yüzündeki ve vücudundaki nemli ter kanallarına karıştığını duyuyordu sanki.

Bir şeyi sezgisiyle anlıyordu: Japonlar şimdi yalnız iki yol izlemiş olabilirlerdi. Bunlardan biri geçide dikey olabilir, ağaçlık sınırının bir ya da iki metre gerisinde, vadinin tam karşısında bulunabilirdi. Öteki ise koruluktan geçerek öte yana çıkar, birinci yol ile T biçiminde birleşmiş olurdu. Şu anda T nin başındaydı, iki çizginin kesiştiği noktaya kadar ilerlemesi gerekiyordu. Dalların arasından gidemezdi; en ufak bir ses bile işitilebilirdi, sonra her zaman bir şeye çarpmak ihtimali vardı.

Yeniden ellerinin ve dizlerinin üzerinde sürünerek yürümeye başladı. Saniyeler sanki tek tek ölçülmüş gibi geçiyordu, bir duvar saatinin tik taklarını

işitiyordu sanki. Bir insanın uykusunda mırıldandığını ne zaman işitse içinden hıçkırmak gelirdi. Hepsi de şimdi çevresinde toplanmışlardı! Sanki ayrı ayrı yerlerde oturuyordu o. Avuçlarının ve diz kapaklarının uzaktan gelen ağrılı dönmesi, şişmiş boğazının verdiği boğucu acı, ve bir beyni olduğunun dayanılmaz bilinci. Aklını kaçıracak kadar dayak yiyen ve bir daha ayağa kalkıp kalkmayacağıyla ilgilenmeyen bir insanın son ve rahat gevşemesine çok yakın bir durumdaydı. Ormanın geceleyin çok uzaklarda çıkardığı mırıltıyı duyabiliyordu.

Patikanın bir kıvrımında durdu, çevresini gözetledi, neredeyse çığlığı basacaktı. Bir metre ötesinde, makineli tüfek başında biri oturuyordu.

Martinez kafasını geri çevirdi. Toprağa uzandı, askerin makineli tüfeği kendisine çevirmesini ve ateş etmesini bekledi. Ama bir şey olmadı. Çevreyi yeniden gözden geçirdi, Japon'un onu görmediğini anladı, yan duruyordu. Makineli tüfek erinin arkasında T harfinin ayağı vardı. Askeri geçmeliydi, ama imkânsızdı.

Martinez neyi yanlış hesap ettiğini o sırada anladı. Patikaya elbette bir nöbetçi koyacaklardı. Neden düşünmemişti bunu? **El juicio.** Bütün bu korkunun arkasında başka bir korku daha vardı ki bunu ileride anlayacaktı; bir kaatil cinayeti işlediği sırada unuttuğu belirli birtakım şeyleri sonradan hatırlar ya, onun gibi. Başka, **por Dios,** başka Yeniden makineli tüfeği gözetledi, derin bir büyüye kapılmış gibi onu seyretti. İsteseydi hemen uzanır, askere dokunabilirdi. Gençti, hemen hemen çocuk denecek yaşta. Düzgün yüzünde yarı kapalı dalgın gözler, ince bir ağız vardı. Koruluğun dışından sızan ayışığında uyuyor gibiydi.

Martinez hayal gördüğünü sandı. Neden ona dokunmuyor, onunla selâmlaşmıyordu? İkisi de erkekti. Bütün bir savaş makinesi bir an kafasının içinde dalgalandı, neredeyse sendeleyecekti, sonra bir korku dalgasının dönüp gelmesiyle yeniden kendine geldi. Askere dokunacak olursa asker onu öldürürdü. Ama inanılır bir şey gibi görünmüyordu ona bu,

Geriye dönemezdi şimdi. En ufak bir ses çıkarmadan vücudunu döndürmesine imkân yoktu, bu da makineli tüfek başındaki eri harekete getirmeye yeterdi. Onu geçmesine de imkân yoktu; patika makineli tüfek yuvasının önünden geçiyordu. Askeri öldürecekti. Bunu düşünmek bile Martinez'in gergin sinirlerine baş kaldırttı. Orada öylece titreyerek yattı, ne kadar halsiz, ne kadar yorgun olduğunun birdenbire farkına vardı. Bacaklarında ve kollarında hiç bir güç, hiç bir yetenek kalmamış gibiydi. Dalların arasından askerin ayışığı altındaki yüzüne bakıp duruyor, başka hiç bir şey düşünmüyordu.

Acele etmeliydi. Makinelinin başındaki er herhangi bir anda ayağa kalkabilir, başka bir eri nöbete kaldırabilirdi. O zaman onu bulurlardı. Hemen öldürmemeliydi.

İşte burada bir hesap yanlışlığı yapıyor gibi geldi ona. Başını bir sallasa, ya da bacaklarını oynatsa anlayacaktı ne olduğunu, ama kıpırdatamıyordu ki, Martinez bıçağına uzandı, kınından hafifçe sıyırdı. Bıçağın sapı avucunu rahatsız etti, yabancı geldi ona; nasıl tutulacağını bilmiyordu, oysa konserve kutusu açmak ya da herhangi bir şeyi kesmek gibi amaçlarla bıçağı yüzlerce kere kullanmıştı. Ayışığının gümüş rengi yansıyordu bıçakta; sonunda kolunun altında sakladı bıçağı. Makineli tüfek yuvasındaki askere korkarak bakıyordu. Karşısındaki askeri

çok yakından tanıyordu sanki; askerin yavaş ve rahat kıpırtılarının her biri Martinez'in kafasında çok iyi bildiği birtakım yolları izliyordu; Japon burnunu hafifçe kaşıdığı sırada Martinez'in dudaklarında ufak bir gülümseme belirdi. Bu gülümsemenin farkında değildi, yanak kaslarının yorulduğunu duydu yalnızca.

Git öldür, diye komut verdi kendi kendine, ama hiç bir şey olmadı. Bıçağını kolunun altında saklamış, toprağın üstünde yatıp duruyor, patikanın nemi yavaş yavaş vücuduna işliyordu. Bir ateş gibi yanıyor, sonra birden üşüyüveriyordu. O an, gerçek değilmiş gibi geldi yine, kâbuslarında gördüğü korkunç şeylerin dehşetine kapıldı, gerçek değildi, bir daha ürpertiler geçirdi, geriye dönmeyi düşünüyordu. Yavaş yavaş —bir dakikadan fazla sürdü— ellerinin ve dizlerinin üzerinde doğruldu, saldırsın mı, yoksa geriye mi dönsün? Yazı-tura oyununda para yere düşerken hangi tarafın üste geleceği nasıl bilinmezse o da bilmiyordu. Elinde bıçak olduğunun bir daha farkına vardı.

«Meksikalının eline bıçak geçmeye görsün, ne yapacağı bilinmez,» sözü aklına geldi.

İki Teksaslının aralarında konuşurken işittiği ve hiç bir zaman unutmadığı bir cümle. Boğuk bir küskünlük duydu içinde. Namussuzca bir yalan, sonra yapması gereken şey aklına gelince unuttu bu sözü. Yutkundu. Bu kadar uyuşukluk hissetmemişti ömründe. Bütün bunların arkasında bıçağa karşı duyulan karışık bir acılık, insanı hemen hemen felç eden bir korku ve büyüleyen bir ayışığı. Bir taş aradı, bir tane buldu, atmaya karar vermeden önce bir de baktı ki parmakları makineli tüfek yuvasının öte yanına taşı atmış bile.

Japon askeri sesin geldiği yere döndü; arkası dönüktü ona şimdi. Martinez ses çıkarmadan bir adım attı, durdu, sonra serbest kalan kolunu askerin boynuna doladı. Ses çıkarmadan ve çok acele etmeden, bıçağın ucunu askerin boğazı ile omuzunun arasına dimdik dayadı, ve sonra var kuvvetiyle itti.

Japon sahibinin yeniden kaldırmasını istemeyen bir hayvan gibi, kendini bırakıverdi Martinez'in kollarına. Martinez garip bir heyecan duydu yalnızca. Niye bu kadar debeleniyordu? Bıçak iyice girmedi içeri, serbest kalıncaya kadar iyice çekti bıçağı, sonra yeniden daldırdı. Asker kollarında biraz daha debelendi, sonra kendini bıraktı.

Er ölünce Martinez'in de gücü kalmadı. Aptal aptal baktı Japon'a, bıçağına uzandı, çekip çıkarmaya çalıştı, parmakları titriyordu. Avucundan kan damladığını anladı, elini pantolonuna silmeye başladı. Acaba işiten olmuş muydu? Martinez aralarındaki mücadeleyi bir topun patlamasına benzetti: Uzakta patladığını görmüştü; şimdi sesinin gelmesini bekliyordu.

Kıpırdayan biri mi vardı? Hiç bir şey işitmiyordu, çok az ses çıkarmış olduklarını anladı.

Tepkileri ancak bundan sonra hissetmeye başladı. Ölü nöbetçi tiksinti veriyordu ona, kaçınılması gereken bir şeydi; bir duvarın arkasında hamam böceğini görüp de ezen bir adamın duyduğu rahatlık ve tiksinti vardı içinde. Ceset tastamam böyle etkiliyordu onu, daha yoğun değil. Kanlar ellerinde kurumaya başladığı için ürperdi, ama hamam böceğinin ezilmiş gövdesi de onu böyle ürpertebilirdi. Birdenbire en önemli şeyin yoluna devam etmek olduğunu anladı, patikadan aşağıya doğru inmeye başladı, koşuyordu hemen hemen.

Yeni bir açıklığa geldi, birkaç yüz metre yokuş çıktı, sonra birkaç küçük ağaçlığın yanından geçti. İyi bir keşif yapabilmesi için gereken dikkati yitirmişti, bir şaşkınlık vardı üzerinde. Gözleminin o inceliği kalmamıştı artık. Geçidin tabanı daha az dik olarak yükseliyordu hâlâ, dağın yamaçlarına daha az paraleldi. Sonu gelmez gibiydi, henüz birkaç kilometre yürüdüğü halde daha uzun bir yol yürümüş gibi geliyordu ona.

Sonunda yeni bir açıklığa daha vardı; solunda bir ağaçlık vardı. Gölgesinde yeniden diz çöktü ve dalgın dalgın baktı. Birdenbire titredi. Nöbetçiyi öldürmenin yanlış olduğunu anladı. Sonraki nöbetçi belki bütün gece uyuyakalacaktı, ama uyanması çok daha mümkündü; Martinez gece nöbetlerinde sırası gelinceye kadar bir türlü derin uykuya dalamazdı. Japonlar öldürdüğü adamı bir bulacak olurlarsa bütün gece uyuyamayacaklardı. O da geri dönemeyecekti.

Martinez ağlayacak gibi oldu. Bulunduğu yerde ne kadar çok kalırsa durumu o kadar tehlikeli oluyordu. Ayrıca, eğer bir yanlışlık yaptıysa, bundan sonra da kimbilir ne kadar çok yanlışlıklar yapabilirdi. Delirecek gibi oldu yeniden. Geriye gitmeliydi, ama... Erbaştı, Birleşik Amerika Devletlerinin Erbaşı.

Bu yurtseverlik duygusu da olmasaydı aylarca önce hapı yutmuştu zaten. Martinez yüzünü sildi, ileriye doğru yürümeye devam etti. Geçidi geçmek, Japonların gerilerine sarkmak Botoi Körfezi istihkâmlarını keşfetmek gibi garip bir fikir geldi aklına. Bir an bir zafer resmi monte etti kafasında: Martinez'e nişan veriliyor, Martinez Generalin önünde hazırol durumunda, Martinez'in resmi San Antonio'da çıkan

gazetede. Ama bunları bir yana attı, kabul etmedi, açık olanaksızlıklar vardı karşısında. Yiyeceği yoktu, suyu yoktu, bıçağı bile yoktu artık.

O sırada, solundaki ağaçlıktan uzanan bir fundalığın arkasında uzun bir ayışığı çizgisi gördü. Bir dizinin üstüne çömeldi, inceledi, sonra hafif bir insan sesi işitti, biri toprağa tükürdü. Demek ki burada bir Japon menzili daha vardı.

Kıyısından geçebilirdi. Uçurumların gölgeleri burada çok koyuydu. Dikkat ederse hiç farkına varmazlardı. Ama bacaklarında hal kalmamıştı bu sefer, iradesi çok gevşemişti. Makineli tüfek yuvasındakine benzeyen birkaç dakikaya daha dayanamazdı.

Ama yürümeye devam etmeli. Martinez aşılmaz zorluklar karşısında kalan çocuklar gibi burnunu kaşıdı. İki günün yorgunluğu, o gecenin sinirli havası şimdi onu rahatsız ediyordu: Ulan, benim nereye kadar gitmemi istedi? diye düşündü, kızarak. Döndü, geldiği ağaçlığa yaklaştı, geçitten aşağıya doğru inmeye başladı. Nöbetçiyi öldürmesinin üzerinden bir hayli zaman geçtiğinin o sırada farkına vardı, bu da onu büsbütün kuşkulandırdı. Bir ihtimal vardı: Eğer nöbetçi bulunduysa devriye çıkarmışlardı, ama geceleyin buna pek ihtimal yoktu, sonra da nöbetçi bulunduysa nasıl olsa hapı yutmuştu. Bu yüzden ilk geçtiği yerlerden geçerken saklanmayı gerekli bulmadı. O sırada önemli olan tek şey geriye dönmekti.

T patikasının üzerindeki ağaçlığın gerisine geldi, sürünerek yürümeye başladı. Ölü Japon makineli tüfeğin yanında bıraktığı gibi yatıyordu. Martinez bakarak yanından geçti, ayaklarının ucuna basarak çevresinde dolaşmaya başladı, kolunda bir saat görmüştü. Durdu, bir iki saniye saate baktı, alsın mı almasın mı diye düşündü. Dönüp gitti, sonra yeni-

den geldi, yanında çömeldi. El sıcaktı daha. El yordamıyla yokladı, ani bir tiksinti ve korku içinde bıraktı. Hayır. Ağaçlıkta daha fazla kalamazdı.

Patikanın soluna döneceği ve ağaçlıktan çıkarak gölgeye gireceği yerde, makineli tüfeğe basarak öne sıçradı, açıklığa çıktı, kayadan kayaya sürüne sürüne giderek uçurumun gölgesine girdi. Son bir defa ağaçlığa baktı, geçitten aşağıya doğru inmeye başladı.

Yürüdüğü sırada içinde bir hayal kırıklığı ve bir sıkıntı vardı. Vaktinden önce dönmüştü, buna üzülüyordu. Şimdi bunun hikâyesini Croft'u memnun edecek şekilde nasıl anlatacağını düşünmekteydi, farkında olmayarak. Ama doğrusu ve daha acı olarak, kol saatini almanın ne kadar kolay olduğunu düşünüyor, almadığına pişman oluyordu. Ağaçlıktan çıkmıştı şimdi artık, daha fazla kalmaktan korktuğu için kendinden iğreniyordu. Yapması gereken şeyleri düşündü. Saatten başka bıçağını da almalıydı (askere bakarken unutmuştu), ya da makineli tüfeğin kundağına bir avuç toprak atmalı, makineliyi işlemez hale getirmeliydi. Japonların ölüyü buldukları zaman yüzlerinin ne biçim olacağını ve ne kadar dehşete kapılacaklarını düşündü, hoşlandı.

Gülümsedi. Yaşa be, Martinez, yaman adamsın be. Croft'un da aynı şeyi söyleyeceğini umuyordu.

Bir saate varmadan takıma döndü, ve Croft'a raporunu verdi. Bütün değiştirdiği şey ikinci konaklama yerini geçecek yol bulunmadığını söylemekten ibaret kaldı.

Croft başını eğdi:

— Demek Japon'u öldürdün, ha?

— Evet.

Croft başını salladı:

— Keşke öldürmeseydin. Şimdi hepsi ayağa kalkacaklar, buralardan Japon karargâhına kadar.

Bir an düşündü, dalgın dalgın:

— Bilmiyorum, kimse de bilmez ya ne olacağını, dedi.

Martinez içini çekti:

— Boşver, düşünme.

Derin bir pişmanlık duymayacak kadar yorgundu o sırada, ama yattığı zaman, birkaç gün içinde kimbilir daha ne kadar yanlışlık keşfedeceğini düşünüyordu.

Croft'a kendisini sevdirmek için:

— Canım çıktı, dedi.

— Evet, kolay iş değil.

Croft elini Martinez'in omuzuna koydu ve kuvvetle sıktı:

— Teğmene bir şey söyleme sakın. Hiç bir bok görmeden boğazı geçip gittin. Anladın mı?

Martinez şaşırdı:

— Peki, emredersin.

— Tamam mı. Aslansın sen, Japon Avcısı.

Martinez tembel tembel gülümsedi. Üç dakika geçmeden uykuya dalmıştı.

8

Hearn ertesi sabah iyice dinlenmiş olarak kalktı. Battaniyesinin altında büzüldü, doğudaki tepelerden güneşin çıkışını seyretti. Tepeler şimdi teker teker görünüyor, suların içinden fırlayan kayaları andırıyordu. Derelere ve vadilere sabahın sisi çökmekteydi. Hearn çok uzakları, adanın yüz kilometreden daha ilerideki doğu ucunu neredeyse göreceğini sanıyordu.

Çevresindekiler de uyanmaktaydı; Croft ile erler battaniyelerinin altında dönüp duruyorlardı, birkaçı da otların arasından dönüyordu. Hearn kalkıp oturdu, ayaklarını postallarına soktu, çoraplarını değiştirsin mi değiştirmesin mi diye içinden tartıştı bir an. Yanında bir çift çorap vardı, onlar da kirlenmişti; omuzunu silkti, düşünmeye değmez dedi. Tozluklarını giymeye başladı.

Red yakınlarında mırıldanıyordu:

— Ulan şu Ordu ne zaman doğru dürüst bir tozluk yapmayı öğrenecek?

Geceleyin dolaşmış olan bir bağı çözmeye çalışıyordu.

— İşittim ki yakında yeni bir postal çıkaracaklarmış, paraşütçülerin botları gibi uzun olacakmış. O zaman tozluğa lüzum kalmayacak.

Red çenesini ovaladı. Keşfe çıktıklarından beri

tıraş olmamıştı; sakalı sarıydı, ama daha çok leke leke idi.

— Biz onları göremeyiz, dedi Red. Levazım müdürü ortaya çıkartmaz.

— Ama...

Hearn gülümsedi. Ters herif. Takımda arkadaş olunacak tek insan varsa o da Red, cin gibi. Ama yaklaşmak imkânsız.

Nedense içinden geldi:

— Bana bak, Valsen... dedi.

— Ne var?

— Bir erbaşımız eksik. İki tane vardı, Stanley şimdi Wilson'un yerine geçecek. Keşif bitinceye kadar erbaşlık etmek ister misin? Geriye döndüğümüzde rütbeni takarsın.

İyi bir seçme yapmıştı. Red'i bütün erler seviyordu, bu bakımdan işleri daha iyi gördürebilirdi.

Ama Red'in yüzündeki ifadesiz havayı görünce şaşırdı biraz.

— Emir mi ediyorsunuz, Teğmenim?

Red'in sesi donuk ve biraz da haşindi.

Peki, neden canı sıkılmıştı?

— Hayır, emir değil.

Red kolunu yavaş yavaş kaşıdı. Birdenbire içinde büyük bir öfke uyandığını duydu, daha doğrusu bu öfkenin bir an içinde doğurduğu dolaylı sıkıntıdan anladı öfkelendiğini:

— Pistona ihtiyacım yok, diye mırıldandı.

— Benim sana piston filan yaptığım yok.

Bu teğmenden, bu durmadan arkadaşlık kurmaya çalışan yapmacık gülüşlü koca budaladan, tiksiniyordu. Ne diye musallat olmuştu ona?

Tava da gelmişti bir an, göğsündeki büyük sıkıntıdan anlıyordu bunu. Böyle bir şeyi kabul ede-

cek olursa her şey berbat olacaktı. Seni bir tuzağa düşürmüş olacaklar, işlerin altından kalkacağım diye anan ağlayacak, erlerle çatışmaya, subayların götünü yalamaya başlayacaksın. Croft'la çatışacaksın.

— Başka bir enayi bulun, Teğmenim.

Hearn öfkelendi bir an:

— Peki, kalsın, diye mırıldandı.

İğreniyorlardı ondan; keşif bitinceye kadar bunu kabul etmek zorundaydı. Red'e baktı; Red'in sıska vücudunu, yara bere içindeki yorgun ve yamru yumru yüzünü görünce öfkesi hafifledi.

Croft yanlarından geçti, erlere seslendi:

— Su bidonlarınızı doldurmayı unutmayın arkadaşlar, yola çıkıyoruz.

Birkaçı küçük bir tepeciğin ardındaki dereye doğru yollandı.

Hearn çevresine bakındı; Martinez'in battaniye altında kıpırdandığını gördü. Martinez'i unutmuştu, ne haber getirdiğini bile bilmiyordu.

— Croft! diye bağırdı.

— Buyur, Teğmenim.

Croft sabah istihkakını açıyordu. Bu söz üzerine elindeki mukavva kutunun kapağını fırlattı. Hearn'e doğru yürüdü.

— Martinez geldiği zaman beni neden uyandırmadın?

— Sabaha kadar yapılacak bir şey yoktu da ondan, dedi Croft ağır ağır.

— Peki, ama bundan sonra buna ben karar vereyim.

Croft'un buz gibi soğuk mavi gözlerinin içine dik dik baktı:

— Martinez ne görmüş?

Croft istihkak kutusunun içindeki mumlu kar-

tonun tepesini yırttı, içindekileri çıkarttı. Konuşurken sırtına iğneler batıyordu:

— Geçit sonuna kadar boşmuş. Dün bize ateş açan Japonlardan başka kimse yokmuş geçitte, onlar da bırakıp gitmişler.

Bunu Hearn'e olabildiğince geç söylemek niyetindeydi; akla yakın bir şey değildi ama, anlatmaya lüzum kalmayacağını düşünmüştü sanki. Sinir iğneleri yeniden etlerine batmaya başladı. Konuşurken yere bakıyordu. Bitirdikten sonra, tepedeki nöbetçiye bakmak için döndü:

— Gözünü aç Wyman, diye seslendi. Horul horul uyudun sabaha kadar be.

Bunda bir dümen vardı.

— Geçidi boş bırakmaları biraz garip geliyor bana, diye mırıldandı Hearn.

— Öyle.

Croft ufak jambon ve yumurta konservesini kaşığı ile yiyordu:

— Olabilir ama.

Ayağına baktı yeniden:

— Dağdan gitmeyi denesek mi dersiniz, Teğmenim.

Hearn Anaka Dağına baktı. O sabah, evet o sabah, çekici bir hal vardı dağın üzerinde. Yapabilirlerdi bunu. Ama başını salladı sert sert:

— İmkânı yok.

Dağın öte yanından ineceklerini bilseler bile erleri buraya çıkartmak delilikti.

Croft soğuk soğuk baktı Hearn'e. Keşif başladığından beri Croft'un yüzü daha da ufalmış, yuvarlak küçük çenesindeki çizgiler daha çok ortaya çıkmıştı. Yorgun görünüyordu. Yanında tıraş bıçağı da

vardı, ama o sabah tıraş olmamıştı, yüzü daha ufak görünüyordu:

— Olmaz değil, Teğmenim. Dün sabahtan beri dağa bakıyorum, geçidin yedi kilometre kadar doğusundaki uçurumların arasında bir yol var. Şimdi yola çıksak oraya bir günde tırmanırız.

Dağa dürbünle baktığı zamanki hal vardı Croft'un yüzünde. Hearn başını bir daha salladı:

— Geçidi geçmeye çalışacağız.

Anlaşılan dağa tırmanmayı iki kişiden başka kimse istemiyordu.

Croft memnunluk ve korku karışımı bir şey duydu içinde. İşler tıkırındaydı.

— Peki, dedi.

Dudaklarını dişlerinin üstüne sımsıkı kapatarak ayağa kalktı, erlere işaret etti hepsini çevresine topladı:

— Geçitten geçeceğiz, dedi.

Takımdan boğuk bir mırıltı yükseldi.

— Peki peki, kesin artık bakalım. Şu yöne doğru gidiyoruz, bugün herhalde gözünüzü açarsınız.

Martinez, Croft'a baktı. Croft omuzunu silkti anlamsızca.

— Yolda Japonlarla karşılaşır da yolumuzu çarpışarak açmak zorunda kalırsak ne yapacağız? diye sordu Gallagher.

— Kıçına kına yakarsın, Gallagher.

Croft hepsini gözden geçirdi:

— Beş dakika içinde yola çıkıyoruz, onun için yağlayın makinelerinizi.

Hearn elini kaldırdı:

— Durun, arkadaşlar, ben de bir iki laf edeceğim. Dün akşam Martinez'i gönderdik, geçitte keşif yaptı, kimseyi görmemek. Belki hâlâ da kimse yoktur.

Erlerin bakışlarından inanmadıkları anlaşılıyordu.

— Size bir şey vaadediyorum. Eğer herhangi bir şeye rastlarsak, bir pusuya düşersek, geçitte Japonlar olursa, hemen geriye, kumsala döneceğiz. İyi mi?

— Evet, dedi birkaçı.

— Tamam, hadi bakalım hazır olun.

Birkaç dakika içinde yola çıktılar. Hearn çantasını sırtına vurdu. Şimdiki yükü yola çıktıkları zamankinden yedi istihkak daha hafifti; rahatlamış hissediyordu kendisini. Güneş biraz sıcaklık vermeye başladığı için neşesi de yerindeydi. Dereden çıkarken içinde bir ferahlık vardı; yeni bir sabah başlıyordu, umutsuz olunabilir miydi? Bir gece önceki sıkıntı, aldığı kararlar, hep önemsiz göründü ona. Yaşadığı dakikanın tadını çıkarıyordu, ama sonradan çıkarsaydı, daha iyi ederdi.

Normal olarak yürüyüş kolunun başına geçti, takımı geçide doğru götürmeye başladı.

Teğmen Hearn, yarım saat sonra, göğsünden girip çıkan bir makineli tüfek mermisiyle öldü.

İlk ağaçlığın karşısındaki kayaların üstüne çıkmış, hiç çekinmeden ayakta durmuş, arkasındakilere ilerlemelerini işaret ettiği sırada Japonların makineli tüfek ateşiyle karşılaşmış, kayalığın arkasında toplanmış olan erlerin arasına düşmüştü.

Darbe çok kesin olmuştu. Takımdaki erler on ya da yirmi saniye hiç bir şey yapamamışlar, kayayı siper ederek birbirlerine sokulup kalmışlar, başlarını kollarıyla kapatmışlardı. Japon mermileri tepelerinden geçip gidiyordu.

Önce Croft tepki gösterdi; silâhını kayaların arasındaki bir boşluğa soktu, ağaçlığa doğru hızlı hızlı ateş etmeye başladı. Mermi kovanlarının silâhından fırlarken çıkarttığı boğuk tık seslerini işitiyordu. Red ile Polack kendilerine gelmişler, ayağa kalkmışlar, onlar da ateş ediyorlardı. Croft, büyük bir ferahlık duyuyordu içinde, o sırada vücudu tüy gibi hafifti:

— Hadi çocuklar, hadi. Durmayın, ateş edin, diye bağırıyordu.

Kafası hızlı hızlı çalışmaktaydı. Ağaçlıkta ancak birkaç er vardı. Belki bir manga bile yoktular, olsaydılar bütün takımın ortaya çıkmasını beklerlerdi. Japonlar onları sadece korkutmak istemişlerdi.

Tamam, işler yolundaydı. Buralarda dolaşmayacaktı artık. Croft bir an Teğmene baktı. Hearn sırt üstü yatıyor, yarasından hafif hafif kan fışkırıyor, fışkıran kan yavaş yavaş, ve ister istemez, yüzünü ve vücudunu kaplıyordu. Croft yeniden bir rahatlık duydu içinde. Karışıklıklar, emir vermeden önce duyduğu o bir anlık çekingenlikler olmayacaktı artık.

Çarpışma birkaç dakika sürdü, ağaçlıktaki tüfeklerle makineliler sustu. Croft kayalığın arkasına indi yeniden. Erler de biraz paniğe kapılmışlar gibi tepeden sürüne sürüne iniyorlardı.

— Durun, diye bağırdı Croft. Hemen buradan gidelim. Gallagher! Roth! Siz burada benimle kalın, ateşi kesmeyin. Geri kalanlar şu küçük tepeye gitsinler. Martinez, al götür şunları.

Arkalarındaki tümseği gösterdi:

— Oraya varınca ağaçlığa ateş açın. O zaman biz de buradan çıkar size katılırız.

Bir an ayağa kalktı, yeni bir şarjörden bir iki

el ateş etti; Japon makinelisi cevap verince yeniden yere yattı:

— Hadi, gidin bakayım.

Sürüne sürüne uzaklaştılar. Croft birkaç dakika sonra arkalarından ateş ettiklerini işitti:

—Hadi, diye fısıldadı Gallagher ile Roth'a.

İlk on beş metre karınlarının üzerinde sürünerek geriledi, sonra dört büklüm koştular. Roth, Hearn'in yanından geçerken ona baktı, bir an bacakları kesildi, soluğu tutuldu:

— Yazık, dedi.

Bayılacak gibi oldu, sonra sürünmeye, daha sonra da koşmaya başladı:

— Korkunç, diye mırıldanıyordu.

Croft tepenin arkasında duran öteki erlere katıldı:

— Tamam arkadaşlar, biraz kendimize gelelim. Uçurumların yanından gideceğiz, kimsenin hatırı için buralarda dolaşacak değiliz.

Yürüyüş kolunun başına geçti. Hemen yola çıktılar. Bir hamlede hızlı hızlı birkaç yüz metre gittikten sonra yavaşladılar, birkaç adımdan sonra yeniden hızlandılar. Bir saat içinde tepeler ve uzun otlar arasında, hiç durmadan, geride kalanları beklemeden, yedi sekiz kilometre yürüdüler.

Roth da ötekiler gibi Teğmeni hemen unutuverdi. Çekilme zorlukları arasında ikinci pusunun sarsıntısı kaybolup gitmişti. Göğüslerindeki hırıltıdan, yorgun bacaklarının titremesinden başka hiç bir şey düşünmüyorlardı. Croft, sonunda mola verdiğinde, Japonların arkalarından gelip gelmediklerine aldırmadan, kendilerini olduğu gibi yere attılar. O sırada bir saldırıya uğrasalardı kollarını bile kıpırdatmaya vakit kalmadan öldürülürlerdi.

Yalnız Croft ayaktaydı. Yavaş yavaş konuşuyor, göğsü inip kalkıyordu, ama kelimeleri teker teker söylemekteydi:

— Biraz mola verelim.

Erlere kabara kabara bakıyor, onu ne kadar büyük bir uyuşukluk içinde dinlediklerini anlıyordu:

— Hepinizin anası ağladı, onun için nöbeti ben tutacağım.

Sözlerini çoğu işitmemişti bile, işitenlerse söylediği kelimeleri bir araya getirip bir anlam çıkaramamışlardı. Yerde ölü gibi yatıyorlardı.

Yavaş yavaş güçlerini topladılar, solukları normalleşmeye başladı, bacakları eski durumunu buldu. Ama pusudan ve yürüyüşten canları çıkmış durumdaydılar hâlâ. Sabah güneşi yükselmişti artık, fena halde sıcaktı, terliyorlardı. Yüzükoyun yattıkları yerde terlerinin yüzlerinden bileklerine ve kollarına damladığını görüyorlardı. Minetta yediği kahvaltının kurumuş, ekşi parçalarını kustu.

Kendilerine geldikleri sırada Teğmenin ölümü ile biraz ilgilendiler. Çok anî olmuştu, o kadar bağıntısız bir olaydı ki çok az bir şey duyabilmişlerdi. Şimdi aralarında olmadığı için eskiden de takımda bulunduğuna pek inanamıyorlardı. Wyman sürüne sürüne Red'e yaklaştı, onun yanında yattı, birkaç ot kümesi kopardı gelişigüzel. Bir iki kere otlardan birini ısırdı, sonra tükürdü:

— Çok garip oldu, dedi sonunda.

Burada yan gelip yatmak, bir saat içinde de geriye döneceklerini bilmek, hoş bir şeydi. Pusu sırasında duyduğu korkunun ufak bir bölümünü yaşadı bir an.

— Evet, diye mırıldandı Red.

Evet, Teğmen Hearn'in erbaşlık teklifini reddet-

tiği sırada onun yüzünde gördüğü küskünlük gözünün önüne geldi. Çok ince bir buzun üstünde kaydı kafası bir an, belirsiz bir ezgi duydu içinde. Yüzyüze gelmekten kaçamadığı, ergeç yine ortaya çıkacak bir şey vardı sanki.

— Teğmen iyi adamdı, dedi Wyman birdenbire.

Bu kelimeler Wyman'ı derinden sarstı. Hearn'le yaptığı birkaç konuşma ile Hearn'in son bakışı ve anlamını yitirmiş kanlı cesedi arasındaki mesafeyi o sırada ilk defa kapattı:

— İyi adamdı, diye tekrarladı kuşkuyla.

Bu sözün yaratacağı korkunun kıyısına kadar geldiğini anladı.

— Subayların hiç biri bir boka yaramaz, diye yemin etti Red.

Yorgun bacakları öfkesinden sinirli sinirli attı:

— En iyisinin ağzına sıçayım, dedi Minetta kızgınlıkla.

Ölen insanın arkasından kötü bir şey söylememeye çalıştı:

— Ben aklıma geleni söylerim, korkmam, Hepsi de orospu çocuğudur.

Geniş alnının altındaki gözleri faltaşı gibi açılmış, fırıl fırıl dönüyordu:

— Eğer bizim geri dönmemize yarayacaksa, varsın ölsün. Helâl olsun.

Hearn'i boşyere göndermişlerdi oralara, kime karşı döğüşecekti?

— Hadi be sen de!

Bir sigara yaktı, bir iki nefes çekti, tütün midesini yaktı.

— Geri dönüyoruz diye kim söyledi size? dedi Polack.

— Teğmen söyledi ya, dedi Wyman.

Red homurdandı:

— Evet, Teğmen söyledi.

Yüzükoyun döndü.

Polack burnunu karıştırdı:

— Bahse girer misiniz, geri dönmeyeceğiz?

Bir bokluk var ya bu işte, dur bakalım. Croft, baş belâsı. İt. Size böylesi yakışır, sizin başınıza böyle bir orospu çocuğu ister.

— Ya!... dedi Wyman dalgın dalgın.

Mektup yazmaktan vaz geçen sevgilisini düşündü. Wyman yaşıyor mu ölmüş mü aldırdığı bile yoktu. Nesine gerekti? Dağa baktı, geri dönmeyi özledi. Croft bir şey söylemiş miydi acaba?

Croft sanki ona cevap veriyormuş gibi nöbet yerini bırakıp onlara doğru geldi:

— Hadi bakalım, arkadaşlar, gidiyoruz.

Wyman sordu:

— Dönüyor muyuz, çavuşum?

— Sen karışma, Wyman. Dağa çıkmaya çalışacağız.

Hafif boğuk ve homurtulu bir koro, yakınma ve küsme korosu, cevap verdi.

— Bu konuda başka bir şey söylemek isteyen var mı içinizde?

— Neden geri dönmüyoruz, Croft, diye sordu Red?

— Bizi buraya geri dönmek için göndermediler de ondan.

Croft büyük bir öfkenin çevresinde döndü dolaştı. Artık duramazdı. Silâhını kaldırıp Valsen'in kafasına ateş etmek geldi içinden bir an. Çenesini sıkıyordu:

— Hadi arkadaşlar, Japonların yeniden baskın mı vermesini istiyorsunuz?

Gallagher sinirli sinirli baktı:

— Teğmen geriye döneceğiz dedi.

— Şu anda takımın başında ben varım.

Gözleri ile yiyecekmiş gibi erlere baktı. Hepsi birer birer ayağa kalktılar, dalgın dalgın çantalarını yüklendiler. Üzerlerinde bir sersemlik vardı. Bu darbe ellerini ayaklarını kesmişti. Croft içlerinden birinin:

— Ah dinini sikeyim, dediğini işitti.

Croft kendi kendine sırıttı, dili ile kamçıladı onları:

— Karı sürüsü!

Hepsi ayağa kalkmışlardı, hazırdılar.

— Gidelim, dedi Croft sükûnetle.

Takım sabah güneşi altında yavaş yavaş yürümeye başladı. Birkaç yüz metre sonra yeniden yorulduldular. Uyuşukluk içinde güçlükle yürüyorlardı. Keşfin bu kadar çabuk biteceğine zaten hiç bir zaman inanmamıştılar. Croft onları dağın uçurumlarına paralel olarak bir yoldan doğuya doğru götürüyordu. Yirmi dakika sonra dağın tabanındaki büyük uçurumların ilk yarığına geldiler. İlk sırta kadar altmış yetmiş metrelik derin bir dere içi vardı, kırmızı renkteki duvarlarından güneşin sıcağı yansıyordu. Croft hiç bir kelime söylemeden dereye saptı ve takım dağı tırmanmaya başladı. Sekiz kişi kalmıştılar.

— Sen bu Croft'u bilmezsin, dedi Polack, Wyman'a. Bir idealisttir o, nuh der peygamber demez.

Kullandığı büyük kelime onu memnun etti bir an, sonra derenin yanan killi tabanında tırmanmanın zorluğu içinde unuttu gitti sözünü. Bir bokluk var ya bu işte. Martinez'in ağzını aramalı.

Düştükleri pusu gözünün önüne geldikçe Wyman Teğmeni yeniden görüyordu. Düşünmeye vakit bul-

madan —çünkü Polack'ın alay etmesinden korkuyordu— mırıldandı:

— Bana bak Polack, acaba Tanrı var mı dersin?

— Eğer varsa o da kalleşin biridir garanti.

— Yo, öyle söyleme.

Takım büyük acılar içinde dereyi çıkmaya devam ediyordu.

POLACK CZİENWİCZ

BİR DALAVERE BUL BANA, DÜNYAYI KALDIRAYIM SANA

Şehvetli, hareketli bir ağız, solda üç üst dişi yok... Belki yirmi bir yaşında, ama gözleri kurnaz, hınzır; güldüğü zaman derisi buruşuyor, sertleşiyor, yaşlı bir adamın derisi gibi. Gagamsı kırık burnu, dudaklarına kadar içeri giren uzun sivri çenesi ile Minetta onu Sam Amcaya benzetiyor. Ama onun yanında tedirgin; kendi bilgisini Polack'ınki ile yarıştırmaktan gizli gizli korkuyor.

AŞAĞI kattaki kapının kilidi kırıktır bir kere, posta kutuları da çok eskiden yağma edilmiştir; menteşeler hâlâ yerinde durmakta ve paslanmaktadır. Koridor sidik kokar; antredeki pis döşeme taşları sızan boruların, lahanaların ve sarmısakların, işlemeyen kanalizasyondaki üstüpülerin kokularını almıştır. Merdivenden çıkarken duvara yaslanmalısınız, parmaklıklar kırıktır ve esneyip durmaktadır kumların üzerinde çürüyen bir gemi iskeleti gibi. Duvarların döşemeyle birleştiği gri köşelerde farelerin tozlar içinde gezdikleri, hamam böceklerinin orada burada dolaştıklarını görürsünüz.

Her katın banyosunu birbirine bağlayan hava boruları çöplerle ve arada sırada atılan süprüntülerle dolmaktadır. Bunlar ikinci katın hizasına gelince kapıcı tarafından yakılır.

Yeni icat çöp yakma makinesi.

Ev, o mahallede, iki kilometre kare içindeki bütün evlerin tastamam aynıdır.

Casimir «*Polack*» Czienwicz, dokuz yaşındadır. Sabahleyin kalkar, başını kaşır, yatağının içinde kalkıp oturur, odanın ortasında duran sönmüş sobaya bakar. Orada yatan üç çocuk daha vardır, yeniden yatar, uyuyormuş gibi yapar. Az sonra kız kardeşi Mary uyanacak, kalkacak giyinecek, onu seyretmek istiyor.

Dışarda rüzgâr pencerelere vuruyor, çatlaklardan giriyor, döşemenin üzerinde fır dönüyor.

Vay anasını, amma da soğuk ha, diye fısıldıyor yanında yatan erkek kardeşine.

Kalkmadı mı? *Erkek kardeşi on bir yaşında.*

Birazdan kalkar. Parmağını ağzının üstünde tutuyor.

Mary kalkıyor, titreyerek, sobaya koşuyor, entarisini kollarından geçiriyor, geceliği aşağıya kayıyor, entariyi giyerken. İki çocuk çıplak etine bakıyor, ses çıkarmadan gülüşüyorlar yataklarında.

Nereye bakıyorsun, Steve? diye bağırıyor kız.

Gördüm ya, oh ya.

Görmedin.

Gördüm.

Casimir, Steve'ü susturmak için elini uzatmış, ama geç kalmıştı. İğrenerek sallıyor başını, olgun bir adamın tiksinmesi. Neden belli ettin, işleri bozdun.

Eh, sus.

Hıyarsın sen, Steve.

Steve yumruğu sallıyor, ama Casimir kaçıyor, odada koşuyor, Steve'e yakalanmamaya çalışıyor. Bırak Steve, diye çığlığı basıyor Mary.

Dur yapma, diye bağırıyor Polack.

Baba, iri yarı, koskocaman bir adam, öteki odadan çıkıp geliyor, üzerinde yalnız pantolonu var. Durun çocuklar, diye bağırıyor, Polonya diliyle. Steve'ü görünce tokatı indiriyor. Kıza bakmak yok.

Casimir baktı önce.

Ben bakmadım, ben bakmadım.

Casimir'e dokunmayın. Steve indiriyor tokadı yeniden, mezbahada kesilen hayvanların kanı kokuyor eli.

Ben sana gösteririm, diye fısıldıyor Steve sonra.

Yaaaaa. Casimir gülümsüyor kendi kendine. Nasıl olsa unutur, biliyor, unutmazsa bile kaçmanın bir yolunu bulur, her zaman olduğu gibi.

Sınıfta herkes bağırıyor.

Sıraların oturulacak yerlerine çikletleri kim koydu, kim koydu?

Bayan Mardsen neredeyse ağlayacak. Susun, çocuklar, susun, ne olursunuz. John, sen, sen Louis temizleyin şunları.

Neden temizleyeyim, öğretmenim, biz yapmadık ki.

Ben yardım edeyim, öğretmenim, diyor Casimir.

Peki. Casimir, sen iyi bir çocuksun.

Küçük kızlar burunlarını çekiyorlar, ilgi ve tiksintiyle bakıyorlar çevrelerine. Casimir yaptı, diye fısıldıyorlar, Casimir yaptı.

Bayan Mardsen işitiyor söylediklerini sonunda. Sen mi yaptın, Casimir?

Ben mi, öğretmenim, neden yapayım?

Buraya gel, Casimir.

Kürsüye geliyor, öğretmen ona sarılırken, başı-

nı öğretmenin koluna dayıyor. Öğretmenin omuzundan sınıfa bakıyor ve göz kırpıyor. *Gülmesini zor tutuyor.*

Bak, Casimir, doğru söyle.

Ne söyleyeyim, öğretmenim?

Oturulan yerlere çikletleri sen mi yapıştırdın? Doğruyu söyle, ceza vermeyeceğim.

Hayır, öğretmenim.

Casimir'in oturduğu yerde çiklet yok, Bayan Mardsen, diyor Alice Rafferty.

Neden yok? diye soruyor Casimir'e.

Bilmiyorum öğretmenim, belki bunu yapan çocuk benden korkmuştur da ondan.

Peki kim yaptı, Casimir?

Bilmiyorum, öğretmenim. Temizlenmesine yardım edeyim isterseniz.

Casimir, iyi bir çocuk olmaya bak.

Peki, Bayan Mardsen. Yerine gidiyor, öteki çocuklara yardım eder gibi yaparken kızların kulaklarına bir şeyler fısıldıyor.

Yazları çocuklar gece geç vakitlere kadar sokaklardadır, boş arsalarda saklambaç oynarlar. Yangın musluklarını açarlar, yıkanırlar. Yazın eğlence boldur. Ya evlerin birinde yangın olur, ya da damların tepelerine çıkıp büyük çocukların kızlarla sevişmelerini seyrederler. Eğer hava çok sıcaksa sinemalara bedava girerler, sinemaların kapıları havalansın diye açık bırakılmıştır.

Bir iki kere talihleri gerçekten açılır.

Hey, Polack, Salvatore'nin oturduğu evin arkasında bir sarhoş var, uyuyor.

Mangizli mi?

Ne bileyim ben? deyip küfrü basıyor öteki çocuk.

Peki, yürü.

Sokağın başına gidiyorlar, apartmanların arkasındaki arsaya çıkıyorlar. Sarhoş horulduyor.

Hadi bakalım, Polack.

Ne demek hadi bakalım, nasıl bölüşeceğiz önce onu söyle.

Sen bölersin.

Sürünerek yaklaşıyor sarhoşa, bütün vücudunu yokluyor, para çantasını arıyor. Sarhoş horultuyu kesiyor, Polack'ın bileğine yapışıyor.

Bırak, bırak be... Serbest kalan eliyle yerde bir taş buluyor, alıyor, sarhoşun kafasına vuruyor. Kolunu tutan el gevşiyor, sarhoş yere seriliyor yeniden.

Nerede, nerede, çabuk ol.

Polack cepleri karıştırıyor, biraz bozuk para buluyor. Tamam, gidelim.

İki çocuk sokaktan çıkıyor, bir lambanın altında parayı bölüşüyorlar.

Altmış sent benim, yirmi beş sent senin.

Ne dedin? Ulan herifi bulan benim.

Ne dedin? Tehlikeyi göze alan da ben, diyor Polack. Bedava mı sandın.

Yaaa...

Sen git de onu külahıma anlat. Islık çalarak uzaklaşıyor, sarhoşun kafasına nasıl vurduğunu düşündükçe korkuyla gülüyor. Ama sabahleyin adam orada yok, Polack rahatlıyor. Sarhoşlara bir şey olmaz, diye düşünüyor, büyük çocuklardan öğrenmiş bunu.

On yaşındayken babası ölüyor, cenazeden sonra annesi mezbahada çalışmasını istiyor. Ama bir ay sonra kaçak çalışanları yakalayan memur o yanlarda dolaşıyor, Polack yetimhaneye gönderildiği zaman annesi artık hiç bir şey düşünemez oluyor.

Yeni yeni dersler var, ama pek yabancısı değil, öğrenmek gerekmez. Şimdi hiç yakayı ele vermemeli. Ele geçtin mi anan ağladı demektir.

Elini uzat, Casimir.

Neden Bayan Hemşire? Ne yaptım ben?

Uzat. Cetvel şaşılacak bir güçle iniyor avucuna, yerinden fırlıyor. Vay anam.

Bir daha küfredersen, Casimir, yeniden cezalandırılacaksın. Kara elbiseli kol bir daha kalkıyor, avucuna vuruyor.

Yerine dönerken çocuklar gülüşüyorlar. Acıdan gözyaşı dökerken gizli gizli gülüyor. Acımadı, diye fısıldıyor, ama parmakları şişiyor, öğleye kadar parmaklarını ovuşturuyor.

Jimnastik öğretmeni Pfeiffre'e çok dikkat edeceksin. Yemekhaneye toplu halde girdikten sonra herkes üç dakika ses çıkarmadan ayakta durup dua dinleyecek. Pfeiffre bu arada sıraların arkasında dolaşır, fısıldayan olup olmadığına bakar.

Polack iki yanını gözetliyor: Kimse yok gibi. Bu gece ne yemek var?

Çaaat! Kafatasının içinde fırıl fırıl dönen sarsıntı serseme çeviriyor onu.

Evet, Polack, sus dediğim zaman susacaksın.

Tabağına aptal aptal bakarken acının geçmesini bekliyor: Kafasını ovalayamamak da ne kadar zormuş.

Sonra: Ulan, bu Pfeiffre denen herifin arkasında gözleri var garanti.

Sonra abeyler. Solak Rizzo, büyük çocuk, on dört yaşında. Ya Pfeiffre, ya Hemşirelerden biri, ya da Pederlerden biri, ortada bulunmadığı bir sırada çetesinin başında. Onunla arkadaş olacaksın, yoksa hapı yuttun demektir.

Söyle Abey? Ne yapayım senin için? *Polack on yaşında.*

Solak adamlarıyla konuşuyor. Hadi bas, Polack.

A, neden? Ne yaptım ben sana?

Bas.

Yatakhanede yürüyor. Elli yatağı, yarı açık dolapları, yokluyor.

Birinde elma ile dört peni, ve küçük bir haç var. Solak'ın yatağına dönüyor.

Hey, Solak, sana göre bir şey buldum.

Ben senden bir şey istedim mi? Ne yapayım onu?

Bunu Hemşire Catherine'e verirsin, hediyen olur.

Solak düşünüyor. Evet... evet. Nereden buldun?

Callahan'ın yatağından arakladım. Bağırmasın, susmasını söylersin.

Ben kendim araklardım.

Ben seni o dertten kurtardım.

Solak gülüyor, Polack çeteye giriyor.

Görevleri var ama. Solak sigara içmeyi seviyor, ışıklar söndükten sonra yarım paketi içiyor yakalan-

madan. İki gecede bir Solak için bir sigara ekibi çıkıyor.

Akşamüstü dört çocuk yetimhanenin duvarına gizlice yaklaşıyor, ikisi duvara çıkıyor. Dışardaki kaldırıma atlıyorlar, iki sokak ilerdeki çarşıya gidiyorlar, bir tütüncü dükkânının gazete sehpası yanında dolaşıyorlar.

Polack içeri giriyor, sigara rafına yaklaşıyor.

Ne istiyorsun, yavrum? diyor tütüncü.

Ha, ben mi... kapıya bakıyor. Bayım, bakın bir çocuk gazete aşırıyor! Dükkân sahibi arkadaşının arkasına düşüyor, koş allah koş. Polack iki paket sigara alıyor, dükkândaki kadının burnunu sıkıyor, kadın bağırıyor ve Polack gerisin geri kaçıyor.

On dakika sonra yetimhane duvarının dışında buluşuyorlar. Biri ötekini duvarın üstüne kaldırıyor, sonra öteki yerdekini kolundan tutarak yukarı çekiyor. Boş koridorlardan sıvışıyorlar, Solak'a sigaralarını veriyorlar. Yarım saat sonra yataklarındalar.

Kolay, diyor Polack, yanındaki yatakta yatan çocuğa.

Solak sigara içerken yakalanıyor bir gün. Ağır suçlar için esaslı cezalar var. Hemşire Agnes bütün çocukları sıraya diziyor, Solak'ı bir sıraya çıkartıp, domalttırıyor. Çocuklar yanından geçerken her biri kıçına bir tokat atacak.

Ama korkuyorlar, yanından geçerken şöyle okşar gibi vuruyorlar. Hemşire Agnes küplere biniyor. Kuvvetli vurun, diye bağırıyor. Vurmayana ceza vereceğim.

Bu sözden sonra vurmaya gelen çocuk Solak'a

hafif bir fiske indiriyor, ve Hemşire Agnes ona ellerini uzattırıyor, avuçlarına cetvelle vuruyor. Çocukların hepsi de sıraları geldikçe önce Solak'a hafif bir şamar indiriyorlar, sonra da avuçlarını cetvele uzatıyorlar.

Hemşire Agnes ifrit oluyor. Entarisi öfkeyle hışırdıyor. Kuvvetli vurun diye bağırıyor yine.

Ama kimse vurmuyor. Çocuklar diziliyorlar, avuçlarına cetveli yiyorlar, çepeçevre toplanıp bakıyorlar. Solak gülüyor. Hepsi dayaktan geçtikten sonra Hemşire Agnes ayakta durup bekliyor, yeniden başlasın mı yoksa başlamasın mı diye düşünüyor besbelli. Ama yenilmiştir, çok soğuk bir sesle çocuklara sınıflarına dönmelerini söylüyor.

Polack esaslı bir ders almıştır. Solak'a hayranlığı artıyor. Kelimeleri daha bilmiyor ama yalnız kafasını sallıyor.

Vay anasını, Solak yaman çocuk.

İki yıl sonra Polack'ın annesi oğlunu eve alıyor yeniden. Ablalarından biri evlenmiş iki erkek kardeşi çalışıyor. Yetimhaneden çıkmadan önce Solak elini sıkıyor gizlice.

Tamam arkadaş, ben gelecek yıl çıkıyorum, o zaman ararım seni.

Oturduğu sokağın arkasında yaşına uygun yeni sporlar. Otobüslerin arkasına asılmak her günkü iş, dükkânlardan bir şeyler aşırmak gelir kaynağı. Ama gerçek spor, hızlı giden bir kamyonun arkasına asılmak ve şehirden on beş kilometre dışarıya fırlamak.

Annesi bir kasap dükkânında çıraklık buluyor ona, iki yıl orada çalışıyor.

İşin tatlı tarafları da var.

On üç yaşındayken evine et teslim ettiği kadınlardan biri ırzına geçiyor.

Ooo, günaydın, diyor kadın kapıyı açarak, sen bayan... Bayan...

Bayan Czienwicz'in oğluyum efendim.

Yaaa, tanıyorum ben anneni.

Eti nereye koyayım, hanımefendi?

Oraya. Koyuyor, kadına bakıyor. Tamam mı efendim.

Otur, yorulmuşsundur.

Yoo, daha bir sürü siparişlerim var.

Otur.

Kadına bakıyor. Peki, emredersiniz.

Sonra, eğitimi tamamlanmış gibi geliyor ona. Uzun zamandan beri hiç bir insana güvenilemeyeceğini öğretmişler ona, ama kadınlarla ilgilenmemiş. Şimdi artık kadınların da fırıldak gibi döndüklerinden, sözlerine güvenilemeyeceğinden emin.

Çıkarken... Tamam, iyi günler...

Bana Gertrude diyebilirsin. Kıkır kıkır gülüyor kadın..

Kadının bir adı olduğunu da düşünmemiştir. O anda bile adı Bayan Şey'dir, et bıraktığı bir kapı.

Hoşça kal, Gertie. Bir daha görüşelim.

Uzun bir süreden beri adını bilip de kendisini bilmediği bu eylemin yararları, güzellikleri, anıları ancak birkaç saat sonra sarıyor onu. Ertesi gün yine düşüyor, bütün yaz boyunca, sık sık.

Yıllar geçiyor, daha da büyüyor, bilgisinin o katı çerçevesi içinde daha da akıllanıyor, ama kendisi pek değişmiyor. İşten işe atlıyor, kasap oluyor, mezbahada çalışıyor, Kuzey Yakasında yaşayan bir takım kalantorların şöförü bile oluyor, ama iş olanaklarını yitiriyor az sonra, herhangi bir işe daha girmeden ne kadar süreceğini biliyor.

1941 de, on sekizindeyken, bir top oyununda Solak Rizzo'ya raslıyor, birlikte oturuyorlar. Solak şişmanlamış, paralı bir adam hali var üzerinde. Yirmi ikisinden sekiz yaş fazla gösteriyor onu bıyığı.

Vay, Polack vay, ne yapıyorsun bakalım?

Spor Toto oynuyorum.

Solak gülüyor. Hep aynı Polack, hep o maskara çocuk. Neden beni aramadın? Sana bir iş bulabilirdim.

Aklıma gelmedi. *Pek öyle değil. Hiç bir zaman yazıya dökülmemiş olan bir ahlâk kuralı işlemişti : Arkadaşının biri işini yoluna koyduğu zaman · istemedikçe ona yaklaşmayacaksın.*

Evet, benim işime yarayabilirsin.

Haydi bakalım şimdi Novikoff, pis R. Hava alırsın artık, diye bağırdıktan sonra yerine oturuyor, önündeki sandalyeye ayağını uzatıp havaya dikiyor. Ne dedin, ne dedin?

İşime yarayabilirsin.

Polack yüzünü buruşturuyor, dudaklarını büzüyor. Belki bir iş çıkar, diyor anlaşılmayan bir dille.

Bir araba alıyor, ilk iki aylık çalışmasından biriktirdiği parayla taksitlerini ödüyor. Akşam yemeklerinden sonra tütüncü dükkânlarını, berberleri dolaşıp gizli totonun makbuzlarını topluyor. Bitince

Solak'ın evine gidiyor, makbuzları ve paraları veriyor, yeni kiraladığı möbleli apartman dairesine dönüyor. Bu iş için haftada yüz dolar alıyor.

Bir gece işler biraz başka türlü oluyor.

Ooo, Al, nasılsın bakalım? Puro tezgâhında duruyor, pahalı cinsinden iki puro satın alıyor. *Ağzında çeviriyor.* Ne dedin?

Al *orta yaşlı bir adam* bozuk para kesesiyle ona doğru geliyor. Hey, Polack, burada biri parasını istiyor. Numarasına vurmuş.

Polack omuz silkiyor. Talihli baya söylemedin mi, yarın Fred para alıp buralara gelecek diye?

Söyledim, ama inanmıyor. İşte bak orada. *Kırmızı burunlu, sıska, kılıksız bir adam.*

Nedir hikâye, arkadaş? diyor Polack.

Bakın, işleri karıştırmak istemiyorum, bayım, kavga çıkartmak niyetinde değilim, ama benim numarama vurdu, paramı istiyorum o kadar.

Peki, dur bakalım, arkadaş, biraz soluk alalım. Dükkân sahibine göz kırpıyor. Başına belâ arama.

Bakın, bayım, paramı verin, başka bir şey istemiyorum. 572 ye vurdu, öyle değil mi? İşte bakın biletim burada. *Şeker almak için dükkâna giren iki çocuk onları seyrediyor, Polack adamı kolundan yakalıyor.*

Şuraya girelim de öyle konuşalım. *Kapıyı arkasından kapatıyor.* Peki anladık, kazanmışsın. Yarın paranı alırsın. Birimiz parayı topluyor, birimiz paraları ödüyoruz. Büyük iş bu, arkadaş, yalnız senin biletini düşünmüyoruz ya.

Yarın birinin geleceğini ben nereden bileyim?

Ne kadar para koydun?

Üç sent.

Demek yirmi bir dolar alacaksın, öyle mi? Ne

yani, yirmi bir dolarla top atacak değiliz ya. Gülüyor. Paranı alırsın, arkadaş.

Eli karşısındakinin kolunda. Bu gece istiyorum, bayım. Ölüyorum içkisizlikten.

Polack içini çekiyor. Bak, arkadaş, işte sana bir dolar. Yarın parayı aldığında Fred'e verirsin.

Adam parayı alıyor, şüpheli şüpheli bakıyor. Doğru söylüyorsun değil mi, bayım?

Elbette, arkadaş elbette. *Kolu silkiyor, dükkândan çıkıp arabasına biniyor.* Öteki dükkâna girerken başını sallıyor. İçinde derin bir tiksinti uyanmaya başlıyor.

Pis herifler. Hıyarağa, yirmi bir dolar kazanıyor da, sonra onu kazandırmak için bizim sabahlara kadar uğraştığımızı sanıyor. Hey Allahım hey. Yirmi bir dolar için bu kadar gürültü koparan bir adama dolandırıcı denmez de ne denir.

Günaydın, Anne, nasılsın, Casimir'in biricik sevgilisi, nasılsın?

Annesi kapı aralığından kuşkuyla bakıyor, sonra tanıyınca açıyor.

Bir aydır görmedim seni, oğlum, diyor Polonya diliyle.

Bir hafta, bir ay, ne farkeder? Buralardayım ya. Al bak sana şeker getirdim. *Annesinin yüzündeki şüpheli bakışları görünce kaşlarını çatıyor.* Dişlerini yaptırmadın mı daha?

Omuz silkiyor annesi. Biraz başka şeyler aldım.

Allah Allah. Peki ne zaman yaptıracaksın be?

Biraz elbiselik kumaş aldım da.

Mary için mi yine?

Evlenmemiş bir kız üst baş ister.

Hadi be. *Mary içeri giriyor, soğuk soğuk selâm*

veriyor ona. Sen hiç bir işe yaramayacak mısın?

Sus, Casimir.

Askılarını çekiyor. Ne diye bir an önce evlenip de anama rahat vermiyorsun?

Çünkü bütün erkekler senin gibi de ondan, hepsi aynı şeyin peşindeler de onun için.

Rahibe olmak istiyor, diyor annesi.

Rahibe mi, kutsal inek yani. Tartarak bakıyor. **Rahibe!**

Belki onun için daha iyi olur, diyor.

Kızın ince soluk yüzüne, gözlerinin altındaki sarı tene, soğuk soğuk bakıyor. Evet, belki daha iyi olur. Yeniden bir horgörü ve altında belirsiz bir acıma. Neyse ki benim talihim varmış anne.

Sen bir dolandırıcısın, diyor Mary.

Sus, diyor annesi. Peki evlâdım, madem talihin varmış Allah daha iyi etsin.

Yaa. *Kendine kızıyor. Ne diye talihliyim dedim diyor içinden.* Peki Rahibe olsun.. Steve nasıl?

Çok çalışıyor. Mikey, küçük oğlu, hasta.

Bugünlerde göreyim onu.

Aman çocuklarım sakın birbirinizden ayrılmayın. *İkisi ölmüş, Mary ile Casimir'den başka ötekiler evlenmiş.*

Evet. Oturdukları yer için para vermiş annesine: Odadaki işlemeli örtüler, yeni tamir edilmiş koltuk, masanın üstündeki mumlar, hep onu aldığı. Ama oda korkunç kasvetli. Off, iğrenç.

Ne dedin, Casimir?

Hiç bir şey, anne, ben artık gideyim.

Daha yeni geldin.

Evet, biliyorum. İşte al sana biraz para. Allahını seversen şu dişlerini yaptır.

Güle güle, Casimir. *Mary söylüyor.*

Eh, sen de hoşça kal abla. Bir daha bakıyor. Rahibe, ha? Peki. Talihin açık olsun, abla.

Teşekkür ederim, Casimir.

İşte al bu da senin. Alsana. Eline sıkıştırıyor, kapıdan çıkıyor, merdivenlerden iniyor. Birkaç çocuk, arabasından bir şeyler aşırmaya çalışıyor, onları dağıtıyor. Otuz doları kalmış. Üç gün yeter mi, son günlerde Solak da pokerde kaybediyor.

Polack omuz silkiyor. Kazanmak, kaybetmek, hepsi kâğıdın gelmesine bağlı.

Dizinin üstündeki ufak sarışını itiyor, Solak'a ve Kabriskie çetesinden birine yaklaşıyor. O geceki eğlence için tutulmuş dört kişilik orkestra yavaş yavaş çalıyor, masaların üzerine şimdiden birtakım içkiler dökülmüş.

Sana nasıl bir hizmette bulunabilirim, Solak?

Wally Boletti ile tanışmanı istiyorum. Başlarını eğiyorlar, konuşuyorlar biraz.

Sen iyi bir çocuksun, Polack, diyor Solak.

En iyilerinden biri.

Kabriskie kendi bölümünün güney ucundaki kızları idare edecek birisini arıyor.

Demek bu?

Evet.

Derin derin düşünüyor bir an. *Çok para verecekler elbette, çok para, istediğin kadar harca, ama...* Tehlikeli bir iş diye mırıldanıyor. *Ufak bir politika değişmesi, başka bir örgütün sızması, tamam, hapı yuttun.*

Kaç yaşındasın, Polack?.

Yirmi dört, yalan söylüyor.

Çok gençsin daha, diyor Wally.

Bir daha düşüneyim bakayım, diyor Polack. Hayatında ilk defa karar veremiyor bir türlü.

Acelemiz yok, ama gelecek hafta açılacağını söylemeliyim.

Bakalım.

Ertesi gün, bu işi hâlâ düşünürken, askerlik şubesinden bir mektup alıyor. Küfrü basıyor soğuk soğuk, Madison Caddesinde oturan ve kulak zarını patlatan biri var, ona telefon ediyor.

Ama ona giderken yarı yolda fikrin değiştiriyor.

Bırak be, siktir et, toto hapı yutuyor. Arabasını çeviriyor, geldiği yere gidiyor yavaş yavaş. Kafasında bir mucize oluyor.

Büyük iş, diye mırıldanıyor.

Ama, o değil aradığı. Polack *deus ex machina (*)* sözünü hiç işitmemiştir; onun için yeni bir fikirdir bu.

Her şeyi ince eleyip sık dokursun, sonra bir de bakarsın hesapta olmayan bir şey karşına çıkıverir. Gülümsüyor kendi kendine. Ben nerede olsa işimi tıkırına korum.

Mucize yatışmıştır. Önüne yeni yollar da çıksa, gözünü dört açarsan bir dalaveresini bulursun her zaman.

BİİİİİİİİİİİİİİİP. Kornaya basıp geçiyor bir kamyonu.

(*) Deus ex machina: Umulmadık, tepeden inme olay.

9

Öğleden birkaç saat sonra sedyeciler kilometrelerce uzakta Wilson ile savaşıp duruyorlardı. Tropik güneşinin parlak madensel sıcağı altında Wilson'u öğleye kadar taşımışlardı. Ne kadar güçleri ve iradeleri varsa terleriyle birlikte vücutlarından akıp gitmişti. Sersem sersem yürüdükleri sırada gözlerini ter kör ediyor, dilleri kuru ve öfkeli damaklarına yapışıyor, bacakları durmadan titriyordu. Her yerden sıcak fışkırıyor, otların üzerinde titreşiyor, suyun ya da yağın yapışkan direnci ile çevrelerinde dönüp duruyordu. Yüzlerine kadife sarılmış gibiydi; çok ısıtılmış, neredeyse ciğerlerinde patlayacak bir benzindi aldıkları hava. Ayakları sürçüyor, kafaları sarkıyor, solurlarken boğazlarını parçalayan birtakım sesler çıkarıyorlardı. Bu durumda geçen saatlerden sonra alevde yürüyen birtakım insandılar artık.

Bir kaya parçasıyla güreşir gibi taşıyorlardı Wilson'u. Piyano hamallarının tırmalayıcı ve acele hareketiyle elli metre, yüz metre, dahası iki yüz metre fırlıyorlar, sonra oturuyorlar, Wilson'u yere bırakıyorlar, sallanarak ayakta duruyorlar, ağır gök kubbenin altında bulamadıkları havayı ciğerlerine biraz çekebilmek için omuzlarını kaldırıyorlardı. Bir dakika sonra, Wilson'a bağlı olduklarını anlıyorlar, dinlenmekten korkuyorlar, sedyeyi kaldırıyorlar, son-

suz, yeşil ve sarı tepelerin üzerinde biraz daha ilerliyorlardı. Yamaçları çıkarken duruyorlar, sedyeyi saniyelerce havada tutuyorlar, ayaklarını daha fazla kaldıramıyorlar, yeniden yukarı doğru geriliyorlar, bir metre kadar çıkıyorlar, sonra durup arkalarına bakıyorlardı.

Yokuş aşağı indiklerinde, yuvarlanmamak için fren yapmaktan kalçaları titriyor, baldırlarındaki ve dizlerindeki kaslar acı acı düğümleniyor, düşeceklerini, bütün gün yerde yatıp kalacaklarını sanıyorlardı.

Wilson'un aklı başındaydı ve acılar içindeydi. Sarsıldıkça inliyor, sedyede durmadan kıpırdıyor, dengeyi bozuyor, onları sendeletiyordu. Zaman zaman küfrü basıyor, sedyecileri kızgandırıyordu. Çığlıkları ve bağırmaları, sedyecilerin üstüne basan ağır sıcak dalgalarını sarsıyor, onları birkaç metre daha ileriye fırlatıyordu.

— Allah belânızı versin, eşşoğlu eşşekler. Ulan bu ne biçim taşımak. Yaralı nasıl taşınır, bilmiyor musunuz siz? Neden öyle sallayıp duruyorsunuz? İçimi dışıma çıkarttınız. Ulan Stanley, bile bile yapıyorsun. İnsan arkadaşına böyle mi yapar...

Sesi alçalıyor, inilti halini alıyordu. İkide birde. Ani bir sarsıntı onu bağırtıyordu:

— Bırakın be, ben yalnız giderim.

Hem acıdan, hem de sıcaktan, çocuk gibi hüngür hüngür ağlıyordu:

— Bana yaptığınızı ben size yapar mıyım acaba?

Sırtüstü yatıyordu, ağzı açıktı, bir tencereden çıkan buhar gibi çıkıyordu soluğu kurumuş boğazından.

— Of, arkadaşlar, yavaş olun. Eşşoğlu eşşek arkadaşlar, yavaş olun diyorum size.

Brown karga gibi ötüyordu:

— Elimizden geleni yapıyoruz.

— Kıçınızı hiç sıkmıyorsunuz. Wilson unutma bunu. Allah belânızı versin, arkadaşlar.

Yüz metre daha çabalıyorlar, yere koyuyorlar, birbirlerine sersem sersem bakıyorlardı.

Wilson'un yarası durmadan ağrıyordu. Midesindeki kaslar acıya karşı savaşmaktan bıkmış, yorulmuşlardı; kuru bir ateş yerleşmişti vücuduna. Güneşin altında elleri ayakları ağırlaşmış, ağrıyordu; göğsü ve boğazı şişmiş, iyice kurumuştu. Sedyenin ufak bir sarsıntısı ona bir darbe gibi geliyordu. Kendisinden çok büyük, çok kuvvetli bir adama karşı saatlerce dövüşmüşçesine yorgundu. Sık sık bilincinin sınırına geliyor, ama sedyenin ani sarsılmasının verdiği acıyla yeniden bilincine dönüyordu. Ağlayacak gibi oluyordu. Sonra dakikalarca dişlerini sıkarak gepgergin yatıyor, ikinci bir sarsıntıyı bekliyordu. Sarsıntı gelince yarasının bütün uyuşan acılarını geziyor, gergin sinirlerini törpülüyordu. Acıyı sanki sedye taşıyanlar yapıyordu. Ayağını sandalyeye çarpan bir insanın öfkesiyle kızıyordu onlara:

— Anasını bellediğimin Brown'u.

— Sus ulan, Wilson.

Brown sendeleyerek yürüyordu, sarhoş gibiydi, sedyenin kollarını tutan parmakları yavaş yavaş birbirinden ayrılıyordu. Sedyenin elinden kaymak üzere olduğunu anlayınca bağırıyordu:

— Yere bırakın.

Biraz soluk almak için Wilson'un yanına çömeliyor, bir elinin donuk parmaklarıyla öteki elini ovuşturuyordu:

— Kusura bakma, Wilson, elimizden geleni yapıyoruz, diyordu.

— Ulan eşşoğlu Brown, bile bile yapıyorsun, bile bile sarsıyorsun.

Brown ya ağlamak, ya da Wilson'un yüzüne yumruk indirmek istiyordu. Ayaklarındaki tropik yaraları açılmıştı; postallarının içinde kanıyor, durdukları zaman acımaya başlayınca hemen aklına geliyor, yürümek istemiyordu, ama öteki sedyecilerin gözleri onun üstündeydi:

— Hadi bakalım, diye mırıldanıyordu.

Öğle güneşi altında bu biçimde birkaç saat yürüdüler. Yavaş yavaş, ister istemez, iradeleri ve kararlılıkları eridi. İstemedikleri bir yorgunluğun ve öfkenin içinde birbirlerine bağlanmış olarak sıcağın altında debelenip duruyorlardı. Biri sendeledi mi ötekiler ona kızıyorlardı, çünkü kollarındaki yük birdenbire artıyordu; Wilson'un iniltileri gevşemelerini önlüyor, onları kırbaçlanmış gibi ileri itiyordu. Bir perişanlıktan ötekine batıp çıkıyorlardı. Bir ara gözleri bulantıdan birkaç dakika hiç görmez gibi oldu. Önlerindeki toprak kararmış, ağızlarını dolduran ekşi safranın içinde yüreklerini tattılar. Sersem sersem, sorgusuz sualsiz, Wilson'dan daha çok acı çekerek, çabalayarak ilerlediler. Her biri Wilson'la yerini değiştirmeye hazırdı.

Saat birde Brown onları durdurdu. Ayakları bir süredir uyuşmuştu, neredeyse yere düşecekti. Wilson'u güneşin altına bıraktılar, yerlere serildiler. Yüzleri toprağa dönüktü, uzun uzun soluyorlardı. Çevrelerindeki tepeler sıcağın altında titreşiyor, bir sırttan ötekine ışık yansıtarak düz bir görünüş yaratıyordu. En ufak bir esinti bile yok gibiydi. Wilson zaman zaman mırıldanıyor, bir şeyler söylüyordu, ama aldıkları yoktu ona. Molada geçen zaman da hiç dinlendirmemişti onları; yorgunluklarının bütün gö-

mülü etkileri ayağa kalkmıştı, doğrudan doğruya can evlerine vuruyordu. Öğürüyorlardı; bilinçsizliğe yaklaştıkları bir sırada dakikalarca gevşemiş, baygın düşmüşler, vücutlarında hiç ısı kalmadığını sanırken sık sık gelen titremelerden perişan olmuşlardı.

Uzun bir süre, belki bir saat sonra, Brown ayağa kalktı, birkaç tuz hapı yuttu, bidonundaki suyun hemen hemen yarısını içti. Tuz midesinde guruldadı, ama biraz rahatlamıştı. Ayağa kalkınca Wilson'a doğru yürüdü, dermanı kalmayan bacakları garip bir şekilde hareket ediyordu, uzun bir hastalıktan sonra yataktan kalkan bir insanın bacakları gibi.

— Nasılsın arkadaş? diye sordu.

Wilson gözlerini ona dikti. Titrek parmaklarını alnına götürdü. Yoklaya yoklaya alnındaki ıslak bezi çıkardı:

— Brown. Beni yalnız bırakın, dedi halsizce.

Bir saat, yerde sedye içinde yattığı sürece bilinçsizlikle kendini kaybetme arasında bocalamıştı. Şimdi çok yorgundu, bitkindi. Daha ileri gitmenin bir anlamı kalmamıştı artık Wilson için. O anda orada yatmaktan çok memnun olmuştu; sonrasını düşünmüyordu bile. Bildiği bir tek şey vardı: Yeniden taşımalarını istemiyordu, sedyenin üstünde sarsılmanın acısına dayanacak hali kalmamıştı.

Brown'un aklı çelindi, o kadar çelindi ki Wilson'un söylediğine inanmaya cesaret bile edemedi:

— Ne diyorsun sen, arkadaş?

— Beni rahat bırakın, arkadaşlar, beni rahat bırakın.

Wilson'un gözlerinden hafif hafif yaşlar akıyordu. Uzaktan uzağa, sanki kendisini ilgilendirmiyormuş gibi, başını salladı:

— Sizi yolunuzdan alıkoyuyorum, arkadaşlar, beni bırakıp gidin.

Kafasında her şeyi yine birbirine karıştırmıştı; keşif hareketine devam ettiklerini, hasta olduğu için geri kaldıklarını sanıyordu:

— Bir insan saçmalamaya başladı mı, ötekileri yolundan alıkoyuyor demektir.

Stanley, Brown'un yanına geldi:

— Ne istiyor, bırakalım mı diyor?

— Evet.

— Bıraksak mı acaba?

Brown kızdı:

— Siktir ulan bok, sen karışma?

Brown'un aklı yeniden çelinmişti. Bütün vücuduna derin bir halsizlik yayılmıştı; yola çıkmak niyetinde değildi zaten.

— Hadi arkadaşlar, gidiyoruz.

Ridges birkaç metre kadar ileride yatıyordu. Brown kızdı:

— Haydi, Ridges, uyan bakalım.

Ridges yavaş yavaş uyandı, sanki hiç bir şey yokmuş gibi:

— Biraz uyumuşum, o kadar, diye yakındı. Nİsan biraz dinleneyim derken...

Sözün arkasını getirmedi, palaskasını taktı, sedyeye doğru yürüdü:

— Peki, ben hazırım.

Yeniden yola çıktılar. Mola vermeleri hiç de iyi olmamıştı. Bütün nedenler yitirildikten sonra ortada son kalan ve onları ileriye götüren acele etme nedeni de böylece yokolmuştu. Birkaç yüz metre yürüdükten sonra mola verdikleri zaman ne kadar yorgunsalar şimdi de o kadar yorgundular. Güneşin sıcaklığı onları sersemletmiş, halsiz bırakmıştı. Wil-

son inledikçe utançla ve anlayışla kasılıyorlardı; yaranın acısı sanki sedyenin kulplarından kollarına geçiyordu. İlk kilometrede, yani hâlâ konuşacak halleri bulunduğu sıralarda, aralarında durmadan hırlaşmıştılar. Herkesin yaptığı herkesi sinirlendirmiş, birbirlerine çatmışlardı.

— Ulan, Goldstein, neden dikkat etmiyorsun, diye bağırmıştı Stanley, ani bir sarsıntıdan sonra.

— Sen kendine bak.

— Lafı bırak da işinize bakın be, diye mırıldanmıştı Ridges.

— Haydi be sen de, diye bağırmıştı Stanley.

Sonra Brown girmişti araya:

— Stanley, çenen hiç durmuyor. Neden önündeki işe bakmıyorsun?

Çabalayıp durmuşlar, birbirlerini kızdırmışlardı.

Wilson yeniden mırıldanmaya başlamıştı. Biraz ona da kulak veriyorlardı.

— Arkadaşlar, neden beni bırakmıyorsunuz. Götünü tutamayan bir insan işe yarar mı? Sizi yolunuzdan alıkoyuyorum. Ne olur, beni bırakıp gidin, arkadaşlar, yalvarırım size. Merak etmeyin, Wilson iyileşir, ne olur, bırakın gidin beni, arkadaşlar.

— Ne olur, bırakın gidin beni arkadaşlar.

Bu söz omuzlarını ürpertiyor, parmaklarının uçlarına kadar vücutlarını kaplıyordu. Sedyenin kulplarını neredeyse bırakacaklardı. Brown soluyordu:

— Ne diyorsun be, Wilson?

Herkes kendi savaşını veriyordu.

Goldstein tökezledikçe Wilson bağırıyordu:

— Goldstein, bok herif, bile bile yapıyorsun. Görüyorum seni, hergele.

Wilson'un kafasında adlar yer değiştirmişti; sağ

ayağındaki kola Goldstein denildiğini hatırlıyor, sedyenin bu yanı sarsıldı mı o adı söylüyordu.

— Goldstein, bok herif, içki içmeyen pezevenk.

Hafifçe güldü, boğazının kuruyan derinliğinden bir parça koyu kan geldi:

— Ulan namussuzum, şu Croft şişenin birini ondan beleş aldığımı hiç bir zaman bilmeyecek.

Goldstein öfkeli öfkeli salladı başını, gözlerini yere dikerek sersem sersem yürümesine devam etti. Unutmaz onlar, goyim'ler unutmazlar, diyordu boyuna içinden. Onların karşısında bir cephe teşkil ettiğini hissetti. Wilson yaptıklarını takdir ediyor mu idi?

Wilson yeniden sırtüstü dönmüştü, onların sık sık solumalarını dinliyordu. Onun için didiniyorlardı. Birdenbire anladı bunu, bu fikri bir an kafasında tuttu, sonra kaybetti, ama fikrin uyandırdığı heyecanlar kaldı:

— Arkadaşlar, neler çektiğinizi biliyorum, ama Wilson'a bağlı değilsiniz. Bırakın gidin beni, yeter artık.

Cevap alamayınca korkuyordu:

— Ulan eşşoğlu eşşekler, beni bırakın gidin diyorum size.

Ateşler içinde yanan bir çocuk gibi inliyordu.

Goldstein sedyenin kolunu bir ara elinden bırakmak istedi. Duralım diyor madem ki, dedi kendi kendine. Ama Wilson'un laflarından sonra hemen kendini toparladı. Sıcağın ve yürüyüşün verdiği korkunç yorgunluğun altında doğru dürüst düşünemiyor, düşünceleri de kasları gibi geri tepiyordu. Bırakamayız Wilson'u, diyordu içinden. İyi adamdı, bundan sonra Goldstein, kolunun gittikçe artan ağrısından ve gergin bacaklarına kadar sırtından doğru inen kas acı-

larından başka bir şey düşünmemeye başladı.

Wilson dilini dişlerinin kuruyan kıyısına sürttü:

— Susadım, arkadaşlar, dedi.

Sedyede döndü, parlak ve ağır gökyüzüne çevirdi başını, boğazı bayram edecekti sanki. Biraz su verseler, dilindeki ve damağındaki azap azalacaktı:

— Biraz su verin, diye mırıldandı. Biraz su içeyim, ne olursunuz.

Kulak astıkları yoktu pek. Bütün gün su isteyip durmuştu. Onun için boş veriyorlardı. Başını arkaya attı. Kalınlaşan dilini ağzının kurumuş boşluğunda çevirdi:

— Biraz su içeyim, diye inledi.

Büyük bir sabırla biraz daha bekledi. Başı dönüyor, sedyenin çevresinde birtakım daireler görüyordu:

— Ulan, arkadaşlar, ne olursunuz bana biraz su verin.

— Sık dişini, Wilson, diye mırıldandı Brown.

— **Su,** ulan su.

Stanley durdu, bacakları titriyordu. Wilson'u yere bıraktılar.

— Allahınızı severseniz biraz su verin şu adama, diye bağırdı Stanley.

— Midesinden yaralı olana su verilmez, diye itiraz etti Goldstein.

— Nereden biliyorsun?

— Su verilmez, dedi Goldstein, ölür.

— Su kalmadı, dedi Brown soluk soluğa.

Stanley böğürdü:

— Hepiniz götümü yiyin öyleyse.

— Biraz su bir şey yapmaz, diye mırıldandı Ridges.

Biraz şaşkınlık ve tiksinti duydu:

— Su vermesen de ölür insan.

Kendi kendine düşündü: Ne diye bu kadar gürültü ediyorlar?

— Brown be, çok ödlek herifsin. Yaralı adama bir parçacık su vermiyorsun, dedi Stanley.

Güneşin altında sarhoş gibi yalpalıyordu:

— Wilson gibi eski bir arkadaşına bir parçacık su vermiyorsun, doktorlar bir şey der diye.

Sözlerinin ardında düşünmek istemediği bir korku vardı. Yanlış bir şey yaptığını, Wilson'a su vermenin çok tehlikeli olduğunu bu yorgun halinde bile biliyordu, ama içinde belli bir haklılık duygusu yaratmış, öteki düşünceleri geriye fırlatmıştı.

— Bir insanın çektiği azabı biraz azaltmak için bir şey yapılırsa buna kim ne der? Ulan, Brown, senin niyetin ne, adamcağıza acı çektirmek mi?

Bir heyecanla sürüklendiğini, bunu bir zorunluluk haline getirdiğini anladı:

— Biraz su ver be, ne ziyanı dokunur sana?

— Bir cinayet olur bu, dedi Goldstein.

Stanley büyük bir öfkeyle parladı:

— Sus ulan, pis yahudi.

Goldstein ince bir sesle karşı koydu:

— Söyleyemezsin bunu bana.

Öfkeden yine tirtir titriyordu, ama aslında Stanley'in bir gece önce kendisiyle ne kadar dost olduğunu düşünmekteydi. Hiç birine güvenilmez diye düşündü, belli bir zevk içinde. Hiç olmazsa o sırada emindi bundan.

Brown araya girdi:

— Kesin arkadaşlar, yola çıkalım.

Başka bir şey söylemeden, sedyenin kollarından birine eğildi, ötekilere de yerlerine geçmelerini işaret etti. İkindi güneşinin göz kamaştırıcı parlaklığı altın-

da yeniden ayaklarını sürüyerek yola düzüldüler.

— Biraz su, diye inledi Wilson.

Stanley bir daha durdu:

— Biraz verelim, yazık zavallıya.

— Sus ulan, Stanley!

Brown serbest kolunu gelişigüzel salladı:

— Yürümene bak, kes bu lafı artık.

Stanley, Brown'a baktı. Bütün yorgunluğuyla Brown'a karşı içinde büyük bir kin besliyordu.

Wilson yeniden ağrısını düşünmeye başlamıştı. Sedyenin sallantılarını, dahası kendisini ilgilendiren herhangi bir şeyi bile, bir süre için doğrudan doğruya düşünmedi. Sayıklayamadığı duyumları geçiriyordu kafasından. Yarasının kanadığını duyuyor, midesine bir boynuzun saplandığını, biraz durduğunu, sonra yeniden saplanmaya başladığını kafasında görüyordu.

— Ihhhh - ıhhhh.

Horultusunun boğazını titretmeden çıktığını işitti. Ateşler içinde yanıyordu. Birkaç dakika sedyede kıpırdadı, dişlerinin köklerinde diliyle biraz ıslaklık aradı. Bacaklarının bir ateş içinde olduğuna inanıyordu, ikide birde oynatıyor, alevini söndürmek istiyormuş gibi ayaklarını birbirine sürtüyordu:

— Söndürün, söndürün, diye mırıldanıyordu zaman zaman.

Yeni bir ağrı başlamıştı; bildiği, zorlu bir ağrıydı bu. Karnının aşağılarında bir kasıntı duydu, alnından terler fışkırdı. Bir çocuğun cezaya çarpılma korkusu içinde, bu ağrıyla savaştı; bağırsaklarındaki gerginlikten sonra boşalmanın sıcaklığına ve rahatlığına bıraktı kendini. Babaevinin dışındaki kırık çitin üzerinde sırtüstü yatmıştı, güney güneşi belinde tembel bir kıpırtı yaratmıştı bir an.

— Hey, zenci piçi, katırın adı ne? diye mırıldandı.

Sonra hafif hafif gülümsedi, rahattı, boşalmıştı. Bir an eli sedyeye yapıştı, zenci kızın önünden geçtiğini gördü, başını büktü. Yanındaki kadın karnını okşuyordu: «Woodrow, işemeden önce tükürür müsün her zaman?»

— Evet. Uğur getirir, diye mırıldandı yüksek sesle.

O sırada böbreğini boşaltmaya çalışıyordu sedyenin üstünde. Aynı zamanda, başka bir acı, keskin ve törpüleyici bir acı, belini yırtıyordu. Kendisi, ya da en azından kasık kasları, bu işin zorluğunu anladı, karşı koymak için düğümlendi. Bu acı, imgelerini dağıttı. Wilson şaşırdı, aklı başına geldi, donuna pisliğini o zaman anladı. Kasıklarının temizlenişi gözünün önüne geldi, büyük bir üzüntü duydu. Nedir bu başıma gelen? Yaptığım şeyle bunun ne ilişkisi var? Başını kaldırdı yeniden, mırıldandı:

— Brown, bu yara içimdeki irinleri atar mı dersin?

Cevap veren olmadı, yeniden uzandı, hastalığını düşünmeye başladı. Sürü sürü tatsız anılar bir türlü rahat bırakmıyordu onu; sedyenin sarsıntılarını yeniden duymaya, saatlerce arkaüstü yatmanın ne demek olduğunu anlamaya başlamıştı. Dönmek için güçsüz bir çaba harcadı, ama çok acı duydu. Sanki biri karnına yaslanıyordu:

— Siktirin ulan, diye bağırdı.

Sonra üzerinde duyduğu bir ağırlığı hatırladı. Haftalarca önce Japonların nehri geçmeye kalkıştıkları gece de makineli tüfeğin arkasında beklerken göğsünde ve karnında aynı basıncı duymuştu.

«Biz - geli - yor... Ya-ka-la-mak...»

Croft'a ve ona doğru bağırmışlardı; şimdi ellerini yüzüne yaklaştırırken titriyordu:

— Durduralım herifleri, arkadaşlar, geliyorlar, diye inledi sedyenin üstünde gerinerek.

— Banzaiiiiy, aaiiiiiiiy! diye bağırdı.

Sesler boğazından gurul gurul çıkıyordu:

— İleri, keşif takımı, koş, ileri!

Sedyeyi taşıyanlar durdu. Wilson'u yere bıraktılar.

— Neye bağırıyorsun? diye sordu Brown.

— Göremiyorum herifleri, göremiyorum. Alevler nereden geliyor? diye bağırdı yine Wilson.

Sol eliyle bir makineli tüfeğin sapını tutuyordu, parmağını da tetiğe uzatmıştı:

— Öteki makinede kim var ulan? Hatırlamıyorum.

Ridges başını salladı:

— Japonların nehirdeki hücumunu anlatıyor.

Wilson'un uğradığı paniğe ötekiler de kapılmışlardı biraz. Taarruz gecesi nehirde bulunan Goldstein ile Ridges tedirgin tedirgin Wilson'a bakıyorlardı. Çevrelerindeki geniş çorak tepelerde bir uğursuzluk var gibi geliyordu onlara.

— Umarım ki Japonlara rastlamayız, dedi Goldstein.

— Böyle bir tehlike yok, dedi Brown.

Gözlerindeki terleri sildi, uzaklara baktı:

— Ortalıkta kimseler yok, diye soludu.

Ama içinde bir güçsüzlük, bir ezginlik vardı. Şimdi bir pusuya düşecek olurlarsa...

Ağlayacak gibi oldu yeniden. Çok şey istenmişti ondan, oysa bunları yapacak hali yoktu onun. Midesi bulandı, kuru kuru öğürdü, terin verdiği serinlikle biraz ferahladı. Daha fazla götüremeyecekti:

— Hadi çocuklar, gidiyoruz, dediğini işitti Brown.

Wilson yüzünde duran ıslatılmış mendilin altından pek bir şey göremiyordu. Mendilin iplikleri zeytin rengindeydi, güneşin altındaki sarı ve siyah pırıltılar beynine çarpıyordu. Hava alamıyormuş gibiydi. Kolları yeniden başına doğru gitti:

— Ulan çocuklar, diye bağırdı Wilson. Japonları tersyüz edin, başka türlü hatıra bulamayız.

Sedyede yeniden kıpırdadı:

— Ulan bu çuvalı da kim koydu başıma? Ah, Red ah, insan arkadaşına bu oyunu yapar mı? Şu bok mağaranın içini göremiyorum, Japon'u kafamdan çek.

Mendil burnundan aşağıya kaydı. Wilson güneşi görünce gözünü kırpıştırdı, yeniden gözlerini kapattı:

— Bak, bak, yılan! diye bağırdı birdenbire, korkudan titriyordu. Red vur şunu, iyi nişan al, iyi nişan al.

Bir şey daha mırıldandı, sonra vücudu gevşedi:

— Bak sana bir şey söyleyeyim mi, ölü insan çok durmuş kuzu buduna benzer.

Brown mendili yerine koydu, Wilson mendilin altında kıpırdadı:

— Soluk alamıyorum ulan, ateş ediyorlar, sen yüzmesini biliyor musun, Taylor. Sandalın arkasına yapışayım, dur.

Brown ürperdi. Wilson, Motome çıkarmasından söz ediyordu. Brown, tuzlu suyun içinde yeniden boğulmaya başladı, ölümün kabul edilmesiyle birlikte insanı kaplayan son korkuyu yeniden yaşadı. Yorgunluğu içinde suyu yutuyormuş gibi oldu bir an; yutmayı önleyemeyeceğini anladığı zamanki şaşkın-

lığı yeniden geçirdi; su kendiliğinden boğazından aşağıya gitmişti.

Bütün bunların nedeni o olay, diye düşündü acı acı. O günün anısı her zaman bir panik ve güçsüzlük yaratırdı onda. Savaşın korkunç çarkı içinde bir zavallı olduğunu o zaman öğrenmiş, bu anıyı hiç bir zaman kafasından atamamıştı. Bütün yorgunluğuna rağmen Wilson'u karargâha götürmek zorunda olduğunu kendi kendine yine de inatla telkin ediyor, ama o sırada bütün bunlara inanmıyordu artık.

Sedyeciler öğleden sonra yürümelerine devam ettiler. Saat iki sularında yağmur yağmaya başladı, toprak hemen çamur oldu. Yağmur önce ferahlattı içlerini; yanan derilerine yağmurun çarpmasından hoşlandılar, postallarının içine kadar giren suda ayak parmaklarını oynatıp durdular. Üşümeye bayıldılar birkaç dakika. Ama yağmur sürdükçe toprak yumuşadı, elbiseleri vücutlarına yapışarak rahatsız etmeye başladı. Ayakları çamurun içinde kayıyor, balçığın yapışması yüzünden postalları gittikçe ağırlaşıyor, her adımda yere yapışıyordu. Aradaki farkı hemen anlayamayacak kadar bitkindiler; vücutları yürüyüşün uyuşukluğuna yeniden girivermişti hemence, yarım saat sonra o kadar yavaşladılar ki neredeyse duracaklardı. Bacakları hemen hemen bütün kudretlerini kaybetmişti. Dakikalarca duruyorlar, kalçaları ile ayaklarını birbirine denkleştirip bir türlü yürüyemiyorlardı. Tepeleri çıkarken bir hamlede, bir ya da iki adım atıp duruyorlar, birbirlerine aptal aptal bakınıyorlardı; göğüsleri soluyor, ayakları çamura biraz daha fazla batıyordu. Her elli metrede bir Wilson'u yere bırakıyorlar, bir iki dakika duruyorlar, sonra ayaklarını sürüyerek yürümeye başlıyorlardı.

Güneş yeniden çıkmıştı. Islak kunai otlarını cayır cayır yakıyor, toprağı kurutuyordu. Topraktaki nem tembel sis bulutları halinde yükselmekteydi. Solukları kesilmişti; ağır, ıslak havayı ciğerlerine boşuboşuna çekiyorlar, homurdanarak ve soluyarak sürükleniyorlardı, kolları yavaş yavaş ve ister istemez aşağıya doğru kıvrılıyordu. Wilson'u bellerinin hizasında taşımaları gerekti. Ama sedye, yere bırakılmadan, otuz ya da kırk metre önce yere sürtecek kadar ağırlaşmış oluyordu. Otlar yürüyüşlerini zorlaştırıyor, ayaklarını tutuyor, vücutlarına dolanıyor, yüzlerine çarpıyordu. Umutsuzluk ve öfke içinde çabalıyorlar, öfkeleri geçinceye kadar ilerliyorlar, ondan sonra ileri gitmeye zorlayacak bir şey kalmıyordu onları.

Saat üç sularında tek bir ağacın altında uzun bir mola vermek için durdular. Yarım saatten beri kimse ağzını açıp bir tek kelime söylememişti, ama bütün dermansızlıklarına rağmen öteki heyecanlarını henüz kaybetmiş değillerdi. Brown yüzükoyun yere yatmış, ellerine bakıyordu: Eski yaraları ve kesikleri yeniden açılmış, akan kanlar kurumuş, elini leke leke yapmıştı. Artık kıpırdayacak hali kalmadığını birdenbire anladı; ayağa kalkabilir, korkunç bir koma içinde bir iki kilometre daha gidebilirdi, ama sonra, yığılırdı yere. Bütün vücudu bir külçeydi; durduklarından beri boyuna öğürüyor, ortalığı bulanık görüyordu. İki üç dakikada bir bayılacak gibi oluyor, ortalık kararıyor, sırtından buz gibi terler boşanıyordu. Gövdesinden başka her yeri titriyor, eli sigara yakamayacak kadar sallanıyordu. Güçsüzlüğüne kızıyor, kendisinden daha az yoruldukları için Goldstein ile Ridges'i kıskanıyor, Stanley'in kendisinden daha dayanıksız çıkacağını umduğu halde öyle çık-

madığı için ondan nefret ediyordu. Üzüntüsü bir an için kendi kendine acımaya dönüştü; sedyeyi dört kişi ile yola çıkardığı için Croft'a kızdı. Croft bunun olamayacağını bilmeliydi.

Stanley eliyle yüzünü sımsıkı kapatmış öksürüp duruyordu. Brown, Stanley'e baktı; öfkesini çevirecek bir yön bulmuştu. Stanley ona ihanet etmişti. Stanley'i erbaş yapan oydu, Stanley ise onun aleyhine dönmüştü. Stanley'in yerine yanlarına başkasını almış olsalardı belki daha rahat yürürlerdi.

— Ne o, Stanley? dedi birdenbire. Taşıyamayacak mısın?

— Hassiktir be.

Stanley çok kızmıştı. Brown'un bu görevi üstüne alması keşfe devam etmekten korkmasındandı; sonra onu yanına alan da Brown'du. Başlarına gelenler takımda kalanların başlarına geleceklerden çok daha kötüydü. Onlarla kalsaydı daha iyi ederdi, sonra Croft'un da gözüne girmiş olurdu.

— Rahat mı ettin sanıyorsun? diye sordu Brown'a. Ben bu sedye işini neden üstüne aldığını biliyorum.

— Nedenmiş?

Cevabı hayretle ve merakla bekliyordu.

— Çünkü sen keşif görevine devam edemeyecek kadar ödleksin de ondan. Sedye keşfine çıkmış bir çavuş. Yuh!

Brown, aşağı yukarı memnunlukla dinledi Stanley'i. Kendisinden beklenenin en kötüsünü yapmıştı. Böyle bir dakikanın gelmesinden uzun zamandan beri korkuyordu, dolayısı ile çok dehşetli bir şey gibi gelmedi ona.

— Stanley, sen de benim kadar ödleksin, merak etme, ikimiz de aynı bokun soyuyuz.

Stanley'i vuracak bir şey aradı ve buldu:

— Sen karın için çok üzülme, Stanley.

— Sus ulan...

Stanley çarpılmıştı. Bu güçsüz halinde karısının kendisine ihanet ettiğine inandı ve birkaç saniye ihanetlerin acı bir montajını yaptı kafasında. Koskoca bir güvensizlik ağı ördü, ağlayacak gibi oldu. Ne kadar yalnız kalmıştı.

Brown avuçlarını toprağa bastırdı, dalgın dalgın ayağa kalkabildi:

— Hadi bakalım, yola çıkıyoruz.

Bacakları karıncalanıyordu; sabahleyin kalkar kalkmaz bir şey tutamayan insanın hafif ve güçsüz duyusu vardı ellerinde.

Hepsi de yavaş yavaş kalktılar, palaskalarını sıkıştırdılar, sedyenin yanına diz çöktüler ve yeniden yola çıktılar. Yüz metre kadar gittikten sonra Stanley daha fazla yürüyemeyeceğini anladı. Wilson'a az buçuk kızardı zaten, çünkü Wilson kendisinden daha çok savaş görmüştü, ama şimdi Wilson'u düşündüğü yoktu. Bildiği tek şey artık sedyeyi taşıyamayacağı idi; çok bile taşımıştı, ne diye taşıyordu?

Kısa bir mola verdikleri zaman Wilson'u yere bıraktılar; Stanley yalpalaya yalpalaya uzaklaştı, sonra yere düştü. Gözlerini kapadı bile bile; bayılmış gibi yaptı. Ötekiler çevresine toplandılar, bir şey hissetmeden ona baktılar.

— Vay anasını! Herifi Wilson'un üstüne koyalım da öyle götürelim, başka çare yok, dedi Ridges. Başka bayılan olursa, onu da üstüne koruz. Sonunda hepinizi ben sırtıma alır götürürüm.

Yorgun yorgun güldü. Stanley onunla o kadar çok alay etmişti ki şimdi intikamını alıyordu ufak ufak. Ama hemen utandı. Düşmez kalkmaz bir Al-

lah, dedi kendi kendine, büyük bir ciddiyetle. Stanley'in dalgın dalgın solumasına hiç aldırış etmeden baktı, bir yaz günü tarlasını sürdükten sonra yere yıkılan katırını hatırladı, Stanley'e karşı da içinde aynı alay ve acıma karışımını duydu.

— Ne bok yiyeceğiz şimdi? diye sordu Brown.

Wilson hemen gözlerini açtı. O anda aklı başında gibiydi. Geniş ve toplu yüzü inanılmayacak kadar yorgundu ve zayıflamıştı:

— Beni bırakın gidin arkadaşlar, ne olursunuz, dedi hafif bir sesle. Wilson boku yedi artık.

Brown ile Goldstein kanar gibi oldular.

— Seni bırakamayız, dedi Brown.

— Ne olur durun, arkadaşlar, bıktım artık.

— Bilmiyorum, dedi Brown.

Goldstein hemen başını salladı:

— Geriye götürelim, dedi.

Nedenini açıklamadı, ama her nedense topun yokuştan aşağıya kaymasını hatırladı birdenbire.

Brown, Stanley'e dik dik baktı:

— Onu burada bırakıp gidemeyiz.

Ridges iğrenmişti:

— İnsan bir işe başladı mı sonunu getirir, arkadaşlar. Bir kişi için burada kalacak değiliz.

Goldstein'in aklına birdenbire bir çözüm geldi:

— Brown, sen neden burada Stanley'in yanında kalmıyorsun?

Goldstein çok yorgundu, neredeyse onda da yürüyecek hal kalmayacaktı, ama sedyeyi bırakmak imkânsızdı onun için. Brown da Stanley kadar hastaydı. Tek çare söylediği şeydi, ama Goldstein hoşlanmadı davranışından. Ben başkalarından daha yumuşak olmalıyım her zaman, diye düşündü.

— Yolu biliyor musun? diye sordu Brown.

İşte şimdi namuslu olmalı, bütün itirazlara göğüs germeliydi Brown. Yenilgisinin içinde şerefinin son kalıntısını koruması çok önemliydi.

— Ben yolu biliyorum, diye homurdandı Ridges.

— Peki öyleyse, ben kalıyorum, dedi Brown. Stanley'in başında biri bulunmalı.

Stanley'i biraz sarstı, ama Stanley'in iniltisi kesilmedi.

— Bütün gün kendine gelmez artık.

— Bakın, beni dinleyin, dedi Goldstein. Stanley kalkınca gelir bize yetişirsiniz, yardım edersiniz. Tamam mı?

— Peki öyle olsun, dedi Brown.

Bunun olmayacağını her ikisi de biliyordu.

— Hadi bakalım, yola düzülelim, dedi Ridges.

Sedyenin bir ucuna Goldstein, öteki ucuna da Ridges geçti; sedyeyi zar zor kaldırdılar ve sallana sallana yola çıktılar. Yirmi metre sonra sedyeyi yeniden yere bıraktılar, arka çantalarıyla silâhlarından başka hemen hemen ne varsa hepsini çıkardılar.

— Sen gelirken getirirsin olmaz mı, Brown? dedi Goldstein.

Brown başını eğdi.

Yeniden bocalayarak yürümeye başladılar, çok yavaş adım atıyorlardı. Üzerlerindeki teçhizatı da çıkardılar; Wilson'un sedyesi şimdi yüz kilodan fazla geliyordu. Bir buçuk kilometre ilerdeki alçak bir yolu ancak bir saat sonra geçebildiler.

Onlar gözden kaybolur olmaz Brown, postallarını çıkardı, ayaklarındaki kabarcıkları ve yaraları ovuşturdu. On beş kilometre kadar bir yolları kalmıştı. Brown içini çekti, kocaman ayak parmaklarını yavaş yavaş ovdu. Şeritlerimi geri vereceğim döndüğümde, dedi içinden.

Veremeyeceğini biliyordu ama. Ben iyice boku yiyinceye kadar bu iş sürüklenip gidecek böyle. Stanley'e baktı; boylu boyunca yatıyordu yerde hâlâ. İkimiz de aynı yolun yolcusuyuz. Benim sıkıntılarım onda da başlar az sonra, sen merak etme.

10

Arazi konusunda içgüdüsel bir bilgisi vardı Croft'un. Arazinin iniş çıkışlarını yapan ilk jeolojik zamanların sarsıntılarını, eğrilip bükülmelerini, yağmurun ve suyun yaptığı aşındırmaları ezbere biliyordu sanki. Takımdaki erler nereye gittiklerini artık ona çoktan beri sormaz olmuşlardı; alaca karanlığın ardından gecenin, ya da yürüyüşün ardından yorgunluğun gelmesi ne kadar kesinse onun da yanılmayacağı o kadar kesindi. Artık bu sorunu düşünmüyorlardı bile. Croft'un kendisi ise bunun nedenini bilmiyordu. Bir uçurumu dönerken karşısına çıkan iki yoldan, sağdakinin mi, yoksa soldakinin mi tepeye çıkacağını bilmiyor, hangi yolu neden seçtiğini açıklayamıyordu. Seçmediği yolun çıkmayacağını biliyordu yalnız. Muhakkak bir yerde daralacak, sıkışıp kalacak, ya da bir tepecikte kaybolacaktı. Yıllarca okumuş ve tecrübe görmüş bir jeolog bile ancak bu kadar kesinlikle seçebilirdi bir yolu, ama onun seçimi uzun bir zaman alırdı ayrıca, Jeoloğun kendine özgü terimleriyle düşünmesi, etkenleri tartması, bilinmeyen elemanları kestirmesi, bütün yükselme ve çökme, genişleme ve sıkışma eğrilerini karşılaştırması kolay değildi, zaman isterdi, ve sonra sonuç yine de kesin olmayabilirdi. Çünkü daha başka etkenler ortaya çıkardı sonunda.

Croft kayaların ve toprağın niteliğini hissettiği

gibi, fırtınalar çağında kayaların nasıl gerilip çatladığını, yuvarlanarak toprağı nasıl oluşturduğunu, kaslarının oynaması kadar, yakından biliyordu. Toprağa baktığı zaman o günlerin doğurucu fırtınalarını her zaman duyuyordu; bir tepenin arkadan nasıl göründüğünü, hemen hemen her zaman, biliyordu. Üzerinde yürüdüğü arazi ne kadar yabancı olursa olsun, bu arazinin denize yakınlığını sezgisiyle duyması da bilgileri arasındaydı.

Bu yeteneği belki doğuştandı; belki de yıllarca arazide sığır güttüğü, devriye birlikleri yönettiği, binlerce kere yol seçmek zorunda kaldığı için gelişmişti bu yeteneği. Ne sebepten olursa olsun, takımı hiç bir kararsızlığa düşmeden dağa çıkartıyor, bir yoldan ötekine saptırıyor, kollara ayırıyor, ötekilerin ona yetişmeleri ve yeniden güç kazanmaları için ister istemez onları durup bekliyordu. Her duruş onu sıkıyordu. Son günlerde büyük çaba harcadığı halde bir türlü yerinde duramıyor, sabırsızlanıyor, içindeki şiddetli gerilim onu ileri doğru itiyordu. Koku alan bir av köpeği gibi dağı iyice dişinin arasında hissediyordu, büyük bir heyecan içinde. Durmadan bir bayır daha çıkmak, arkada ne olduğunu bir an önce görmek istiyordu. Dağın kitlesi Croft'u yakmış tutuşturmuştu iyice.

Başlangıçta takımı uçurumların arasındaki dik boğazlardan çıkarmış, tepede bir an durmuş, sonra hemen sağa dönmüş, dokuz metrelik bir kayaya bitişik, kunai otlarıyla kaplı dik bir sırtı tırmanmıştı. Sonra erler yeniden sola sapmış, parça parça bir sürü kayalar bulmuşlar, üzerlerine tırmanarak yürümüşlerdi. Bunların da üzerinde, karmakarışık birtakım kayalıklar boyunca, keskin bir hat halinde bir yol zikzak yaparak dağın orta yamaçlarına kadar

yükseliyordu. Croft takımı bu yoldan götürüyordu; uzun otlardan ayrılmıyor, ancak yol tehlikeli bir şekilde daraldığı zaman biraz duruyordu.

Yolun üzeri bir sürü parçalanmış kayalarla doluydu; bir yanı aşağıdaki dimdik uçurumlara bakıyordu. Birtakım yerlerde kunai otları arasından geçerlerken nereye bastıklarını bilmiyorlardı; dizlerinden aşağısını görmüyorlar, uzun otlara iki elleriyle yapışarak, tüfekleri çantalarının üzerinde, yavaş yavaş ilerliyorlardı. Bu biçimde yarım saat durmadan tırmandılar, sonra mola verdiler. Croft erleri ilk dere yatağından çıkarmaya başlayalı bir saatten çok olmuştu. Güneş hâlâ doğudaydı, ama yorulmuşlardı. Molaya çok sevindiler, bayırın dar ve yüksek bir yerinde çizgi halinde yerlere uzandılar.

Wyman yürüyüşün son yirmi dakikasında durmadan solumuştu; şimdi sırtüstü ölü gibi uzanmış, bacaklarını oynatacak gücü yeniden toplamaya çalışıyordu.

— Ee, nasılsın bakalım? diye sordu Roth.

— Bombok.

Wyman başını salladı. Bütün gün devam edecekti bu iş; keşif sırasında kazandığı tecrübe ile de biliyordu ki dayanamayacaktı.

— Çantamı hafifleteceğim, dedi Roth'a.

Ama çantanın içinde bulunan her şey gerekliydi. Wyman yiyecekleri mi, yoksa battaniyeyi mi atsın diye düşündü. Yanlarına yirmi bir öğünlük istihkak almışlardı, bunların ancak yedisini yemiş bulunuyorlardı. Ama dağı aşıp da Japonların gerisinde keşfe başlayacak olurlarsa bu hareket en azından bir hafta sürebilirdi. Göze alamazdı bunu. Wyman çantasından battaniyesini çekti çıkarttı, birkaç metre öteye fırlatıp attı.

— Battaniye kimin?

Croft görmüştü. Onlara doğru yaklaşıyordu.

— Benim, Çavuşum, dedi Wyman.

— Git al, çantaya sar.

— Bana gerekli değil gerçekten, dedi Wyman yavaşça.

Croft dik dik baktı. Hearn yoktu, disiplin onun elindeydi artık, kimse bu disiplini bozmaya kalkışamazdı. Hearn geldikten sonra takımda bir gevşeklik başlamıştı, bu disiplinsizliği bir an önce kesip atmak lâzımdı. Ayrıca, israfa da kızardı Croft:

— Git al diyorum sana.

Wyman içini çekti, ayağa kalktı, battaniyeyi aldı. Battaniyeyi katladığı sırada Croft havayı biraz yumuşatmak istedi. Wyman'ın çarçabuk boyun eğmesinden memnun kalmıştı:

— Bana bak, battaniye lâzım olur sana. Geceleyin kıçın ısındığı zaman ne iyi ettim de aldım dersin.

— Evet.

Herhangi bir yakınlık göstermedi Wyman. Battaniyenin ağırlığını düşünüyordu.

— Nasılsın, Roth? diye sordu Croft.

— İyiyim, Çavuşum.

— Bugün dalga geçmek yok.

— Hayır.

Ama Roth öfkeliydi. Croft'a baktığı sırada onun öteki erlerle konuşmak üzere uzaklaştığını gördü. Parmaklarıyla birkaç ot yakaladı, öfkeyle çekti:

— Kimseye göz açtırmıyor, diye fısıldadı Wyman'a.

— Ah, keşke Teğmen...

Wyman içinde bir üzüntü duydu hemen. Başka şeyler de şimdi aydınlanıyordu; önceleri, yani Hearn olduğu zaman, ne iyiydi.

— Ne boktan talihimiz varmış.

Roth başıyla onayladı. Croft kurbanlarına hiç aman verir mi. Kurt. Kendini beğenmişçesine ağır ağır:

— Bu takım benim elimde olsaydı, dedi, erlere söz hakkı tanır, onlarla arkadaş olur, içlerinde iyi olanları tutardım.

— Evet ben de, diye kederine katıldı Wyman.

— Ama bilinmez ki.

Roth içini çekti. Bir zamanlar o da böyle bir duruma düşmüştü. Ekonomik buhranda iki yıl işsiz kaldıktan sonra bir emlâk komisyoncusunun yanında iş bulmuştu. Kiraları topluyordu. Hiç sevmediği bir işti bu; kiracılar kızıyorlar, bir sürü lâf ediyorlardı. Bir gün yaşlı bir karıkocanın oturduğu bir apartman dairesinden kira almak üzere gönderilmişti; kiracı aylardan beri kirayı ödememişti. Bu karıkocanın da başına herkesten işittiği acıklı şeyler gelmişti. Paralarını koydukları banka iflâs etmişti. Roth bir aylık süre vermek istedi, ama sonra büroya dönmeye cesaret edemeyecekti. O gün para toplayamamıştı. Duygularını gizlemek için karıkocaya çok sert davrandı, onları kapı dışarı etmekle tehdit etti. Karıkoca yalvardılar, ve Roth sokağa atılmanın korkunçluğunu düşününce bu rolü oynamaktan memnun kaldığı sonucuna vardı: «Bana ne, parayı nereden bulursanız bulun,» dedi sonunda, «yalnız bulun, karışmam.»

Şimdi bu olayı düşündüğü zaman sıkıntı duydu içinde bir an, sanki alınyazısı değişirmiş gibi, keşke daha yumuşak davransaydım, dedi kendi kendine. Hadi be sen de, diye düşündü, boşinan bu. Bu olayla onun ne ilgisi var. Croft'un da sert ve kırıcı davrandığı zaman, aynı şeyi duyup duymadığını düşün-

dü. Ama komikti bunu düşünmek. Geçmiş gitmiş bir olay, unut gitsin, dedi içinden. Ama korkmuştu.

Wyman bir zamanlar boş bir arsada ragbi oynadığı günleri düşünüyordu. Kendi mahallesinin takımında, başka mahallenin takımına karşı oynuyordu bir gün. İkinci haftayımda bacakları tutmaz olmuştu, karşı taraftaki oyuncular istedikleri gibi hücuma geçiyorlar, o da sinip geriye çekiliyordu. Oyundan çıkmak istemişti, ama yedek oyuncular yoktu. Puan kaybetmişlerdi. Ama kulüplerinde sonuna kadar dayanan bir çocuk vardı. Bu çocuk her oyunda teşebbüsü eline alıyor, herkesi bağırarak çağırarak teşvik ediyor, karşıdaki takımın ilerlemeleri karşısında öfkesi gittikçe artıyordu.

Ben öyle insanlardan değilim, diye karar verdi Wyman. Evet, kahraman tiplerden değildi; bu gerçeği çarçabuk ve kökünе kadar anladı. Birkaç ay önce bu sonucu çıkarmış olsaydı mahvolurdu. Şimdiyse düşündürmüştü onu yalnızca. Croft gibi adamları hiç bir zaman anlayamayacaktı. Onların yolu üstünde bulunmasındı, yeterdi bu kadarı ona. Peki ama, ne diye kızıyorlar? diye düşündü. Alıp veremedikleri ne?

— Bu namussuz dağı hiç sevmiyorum, dedi Roth'a.

— Ben de öyle.

Roth içini çekti yeniden. Dağ çok yayvan, çok yüksekti. Sırtüstü yattığı zaman bile zirvesini göremiyordu. Önünde yamaç yamaç geriliyor, daha yukarlarda, salt kaya oluyordu yalnızca. Tropik ormanını hiç sevmemişti; üzerinde bir böcek gezindiği, ya da bir dalda bir kuş birdenbire cıvıldadığı zaman ödü kopardı. Hiç bir şey görünmezdi; midesini bulandıran bir sürü pis kokular vardı. Soluk alınacak bir yer

değildi; ama ormanda bulunmayı istiyordu o sırada. Bu boş dağlardan, bu kasvetli yabancı taş yığınlarından, gökyüzünün bu kemerinden daha emindi orman. Boyuna durmadan tırmanacaklardı, hiç bir güvenlik yoktu bu çıkışta. Ormanda her çeşit tehlike vardı; ama, o sırada, bu tehlikeler çok önemli görünmüyordu ona, alışınıştı hiç olmazsa. Şimdi burada öyle miydi ya; bir yanlış adım, sonu ölüm. Gerilmiş bir ipin üzerinde ölmektense bir mahzende yaşamak çok daha iyidir. Roth otları yoldu yeniden. Croft neden karargâha dönmedi? Ne kazanacak sanki?.

Martinez'in bütün vücudu ağrıyordu. Geceki olayın etkisi altındaydı; sabah boyunca dağa tırmanırlarken zarzor yürümüş, birtakım kuşkular içinde bunalmıştı; dizleri titriyordu; bütün vücudu su gibi ter içindeydi. Kafası bir sürü kaçınılmaz oyunlar oynayıp durmuştu ona. Kendi keşif görevi ile Hearn'in ölümü arasındaki bağıntı neyse ki silinmişti, ya da hiç olmazsa öyle görünüyordu. Ama ikinci pusuya düştüklerinden beri rüyasında suçlu olduğunu anlayan bir adam gibiydi, cezalandırılacağı zamanı bekliyor, cinayet işlediğini hatırlayamıyordu.

Boğazın ilk yokuşunu çıkmaya çalışırken öldürdüğü Japon askerini düşünüyordu boyuna. Yüzünü apaçık görüyordu; sabahın bu acı aydınlığında bir gece öncekinden çok daha canlıydı yüzü; Japon'un yaptığı bütün hareketler teker teker gözünün önüne geliyordu. Martinez parmak uçlarının karıncalandığını, parmaklarının birbirine yapıştığını hissediyordu. Eline baktı, iki parmağının arasındaki çizgilerde kurumuş iplik iplik kanları gördü birdenbire ve korktu. Büyük bir tiksintiyle, bir insanın böcek ezer-

ken duyduğu aşırı korku içinde, homurdandı. Ihh. Ve hemen sonra Japon'un burnunu karıştırdığını gördü.

Suçlu oydu.

Neden? O sırada dağdaydılar, eğer ben... eğer ben... Japon'u öldürmese, biz dönecek kumsala, dedi kendi kendine. Ama bu da haklı görünmedi ona, bütün sırtını boydan boya ürpertiyordu kuşkusu. Düşünmeye çalışmaktan vaz geçmişti. Takımın ortasında, ayaklarını sürüye sürüye, yürüyor, dağı tırmanmak için çırpınması içini ferahlatmıyordu. Ne kadar yorulursa sinirleri de o kadar çok geriliyordu. Ateşli bir hastanın ağır ve ağrılı duyusallığı vardı bacaklarında.

Mola sırasında Polack ile Gallagher'in yanına uzandı. Onlarla konuşmak istediği bir şey vardı, ama bunun ne olduğunu pek bilmiyordu.

Polack yüzüne bakarak sırıttı:

— Ne dersin, izci başı?

— Hiç, ne diyeceğim, dedi alçak bir sesle.

«Ne dersin?» sorusuna ne cevap verileceğini hiç bir zaman bilemez, her zaman şaşırırdı.

— Bugün seni izinli saymalıydılar, dedi Polack.

— Evet.

Geceleyin keşfini doğru dürüst yapamamıştı ki, yanlıştı baştan aşağı yaptıkları. Eğer Japon'u öldürmeseydi... Ah bütün yanlışlıklar hep bundan çıkmıştı. Teker teker sayamazdı yaptığı hataları, ama çok olduğundan emindi.

— Hiç bir vukuat olmadı mı? diye sordu Gallagher.

Martinez omuz silkti. Elindeki kurumuş kana baktığını gördü Polack'ın. Herhangi bir pislik sanabilirdi, ama kaçıverdi şu söz ağzından:

— Geçitte Japonlar. Birini öldürdü ben.

Rahatlamıştı.

— Yaaa? dedi Polack. Peki ama Teğmen bize geçidin boş olduğunu söyledi.

Martinez yeniden omuz silkti:

— Bırak şu aptalı. Croft'la tartıştı, geçit boş dedi. Ben dönmüş, Japonları görmüş. Croft söyledi ona, Martinez iyi adam, ne yapıyor bilir, ama Teğmen inanmak istemez, aptal inatçı.

Gallagher yere tükürdü:

— Demek sen bir Japon öldürdün de inanmadı, öyle mi?

Martinez başıyla onayladı, gerçeğin söylediği gibi olduğuna inanıyordu o sırada:

— Onlar konuşuyor, ben dinliyor, bir şey demiyor. Croft söylüyor ona.

Hikâyenin gerisi kafasında büsbütün karıştı. Yemin edemezdi, ama o sırada Croft ile Hearn'in tartıştıklarını hatırlıyordu. Hearn geçitten gidelim diyor, Croft istemiyordu.

— Croft dedi bana, ben ne zaman konuşur Hearn ile, sen açma ağzını. Hearn ne kadar aptal biliyor Croft.

Gallagher inanmadı, başını salladı:

— Amma da inatçı bokun biriydi şu Teğmen. Cezasını buldu ama.

— Evet, buldu cezasını, dedi Polack.

Her şey arap saçına dönmüştü. Eğer herif geçitte Japonlar var dediyse, yokmuş gibi nasıl karar verilebilir... Anlaşılır gibi değil. Polack'ın aklı bir türlü ermiyordu. Parmağının altında sanki bir şey varmış gibi, parmağını sanki bir şeyin üzerine basacakmış gibi, garip bir kararsızlık içindeydi. Anlatılamayacak kadar büyük bir öfke duyuyordu içinde.

— Demek Japon'u öldürdün ha, dedi Gallagher kıskançlık ve hayranlıkla.

Martinez başını eğdi. Bir adam öldürmüştü. O anda ölse, dağda ya da dağın öteki yanında öldürülecek olsa günahkâr gidecekti öteki dünyaya.

— Evet, öldürdüm, dedi hâlâ övünür gibi. Hiç duyurmadım, arkasından yaklaştım, **kıhhhh...**

Kâğıt yırtılışını taklit etti:

— Sonra Japon...

Martinez parmaklarını şaklattı. Polack güldü:

— Kolay değil, yürek ister. Yaşa be, Japon Avcısı.

Martinez başını omuzlarına gömdü utanarak, övgüyü kabul etti. Savaş alanındaki Japon cesedinin çenesinden kopardığı altın dişi hatırladıkça sevinç ile üzüntü arasında bocalar, zavallılığı ve korkusuyla birdenbire başbaşa kalırdı. İtiraf etmediği bir günahtan sonra şimdi bir günah daha işlemişti. İlk duyduğu şey büyük bir eziklik oldu. Onu kurtaracak bir papazın dolaylarda bulunmaması çok kötüydü. Martinez bir an takımdan sıvışmak, tepeleri aşarak kumsala gitmek, vurulmadan karargâha dönmek ve papaza itirafta bulunmak istedi. Ama bu düşüncenin hemen ardından böyle bir şeyin olamayacağını anladı.

Polack ile Gallagher'in yanına neden damladığını da anladı. Onlar da Katolikti, durumunu çok iyi anlarlardı. Martinez kendi durumu ile o kadar meşguldü ki onların da aynı şeyi duyduklarını sanmıştı içgüdüsel olarak:

— Bak, dedi. Biz vurulup ölecek, yanımızda yok papaz.

Bu kelimeler Gallagher'i ıslak bir havlu gibi sardı:

— Doğru, doğru, diye mırıldandı.

Gallagher'in içine birdenbire bir korku düşmüş, tatsız bir önsezi duymuştu. Takımdaki bütün erlerin yaralı ya da ölmüş durumları birdenbire kendiliğinden gözünün önüne geldi, kendini toprakta kanlar içinde yatarken gördü. Tepelerindeki dağ titreyerek esniyor, Gallagher'in içine korku salıyordu. Bir an Mary'nin ölmeden önce günahlarını affettirip ettirmediğini düşündü, ettirmediğine inandı, biraz kızdı ona. Onun günahını da kendisi çekecekti. Ama ölen bir insanın arkasından kötü şeyler düşünmenin doğru olmadığı aklına gelince vaz geçti hemen. Mary'yi ölmüş karısı olarak düşünmüyordu o sırada.

Keşifte kendisini koruyan uyuşukluk ve vurdum duymazlık yavaş yavaş dağılıyordu. Martinez'e kızıyordu o anda yaptığını anlattı diye. Keşfe çıkmadan önce korkusunu kendi kendine pek itiraf etmemişti. Öfkelenerek:

— Ağzına sıçtığımın ordusu, ne olacak, dedi ve ağzından bir küfür daha kaçırdığı için suçladı kendini.

— Ulan nedir o düşünüp durduğunuz? diye sordu Polack.

— Papaz yok, dedi Martinez hemen.

Polack sorusunu o kadar kesin sormuştu ki Martinez onun cevap vereceğini, dinsel sorunları çok iyi bildiğini sanmıştı.

— Sen bunu önemli saymıyor musun? diye sordu Gallagher.

— Bakın ben size bir şey söyleyeyim mi? dedi Polack. Hiç üzülmeyin böyle şeylere. Hepsi alavere dalavere.

Ödleri koptu. Gallagher başını çevirip dağa

baktı farkına varmadan. Hem o, hem de Martinez, Polack'ın yanına geldiklerine pişmandılar.

— Ulan sen ne boksun söylesene, dinsiz misin nesin?

Ağzını bozduğuna üzülmedi bu sefer. İtalyanlarla Polonyalıların kötü Katolik oldukları doğru diye düşünüyordu Gallagher.

— Ulan siz bu martavallara inanıyor musunuz? diye sordu Polack. Merak etmeyin ben de bilirim bu işleri, ne dümenler döndüğünü. Hepsi alavere dalavere, para dolabı.

Martinez dinlememeye çalışıyordu.

Polack'ın öfkesi doludizgindi. Uzun zaman baskı altında tutulan bir düşmanlık ortaya çıkıyor, buna bir de kabadayılık ekleniyordu. Çünkü onun içinde de bir korku vardı. Solak Rizzo gibi birine kafa tutuyormuş gibi geliyordu ona:

— Sen Meksikalısın, sen de Irlandalı. Bu boktan işlerden çıkarınız olmasa düşünmezsiniz. Polonyalıların hiç bir çıkarı yok. Siz Amerika'da hiç Polonyalı bir Kardinal gördünüz mü? Hayır. Ben bilirim bu işleri, kız kardeşim rahibe.

Kız kardeşini düşündü bir an, anlayamadığı bir duygu içini ezdi yeniden. Martinez'e baktı. İşin aslı neydi?

— Kıçıma tekme atarlarsa atsınlar, vız gelir, dedi.

Ne demek istediğini, kimden söz ettiğini kendisi de pek bilmiyordu. İfrit kesilmişti:

— Yaptıklarını bir bilseniz siz, puştum eğer böyle bir kenara çekilip oturur da heriflerin yaptıklarına göz yumarsanız, dedi çılgınca bir öfkeyle.

— Ağzından çıkanı kulağın işitmiyor senin, diye mırıldandı Gallagher.

— Hadi arkadaşlar, sırtlayın çantaları.

Yine Croft. Polack çevresine bakındı, şaşırdı, Croft uzaklaşırken başını salladı:

— Evet, hadi bakalım dağa, hadi, hadi, diye alay etti.

Elleri öfkeden titriyordu biraz.

Konuşmaları yarıda kalmıştı, ama yürüyüş sırasında her üçünün de canı sıkkındı.

Takım bütün sabah boyunca dağı tırmandı durdu. Yol sonsuz gibiydi. Kayalıkların yanından geçiyorlar, kunai otlarıyla kaplı dimdik yokuşları, bir merdiven çıkar gibi köklere yapışarak tırmanıyorlardı. Geçtikleri yola kadar yayılan ve aşağılarındaki dere yataklarına kadar inen bir ormandan geçtiler. Çıktıkça çıktılar. Artık ayakları titriyor, arkalarındaki çantalar elli kiloluk buğday çuvalları kadar ağır geliyordu. Önemsiz bir tepeye çıkınca dağın zirvesine yaklaştıklarını sanıyorlardı. Oysa bütün gördükleri, yeni bir tepeye çıkan, beş altı yüz metrelik, daha dik bir yokuştan başka bir şey olmuyordu. Croft onları uyarmıştı. Sabahleyin birkaç kere durmuş ve demişti ki: «Arkadaşlar, şunu iyice kafanıza sokun ki bu dinini siktiğimin dağı çok büyüktür, tepesine çıkmak için acele etmeyin.» Dinlemişler, ama inanmamışlardı. Çabaları bir an önce sona erecekmiş gibi bir fikre saplanmadan dağı tırmanmaları çok acı geliyordu onlara.

Öğleyin yolun sonuna yaklaştılar ve şaşırıp kaldılar. Dağ aşağı yukarı yüz metre yüksekliğinde dik kayalardan iniyor, dağın ortasında bulunan ve bir sürü taşlardan oluşan bir vadiye ulaşıyordu. Anaka Dağının asıl merkezi onların çok yukarılarında kalıyor, kat kat ormanlar ve kayalardan geçtikten sonra, baş döndürücü bir şekilde ve gözlerinin görebil-

diği kadar, yüzlerce ve yüzlerce metre yükseliyordu. Zirveyi göremiyorlardı bile; buluttan bir tacın içinde kaybolmuştu.

— Vay anasını, bunun üstüne mi tırmanacağız? dedi erlerden biri soluyarak.

Croft erlere sinirli sinirli baktı. Hepsi bu sözün havası içindeydiler açıkça. O da yorulmuştu; eski yorgunluklarını aratmayacak kadar yorgundu hemen hemen, ama onları metre metre yukarı çıkartmak zorundaydı.

— Burada yemek yiyelim, sonra yolumuza devam ederiz. Anladınız mı, arkadaşlar?

Hafif bir mırıltı oldu yeniden. Croft bir taşın üzerine oturdu, geldikleri yöne baktı. Kilometrelerce uzaklarda pusuya düştükleri sarı tepeler, Brown ile sedyecilerin o sırada geçmekte oldukları yerler görünüyordu. Çok uzaklarda adayı çevreleyen tropik ormanının denize kadar sarkan saçakları, onun da ötesinde geldikleri deniz vardı. Yaban doğa idi dört bir yan; canlıya benzer en ufak bir şey yoktu sanki görünürde. Dağın öteki yanında sürüp giden savaş o sırada çok uzaktaydı.

Arkasındaki Anaka Dağı bir insan gibi binmişti sırtına. Döndü, soğuk soğuk dağa baktı, içinde yarattığı o kaba ve işlenmemiş heyecanı yeniden duydu. Üstüne tırmanacaktı; yemin etmişti bir kere.

Ama erlerin baskısını duyuyordu çevresinde. Hiç birinin onu sevmediğini biliyordu, eskisinden pek aldırdığı yoktu buna, ama şimdi erler ona düşman kesilmişlerdi, ve düşmanlığı kurşun bir baskı gibi duyuyordu üzerinde.

Tırmanacaklardı, yoktu başka çaresi. Eğer erler bunu başaramayacak olurlarsa Hearn'e karşı yanlış davranmış olacak, emre itaat etmeyen ve orduyu ka-

zıklayan bir asker durumuna düşeceklerdi. Croft bu işe bozuldu. Takımı bile bile sırtında taşıyacak ve bu da çok zor olacaktı. Yere tükürdü, istihkak kutusunun kenarını yırttı, bu işi de her şeyi gibi, temiz temiz, özenle ve ustalıkla yaptı.

Ridges ile Goldstein, ikindi üzeri, geç vakit, Wilson'la becelleşip duruyorlardı. Ağır adımlarla, büyük işkenceler içinde, canları çıkarcasına yürüyorlar, Wilson'u on metre, bilemedin on beş metre taşıdıktan sonra yere bırakıyorlardı. Düz çizgi üzerinde yürüyen bir karınca da ancak bu kadar yol alabilirdi sözgelişi. Yola devam etsinler mi, etmesinler mi diye düşündükleri yoktu artık. Wilson'un hırıltılarına da kulak vermiyorlardı, bütün bu sıcaklık ve çaba havası içinde kaskatı bir emir vardı yalnızca: Wilson'u taşıyacaklardı. Konuşmuyorlardı, ağızlarını açacak halleri yoktu. El yordamıyla yürüyorlardı; bilmedikleri korkulu bir caddede karşıdan karşıya geçen körler gibiydiler. Yorgunlukları, birçok düzeyleri delip geçmiş, duyularının birçoklarını donuklaştırmış yorgunluğu varlıklarının en düşük ortak paydası durumuna indirmişti.

Böylece, herhangi bir anda yere yuvarlanmaya hazır durumda didinip durdular, ama hiç bir zaman bilinçlerini tam olarak yitirmediler. Ancak sonuna doğru, bu kadar yordukları halde vücutlarının hâlâ nasıl olup da çalıştığına hayret ettiler.

Wilson'un ateşi yükselmişti; ağır bir sis dalgası içinde yüzüyordu. Sedyenin sarsıntıları donuk ve ağırdı, tatlı bile denebilirdi. İşittiği bir iki söz, Ridges ile Goldstein arasındaki kaba soluk haberleşmeleri, kendi sesinin gürültüsü, yani bütün duyumları,

ayrı ayrı odalara açılan kapılar gibi ayrı ayrı giriyordu kafasına. Duyularının olağanüstü bir canlılığı vardı; sedyenin her sarsıntısında kaslarının her gerilimini duyuyor, buna karşılık yarasının acıları ona uzak görünüyor, bunları vücudunun dışından gelen birtakım şeyler sanıyordu. Bir tek şey vardı onu bırakıp giden: İradesi. Artık iyice pasif bir duruma girmiş, kendisini bitkinliğine rahatça bırakmıştı; bir şey sormaya karar vermesi, ya da alnındaki böceği kovması, dakikalar alıyordu. Böceği kovduktan sonra kolunu yeniden yerine koyuncaya kadar parmakları yüzünün üstünde hareketsiz kalıyordu. Mutluydu aşağı yukarı.

Aklına gelen herhangi bir şeyi uzun uzadıya evirip çeviriyor, zaman zaman dakikalarca konuşup duruyordu. Sesini kontrol edemediği için, sesleri bazan zayıf, bazan yüksek çıkıyor, arada sırada bağırıyordu. Sedyecilere gelince, söylediği kelimelerin anlamını kavramadan, dahası kulak asmadan, dinliyorlardı onu.

— Ben Riley'deyken Kansas'ta bir karı vardı. Beni arar bulur, benimle karıkoca gibi yaşardı. O pis barakalarda bir gece bile yatmadım, oradakilere karım şehirde oturuyor diyordum. Kadıncağız bana yemekler pişiriyor, üniformamı dikiyor, istediğim gibi kolalıyordu. Benim için yapmayacağı şey yoktu.

Rüya görüyormuş gibi gülümsedi:

— Resmi de var cebimde, bir dakika durun da göstereyim.

Eli cebine gitti, karıştırdı sonra unuttu:

— Evli olduğumu bilmiyordu, ben de doğrusunu söylemedim ona. Savaştan sonra ona ayrı bir ev tutarım diyordum. İyi kadın, ne diye elimden kaçırayım, anlamam ben arkadaş. Ona dedim ki ben üni-

versite mezunuyum, bana inandı. Bu karı milletiyle durmadan yat da ne söylesen inanır.

İçini çekti, hafifçe öksürdü, ağzından biraz kan geldi yeniden. Bir iki korku dalgacığı kabardı içinde, başını salladı. Bitkindi, ama bırakamazdı kendini:

— Beni neden geri götürüyorlar? O pezevenk doktorlar gıcır gıcır yapsınlar beni diye.

Mermi inanılmaz bir güçle etine saplanıp kalmış, bir buçuk gün aralıklarla kan kusmuş, sedye sarsılmış, kıpırdamış, yarasının bütün acılarını çekmişti. Ama kendini bırakmak, aklından bile geçmemişti. Daha yapmak istediği bir sürü şeyler vardı:

— Bakın arkadaşlar, dinleyin beni, zenci kızı düzmek iyi bir şeydir demiyorum size, ama eskiden beri benim içim çeker ikide birde. Babamın oturduğu evin önünden geçen bir zenci kızı vardı, her gün geçerdi hemen hemen, götünü sallaması hiç gözümün önünden gitmez.

Dirseğine dayanarak kalkar gibi yaptı, bir an Ridges'e dalıp baktı:

— Sen hiç zenci yaptın mı? diye sordu.

Ridges durdu, sedyeyi yere bıraktı. Wilson'un söylediğine ilk defa kulak veriyordu:

— Böyle sözler istemem, anladın mı? dedi.

Ağır ağır soluyor, gözlerini bir noktada toplayamıyormuş gibi, dalgın dalgın Wilson'a bakıyordu:

— Yeter artık, diye bağırdı.

Bu yorgun halinde bile çok kızmıştı Ridges.

— Sen başka bir lâf bilmez misin, diye soludu.

— Sen bir hıyarsın Ridges, dedi Wilson.

Ridges bir öküz gibi kafasını salaldı. Hayatı boyunca yapmaması gereken bir sürü şeyler vardı. Zenci ile sevişmek onun için günah olduğu kadar bir

lükstü de; yapılmaması gereken aşırı şeylerden biriydi:

— Kes artık, Wilson.

Ama Wilson çok uzaklardaydı. Vücudunun sıcaklığı, bacaklarındaki ağır ve tatlı gevşeklik aldatıyordu onu. Bunu cinsel bir hazırlık sanıyor, boğazında ağır ve temelsiz bir şehvet duyuyordu. Gözlerini kapadı, mehtaplı bir geceyi, şehrin dışındaki nehir kıyısını hatırladı. Hafif hafif güldü, bu sırada boğazından bir balgam çıktı. Balgamı yine yuttu, yanaklarını buruşturduğunu hissetti, gözlerinden ufak ufak ve rahatlıkla yaşlar geldiğini anladı, şaştı.

Birdenbire ağzının farkına vardı yeniden, dili boğazının içine doğru sarkıyordu:

— Biraz su verin, ne olur arkadaşlar?

Cevap yok. Hiç istifini bozmadı yeniden:

— Ne olur, arkadaşlar, bir damlacık.

Cevap veremezlerdi. Kızdı:

— Ulan eşşoğlu eşşekler, biraz su verin diyorum size.

Ridges kaba kaba:

— Kes sesini, dedi.

— Arkadaşlar, ne olursunuz, kulunuz köleniz olayım, bir parça su verin bana.

Ridges sedyeyi yere koydu. Wilson'un bağırmaları yeniden sinirine dokunmuştu. Ridges'i o sırada kızdıran tek şey buydu.

— Ulan hepiniz eşşoğlu eşşeksiniz.

— Olmaz, dedi Ridges.

Suyu vermeyi doğru bulmuyor, ama vermemek ona daha zor geliyordu. Wilson'a kızgındı. Biz hiç sesimizi çıkarmıyoruz, ağzımızı bile açmıyoruz, dedi kendi kendine.

— Wilson, olmaz, içemezsin.

Sözü kesindi. Wilson yeniden daldı.

Sedyeyi kaldırdılar, birkaç metre daha sürüklediler, sonra yine yere bıraktılar. Güneş ufka yaklaşıyor, soğuyordu, ama pek dikkat ettikleri yoktu buna. Taşımak zorunda oldukları bir yük vardı; bu yükü böylece sürükleyip duracaklar, hiç bir zaman yalnız bırakıp gitmeyeceklerdi. Bu gerçeği açıkça bilmiyorlardı, ama bütün yorgunluklarının altında gizliydi bu. Yalnız durmadan yürüyeceklerini biliyorlar ve yürüyorlardı. Bütün öğleden sonra Ridges ile Goldstein, santime santim ekleyerek ilerlediler. Gecelemek için durdukları sırada, battaniyelerinden biriyle Wilson'u örttüler, bir tanesine de ikisi birden sarılıp yattılar. Brown ile Stanley'i bıraktıkları yerden beri Wilson'u yedi buçuk kilometre götürmüşlerdi. Ormana artık yaklaşmış bulunuyorlardı. Birbirlerine söylememişlerdi ama, son tepeyi aşarlarken ormanı görmüşlerdi uzaktan. Belki yarın kumsalda uyuyacaklar, geminin gelip almasını bekleyeceklerdi.

11

Binbaşı Dalleson'un derdi başından aşkındı. General o sabah —keşif hareketine başlandığının üçüncü günü sabahı— Botoi Körfezi çıkarmasına bir muhrip sağlamak üzere Kolordu Karargâhına gitmiş, tümenin komutası fiilen Dalleson'un eline geçmişti. Gerçi 460. Alay Komutanı Albay Newton ile Yarbay Conn teknik bakımdan Dalleson'dan üstündüler, ama General'in yokluğunda harekâttan sorumlu olan Dalleson'du, ve şu anda da zor bir sorunla karşı karşıya bulunuyordu.

Beş gündür gelişen taarruz dün birdenbire duraksamıştı. Bunun böyle olacağını tahmin etmişlerdi zaten, çünkü taarruz programdan daha hızla ilerlemişti; bu yüzden Japonların direnmelerini arttırmış olmaları ihtimali çoktu. Cummings bunu düşünmüş, Dalleson'a zaman kazanmasını söylemişti: «Ortalığa bir durgunluk geliyor, Dalleson, Japonların bir iki taarruza geçeceklerini sanıyorum, ama korkulacak bir şey değil. Cephede baskıyı bütünüyle muhafaza edin, yeter. Ben bir ya da iki muhrip koparabilirsem seferi bir hafta içinde bitiririz.»

Verilen emir yeterince basitti, ama evdeki pazar çarşıya uymadı. General'in uçağı kalktıktan bir saat sonra Dalleson müthiş bir keşif raporu aldı. E Bölüğünden bir manga ormanın içinde keşfe çıkmış,

son bulundukları mevzilerden bin metre kadar ileriye sızmış, ve terkedilmiş bir Japon karargâhı görmüştü. Raporda verilen değerler büsbütün yanlış değilse, bu karargâh Toyako Hattının hemen hemen gerisine düşüyordu.

Dalleson başlangıçta inanmadı rapora. Çavuş Lanning'in ve yanlış raporların anıları aklından çıkmamıştı; mangalar ve takım komutanları görevlerini yerine getirmiyorlardı bazan. Ama bu sefer buna pek ihtimal yoktu, çünkü yanlış rapor verenler daha çok bir direnmeyle karşılaştıklarını ve geriye dönmek zorunda kaldıklarını bildirirlerdi.

Binbaşı burnunu kaşıdı. Saat on birdi; güneş harekât çadırının üstünü uzun uzadıya kavurup durmuş, çadırın içi kızgın bir hamama dönmüş, ısınan çadır bezinin kuru ve tatsız kokusu her yanı kaplamıştı. Binbaşı terliyordu; çadırın açık duran yanlarından görünen karargâh, sıcağın altında titriyor, gözlerinde parlıyordu. Susamıştı. Yazıcı erlerden birini subay kantinine gönderip buz dolabından soğuk bir bira getirtsin mi, getirtmesin mi diye birkaç dakika boş yere düşündü. Ama ona büyük bir iş gibi göründü bu. Böyle önemli bir günde masasının başından ayrılmaz, gelecek raporları beklemekten başka bir iş yapmazdı. Birkaç metre ilerde iki subay, aralarında konuşuyorlar, öğleden sonra bir cip alarak kumsala yüzmeye gidip gidemeyeceklerini aralarında tartışıyorlardı. Binbaşı geğirdi. Bütün sıcak günlerde olduğu gibi o gün de midesi rahatsız ediyordu onu hafifçe, ve sinirli sinirli yelpazeliyordu yüzünü.

Subaylardan biri şöyle diyordu:

— Bir söylenti var, doğru değil elbet, seferden sonra bize Kızıl Haç kızları vereceklermiş.

— Öyleyse kumsalın bir kısmını düzeltmeli, birkaç kabin yapmalı. Ne hoş olur biliyor musun?

— Bizi yine bir yere gönderirler. Ne çekerse piyade çeker.

Teğmen bir sigara yaktı:

— Of be, şu sefer bitse artık.

— Neden? Dur bakalım, bittikten sonra daha tarih yazacağız. En kötü zaman o olacak.

Dalleson yeniden içini çekti. Seferin sona ermesi konusundaki konuşmalar içinde bir eziklik yaratmıştı. Peki ama şu son gelen keşif raporunu ne yapacaktı? Barsaklarında hafif bir ağrı duydu. Eğer korkulacak bir şey yoksa, burada oturup da aptesaneyi ne diye düşünmeliydi. Uzaklarda bir topçu bataryası ateş etti, topun sesi sıkıntılı sabah havasında küskün küskün yansıdı. Binbaşı masasındaki sahra telefonunu kaldırdı ve iki kere manyeto etti:

— Bana Potential Red Easy'yi bağla, diye homurdandı telefoncuya.

E Bölüğü Komutanını istedi:

— Dinle, Değirmen, İp konuşuyor, dedi.

Şifreli adları kullanıyordu.

— Ne istiyorsun, İp?

— Bu sabah sizden bir keşif raporu aldım. 318 sayılı rapor, hangisi olduğunu anladın, değil mi?

— Evet.

— O yazılan boklar doğru mu? İyi düşün ha, Değirmen, eğer o raporu seninkilerden biri uydurmuş sen de yutmuşsan, canına sıçarım.

— Yok be, doğru. Ben kendim kontrol ettim. Manga komutanıyla konuştum, sallamadığına yemin ediyor.

— Peki, öyleyse ben...

Binbaşı sık sık işittiği bir kelimeyi aradı kafasında:

— Öyleyse ben doğru farzediyorum. Eğer doğru çıkmazsa yandın.

Binbaşı suratını buruşturdu yeniden. Ulan General de tam gidecek günü buldu? Cummings'in bu olayı düşünmemesine biraz kızmış gibiydi. Hemen harekete geçmesi gerekiyordu, ama şaşırmıştı. Harekete geçeceği yerde aptesaneye gitmeye karar verdi.

Tahtaların üzerine oturdu, güneşin tatlı sıcağı çıplak karnını yakmaya başlarken o da düşünmeye çalışıyordu. Ama başka şeylere gitti aklı. O gün çok sıcak olduğu için aptesanenin kokusu dayanılacak gibi değildi; o gün öğleden sonra yeni bir subay aptesanesi kazdırtmaya karar verdi. Kırmızı yüzü kızgın güneşin altında terleyip duruyordu. Bu seferki aptesanenin üstünü tente ile kapatacaktı. Bambuluğa baktı suratını asarak.

Evet, boş karargâhı işgal etmek için oraya bir takım göndermekten başka ne yapabilirdi? Eğer bu işi kolayca başarırlarsa, ne yapılacağını o zaman düşünürdü. Hafif bir esinti yüzünü okşadı, kumsalı ve suyun tatlı serinliğini, deniz kıyısındaki palmiye ağaçlarını, özlemle düşündü. Kilometrelerce uzakta ormanların içinde bir yerde Japonların başına birtakım şeyler geliyordu. Belki onların da Harekât Başkanı o sırada bir teneke kutunun üstüne oturmuştu. Binbaşı sırıttı.

Ama bir tuhaflık vardı Japonların üzerinde. Son zamanlarda görülen Japon cesetleri eskisinden çok sıskaydı. Japonların elindeki bütün adaların abluka altında olduğunu, bunlara yiyecek ve malzeme gelmediğini sanıyordu, ama gerçek miydi bilinmez,

Deniz Kuvvetlerine güvenilmez ki. Binbaşı yorulmuştu. Neden bu kararları vermek zorunda kalıyordu? Aptesane tahtalarının altındaki sineklerin durmadan çıkardıkları vızıltıya dalmış, ne kadar vakit geçtiğinin farkına varmamıştı. Bir ikisi çıplak kaba etine çarpmış, o da kızmış, homurdanmıştı. Ne yapıp yapıp yeni bir aptesane kazdırmalıydı.

Ayağa kalktı, geceki yağmur yüzünden ıslanmış olan tuvalet kâğıdı ile şimdilik idare etti. Bu kâğıtları koymak için 10 No.lu tenekeden daha başka bir şey kullanmalı. Binbaşı tuvalet kâğıdını kuru tutmak için daha iyi bir çare düşünmeye çalıştı. Amma da uyuşuk bir gün.

Yürüdü, soğuk bir bira içmek için subay kantininin önünde durdu.

— Nasılsınız, Binbaşım? diye sordu ahçılardan biri.

— İyi.

Çenesini ovaladı. İçinde bir sıkıntı vardı:

— Bana bak, O'Brien. Amel oldum yeniden. Kaplarını temiz tutuyor musun?

— Emin olabilirsiniz, Binbaşım.

Binbaşı yeniden homurdandı, çadırın içindeki boş tahta masalara, yanlarındaki sıralara baktı. Subayların gri madeni tabakları yerlerine konulmuştu bile.

— Bu kadar erkenden niye hazırlıyorsunuz, dedi Binbaşı. Üstüne sinekler konar.

— Evet, Komutanım.

— Peki öyleyse, hemen kıpırda.

O'Brien tabakları toplayıncaya kadar orada bekledi, sonra ordugâhtan geçerek Harekât çadırına doğru yürüdü. Birkaç erin küçük portatif çadırlarında yattıklarını gördü, sinirlendi. Acaba bu erler hangi takımdan diye düşünürken raporu hatırladı. Ha-

rekât çadırına doğru ilerledi, telefonu kaldırdı, boşaltılan Japon ordugâhına tam teçhizatlı bir takım gönderilmesini Değirmen'e emretti:

— Araya bir hat da çekin. Yarım saate kadar rapor istiyorum.

— Yarım saate kadar oraya gidemezler.

— Peki. Öyleyse orası işgal edilir edilmez bana haber verin.

Isınan çadırın içinde zaman kolay geçmiyordu. Binbaşı son derecede tedirgindi, takımın geri dönmesini istiyordu gizli gizli. Ama, ya gerçekten orada kalırlarsa, sonra ne olacaktı? 460'ın Yedek Tabur Komutanını telefona çağırdı, bölüklerden birini bir saate kadar harekete hazır duruma getirmesini emretti.

— O zaman yol yapımından bir bölüğü çekmem gerekecek.

— Çek, diye gürledi Binbaşı.

Yavaşça küfrü bastı. Ya bütün bunlardan bir şey çıkmazsa? O zaman yol yapımında bir bölüğün yarım günlük çalışması boş yere kaybedilmiş olacaktı. Ama yapacağı başka bir şey de yoktu. Takım Toyako Hattının merkezini işgâl ederse bu durumdan yararlanmak zorundaydı. Binbaşı artık kestirimlerle hareket etmeye başlamıştı.

Değirmen kırk beş dakika sonra telefon etti, takımın vukuatsız ilerlediğini, Japon mevzilerini tuttuğunu bildirdi. Dalleson kalın başparmağı ile burnunu karıştırırken, sert sabah güneşinin ısıttığı yaprakların arasında ormanın ilerisini görmeye çalışıyordu:

— Peki, bölükte bir manga alakoy, gerisini harekete geçir, mutfak da geride kalabilir. İstihkaklarınızı yanınıza aldınız mı?

— Evet. Peki ama gerilerim ve kanatlarını ne olacak? Charley ile Fogs'un bir metre kadar ilerisinde olacağım.

— Sen bana bırak orasını. Harekete geçmeye bak, bir saate varmaz hepsi orada olurlar.

Binbaşı telefonu kapattıktan sonra homurdandı kendi kendine. Şimdi her şey değişecek, altüst olacak. 460'dan harekete geçirdiği yedek bölük çıkıntının kanatlarını ve gerisini takviye edebilir ve yayılabilirdi. Hay Allah, şu Japonlar da ne diye çekildiler bırakıp gittiler? Sakın bir tuzak olmasın?

Binbaşı bir gece önce boş bir Japon mevziine yapılan ağır baraj ateşini hatırladı. Japon Bölük Komutanı kimseye bir şey çaktırmadan çekilmiş olabilirdi. Japonların buna benzer şeyler yaptığını çok işitmişti, ama pek inanılır gibi de değildi.

Eğer doğruysa, Toyako durumun farkına varmadan bir takım erleri açılan gedikten içeri sokmuş oluyordu. Birliklerin o günü sakin geçirecekleri sanılmıştı, ama askerlerini açılan bu gedikten içeri sokacak olursa yeniden bir cephe taarruzu başlayacaktı, ve gece karanlık basmadan herhangi bir sonuç almak istiyorsa çok hızlı çalışması gerekecekti. Yani bütün yedek taburu şimdiden harekete geçirmeli, bir kısmını hemen yola çıkarmalıydı, çünkü hepsini birden cepheye götürecek kadar kamyon yoktu elinde. Binbaşı koltuk altlarındaki ıslak kumaşı dalgın dalgın çekti. Hay Allah, şimdi bütün gün yol yapımı boşu boşuna duracaktı. Hiç bir şey yapılmayacaktı. Çünkü tümenin bütün kamyonlarını o gün için planlanandan daha çok erzak, daha çok cephane göndermek için kullanacaktı. Nakliyat berbat olacak, birbirine girecekti. O sabah başına bu derdi açan manga

komutanına karşı ufak bir hınç duymaya başladı içinde.

Hobart'ı telefona çağırdı, bir ulaşım programı hazırlamasını emretti, sonra Haberalma çadırına gitti, Conn ile görüştü ve olup bitenleri ona anlattı.

— Vay anasını, demek başını ilmiğe uzatıyorsun ha, dedi Conn.

— Ne yapayım ulan? Haberalma sende, söyle bakayım karargâh neden boşaltılmış?

Conn omuzunu silkti:

— Pezevenk Japonlar, tuzak kuruyorlar.

Dalleson çadırına döndü, büyük, ama çok büyük bir üzüntü içindeydi. Bir tuzak olabilirdi, ama yine de içine girmek zorundaydı. Yeniden homurdandı. Hobart'ın adamları cephede bulunan bölüklerin yeni işgal edecekleri mevzilere ikmal yapabilmek için yeni bir ulaşım programı hazırlamaya çalışıyorlardı. Conn'un bölümünde eski haberalma raporları karıştırılıyordu. Bir yerde bir bozukluk vardı. Ama, biraz talihine güvenmeli, ordonatın büyük bir kısmını cephede açılan bu yeni deliğe göndermeli, öteki kesimlerin elinde de yeterince cephane ve malzeme bulunduğunu ummalıydı.

Dalleson yedek taburu alarma geçirdi, ilk konvoylarının yola çıkarılmasını emretti. Az sonra öğle yemeği yenecekti, yemeği kaçırabilirdi. İçtiği buzlu bira yüzünden karnına ağrılar giriyordu. Peynir konservesi aklına geldi. Orada oturup duracağına onu yemeliydi.

— Çadırda aspirin var mı, diye bağırdı.

— Yok, Komutanım.

Yazıcılardan birini ilkyardım çadırına gönderdi. Vücudu gevşedikçe gevşiyordu sıcağın altında.

Telefon çaldı, Değirmen raporunu veriyordu, bö-

lüğünü ileri sürmüştü. Birkaç dakika sonra da yedek bölük komutanı telefon etti, erleri kanatlarda siper kazıyorlardı.

Artık taburu olduğu gibi gönderebilirdi. Dalleson'un başı ağrıyordu. Ne yapacaklardı? Bugüne kadar hep eski olaylara bakar, öyle karar verirdi, ama bunun geçmişte bir örneği yoktu ki, boşlukta kalmıştı. Japonların ana ikmal deposu E Bölüğünün yeni mevzilerinin aşağı yukarı iki buçuk kilometre gerisinde kalmıştı. Belki onu ele geçirmesi gerekiyordu. Belki de kuşatılmalıydı. Ama Binbaşı durumu gözünün önüne getiremiyordu bir türlü. Açılan gedik kâğıt üzerindeydi. Bütün mevzileri gezmişti, ordugâhların ne biçimde olduğunu biliyordu, ama olup bitenleri hiç bir zaman tam bir kesinlikle anlamamıştı. Bölükler arasında boşluklar vardı. Cephe sımsıkı bir hat halinde değildi; birbirinden kopuk birtakım noktalardan oluşan bir çizgiydi. O sırada Japon nokta nokta hattının gerisinde bir sürü askerleri vardı ve daha da olacaktı, ama bunlar ne yapacaklardı? Savunma hattını geriden nasıl kuşatacaklardı? Ormanın içinde bu sıcakta küfrederek ilerleyen askerleri bir an gözünün önüne getirdi, ama bu görünüşü haritanın üzerindeki rakamlara bağlayamadı.

Masasının üzerinde bir böcek sersem sersem dolaşıyordu, bir fiske vurdu böceğe. Allah Allah, şimdi ne yapacaktı? Geceleyin her şey arap saçına dönecekti. Kimse kimsenin nerede olduğunu bilmeyecek, yeni telefon hatlarının hepsini çekemeyeceklerdi. Belki radyolar da hava muhalefetinden ya da boktan bir tepe yüzünden işlemeyecekti. Çünkü ne zaman radyo haberleşmesine ihtiyaç duyulsa hep öyle olurdu. Şimdiye kadar bu haberleşmeden belli sınırlar içinde yararlanılmıştı. Ama haberleşme komutanı

Mooney'i harekete geçirmeliydi. Levazım ulaşımla meşguldü. Haberalma bütün gece yarından ayrılmamalıydı. Vay anam vay. Gel de işin içinden çık. Şimdiye kadar bu kadar yüklü bir işin altına girmemişti. Eğer sonunda bir şey çıkınazsa hapı yuttu demekti.

Binbaşının içinden gülmek geldi. Bir tepeden çakıl taşı attıktan sonra o çakılın nasıl bir çığ haline geldiğini seyreden bir adamın elinde olmadan duyduğu aptalca bir neşe vardı içinde. General neden bu sırada burada olmamıştı?

Çevresinde artan canlılık bütün bu şaşkınlığını doğruluyordu. Harekât çadırında herkes arı gibi çalışıyor, ordugâhın içinde erlerin durmadan oraya buraya gidip geldiklerini görüyordu. Uzaklarda, kamyon konvoylarının çıkarttığı hırıltılar baygın tropik havasını bozmaktaydı. Bütün bunları o harekete getirmişti. İnanası gelmiyordu.

Ağzında geveledeği peynir kupkuruydu. Çadırdan baktığı zaman birkaç erin küçük portatif çadırları altında uyukladıklarını görüyor, kızıyordu. Ama bunları düzenleyecek vakti yoktu ki. Her şey kontrolünden kaçıyordu. Kolunun altında bir sürü paket taşıyan bir adamdı sanki, paketler düşmek üzereydi. Daha ne kadar cambazlık edebilirdi?

Ya topçu. Onu da koordine etmek gerekiyordu. Homurdandı. Makine parçalanıyor, dişliler, yaylar, cıvatalar her dakika yerinden fırlıyordu. Aklının kıyısından bile geçmemişti topçu.

Dalleson başını ellerinin arasına aldı, düşünmeye çalıştı, ama boşuna. Yedek tabur öncülerinin E Bölüğünün işgal ettiği yeni mevzilere varmış olduğunu bildiren bir mesaj geldi. Taburun geri kalan kısmı oraya varınca ne yapacaktı? Japon malzeme deposu bir tepenin arkasında mağaraların içindeydi.

Taburu oraya gönderebilirdi, ama sonra? Hadi bakalım biraz asker daha.

Eğer keskin görüşlü bir kafası olsaydı, duraksayabilirdi, ama bütün düşündüğü şey askerleri harekete geçirmekten ibaretti. Charley Bölüğünün yedek tabura katılmasını emretti; bu bölüğün bıraktığı mevzileri solundaki Baker Bölüğü işgal edecekti. İşleri böylece basitleştirmiş oluyordu. İki bölük üç bölüğün tutabileceği normal mevzii tutacak ve bu da pekalâ sökecekti. Hiç merak edilecek bir şey yoktu. Sağ kanat cepheden taarruza geçecekti. Hepsi dayanınca yürürler, topçu da kendi başının çaresine bakardı. Malzeme deposu için onlara bir tabur veriyordu, artık ondan sonra Allah kerim, bağlantılara ve fırsatlara güvenecekti.

Div Arty'ye telefon etti ve onlara şunları söyledi:

— Bütün gün öğleden sonra bağlantı uçaklarınız havada olacak. Her ikisi de.

— Bir tanesini geçen gün kaybettik, hatırlamıyor musunuz? Öteki de kaput.

— Neden söylemediniz bunu bana, diye gürledi Dalleson.

— Dün söyledik ya.

Dalleson küfrü bastı:

— Peki öyleyse, ileri hatlardaki gözetlemelerinizi 406'ın Able Baker Charley ile Dog Bölüklerine, 458'inkini de Charley Bölüğüne verin.

— Peki ya haberleşme. Nasıl olacak?

— Bana ne, siz düşünün. Benim işim başımdan aşkın.

Terden sırtı kaşınıyordu. Saat bir olmuştu. Güneş çadırın yanlarını cayır cayır yakmaktaydı.

Öğleden sonraki saatler ağır geçti. Yedek tabur

ile Charley Bölüğü hareketlerini ancak saat üçte tamamladılar. O sırada Dalleson'un artık hiç bir şeyle uğraşacak hali kalmamıştı. Sıçrama noktasına belki bin er koymuştu, ama bunları nereye sevkedeceği konusunda tam bir fikri yoktu. Sola çevirmeyi, denize döndürmeyi düşündü birkaç dakika. Bu manevra ile Japon hatlarının yarısını kuşatmış olabilirdi, ama sol kanadından bir bölüğü aldığını çok geç hatırladı. Eğer oradaki Japonları sıkıştıracak olursa kendi cephesindeki mevzileri tehlikeye atmış olabilirdi. Binbaşı kafasını masaya çarpmış gibi oldu. Ne gaf, ne gaf.

Sağa gönderebilirdi, dağa doğru, ama Japonların arkasını kestikten sonra ikmali yapmak zor olacaktı, ilerleyen birliklere uzun bir yoldan ikmal yapılması gerekecekti. Martinez'in tek başına çıktığı keşif sırasında uğradığı paniğe kapıldı. Amma da çok şey unutuyordu.

Telefon yeniden çaldı:

— Burası Kaya ve Çavdar. *460. Alayın 1. Tabur Komutanı.* On beş dakikaya kadar taarruza geçiyoruz. Bir şey söyleyeceğiniz var mı? Erlerle kısa bir konuşma yapacağım.

Bir saatten beri aynı şeyi sorup duruyorlardı, o da karşılığında şöyle bağırıyordu: «Önümüze bir fırsat çıktı işte, kullanıyoruz. Biraz bekleyin be.» Ama şimdi artık bir cevap vermeliydi:

— Japonların Deppoyuna kadar ilerleyin. Radyo bağlantısını kesin.

Dalleson değerleri de verdi:

— Taarruza geçeceğiniz zaman bana bir mesaj gönderin, topçuları getirelim. Mesajı radyo ile gönderin. Radyonuz çalışmazsa bizimkini tam bir saat içinde çalıştırınız, siz ilerlemeye devam eder-

siniz. Göreviniz depoyu imha etmektir, çok hızlı gideceksiniz. Ne yapacağınızı sonra söylerim.

Telefonu yerine koydu, saatine baktı. Çadırın içinde kızgın bir halı ağırlığı vardı. Dışarda gökyüzü kararıyor, yapraklar ufak bir esintide tembel tembel oynuyordu. Cephe durgundu. Böyle bir zamanda, fırtınadan yarım saat kadar önce, en ufak bir ses işitilebilirdi, ama yoktu böyle bir ses. Topçu bekliyor, ateşi hedef üzerinde nasıl toplayacağını hesaplıyordu, ama ne bir tüfek ne de bir makineli tüfek sesi vardı. İşitilen tek ses bir tankın arada sırada harekete geçtiği zaman toprakta toz çıkararak sarsıntı yapmasından ibaretti. Tankları açılan gedikte kullanamazdı, yol yoktu, bu yüzden sol kanadın zayıflayan mevzilerini desteklemek için gönderiyordu tankları.

Hücuma geçen tabura tanksavar desteği sağlamadığını birdenbire hatırladı Dalleson, bu sefer yüksek sesle homurdandı. Malzeme deposuna yapılacak hücuma artık zamanında tanksavar sağlayamazdı, geç kalmıştı, ama Japonlar karşı hücuma geçerlerse o sırada yetişebilirdi. 2. Taburun tanksavar takımını alarma geçirdi, ilk giden birliklerin ardından gönderdi. Daha kim bilir neler gelecekti aklına?

Bekledi tabii, sinirlendikçe küfrü bastı. Her şeyin kötü gideceğine inanmış bir durumdaydı, bir kova dolusu boyayı devirdikten sonra işin içinden sıyrılamayacağını sanan küçük bir çocuk gibiydi. O sırada onu düşündüren tek şey, taarruz başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra, bütün askerleri ne kadar zamanda geri çekeceği ve ne kadar zamanda yeniden düzene sokacağı idi. Belki bir gün daha uğraşacaklardı bu işe: O zaman yol yapımında iki gün kaybetmiş olacaklardı. İşte Dalleson'u da üzen en çok buy-

du. Ama Dalleson tam usulüne uygun bir taarruz hazırlamış olduğunu hayretler içinde gördü.

Saatin dolmasına on dakika kala radyo çalıştı. Düşmana rastlamadan ilerleyen tabur, ikml deposuna iki yüz metre yaklaşmıştı. Topçu ateşe başladı, ateş yarım saat sürdü. Bundan sonra tabur ilerledi ve yirmi dakika içinde ikmal deposunu ele geçirdi.

Dalleson olayları yavaş yavaş kavradı. Japon malzemesinden dörtte üçünün o gün öğleden sonra ele geçirilmiş olduğu çok sonradan anlaşıldı, ama ilk akşam bunu pek aklına getirmemişti. Asıl önemli haber şuydu: General Toyaku ile kurmayı aynı ilerleme sırasında öldürülmüşlerdi. Toyaku'nun gizli karargâhı ikmal deposunun birkaç yüz metre ötesindeydi ve tabur o sırada karargâhın ilerisine geçmişti.

Dalleson'un kavrayamayacağı kadar büyük bir haberdi bu. O gece taburun konaklamasını emretti, bu arada eline geçirdiğini cepheye sürdü. Karargâhlarda ve hizmetlerde ahçılardan başka kimse kalmadı. Ertesi sabah Japon hatlarının gerisinde bin beş yüz kişi bulunuyor ve öğleden sonra kanatları kuşatmaya başlıyordu.

Cummings aynı gün Kolordu karargâhından döndü. Bir sürü ricalardan ve Botoi Körfezine hemen çıkarma yapmadığı takdirde seferin sona erdirilemeyeceği konusunda esaslı kanıtlar gösterdikten sonra bir muhrip sağlayabilmişti. Muhrip arkasından hareket etmişti; ertesi sabah yarımadaya varacağı umuluyordu. Muhribin geri gönderilmesini emretmesine imkân yoktu.

Bunun yerine kurmayını gece sabahlara kadar çalıştırdı, ormandan birlikler çektirip yarımadanın

burnuna aldırttı. Sabahleyin Botoi Körfezine çıkarma yapmak üzere iki piyade bölüğünü çıkarma gemisine bindirtti. Muhrip tam zamanında kıyıda göründü, kumsalı bombardıman etti, çıkarmayı doğrudan doğruya desteklemek üzere kıyıya yanaştı.

Birkaç Japon nişancısı karaya çıkan ilk dalgayı gelişigüzel birkaç ateşle karşıladı, sonra kaçtı. Karaya çıkan kuvvetler çöken Japon cephesinin gerisinde hareket halindeki birkaç birlikle yarım saat içinde buluştular. Akşamüstü sefer bitmiş, temizleme hareketi kalmıştı.

Kolorduya gönderilen resmi sefer raporunda Botoi Körfezi çıkarması Toyaku Hattında açılan gediğin başlıca nedeni olarak gösterildi. Rapora göre, mahallî kuvvetlerin yaptığı hücumlar sonunda birkaç yerden Japon hatlarına sızılmış olması çıkarma hareketini desteklemişti.

Dalleson ne olup bittiğini iyice anlayamadı gitti. Zamanla, o bile kesin sonucun çıkarma ile alındığına inandı. Onun bütün istediği sürekli olarak Yüzbaşı rütbesini kazanabilmekti.

Bu gürültü patırtı arasında keşif takımı kimsenin aklına gelmedi.

12

Binbaşı Dalleson'un taarruza geçtiği gün takım, öğleden sonra da Anaka Dağına tırmanmaya devam etti. Dağın ortasındaki yamaçların korkunç sıcağında canları çıkıyordu. Bir oyuktan ya da bir dere içinden geçerlerken pırıl pırıl yanan kayaların yansıttığı ışıktan gözlerini kısmak zorunda kalıyorlardı. Bir süre sonra gözlerini durmadan kısmaktan yanaklarındaki kaslar ağrımaya başladı. Önemli bir acı değildi, kalçalarına giren krampların, sırtlarındaki berbat ağrıların arasında kaybolması gerekirdi, ama yürüyüşün en büyük işkencesi oldu. Parlayan ışık, göz yuvarlaklarının ince zarına kıymık gibi batıyor, kızgın ve kırmızı daireler halinde beyinlerinin içinde dansedip duruyordu. Ne kadar yol yürüdüklerinin hesabını kaybetmiştiler; gerilerde kalan her şey bulanmış, geçtikleri çeşitli alanlarda çektikleri tek tek eziyetler unutulmuştu. Yüz metre ötelerinde çıplak kayalık sırtlar mı, fundalıklar mı, yoksa orman mı olduğu onları ilgilendirmiyordu artık. Hepsinin kendine göre çektirdiği bir acı vardı. Bir sarhoş kafilesi gibi yalpa vuruyorlar, başlarını önlerine eğmişler, kollarını yanlarına sarkıtmışlar, sersem sersem, oraya buraya çarpa çarpa yürümeye çalışıyorlardı. Üzerlerindeki teçhizat birer kurşun olmuş, vücutlarındaki kemiklerin

her yumrusunda çeşit çeşit yaralar açılmıştı. Çanta kayışları omuzlarını kabartmış, fişekliklerinin oynamasından belleri çürük içinde kalmış, silâhlarının yanlarına çarpmasından kalçalarında yaralar açılmıştı. Kuruyan terler gömleklerinde uzun beyaz çizgiler yapmıştı.

Uyuşuk uyuşuk yürüyorlar, kayadan kayaya çıkıyorlar, yorgunluktan köpek gibi soluyorlardı. Croft her beş dakikada bir ister istemez mola veriyor, o zaman erler sırtüstü yere seriliyorlar, kollarını ayaklarını açıyorlar, ne kadar yürümüşlerse o kadar da dinleniyorlardı. Sedyeciler gibi onlar da unutmuşlardı her şeyi; kendilerini birer insan olarak düşünmüyorlardı artık. Birer felâket kutusuydular yalnızca. Çevrelerindeki insanlar, sendeleyerek yaklaştıkları belirsiz, sinirlendirici birtakım engellerdi. Kızgın ve parlak gökyüzüyle yanan kayalarla çok daha içli dışlıydılar. Vücutlarının içinde bir labirentti kafaları, düşünceleri de oraya buraya durmadan koşuşan birtakım kemiriciler... bazan yorgunluktan titreyen bir bacağın üzerinde boş yere duruyor, sonra bir kabarcığın acısıyla ilgileniyor, arada sırada bir parçacık soluk alabilmenin zorluğu ile uğraşıyorlardı.

Bu havada yalnızca iki şey vardı. Croft'tan korkuyorlar ve bu korkuları, yorgunlukları arttıkça daha da büyüyordu; sesini bekliyorlar, Croft bir komut vererek onları kamçıladıkça onlar da kendilerini birkaç metre daha ileriye fırlatabiliyorlardı. Croft'un sessiz ve aşağı yukarı temelsiz terörü uyuşuk ve bitkin bir anlayış içinde hepsinin üzerine çökmüştü.

Buna karşılık onlar da kaçmak istiyorlardı. Hiç bir şey için bu kadar açlık duymamışlardı ömürlerinde. Her attıkları adım, kaslarının her titreyişi, göğüslerindeki her sıkışma, onlarda bu özlemi yaratı-

yordu. Takıma önderlik eden adama karşı duydukları dilsiz ve yakıcı bir hıncın içinde ilerliyorlardı.

Croft da onlar kadar yorulmuştu; artık mola vermeyi o da onlar kadar istiyor, her dinlenmeyi önceden düşündüğü zamanın bir katı kadar uzatmaya niyetleniyordu. Dağın zirvesini unutmuştu; o da vaz geçmek istiyordu, ve her mola biterken içinde acele bir savaş veriyor, dinlenmenin bütün büyülerine kapılıyor ve sonra yine yoluna devam ediyordu. Durmadan yürüyordu, çünkü kafasının temelindeki bir yerden direktif almıştı: Dağı tırmanmak gerek. Bu kararı vadideyken vermişti ve karar demirden bir palamar gibi durup duruyordu kafasında. Geriye dönmesi kendini öldürmesinden daha kolay değildi.

Bütün gün öğleden sonra sürüklenip durdular, bazan çok dik olmayan yamaçlardan çıktılar, bazan, dağın yan duvarları dikleştikçe, taşlardan taşa geçtiler. Bir sırttan ötekine yürüdüler, ufak tepelerin yamaçlarında ayaklarını sürçtüler, çamurlardan geçerken kaydılar ve düştüler. Dağ hiç kıpırdamadan sonsuzluğa değin durup duruyordu sanki tepelerinde. Çabalamaları arasında, arada sırada, başlarını kaldırıp dağın yukarlarına bakıyorlar, sonu gelmeyen dönemeçli yokuşlarda birbirlerini izliyorlar, biraz düzlüğe geldikleri zaman rahatlar gibi oluyorlardı.

En kötü durumda olanlar, Minetta, Wyman ve Roth'du. Saatlerden beri yürüyüş kolunun arkasında sürüklenip duruyorlar, önde gidenlere güçlükle yetişebiliyorlardı. Her üçü arasında bir bağıntı vardı. Minetta ile Wyman, Roth'a acıyorlar, onu seviyorlardı, çünkü içlerinde en zavallı oydu. Roth onlardan yardım bekliyor, yorgunluğu arasında kendisini hor görmeyeceklerini, çünkü onların da kendine yakın bitkinlikte olduklarını biliyordu.

Hayatının en yoğun çabasını harcıyordu Roth. Takımda bulunduğu süre içinde türlü türlü hakareti sineya çekmiş, her terslemeye gittikçe artan bir acı ile katlanmıştı. Umursamaz olacağı, ya da koruyucu bir kabuk bağlayacağı yerde daha duygulu olmuştu. Bu keşif yürüyüşünde artık herhangi bir azarı kaldıramayacak bir noktaya gelmişti; vücudunu sürüklemeye çalıştığı sırada, çok dursa takımın bütün öfkesini ve alayını üzerine çekeceğini düşünüyordu.

Ama yine de çöktükçe çöküyordu. Bir ara bacakları işlemez oldu. Durduğu zaman bile neredeyse bükülecekti. Akşama doğru yıkılmaya başladı. Yavaş yavaş oldu bu yıkılış : Kısa kısa düşüp kalkmalarla başladı, sendeleme ve kaymalarla devam etti, boylu boyunca yere serilmeye kadar vardı. Bir iki yüz metrede bir yere yığılıyor, yavaş yavaş ayağa kalkıp da yeniden ayaklarını sürüklemeye başlayıncaya kadar ötekiler onu memnunlukla bekliyorlardı. Ama bir süre sonra düşmeler arasındaki zaman daha da kısalmaya başladı. Roth artık hiç bir şeyin farkında olmadan yürüyordu hemen hemen, her sürçmede bacakları bükülüyordu. Yarım saat sonra yardım edilmeden ayağa kalkamaz oldu, her attığı adım yeni yürümeye başlayan bir çocuğun adımları gibi kararsızdı, titrekti. Bir çocuk gibi de yere düşüyordu : Ayaklarını altına alarak kıçının üstüne oturuveriyordu. Neden hâlâ yürüyemediğine şaşıran bir hal vardı üzerinde.

Bu hali zamanla takımı tedirgin etmeye başladı. Croft onların oturup dinlenmesine izin vermezken Roth ayağa kalkıncaya kadar herkesin ister istemez durup beklemesi onları kızdırıyordu. Roth'un düşmesini beklemeye başladılar, bunun sık sık tekrarı

sinirlerini bozdu. Kızgınlıkları Croft'tan Roth'a dönmeye başladı.

Dağ gittikçe namussuzlaşıyordu. Croft on dakikadır onları dimdik bir uçurumun kayalık kıyısında yürütmekteydi, yolun genişliği bir metre kadar ya var ya yoktu. Sağ yanları, yani bir ya da iki metre sağları, yüz metreyi aşan bir uçurumdu; ellerinde olmayarak zaman zaman uçurumun kıyısına kadar geliyorlardı. Şimdi artık içlerinde bir korku daha vardı, ve Roth'un sık sık durmalarına büsbütün içerliyorlardı. Uçurumun kıyısından bir an önce kurtulmak istiyorlardı.

Bu çıkış sırasında Roth yine düştü, kalkmaya çalıştı, kimse yardım etmeyince yine yere yığıldı. Kayalık yol kızgındı, ama üzerine yatınca bir rahatlık duydu. İkindi yağmuru daha yeni başlamıştı; yağmurun içine işlediğini, taşları serinlettiğini hissediyordu. Kalkmayacaktı. Uyuşukluğunun içinde bir yerde, yeni bir içerleme vardı. Ne diye yürüyordu?

Biri omuzundan sürükledi. Roth silkindi:

— Yürüyemem, diye soludu. Yürüyemem, yürüyemem.

Yumruğunu taşa vurdu halsizce.

Roth'u kaldırmaya çalışan Gallagher'di.

— Kalk ulan eşşoğlu eşşek, diye bağırdı.

Roth'u kaldırmaya uğraştığı için her yanı ağrıyordu.

— Hayır. Git!

Roth kendi soluğunu duyuyordu. Takım, çevresinde toplanmış ona bakıyordu, ama o bunun pek farkında değildi. Bu toplanmanın bir etkisi de olmadı; başkalarının kendisine bakmasından acı bir zevk duydu Roth, o kadar; utanma ile yorgunluk karışımı bir çeşit yücelme.

Daha var mı, olacak olmuştu. Ağladığını görsünler, takımın en zavallı insanı olduğunu bir daha anlasınlar. Başka türlü tanınacağı yoktu. Bu kadar adsız kalmaktan, bu kadar gülünç olmaktan bıkmıştı, belki böylesi daha iyiydi.

Gallagher yeniden sürüklemeye başladı Roth'u omuzundan.

— Git, kalkamam ben, diye inledi Roth.

Gallagher Roth'u sarstı. Tiksinme ile karışık bir acıma duyuyordu ona karşı içinde ayrıca. Korkuyordu. Her kasının dokusu «sen de Roth'un yanına uzan» diyordu. Her soluk alışında duyduğu sonsuz keder ve bulantı onu da ağlayacak hale getirmişti. Roth kalkmazsa o da düşecekti, biliyordu bunu.

— Kalk, Roth!

— Kalkamam.

Gallagher koltuk altlarından yakaladı Roth'u, kaldırmaya çalıştı. Bir ölünün direncini andıran ağırlığı insanı deli edecek gibiydi. Roth'u yere bıraktı, ensesine bir yumruk indirdi:

— Kalk ulan, pis Yahudi.

Yumruk ve söylenen söz Roth'u elektrik çarpmış gibi yerinden oynattı. Ayağa kalktığını, ayaklarını sürüdüğünü hissetti. İlk defa ona böyle küfrediliyor ve bu küfür ona yeni bir başarısızlık ve yenilgi olanakları getiriyordu. Kendi kusurlarından, kendi yetersizliklerinden ötürü onu yargılamaları o kadar koymuyordu ona; ama şimdi bunlara bir de inanmadığı bir dinin, varlığı olmayan bir ırkın kusurlarını da eklemişlerdi.

— Hitlercilik, ırk teorileri, diye mırıldandı.

Sersem sersem, sendeleye sendeleye yürüyor, darbeyi içine sindirmeye çalışıyordu. Neden bunu

söylemişlerdi ona? Neden bunun kendi kusuru olmadığını bilmiyorlardı?

Harekete geçen başka bir şey daha vardı içinde. Hayatının bütün koruyucu araçları, bütün dayanakları takımın acı havasında yavaş yavaş aşınmıştı; ayrıca bu son yorgunluk dayandığı payandaları altından çekmiş, Gallagher'in yumruğu ise yapının geri kalan kısmını olduğu gibi aşağıya indirmişti. Bir çeşit çıplaktı şimdi. İsyan etmiş, onlara bir şey söyleyemediğine ve anlatamadığına üzülmüştü. Beyninin ufacık bir yerinde, komik, diye düşündü, ırk olmaması, ulus olmaması komik. Madem ki dinine inanmıyorsun neden onlardan biri olasın? İşte yıkılan payanda buydu. O kadar yorgunluğu içinde Goldstei'in her zaman bildiği bir şeyi anladı. Kendi eylemleri bundan böyle genişleyecekti. Halk onu sevmemekle kalmayacak aynı zamanda yapıştırdığı yaftanın yazısını daha da koyu mürekkeple yazacaktı.

Ne yapalım, öyle olsun. Kurtarıcı ve muhteşem bir öfke yardımına koştu. Hayatında ilk defa gerçekten çılgına döndü, kızgınlığı vücudunu kamçıladı, yüz metre daha, sonra bir yüz metre daha yürüttü onu. Gallagher'in vurduğu yer ağrıyor, yıkılacak gibi oluyordu, ama yürüyüş halinde olmasaydılar erlerin üstlerine atlayacak, onlarla çıldırasıya dövüşecekti. Yaptığı hiç bir şey doğru değildi, hiç bir şeyini onlara beğendirememişti. İçi içini yiyordu, ama zavallılığından değildi şimdi. Anlamıştı. Herkesin Şamar oğlanıydı, çünkü her zaman bir Şamar oğlanı olmalıydı. Yahudi bir şamar oğlanıydı, çünkü onsuz yapamazlardı.

Çok ufak tefekti. Öfkesi de romantik kalmıştı, ama acınacak halde olmamalıydı. Eğer daha güçlü biri olsaydı daha başka bir şey yapabilirdi. Öyle de

olsa erlerin arkasından sürüklene sürüklene ilerlerken içinde başka bir şey, daha etkili bir şey vardı şimdi. Birkaç dakika erlerden korkmadı. Vücudu sarsılıyor, kafası omuzlarının üstünde sallanıyordu, ama kişiliğinin yeni öfkesi içinde yapayalnız, yorgunluğunu üzerinden atmaya açık açık savaşıyor, vücudunu unutmaya uğraşıyordu.

Croft'un canı sıkkındı o sırada. Roth'un düşmesiyle ilgilenmemişti. İlk defa kararsızlık içinde bocalıyordu. Aylardan beri takıma komutanlık etmenin zorluğu, Hearn ile aralarındaki üç günlük gerginlik etkisini göstermekteydi. Yorgundu, en ufak bir terslik sinirlerine dokunuyordu; erlerin gevşeklikleri, bitkinlikleri, yol yürümek istememeleri sinirlerini aşındırmıştı. Martinez'in yaptığı keşiften sonra verdiği karar gücünü tüketmişti. Son defa, Roth yere düştüğü zaman, dönüp üzerine yürümek istemiş, sonra vaz geçmişti. O sırada bir şey yapamayacak kadar bitkindi. Gallagher yumruğunu indirmemiş olsaydı belki o zaman karışabilirdi, ama ilk defa beklemekle yetinmişti. Bütün yanlış davranışları, bütün küçük başarısızlıkları ona şimdi çok önemli gibi görünüyordu. Nehirde taarruza geçtikleri gece Japonların bağırması üzerine elinin ayağının nasıl kesildiğini tiksinti ile hatırlıyordu. O zamandan beri çarpışmalara girmeden önce içinde birtakım boşluklar sezdiğini anlıyordu. İlk defa kararsızdı. Dağ onu hâlâ büyülüyor, hâlâ kendine çekiyordu, ama daha çok bacaklarının kendiliğinden ve ağır bir cevabıydı bu. Takımın gücünü, kendi enerjisini yanlış hesapladığını biliyordu. Karanlığın basmasına bir iki saat kalmıştı yalnızca. Zirveye daha önce varmalarına imkân yoktu.

Üzerinde yürüdükleri kayalık yol daralıyordu. Otuz metre yukarısında yamacın tepesini görüyordu; sivri bir kayadan ibaretti ve geçilmesi imkânsızdı. Bulundukları yoldan daha ilerleyerek sırtı geçince karşılarında dağın zirvesini göreceklerdi herhalde. Üç yüz metreden yukarda olmaması gerekirdi. Geceleyin konaklamak için durmadan önce zirveyi görmek istiyordu.

Yol gittikçe tehlikeli olmaya başlamıştı. Şişirilmiş balonları andıran yağmur bulutları üzerlerinde toplanıyor, bir sis katının içinden geçiyorlardı hemen hemen. Buranın yağmuru daha soğuktu. Üşüyorlardı; ayakları ıslak kayanın üzerinden kayıyordu. Birkaç dakika sonra yağmur tepelerindeki sırtları kararttı. Yüzlerini kayanın duvarlarına yaklaştıra yaklaştıra santim santim, kork korka, yürüyorlardı.

Yolun genişliği otuz santimden çok değildi artık. Takım çok yavaş yürüyor, erler dik kayalığın çatlaklarında büyüyen otlara ve küçük çalılara yapışıyorlardı. Attıkları her adım acılı ve korkutucuydu. Ama ilerledikçe geriye dönmek fikri onlar için daha korkutucu olmaya başladı. Yolun herhangi bir anda birdenbire yeniden genişleyeceğini umuyorlardı, çünkü şimdiye kadar geçtikleri birkaç yerden bir daha dönebileceklerini akılları almıyordu. Yol, yorgunluklarını şimdilik unutturacak kadar tehlikeli olmuştu, bu yüzden kırk metre uzunluğunda gepgergin bir yürüyüş koluydular. Bir iki kere aşağılarına baktılar, ödleri koptu. Sisler içinde, en azından otuz metrelik dimdik bir uçurum gördüler; içlerinde bir çeşit bulantı duydular. Hafif gri renkteki kaya duvarına sürüne sürüne geçiyorlardı. Kaya bir fokun derisi gibi kokuyor, pis bir et kokusu duyuyorlarmış gibi

oluyorlardı, paniğe kapılıyorlar, yolun bir an önce bitmesini istiyorlardı.

Yirmi üç santime indi yol. Croft sisin içinde ilerileri gözlüyor, yolun genişleyip genişlemediğini kestirmeye çalışıyordu. Dağda ustalık isteyen bir durumla ilk defa karşı karşıyaydı. Şimdiye kadar genel olarak yüksek bir tepeydi dağ, ama şimdi bir halat ya da bir dağcı sopası gerekiyordu dağda yürümek için. Kollarını ve ellerini açarak, kayaya sarılarak, parmaklarını kenetleyerek ve kayalar arasında tutunacak yarıklar arayarak yoluna devam etti.

Bir ara, yol birdenbire kesildi. Yüz yirmi santim kadar bir açıklıktan sonra yeniden devam ediyordu. Boşlukta yapışacakları ne bir funda, ne de bir kök vardı. Boşluk, yürüdükleri dar yolun birdenbire kesilmesinden başka bir şey değildi. Atlamaktan başka çare yoktu, yani uzunca bir adım atılacaktı o kadar; ama bir yana sıçranacaktı, yani sallanarak denge bulunduktan sonra sol ayaktan kuvvet alınarak sıçranacak, sağ ayakla karşıya basılacaktı.

Croft çantasını özenle çıkardı, arkasında duran Martinez'e verdi, bir an duraksadı, sağ ayağı boşlukta sallanıyordu. Sonra yana doğru, karşıya atladı, biraz sallandıktan sonra dengesini buldu.

— Vay anasını, nasıl geçeceğiz buradan? diye bağırdığını işitti birinin.

Croft :

— Siz bekleyin orada, dedi. Ben gidip bakayım yol genişliyor mu?

On beş metre kadar yürüdü, sonra yolun genişlediğini gördü. Yeniden içi rahat etti. Yoksa geri dönüp başka bir yol bulmak zorunda kalacaktı. Sonra da, takıma yeniden yokuş çıkartıp çıkartamayacağını da bilmiyordu.

Boşluğa doğru eğildi, çantasını Martinez'den aldı. Aradaki açıklık birbirlerinin ellerine değecek kadar kısaydı. Sonra Martinez'in çantasını aldı, birkaç metre ileriye gitti:

— Tamam arkadaşlar, dedi. Geçin artık. Burânın havası oradan daha güzel.

Sinirli bir gülümseme işitildi.

— Bana bak, Croft, dedi Red. Dinini siktiğimin yolu genişliyor mu orada?

— Evet, biraz.

Ama cevap verdiğine üzüldü Croft. Red'e sus ulan demeliydi.

Yürüyüş kolunun en gerisinden gelen Roth, konuşulanları korku ile dinliyordu. Atlamaya kalkacak olursa belki de düşecekti; elinde olmayarak içinde birtakım kuşkular yaratıyordu. Hâlâ öfkeliydi, ama öfkesi biraz daha yumuşamıştı. Çok yorgundu.

Çantalarını karşıya geçirdiklerini ve atladıklarını gördükçe korkusu arttı. Hiç bir zaman başaramadığı bir şeydi bu; orta okuldayken yüksek atlamada sırasını beklediği zaman duyduğu eski bir paniğin izini yeniden buldu içinde.

İster istemez sırası geliyordu. Önündeki son adam Minetta idi. Minetta uçurumun kıyısında bir an düşündükten sonra hafifçe gülerek atladı.

— Vay anam, herif cambaz.

Roth boğazını temizledi:

— Yer açın, geliyorum, dedi soğukkanlılıkla.

Çantasını verdi.

Minetta sanki bir hayvana sesleniyormuş gibi konuşuyordu onunla:

— Hadi bakayım evlâdım, hadi atla. Korkma, zor değil. Hadi bakayım, sık dişini, sonra, tamam.

Roth bu sözlere içerledi:

— Sen korkma, ben atlarım dedi.

Ama kıyıya gelip de önüne bakınca bacakları kesildi. Karşısı çok uzaktı. Uçurum halinde birdenbire karanlığa ve boşluğa iniyordu.

— Geliyorum, diye mırıldandı yine, ama hareket etmedi.

Tam atlayacağı sırada cesaretini yitirmişti.

İçimden üç sayayım, diye düşündü.

Bir.

İki.

Üç.

Ama yerinden kıpırdayamadı. Kritik saniye gelmiş geçmiş bir şey yapamamıştı. İhanet etmişti vücudu ona. Atlamak istemiş, ama vücudu atlayamayacağını anlamıştı.

Gallagher'in karşı tarafta söylendiğini işitiyordu.

— Gel Minetta, şu pis herifin elini tutayım.

Gallagher, Minetta'nın bacakları arasından Roth'a doğru uzandı, kolunu uzattı, dik dik baktı:

— Hadi, yakala elimi. Buraya kadar da uzanamaz değilsin ya.

Garip bir görünüşleri vardı her ikisinin de. Gallagher, Minetta'nın bacakları arasından yüzünü ve kolunu ona doğru uzatmıştı. Roth her ikisine de baktı, tiksindi ikisinden de. Gallagher'i anlıyordu şimdi. Bir kabadayıydı o, korkak bir kabadayı. Onlara söyleyeceği bir iki lâf vardı. Atlamak istemezse oraya Croft da gelecekti. Keşif de duracaktı. Croft o anda kendisini tanıyacaktı; Croft'a kafa tutabileceğini anladı birdenbire.

Ama takım anlamayacaktı ki. Erler onunla alay edecekler, kötü kötü lâflar ederek içlerini boşaltacak-

lar, kendi güçsüzlüklerinden kurtulacaklardı. Yüreğine bir eziklik çöktü:

— Geliyorum, dedi birdenbire.

Ne yapalım, öyle olmasını istiyorlardı.

Sol ayağının vücudunu dışarıya çektiğini hissetti, korka korka ileriye doğru silkindi, yorgun bacağı çok zor götürüyordu onu. Bir an Gallagher'in hayretle bakan yüzünü gördü, sonra Gallagher'in elini tutamadı, kayayı tırmaladı, ve sonra hiç.

Düşerken öfkeyle bağırdığını duydu Roth. Şaştı bu kadar yüksek ses çıkarabildiğine. Uyuşukluğu ve inançsızlığı içinde, bir düşünce geçti kafasından çok aşağılarda kayalara çarpıp parçalanmadan önce. Yaşamak istedi. Boşlukta yuvarlanan küçücük bir adam.

Ertesi sabah Goldstein ile Ridges erkenden sedyeleri ile birlikte yola çıktılar. Hava serindi, artık düz bir arazide yürüyorlardı, ama pek fark etmiyordu. Bir saat içinde bir gün önceki bitkinliklerin düzeyine düşüvermiştiler. Yine eskisi gibi birkaç metre yürüyor, Wilson'u yere bırakıyor, sonra yine kaldırıp ileri atıyorlardı kendilerini. Kuzeydeki dağa kadar yuvarlana yuvarlana gerileyen hafif tepelerin tabanlarından başka bir şey yoktu çevrelerinde. Her yan sonsuz, soluk bir sarılıktaydı; ufka kadar uzayıp giden kum tepelerini andırıyordu. Sessizliği bozan hiç bir şey yoktu. Yüklerinin altında dört büklüm olmuşlar, soluya soluya, homurdana homurdana yürümeye çabalıyorlardı. Gökyüzünde sabahın soluk rahat maviliği vardı; ve güneyde, uzaklarda, ormanın taa ötelerinde, dizi halinde bir sürü bulut birbirini çekerek götürüyordu.

O sabah bitkinlikleri yeni bir biçime girmişti. Wilson'un ateşi daha da yükselmiş bulunuyordu; durmadan su istiyor, yalvarıyor, haykırıyor, küfrediyordu. Dayanılır gibi değildi. Tek kalan duyuları işitme duyusuydu sanki, o da tam değildi; böceklerin vızıltılarını ya da kendi soluklarının kaba sesini işitmiyorlardı artık. Yalnızca Wilson'u duyuyorlardı; Wilson'un durmadan su istemesi kulaklarını tırmalıyor, dirençlerini gıcır gıcır törpülüyordu.

— Arkadaşlar, ne olur biraz su.

Ağzının köşelerinde pembe bir salya kuruyup kalmıştı; gözlerini oraya buraya sıkıntılı sıkıntılı çevirip duruyordu. Zaman zaman sedyede dönmeye çalışıyordu, ama gücü yoktu pek. Küçülmüş gibiydi; iri yapısının üstündeki etler erimişti. Arada sırada gökyüzüne gözlerini kırpıştırarak boş boş bakıyor, çevresindeki kokuları hafif hafif kokluyordu. Kendi kokusunu kokladığının farkında değildi. Yaralanmasının üzerinden kırk sekiz saat geçmişti; bu süre içinde sık sık pislenmiş, kan akıtmış, ayrıca o gece yattıkları yerin pis nem kokusunu da almıştı. Hafifçe ağzını kıvırarak, tiksintisini belli etmek istedi:

— Arkadaşlar, pis kokuyorsunuz.

Söylediğini işittiler, ama çok alınmadılar, yeniden soluk almaya çalıştılar. Ormanda yaşamaya ve ıslaklığa alıştıktan sonra, kuru elbisenin nasıl bir şey olduğunu unuttukları gibi, şimdi de rahat soluk almayı öylece unutmuşlardı. Düşünmüyorlardı bunu; yolculuğun ne zaman biteceğini de kesinlikle düşünmüyorlardı. Yolculuk varlıklarının belirtisi olmuştu.

O sabah Goldstein bu işin bir kolayını bulup bulamayacağını uzun uzadıya düşünüp durdu. Onları yollarından en çok alıkoyan şey parmaklarının uyuş-

masıydı. Sedyeyi birkaç dakikadan fazla tutamıyorlar, parmakları ağırlığın altında yavaş yavaş gevşiyordu. Goldstein çantasının kayışlarını kesti, birbirine ekledi, omuzundan geçirerek sedyenin kollarına bağladı. Kolları yakaladığı zaman artık yük doğrudan doğruya parmaklarına binmiyor, omuzlarına geçiyordu. Elleri yeniden sedyenin kollarını yakalayabilecek duruma gelinceye kadar sedyeyi omuzlarında taşıyabiliyordu. Ridges de az sonra aynı şeyi yaptı; böylelikle koşumları ile birlikte yürümeye başladılar, sedye yükü de aralarında yavaş yavaş sallanıyordu.

— Su ulan be, ağzına sıçtığımın...

— Su yok, dedi Goldstein soluğu kesilerek.

— Ağzına sıçtığımın Yahudisi.

Wilson yeniden öksürmeye başladı. Bacakları ağrıyordu. Fırını uzun süre yanan ve pencereleri kapalı olan bir mutfağın sıcaklığı vardı yüzünü okşayan havada. Wilson sedyecilere kızıyordu; cezalandırılmış bir çocuk gibiydi.

— Goldstein, diye tekrarladı. Leş kokulu Goldstein.

Goldstein'in ağzında hafif bir gülümseme belirdi. Wilson onu incitmişti. Sonra kıskandı Wilson'u birdenbire, çünkü Wilson hayatında hiç bir zaman söylediği ya da yaptığı bir şeyi düşünmek zorunda kalmamıştı.

— Su içemezsin, diye mırıldandı Goldstein.

Wilson'un küfürlerine devam etmesini, oldukça tatlı bir umut içinde bekliyordu. Harekete geçmek için kamçılanmaya hazırlanmış bir hayvan gibiydi.

Wilson bağırdı birdenbire:

— Arkadaşlar, biraz su verin.

Wilson'un neden su içmemesi gerektiğini o sıra-

da unutmuştu Goldstein. Yasak olduğunu biliyordu yalnızca, nedenini unuttuğuna sinirlendi. Bu unutkanlık bir panik yarattı içinde. Wilson'un acı çekmesi Goldstein'i garip bir şekilde etkilemiş, bu acı, yavaş yavaş, yorgunluğu ile birlikte vücuduna geçmişti. Wilson bağırınca o da sancılanıyordu; sedyenin her sarsılışında, sanki birdenbire aşağıya inen bir asansördeymiş gibi, altüst oluyordu midesi. Sonra Wilson'un her su isteyişinde Goldstein de susuyordu yeniden. Küçük su bidonunu her açışında bir suçluluk duyuyor, Wilson'u kışkırtmaktansa saatlerce su içmeden yürümeyi yeğliyordu. Wilson ne kadar kendinden geçmiş olursa olsun su bidonlarını çıkardıkları zaman onları görüyordu sanki. Sırtlarından atamayacakları bir yüktü Wilson. Goldstein onu sonsuzluğa değin taşıyacağını sanıyordu; başka türlü düşünemiyordu. Duyularının sınırları, kendi vücudunu, sedyeyi ve Ridges'in sırtını aşmıyordu. Tepelerin ne kadar sarı olduğunu görmüyor, daha ne kadar yürüyeceklerini düşünmüyordu. Çok seyrek olarak, bir inanmazlık duygusu ile birlikte karısı ile çocuğu geliyordu aklına. Onlar çok uzaklardaydılar. Şu anda öldüklerini bile haber verseydiler omuz silkip geçerdi. Wilson daha gerçekti. Tek gerçeklikti Wilson.

— Arkadaşlar, ne isterseniz vereyim size.

Wilson'un sesi değişmiş, hemen hemen düdük gibi olmuştu. Uzun süre aynı tonda, kısa kısa konuşuyor, sesi tanınmaz oluyordu.

— Ne istediğinizi söyleyin, arkadaşlar. Ne isterseniz vereceğim, ne isterseniz. Para mı istiyorsunuz, vereceğim. Yüz paund vereceğim. Yere indirin biraz su verin yalnız. Başka bir şey istemiyorum sizden.

Uzunca bir mola verdiler. Goldstein kendini uzaklara fırlattı, yüzü koyun yere attı, birkaç dakika öylece kıpırdamadan yattı. Ridges, önce ona, sonra Wilson'a dalgın dalgın baktı:

— Ne istiyorsun, su mu?

— Evet, ver. Ver şu sudan biraz.

Ridges içini çekti. İriyarı, güçlü kuvvetli vücudu iki gün içinde ufalmıştı sanki. Kocaman gevşek ağzı sarkıyordu. Sırtı bükülmüş, kolları uzamış, başı göğsüne düşmüştü. Külrengi seyrek saçları basık alnına kederli kederli düşmüş, ıslak elbiseleri sarkmıştı. Kesilmiş iri bir ağaç gövdesine bırakılan koskoca bir yumurtayı andırıyordu.

— Ulan ne diye su vermiyorlar sana anlamıyorum.

— Sen ver, ne olursun, kulun kölen olayım.

Ridges ensesini kaşıdı. Kendi başına karar vermeye alışkın değildi. Ömrü boyunca hep başkalarından emir almıştı, garip bir ezginlik duydu:

— Dur bakayım, Goldstein'e sorayım da, diye mırıldandı.

— Goldstein, ödlek...

— Bilmem.

Ridges gülümsedi. Gülüşü uzaklardan geliyor sandı. Neden güldüğünü de pek bilmiyordu. Belki heyecandandı. Goldstein ile aralarında konuşamayacak kadar yorgundular; öyle olduğu halde Goldstein'i komutan kabul etmişti. Oysa dönüş yolunu bilen Ridges'di. Ama Ridges hayatında hiç bir şeyin başına geçmemişti. Bu alışkanlığı yüzünden bütün kararları Goldstein'in vereceğini sanıyordu.

Ama Goldstein metrelerce ileride yatmaktaydı; yüzünü toprağa gömmüş, hemen hemen kendinden geçmişti. Ridges başını salladı. Düşünemeyecek ka-

dar yorgunum, dedi kendi kendine. Ama bir insana su verilmemesi yine de saçma görünüyordu ona. Bir lokma suyun kimseye zararı dokunmaz, dedi içinden.

Goldstein'in okuyup yazması vardı ama. Koskocaman ve anlaşılmaz bir kitap ve gazete dünyasının kanunlarını bozmaktan korktu Ridges. Hasta olan birine su verilmesi konusunda bir şey söylemişti babası. Ama hatırlayamadı.

— Şimdi nasılsın, arkadaş? diye sordu şüpheli şüpheli.

— Bana biraz su ver. Yanıyorum.

Ridges başını bir daha salladı. Wilson günah dolu bir ömür geçirmişti, şimdi cehennem ateşleri içinde yanıyordu elbette. Ridges içinde birtakım korkular duydu. İnsan günahkâr olarak hayata gözünü yumarsa elbetteki cezası böyle korkunç olurdu. Ama İsa Efendimiz zavallı günahkârlar için kendini feda etmedi mi, dedi Ridges içinden. Bir insana merhamet etmemek de günahtı.

— Belki de içersin, diye içini çekti Ridges.

Su bidonunu yavaşça çekip çıkardı, Goldstein'e bir daha baktı. Azarlamasını istemiyordu.

— Al, istediğin kadar iç.

Wilson delicesine içti; su ağzından taşıyor, çenesine dökülüyor, gömleğinin yakasını ıslatıyordu.

— Oh, Allah razı olsun.

Bol bol, kana kana içti; boğazı hırsla inip çıkıyordu:

— Ulan iyi pezevenksin be, diye mırıldandı.

Boğazında biraz su takıldı, şiddetle öksürdü, çenesindeki kanı sinirli bir hareketle gizlice sildi. Ridges, Wilson'un yüzünde biraz kan kaldığını gördü. Kan, Wilson'un yanağındaki nemli düzeye yayıldı, yüzünü pembeleştirerek kayboldu.

— Kurtulacak mıyım dersin? diye sordu.

— Elbette.

Ridges bir ürperti geçirdi. Eskiden, papazın biri, insanın cehennem ateşlerine nasıl doyacağını bir vaaz sırasında anlatmıştı. «Kurtuluş yok,» demişti, «Günahın varsa çekeceksin.» Ridges yalan söylemişti demin, ama yine tekrarladı:

— Elbette, iyileşeceksin, Wilson.

— Bana da öyle geliyor.

Goldstein avuçlarını toprağa dayayarak ayağa kalkmaya çalıştı. Yerde uzun uzun yatmak istemişti:

— Gitmedi, dedi dalgın dalgın.

Yeniden koşumlarını taktılar, sürüklenmeye başladılar.

— Çok iyi arkadaşlarsınız. İkinizden daha iyi insan yok bu dünyada.

Bu söz onları utandırdı. Yeniden yola çıkmanın ilk sıkıntılarını çektikleri için o sırada ona hâlâ kızgındılar.

— Sağol, dedi Goldstein.

— Yani, bütün takımda aransa sizin gibi iki insan bulunamaz.

Sustu. Hepsi de yolculuğun sersemletici havasına girmişti. Wilson bir ara kendinden geçti, sonra yine aklını toparladı. Yarası ağrımaya, acısından bağırarak yeniden onlara küfretmeye başladı.

Wilson'un feryatları şimdi Goldstein'den çok Ridges'e koyuyordu. Yürüyüşün zorluğunu pek fazla düşünmüş değildi zaten; bu yürüyüşü doğal bir şey, şimdiye kadar yaptığı bütün işlerden belki biraz daha zor bir iş olarak almıştı; çünkü gençliğinde öğrenmişti ki, iş günün çoğu zamanında bir insanın yaptığı bir şeydir; başka bir şey yapmak istemek de saçmadır. Eğer bir iş sıkıcıysa, ağırsa, ıstırap veri-

yorsa yapılacak bir şey yoktu. Şimdi de bir iş verilmişti, yapıyordu. Ama ilk defa yaptığı işten gerçekten nefret etti o sırada. Belki yorgunluğunun bunda bir rolü vardı, belki de uzun süre çabalamak kafasının yapısını dağıtmış ve ona yeni bir biçim vermişti, ama ne olursa olsun bıkmıştı bu işten. Bu sırada çiftlikteki işlerden de, kısır bir toprakla durmadan boşboşuna uğraşmaktan da tiksindiğini anlayıverdi birdenbire.

Bu uyanış onun için çok sarsıcı oldu; geri dönmeliydi. Zor değildi de dönmek. Kendi sorunlarını çözmeye alışkın değildi; ve şimdi de çok sersemlemiş, çok yorulmuştu. Böyle düşünce kafasına birdenbire gelivermiş, patlamış ve birçok kalıplarını sarsmıştı; ama şimdi duman hemen dağılmış, belirsiz ve rahatsız birtakım yıkıntılarla, birtakım değişme duygularından başka bir şey kalmamıştı içinde. Birkaç dakika sonra yalnızca tedirgindi biraz; bir günah işlediğini biliyor, ama ne olduğunu bir türlü kestiremiyordu. Yeniden yükünü omuzladı.

Ama başka bir şey de vardı bu düşüncenin içinde. Wilson'a su verdiğini unutmamıştı, ve Wilson'un «yanıyorum,» dediğini de hatırlıyordu. Günahkâr bir adamı taşıyorlardı; bunun elbette bir anlamı vardı. Bu günahın kendisine de bulaşabileceği fikri onu biraz rahatsız etmişti, ama bu değildi aslında onu üzen. Tanrı gösteriyordu. Başka bir anlamı vardı bunun; örnek gösteriyordu, ya da insanlara günahlarını ödetiyordu. Ridges işin içinden çıkamadı; ama çok yorulduğu sırada insanın duyduğu bir çeşit korku ve bir çeşit yücelme kaldı içinde. Götürmeliyiz onu. Brown'da olduğu gibi, onda da, bütün karmaşıklıklar ve birbiriyle kesişen amaçlar tek ve basit bir komut altında toplandı. Başını eğdi, birkaç metre daha asıldı.

— Arkadaşlar, beni bırakıp gidin, daha iyi edersiniz.

Wilson'un gözlerinden birkaç damla yaş geldi:

— Boşuna öldürüyorsunuz kendinizi benim için.

Ateş yeniden eziyet veriyor, bütün vücudunu ağır bir sancı kaplıyor, onu kendinden geçiriyordu. Bir şey anlatmak istiyordu:

— Beni bırakın, gidin, arkadaşlar.

Wilson yumruklarını sıktı. Onlara bir armağan vermek istiyordu, ama gücü yetmiyordu. İyi arkadaşlardı onlar.

— Bırakın beni.

Elde etmesine imkân olmayan bir şey için çocuklar gibi dertliydi sesi.

Goldstein, Stanley'in izlediği aynı kaçınılmaz düşünce dizisi içinde dinliyordu Wilson'u. Ancak düşündüğünü Ridges'e nasıl söyleyeceğini bilemiyor, ağzını açmıyordu.

Ridges mırıldandı:

— Sus, Wilson. Seni bırakmayacağız, anladın mı?

Demek ki Goldstein de bırakamazdı. Hele ilk bırakan o olamazdı; o zaman Ridges Wilson'u sırtlayıp tek başına yola devam edebilirdi, bundan korkuyordu biraz. Bayılmayı düşündü. Yapamazdı, ama Brown ile Stanley'in onları bırakmasına kızmıştı. Onlar bıraktılar, ben neden bırakmayayım? diyordu içinden, ama bırakamayacağını da biliyordu.

— Siz beni bırakın gidin, arkadaşlar.

— Seni götüreceğiz, diye mırıldandı Ridges.

Ridges de, Wilson'u bırakmak fikriyle oynadı bir süre, ama hemen büyük bir tiksintiyle bu fikri attı kafasından. Bırakırsa cinayet işlemiş olurdu, bir Hıristiyanı ölüme terketmek büyük bir günahtı. Rid-

ges böyle bir şeyin ruhunda bırakacağı kara lekeyi düşündü. Çocukluğundan beri ruh dendi mi, futbol topu biçiminde ve onun büyüklüğünde beyaz bir şey gözünün önüne gelir, bunun midesine yakın bir yerde olduğunu sanırdı. Her günah işledikçe o beyaz ruhunun üzerinde silinmez kara bir leke kalır, lekenin büyüklüğü de günahın büyüklüğüne göre değişirdi. Bir adam öldüğü zaman beyaz futbol topunun yarısından çoğu siyahlaşmışsa o adam doğruca cehenneme giderdi. Ridges, Wilson'u bırakmanın ruhunun en azından dörtte birini karartacak kadar büyük bir günah olduğuna emindi.

Goldstein'e gelince, o da büyük babasının şu sözünü hatırladı: «Yehuda Halevi, İsrael bütün ulusların yüreğidir diye yazdı.» Vücudunun uğradığı işkencenin farkında olmadan, sedyeyi alışkanlıkla taşıyarak, hamlesine devam etti. Kafası içine dönmüştü; bir kör olsaydı kafasını bundan daha yoğun olarak toplayamazdı içinde. Nereye gittiğini görmüyor, yalnızca Ridges'i izliyordu.

«İsrael bütün ulusların yüreğidir.» Vicdandı, çırılçıplak, apaçık bir sinirdi; tüm heyecanlar buradan geçiyordu. Ama yürek bundan daha ileri bir şeydi; vücudunun herhangi bir yeri hasta olduğu zaman derdi çeken yürek oluyordu.

Ve yürek şimdi Wilson'du. Goldstein bunu kendi kendine itiraf etmedi, düşünmedi bile, ama bu fikir kelime düzeyinin altında işleyip durdu. Bu son iki gün içinde çok acı çekmişti; yorgunluğun ilk bunaltılarından, yorgunluğu izleyen bitkinlikten, ateş yükselmelerine kadar varan yücelmelerden geçmişti. Zevklerin olduğu gibi acıların da düzeyleri vardı. İradesi ona çökmeyi yasakladıktan sonra, Goldstein bitkinliğin ve komanın derinliklerine kadar inmiş,

ama hiç bir zaman dibine düşmemişti. Şimdi bütün bayağı oranların yitirildiği bir aşamada bulunuyordu. Gözleri ona kendiliğinden rahat rahat hizmet ediyor, gittiği yeri gösteriyordu; ayrı ayrı küçük olayları işitiyor ve kokluyordu; işkence altındaki vücudunun çektiği acılardan bir kısmını bile duyuyordu; ama bütün bunlar ondan ayrıydı, elinde tuttuğu başka bir eşya idi sanki. Kafası hem körleşmiş hem de açılmış, hem çırılçıplak olmuş, hem de aptallaşmıştı.

«Bütün ulusların yüreği.» Ama, tropik güneşi altında iki gün, yirmi üç kilometre, ayaklarını sürttükten, yabancı ve boş bir arazide Wilson'u vücudu ile sonsuz bir güreşe tutuştuktan sonra bu söz ancak birkaç saat için doğru olabilirdi. Duyuları engellenen, bilinci sersemleyen Goldstein simgeler dünyasını araştırıyordu el yordamıyla. Elinden bırakmayacağı bir eşya idi Wilson. Anlayamadığı bir korku ile bağlıydı ona. Eğer onu bırakırsa, götürmezse, bir yanlışlık yapmış olacaktı, korkunç bir şeyle karşılaşacaktı. Yürekle. Eğer yürek ölürse... ama bu düşüncenin arkasını o sıradaki çabalarının çirkefinde kaybetti. Onu taşıyıp duruyorlardı ve ölmeyecekti. Midesi parçalanmıştı, kan ve pislik içindeydi; ağır ateş dalgaları içinde yuvarlanıp durmuş, kaba bir sedyenin, kaba bir arazinin bütün işkencelerine katlanmış ve hâlâ ölmemişti. Onu hâlâ taşıyorlardı. Bunun bir anlamı vardı, bu anlamı arıyordu Goldstein, kaçırdığı trenin arkasından koşan bir adam ayaklarını boşboşuna nasıl zorlarsa o da öyle zorluyordu kafasını.

— Ben çalışmasını severim, dinim hakkı için kaytarmıyorum, diye mırıldandı Wilson. Verilen işi doğru dürüst yapmalı insan, ben başka bir şey bilmem.

Sesi yine hırıltı halinde çıkıyordu ağzından:

— Brown'la Stanley. Brown'la Stanley. Bok herif bunlar!

Hafif hafif anlamsızca güldü:

— May, küçük orospu, nasıl da donuna sıçardı küçükken.

Kızının bebeklik zamanındaki bulanık anıları arasında dolaşıyordu:

— Seni gidi küçük şeytan seni.

İki yaşındayken kakasını ya kapı arkasında ya da dolaba yapardı:

— Ulan bok soyu, içeri girip pislersin ha.

Güldü, yalnız bu gülüş daha çok hafif bir soluğu andırdı. Kızının yaptıklarını keşfettiği zaman duyduğu öfke ile karışık neşeyi bir an canlı olarak yaşadı:

— Hay Allah kahretsin seni, şimdi Alice görürse küplere binecek.

Karısını hastanede gördüğü zaman öfkeliydi. Kendisinin hasta olduğu anlaşıldığı zaman da öfkelenmişti:

— Bir parçacığı bir şey yapmaz dedim. Bir küçücük dozdan ne çıkar. Beş kere aldım, bir bok olmadı.

Sedyenin üstünde gerildi, sanki biriyle tartışıyormuş gibi bağırdı:

— Pyrdin mi diyorlar, ne bok diyorlar, ne olur bana biraz bulun.

Döndü, neredeyse dirseğine dayanarak kalkacaktı:

— Siktiğimin yarası, açılırsa belki de ameliyata lüzum kalmaz, bütün irinlerden kurtulurum.

Öğürdü, öğürürken de ağzından akan ve püsküren kanların sedyenin kauçuk dokusu üzerine nasıl

yayıldığına donuk gözleriyle bakıyordu. Çok uzaklardaydı kan, ama yine de bir ürperti verdi ona:

— Ne dersin, Ridges, boşaldı mı?

Ama işitmediler onu. Wilson kanların ağzından damla damla aktığını gördü, sonra yine dalgın dalgın arkaüstü yattı:

— Ölüyorum.

İçinde bir korku, bir direnme ürpertisi dalgalandı. Kanın tadını duydu ağzında, titremeye başladı:

— Ulan ölmeyeceğim, ölmeyeceğim işte.

Ağlıyor, ağlarken de solukları ile birlikte gelen birtakım balgamlar boğazını tıkıyordu. Bu sesler korkuttu onu; birdenbire uzun otların arasına uzandı, güneşten kızan toprağa kanı süzülüyor, Japonlar çevresinde konuşuyorlardı:

— Yakalayacaklar, yakalayacaklar beni, diye bağırdı birdenbire. Tanrım, arkadaşlarım, bırakmayın beni, ölmeyeyim.

Ridges bu sefer işitti sözlerini, tembel tembel durdu, sedyeyi yere bıraktı, kayışı çıkardı. Bir kapının kilidini açmaya giden sarhoş gibi, yavaş yavaş ve özenle Wilson'un başucuna gitti, diz çöktü.

— Yakalayacaklar beni, diye inledi Wilson.

Yüzü gerilmişti, durmadan akan gözyaşları yuvalarından fırlıyor, yanaklarından inerek kulağının çevresindeki keçeleşmiş saçların arasında kayboluyordu.

Ridges karmakarışık sakalını dalgın dalgın kaşıyarak Wilson'un üzerine eğildi:

— Wilson, dedi kabaca, ve biraz da emredercesine.

— Ne var?

— Wilson, daha vaktin var, tövbe edebilirsin.

— Ne?...

Ridges kararını vermişti. Çok geç kalınmış değildi belki de. Wilson günahlarından temizlenebilirdi.

— Hazreti İsa Efendimize tövbe istiğfar et.

— Hıı.

Ridges yavaşça sarstı Wilson'u:

— Daha vaktin var, dedi ciddî ve ağır bir sesle.

Goldstein belli belirsiz bir üzüntü duydu içinde, soğuk soğuk bakıyordu.

— Cennete gidebilirsin.

Sesi o kadar derinden geliyordu ki neredeyse işitilmeyecekti. Bütün bu sesler Wilson'un kafasında bir ağırlık yaparak, bas bir viyolanın yankısı gibi titredi.

— Hıı - Hıı, diye mırıldandı Wilson.

— Tövbe ediyor musun? Affedilmek istiyor musun?

— Hı?

Wilson soluk aldı. Kim konuşuyordu? Kim rahatsız ediyordu onu? Demek kabul ederse yalnız bırakacaklardı onu:

— Hı, diye mırıldandı yine.

Ridges birden irkildi. Acaba Wilson tövbe istiğti. Bir ferahlık duydu içinde. Ölüm yatağında günahları affedilen birini anlatmıştı anam, diye düşündü. Hikâyeyi hiç unutmamıştı, ama bu kadar harika bir şeyi kendisinin de yapacağı hiç aklına gelmemişti.

— Siktirin ulan namussuz Japonlar.

Ridges birden irkildi. Acaba Wilson tövbe istiğfar etmekten vaz geçmiş miydi? Ama Ridges bunu kabul etmeye cesaret edemedi. Eğer Wilson hem tövbe eder hem de sonradan tövbeden vaz geçerse cezası

elbette ki bir kat daha korkunç olurdu. Buna kimse cesaret edemezdi.

— Sözünü unutma, dedi Ridges hemen hemen sert bir sesle. **Dikkat et ha, arkadaş.**

Yeni bir şey işitmekten korkarak ayağa kalktı, sedyenin başına gitti, Wilson'un ayaklarını örten battaniyeyi düzeltti, kayışını önce boynundan, sonra koltuk altlarından geçirdi. Az sonra, Goldstein da hazır olunca, yola düzüldüler yine.

Bir saatlik yürüyüşten sonra ormana vardılar. Ridges sedyenin başında Goldstein'ı bıraktı, sağa doğru bir araştırma yaptıktan sonra takımın dört gün önce açtığı yolu buldu. Yol birkaç yüz metre ilerdeydi. Eliyle koymuş gibi bulduğu için hafif bir sevinç pırıltısı duydu içinde. Bu işi içgüdüsel olarak yapmıştı aslında. Sürekli karargâhlar, orman içinden geçen yollar, uzun uzun kumsallar onu her zaman şaşırtırdı; hep birbirinin aynıydı onlar, ama tepelerde hiç şaşmadan ve kolayca bulurdu yolunu.

Goldstein'e döndü, yeniden yola çıktılar, birkaç dakika sonra patikaya vardılar. Yapraklar kesildikleri günden beri bir hayli çoğalmışlar, yol da yağmurlardan çamur olmuştu. Sendeliyorlar, sık sık kayıyorlardı; ağırlaşan ayakları cıvık çamurun içinde tutunacak bir yer bulamıyordu. Daha az yorulmuş olsalardı geçtikleri yerle burası arasındaki ayrılık dikkatlerini çekerdi; güneşin tepelerinde artık cayır cayır yanmadığını görür, sevinirler, bu sefer de ayaklarını sağlam bir yere basamadıklarına, dalların, sarmaşıkların ve dikenlerin yılışık direnmelerine kızarlardı. Ama bütün bunların pek farkında değillerdi. Sedyeyi canları çıkarcasına taşımaktan başka çare olmadığını, önlerine teker teker çıkan engellerin hiç sökmeyeceğini şimdi artık iyice biliyorlardı.

Ama ne de olsa biraz daha yavaş yürümekteydiler. Yol ancak bir insanın omuzu geçecek genişlikte açılmıştı; sedyeyi birçok yerlerden güç geçirebiliyorlardı. Bir iki kere hiç geçiremez oldular; Ridges Wilson'u havaya kaldırdı, omuzuna aldı, yol genişleyinceye kadar öylece götürdü. Goldstein, elinde sedye ile arkadan geldi.

Nehre vardıkları zaman uzun bir mola verdiler. Bilerek vermediler bu uzun molayı; biraz dinlenmek için durmuştular. Dakikalar geçti, bir de baktılar ki yarım saat olmuş. Molanın sonuna doğru Wilson sinirlenmeye ve sedyenin üstünde kıpırdanmaya başladı. Ona doğru sürünerek ilerlediler, yatıştırmaya çalıştılar, ama o başka bir şeyle meşguldü; iri kollarını sallıyor bir şeye hızla vurup duruyordu.

— Dur, kıpırdama biraz, dedi Goldstein.

Feryadı bastı Wilson:

— Beni öldürecekler.

— Kimse dokunamaz sana.

Ridges Wilson'un kollarını tutmaya çalıştı, ama Wilson debeleniyor, kurtulmaya çalışıyordu. Alnı yine ter içindeydi:

— Bırakın, diye hırladı. ...

Sedyeden kayıp çıkmaya çalıştı. Ama ötekiler onu yine yerine yatırdılar. Bacaklarını durmadan toplamak istiyor, iki üç saniyede bir kalkmaya başlıyor, sonra homurdanıyor, yeniden sırtüstü düşüyordu:

— BOOOMMM, diye mırıldandı.

Havan topunun sesini taklit ediyordu. Başını kolu ile siper etmişti:

— İşte, işte geldiler.

Yeniden ağlar gibi söylendi:

— Ulan eşşoğlu eşşekler, ben ne güne duruyorum burada?

Bu anı hepsini korkuttu. Ses çıkarmadan yanında oturdular, birbirlerinin yüzlerine bakmamaya çalışıyorlardı. Ormana girdiklerinden beri ilk defa bir uğursuzluk çökmüştü üzerlerine.

— Rahat dur, Wilson, dedi Ridges. Japonları üzerimize çekeceksin.

— Ölüyorum, diye mırıldandı Wilson.

Doğrulmaya çalıştı, oturacak gibi oldu hemen hemen, sonra yine sırtüstü düştü. Onlara yeniden bakarken gözleri pırıl pırıldı, ama çok zayıflamıştı bakışları. Bir iki dakika sonra konuştu:

— Durum kötü, arkadaşlar.

Tükürmeye çalıştı, ama tükürüğü çenesinden öteye gidemedi.

— Karnımdaki deliği bile duymuyorum.

Parmakları yaranın kirlenmiş ve pıhtılaşmış sargısına doğru titreye titreye gitti:

— İrin dolu.

İç çekti. Dilini dudaklarının üstünde kuru kuru gezdirdi:

— Susadım.

— Su içemezsin, dedi Goldstein.

— Evet, biliyorum, içemem.

Hafif hafif güldü Wilson:

— Sen karısın be, Goldstein. Bu kadar ödlek olmasan iyi çocuksun.

Goldstein hiç cevap vermedi. Kelimelerin anlamına varamayacak kadar yorgundu.

— Ne istiyorsun, Wilson? diye sordu Ridges.

— Su.

— İçtin ya.

Wilson öksürdü, ağzının yapışkan ve kabuk tut-

muş köşelerinden biraz kan daha fışkırdı:

— Götümden de kan geliyor... diye inledi. Eh, arkadaşlar, hadi siz gidin artık.

Birkaç dakika ses çıkarmadı, dudakları anlamsızca oynayıp duruyordu:

— Bir türlü karar veremedim. Döndüğümde Alice'e mi gideyim, ötekine mi?

İçinde birtakım değişiklikler olduğunu hissediyordu. Yarası sanki vücudundan çıkmıştı; öyle sanıyordu ki elini deliğe koysa bir şey bulamayacaktı:

— Off.

Uykulu uykulu onlara baktı. Bir ya da iki saniye görüşünü bir noktaya topladı, onları net olarak gördü. Goldstein yüzü gerilmiş, elmacık kemikleri fırlamış, burnu gagalaşmıştı. Kızaran gözlerinin ortasındaki irisler parlak, acı bir mavilik almıştı; kumral sakalı kırmızılaşmış, koyulaşmış, pislenmiş ve çenesindeki tropik çıbanları örtmüştü.

Ridges de, bitkin bir hayvanı andırıyordu. Yüzündeki çizgiler her zamankinden çok derinleşmiş, ağzı açılmıştı; alt dudağı sarkıyordu. Durmadan solumaktaydı.

Wilson onlara bir şey söylemek istedi. İyi insanlar, diye düşünüyordu. Buralara kadar taşımaları gereksizdi:

— Sağolun, arkadaşlar, diye mırıldandı. Allah sizden razı olsun.

Ama yetmedi bu kadarı. Onlara bir şey vermeliydi:

— Bakın arkadaşlar, ormanda bir yerde küçük bir imbik yapacaktım, ama durmadık ki bir yerde. Yapacağım ama, görürsünüz.

İçinde bir heves uyanmıştı. Konuşurken söylediklerine kendisi de inanıyordu:

— Bir tane imbik yaptın mı kırarsın parayı. Musluğu çevir, iç içebildiğin kadar.

Sapıtmaya başlıyordu yine. Zorladı kendini, toparlandı yeniden:

— Ama dönünce bir tane yapacağım. İkinize de birer bidon dolusu vereceğim. Parasız.

İkisinin de sıskalaşmış yüzlerinde hiç bir ifade yoktu. Wilson başını salladı. Onların yaptıkları yardımın karşısında çok bir şey değildi verdiği:

— Çocuklar, istediğiniz zaman, istediğiniz kadar için, düşünmeyin Allahınızı severseniz. Siz benden isteyin, o kadar, canım feda size.

Bütün söylediklerine inanıyordu. Asıl canını sıkan şey imbiği daha yapmamış olmasıydı:

— Yalnız siz isteyin benden.

Karnı yeniden içeri çöktü, sonra bir titreme geldi, bilinçsizliğe doğru kaydı, yana döndüğünü hissederken bir kere de hayretle homurdandı. Dili dışarı fırlamıştı, son kere hırıltılı bir soluk çıkardı. Dönerek sedyenin dışına çıktı.

Yeniden sedyeye koydular. Goldstein, Wilson'un bileğini tuttu, nabzını aradı, ama Goldstein'in parmaklarında kolu tutacak takat kalmamıştı. Bıraktı, sonra başparmağını Wilson'un bileğine doğru götürdü. Parmak uçları duygusuzlaşmıştı. Deriyi duyamadı. Az sonra bakmakla yetindi.

— Öldü galiba.

— Evet, diye mırıldandı Ridges.

İçini çekti. Dua etmek geldi içinden.

— Şimdi... şimdi konuşuyordu.

Goldstein birden sersemledi, bir an ne diyeceğini şaşırdı.

— Hadi yolumuza devam edelim, diye mırıldandı Ridges.

Ağır ağır ayağa kalktı, kayışı boynuna geçirmeye başladı. Goldstein karar veremedi, sonra o da onu izledi. Yol hazırlığı bittikten sonra nehrin düz ve sığ çağlayanlarından aşağıya doğru inmeye başladılar.

Bir ölüyü taşımanın garip olan yanını görmüyorlardı. Her mola sonunda Wilson'u kaldırıp taşımaya alışmışlardı; bildikleri tek şey onu taşımak zorunda olduklarıydı. Dahası, hiç biri onun öldüğüne gerçekten inanmıyordu. Biliyorlardı, ama inanmıyorlardı. Su istesēydi hiç şaşmayacaklardı.

Onu ne yapacaklarını bile konuşuyorlardı aralarında. Molaların birinde Ridges şunu söyledi:

— Tümene döndüğümüzde onu Hıristiyanca gömelim, tövbe istiğfar etti.

— Hı.

Kelimeleri anlamadan, duymadan konuşuyorlardı. Goldstein Wilson'un öldüğünü anlamak istemiyordu; kafasını bu bilgiden uzak tutuyor, hiç bir şey düşünmüyor, sığ derenin içinde bata çıka yürüyordu, düz taşların üzerinde postalları kayıyordu. Anladığı zaman karşılaşmak istemediği bir şey vardı.

Ridges'ın içine de bir korku gelmişti. Wilson'un tövbe ettiğinden emin değildi pek; kafası altüst olmuştu; aklı şuna takılmıştı bir kere: Wilson'u götürebilirlerse onu Hıristiyanca gömmeli, duasını yapmalıydı. Dahası, her ikisi de, onu böyle ölsün diye mi bu kadar taşıdıklarına üzülüyorlardı elbette. Ama destanlarını başarı ile bitirmek istemiştiler.

Suda çok yavaş, ama şimdiye kadar olduğundan çok daha yavaş, ayaklarını sürüye sürüye yürüyorlardı; sedye aralarında sallanıyordu. Yapraklar ve dallar başlarının üzerinde birleşmişti; dere ilk geçtiklerinde olduğu gibi, ormanın içinde bir tünel gibi

dönüp duruyordu. Başları sarkmıştı; bacaklarını sopa gibi tutuyorlardı; çünkü dizlerini kıvırırlarsa düşeceklerinden korkmaktaydılar. Mola verdikleri zaman sığ suyun içine çöküveriyorlar, Wilson'u yarı yarıya suyun içine bırakıyorlar, onlar da sedyenin yanına uzanıyorlardı.

Bilinçlerini yitirmişlerdi hemen hemen. Ayakları derenin tabanında kayıyor, çakıl taşlarını eziyordu. Tabanlarından akan su soğuktu, ama pek duydukları yoktu soğuğu. Ormandaki koridorun loş ışığında sendeleyerek yürüyorlar, akıntıyı dalgın dalgın izliyorlardı. Onlar yaklaşırken çevrelerindeki hayvanlar da konuşmaya başlıyor, maymunlar bağırıyor, hışırdıyor, kuşlar birbirlerini çağırıyorlardı. Geçerlerken hayvanlar susuyor, geçtikten sonra birkaç dakika ses çıkarmıyorlardı. Ridges ile Goldstein körler gibi eğilmişlerdi önlerine; görünüşlerinin sessiz bir anlatımı vardı. Arkalarındaki hayvanlar susmuştular, ormanın sımsıkı kanallarından birbirlerine birtakım haberler geçirmekteydiler. Bir cenaze marşı olabilirdi bu.

Bellerine kadar yükselen düz kayalardan inip başka kayalara çıkarak şelâleleri geçiyorlardı. Önce Ridges iniyor, köpüklerin içinde duruyor, Goldstein'in uzattığı sedyeyi alıyordu, Goldstein de sonra atlayıp ona katılıyordu. Kalçalarına çarpan derin sularda sedyeyi aralarında yüzdürüyorlar, daha derin sularda çabalayıp duruyorlardı. Dere kıyılarında yeni baştan uğraştılar, sığ sularda yürüdüler, birçok kereler sendelediler, düştüler, kalktılar. Wilson'un cesedi yıkanmıştı hemen hemen. Biraz dinlenmeden birkaç metre bile gidemiyorlardı; soluk alışları ormanın mırıltısına uyumuş, suyun gürültüsüne karışmıştı.

Sedyeye ve cesede zincirlenmiştiler. Bir yerde

düştükleri zaman önce Wilson'un cesedine sarılıyorlardı, ancak suları yutarak Wilson'u kurtarınca akılları başlarına geliyordu. Şimdiye kadar yaşadıkları içgüdülerinden çok daha derin bir şeydi bu. Yolun sonuna vardıklarında onu ne yapacaklarını bilmiyorlardı, onun ölü olduğunu bile hatırlamıyorlardı artık. Bu yük vaz geçilmez bir şeydi. Ölüydü ama, onlar için eskisi kadar canlıydı.

Yine de kaybettiler onu. Hearn'in sarmaşıkla birlikte nehri çaprazlama geçtiği yere gelmiştiler. Dört gün içinde sular sarmaşığı alıp götürmüştü. Nehir kayaların arasında anaforlar yapıyordu. Ne ile karşıya geçeceklerdi? Tehlikenin pek farkında değildiler. Suların içine girdiler, iki üç adım attılar, suların anaforunda tepetaklak oldular. Duygusu kalmayan parmaklarından sedye kaydı, boyunlarındaki kayışla birlikte onları da sürüklemeye başladı. Suyun içinde debelendiler, yuvarlandılar, boğularak ve su yutarak, kayalara baka baka, sürüklendiler. Sedyeden kurtulmaya çalıştılar, ayağa kalkmak istediler, ama akıntı çok şiddetliydi. Yarı boğulmuş bir halde, bıraktılar kendilerini suya.

Sedye bir kayaya çarptı. Bezinin yırtıldığını işittiler, ama bu ses su yuttukları zaman kapıldıkları paniğin arasında yalnız kaldı. Biraz daha çabaladılar, sedye büsbütün ikiye ayrıldı, kayış omuzlarından kurtuldu. Soluya soluya ve hiç bir şey duymaksızın, çağlayanların en kötü yerinden kurtuldular, ayaklarını sürüye sürüye, kıyıya doğru yürüdüler.

Yalnız kalmıştılar.

Korkularının içine yavaş yavaş işleyen bir gerçek oldu bu. İyice kavrayamamıştılar. Taşırken birdenbire yok oluvermişti Wilson. Elleri boş kalmıştı.

— Gitti, diye mırıldandı Ridges.

Düşe kalka, sendeleye sendeleye, arkasından koştular. Derenin bir dönemecinde birkaç yüz metre ileriyi görebildiler; Wilson'un cesedi uzakta nehrin bir boynunda kayboluyordu.

— Hadi, yakalayalım, dedi Ridges halsiz halsiz.

İleriye doğru bir adım attı, yüzükoyun suya düştü. Çok yavaş ayağa kalkabildi, sonra yine yürümeye başladı.

Başka bir dönemece geldiler, durdular. İlerdeki dönemeçten sonra dere bir bataklık oluyor, yayılıyordu. Ortasında ufak bir su şeridi vardı, yanları bataklıktı. Sular Wilson'u buraya sürükledi ve Wilson otlarla bataklığın içinde bir yerde kayboldu. Bulmak için günler isterdi; o da dibe batmazsa.

— Ah, dedi Goldstein. Gitti.

— Evet, diye mırıldandı Ridges.

İleriye doğru bir adım attı, suyun içinde bir daha sendeledi ve düştü. Yüzünü suyun yalamasından hoşlandı, kalkmak istemedi.

— Kalk, hadi, dedi Goldstein.

Ridges ağlamaya başladı. Zorla doğrulup oturabildi; başını kollarının arasına almış ağlıyor, kalçalarından ve ayaklarından sular akıyor, Goldstein başında duruyor, yalpalıyordu.

— Dinini sikeyim, diye mırıldandı Ridges.

Çocukluğundan beri ilk defa küfrediyordu. Kelimeler ciğerlerinden teker teker çıkmış, ardında bir öfke ve acılık boşluğu kalmıştı. Wilson Hıristiyanca gömülmemişti, ama artık önemi yoktu bunun. Önemli olan şey bu yükü, uzun zaman ve mekân boyutları içinde taşımış olması ve sonunda cesedin sularla sürüklenmesiydi. Ömrü boyunca, hiç bir zaman, çalışmasının karşılığını görmemişti; büyük babası da, babası da, ve o da, çalışıp çabalamış, kötü ürünlerle,

bitmez tükenmez bir yoksullukla, savaşmıştı. Bütün bu çabalarından ne elde etmişlerdi? «Güneş altında çabalayan insanın bütün bunlardan elde ettiği nedir?» Bu söz İncildendi. Hiç sevmezdi İncilin bu yanlarını. Ridges içinde derin ve sonsuz bir eziklik başladığını hissetti. Doğru bir şey değildi bu. İyice bir ürün alsalar bile o zaman da büyük bir fırtına geliyor, hepsini alıp götürüyordu. Tanrının bileceği şey. Birdenbire kızdı. Bu nasıl Tanrıydı ki insana muhakkak bir oyun oynuyordu sonunda?

Usta bir şakacı.

Acılar, özlemler ve umutsuzluklar içinde ağladı durdu; yorgunluktan, başarısızlıktan, çıplak inancının sarsılmasından ve her şeyin boş olduğunu anlamasından ağlıyordu.

Goldstein de yanındaydı. Akıntıya kapılmamak için Ridges'in omuzlarını tutmuştu. Zaman zaman dudaklarını oynatıyor, yüzünü hafif hafif kaşıyordu. «İsrael bütün ulusların yüreğidir.»

Ama yürek öldürülebiliyor ve beden hâlâ yaşıyordu. Yahudilerin bütün çektikleri boşa gitmişti. Hiç bir fedakârlık ödenmemiş, hiç bir ders alınmamıştı. Hepsi bir yana atılmış, bütün istatistikler tarihin acımayan çöp sepetine fırlatılmıştı. Bütün getto'lar, bütün hakaretler, bütün kıyımlar ve pogromlar, gaz odaları, kireç ocakları herkese vız gelmiş, hepsi unutulup gitmişti. Taşınmış, taşınmış, taşınmış, sonunda taşınamayacak kadar ağırlaşınca bırakılmıştı. Bir nokta konulmuş, tamam. Hepsi orada kalmıştı. Goldstein ağlamanın da ötesindeydi şimdi; Ridges'in yanında, sevdiğinin öldüğünü öğrenen bir insanın kötü duyguları içinde, öylece durup duruyordu. O sırada hiç bir şey yoktu içinde, belirsiz ve derin bir öfkeden, derin bir küskünlükten başka;

uçsuz bucaksız bir umutsuzluğun kaynaklarıydı bunlar.

— Gidelim, diye mırıldandı.

Ridges ayağa kalktı sonunda, suyun içinde yalpaladı ağır ağır. Suyun topuklarına yeniden indiğini sığlaştığını hissetti. Dere genişlemişti, çakıl taşlarının üzerinden akıyordu su. Önce çamur, sonra kum oldu dere. Bir burnu döndüler, güneşi ve denizi gördüler uzakta.

Birkaç dakika sonra kumlukta yürümeye çalışıyorlardı. Bütün yorgunluklarına rağmen yüz metre kadar yürüdüler. Nehre yakın bir yerde durmak biraz acı gelmişti onlara.

Sanki sözleşmişler gibi ikisi de birdenbire kumun üzerine boylu boyunca seriliverdiler ve hiç kıpırdamadan yattılar. Başlarını kollarının arasına almıştılar; güneş sırtlarını yakıyordu. İkindi ortalarıydı. Takımın dönmesini, geminin gelip onları almasını beklemekten başka yapılacak bir şey yoktu. Silâhları, çantaları, yiyecekleri kaybolmuştu, ama düşünmüyorlardı bunu. Tükenmiştiler artık, ilerde, belki ormanda yiyecek bir şey bulabilirlerdi.

Geç vakte kadar yattılar, kıpırdayamayacak kadar güçsüzdüler, dinlenmiş olmaktan ufak bir zevk duyuyorlar, güneşin tadını çıkarıyorlardı. Konuşmuyorlardı. Birbirlerine dönmüştü küskünlükleri; utanılacak bir başarısızlığı aralarında paylaşan insanların buruk ve acı tiksintisini duyuyorlardı birbirlerine karşı. Saatler geçti, uyukladılar, yeniden kendilerine geldiler, bir daha uykuya daldılar; güneş altında uyudukları için uyanınca mideleri bulandı.

Goldstein kalkıp oturdu sonunda, su bidonunu aradı. Çok yavaş olarak, sanki ilk defa yapıyormuş gibi, kapağını açtı, ağzına dikti. Ne kadar susadığı-

nın farkında değildi. Suyu tadar tatmaz kendinden geçti. Yavaş yavaş yudumluyor, her yudumu içtikten sonra bidonu yere koyuyor, sonra yine kaldırıp içiyordu. Bidon yarı yarıya boşaldıktan sonra Ridges'in ona baktığını gördü. Suyu kalmamıştı anlaşılan.

Ridges dereye kadar gidebilir, bidonunu doldurabilirdi, ama Goldstein bunun ne demek olduğunu biliyordu. Ridges kıpırdayacak halde değildi. Ayağa kalkacak, yüz metre daha gitmeyi göze alacak durumu yoktu herhalde. Ridges de bunu biliyor olmalıydı.

Goldstein hayretler içindeydi. Ridges neden daha temkinli davranmamış, suyunu idareli kullanmamıştı? İnadı tuttu, bidonunu yeniden ağzına dikti. Ama su birdenbire tatsız geldi. Suyun ne kadar ısınmış olduğunun farkına vardı. Bir yudum daha içmek için kendini zorladı.

Sonra, anlatılmaz bir utanç duyarak Ridges'e uzattı;

— Al, içmek istiyor musun?

— Evet.

Ridges kana kana içti. Bitirmek üzere olduğu sırada Goldstein'e baktı.

— Yok, bitir istersen.

— Yarın ormanı tarayalım da yiyecek bir şey bulalım, dedi Ridges.

— Biliyorum.

Ridges hafifçe gülümsedi:

— Bir kolayına bakarız.

13

Roth'un düşmesinden sonra takımın morali bozuldu. Kayanın yanında birbirlerine sokuldular, on dakika öylece durdular; çok şaşırmış, çok korkmuştular, kıpırdayamıyorlardı. Hepsi de, birbirlerine açıklayamadıkları bir dehşete kapılmıştı. Kayanın duvarına yapışmışlar, dimdik duruyorlardı. Parmaklarıyla kayadaki yarıkları yakalmışlardı, ayaklarında takat kalmamıştı. Croft onları bir iki kere canlandırmaya çalıştı, ama komutlardan ürktüler, efendisinin tekmesinden korkan köpekler gibi sesini işitince taş kesildiler. Wyman, sinirden ve yorgunluktan, ince, sürekli hafif bir inlemeyle soluyor, ötekilerin sesleri de ona uyuyor, aralarından arada sırada bir homurtu, ufak bir inilti, ya da gelişigüzel bir küfür yükseliyor, küfrü basanlar ağızlarından bir şey çıktığının farkına bile varmıyorlardı.

Sonra iradelerini, yola devam edecek kadar, topladılar; ama son derece yavaş adım atıyorlar, ufak tefek engelleri geçmeden önce saniyelerce düşünüyorlar, yol daralır daralmaz kaya duvarına çılgın gibi yapışıyorlardı. Yarım saat sonra Croft onları selâmete çıkardı, yol genişledi, sırtı geçtiler. İleride derin bir vadi ile yeni bir dik yamaçtan başka bir şey yoktu. Croft onları vadinin dibine kadar indirdi,

yeniden yokuşa tırmanmaya başladı, ama erler onu izleyemedi artık. Teker teker yere serildiler, boş gözlerini ona diktiler, öylece kaldılar.

Karanlık basmak üzereydi, daha ileri götüremeyeceğini biliyordu; çok yorulmuştular, çok korkmuştular, yeni bir kaza daha olabilirdi. Bir mola verdi, böylece bir olayı onaylamış oldu, kendisi de gidip aralarında oturdu.

Ertesi sabah yeni bir yokuş daha çıkacaklar, birkaç dere içi daha geçecekler, sonra dağın ana yamacına varacaklardı. İki üç saat içinde başarabilirdi bunu... ama onları canlandırabilirse yine. O sırada içinde esaslı bir kuşku vardı.

Takım bir türlü rahat uyuyamadı. Düz bir yer bulmak zordu; sonra da çok bitkindiler, kolları ve bacakları gepgergindi. Çoğu rüya gördü ve uykusunda mırıldandı. Üstelik Croft da hepsine birer saatlik nöbet vermişti. Bir kaçı nöbetine çok zaman kala uyanmış, nöbet sırası gelinceye kadar dakikalarca beklemiş, sonra da nöbetten dönüşte güçlükle uyuyabilmişti. Croft farkındaydı bunun; erlerin fazladan bir dinlenmeye ihtiyaçları olduğunu, dağda da herhangi bir Japon'un bulunamayacağını biliyordu, ama düzeni bozmamak daha önemliydi onun için. Roth'un ölümü otoritesini bir süre bozmuştu, tamir etmek gerekti.

Son nöbet sırası Gallagher'indi. Günün ışımasına yarım saat vardı, hava çok soğuktu. Sersem sersem uyanmış, battaniyesinin altında oturmuş, titriyordu. Birkaç dakika kafasını toparlamaya çalıştı. Çevresindeki sıradağların koskoca biçimleri gecenin oldukça derin sınırlarından başka bir şey değildi.

Bütün yaptığı şey titremek, uyuklamak, bir de hiç kıpırdamadan sabahın olmasını ve güneşin çıkıp ortalığı ısıtmasını beklemekti. Tam bir uyuşukluk içindeydi, Roth'un ölümü çok uzakta kalmıştı. Bir miskinliğin içinde dönüp dolaşıyordu, kafası hantallaşmıştı. Gecenin soğuğuna, dağların sonsuzluğuna, gittikçe artan yorgunluğa ve takımdaki ölümlere dayanabilmek için, geçmişteki tatlı olayları, içinde, çok derinlerde, söndürmemesi gereken bir ateş gibi, boyuna tembel tembel gözünün önüne getirip duruyordu.

Dağın üzeri yavaş yavaş ışımaktaydı. Saat beşte gökyüzü daha da aydınlanınca dağın tepesini daha açık olarak görecekti, ama yarım saat geçti, pek büyük bir değişiklik olmadı. Aslında pek bir şey göreceği de yoktu ya, ama vücudunda sanki görecekmiş gibi bir rahatlık vardı. Güneş dağın doğu yamaçlarından çıkacak, küçük vadilere vuracaktı. Başını gökyüzüne kaldırdı, yüksek tepelerde beliren, sabahın ufak ufak ve uzun uzun bulutlarını eflâtuna boyayan birkaç hafif pembelik gördü. Dağlar çok yüksek görünüyordu, Gallagher güneşin bu dağları nasıl aşacağına şaştı.

Şimdi çevresinde herşey biraz daha aydınlanıyordu, ama kurnazca bir değişimdi bu, çünkü hınzır güneş hâlâ saklanıyor, ışık sanki hafif pembe bir renk alan topraktan çıkıyordu. Çevresinde uyuyan erlerin vücutlarını görmeye başlamıştı çoktan, bir üstünlük duydu içinde. Sabahın alaca karanlığında hepsi de sıskalaşmış ve bitmiş gibiydi. Ortalığın aydınlandığından haberleri yoktu. Ama Gallagher az sonra hepsinin kaldırılacağını, uyanırlarken homurdanacaklarını biliyordu.

Batıya baktığında geceyi orada hâlâ görünce

büyük Nebraska ovalarında yol alan bir asker trenini hatırladı. Alaca karanlıktı, gecenin karanlığı doğuya giden trenin arkasında kalmıştı, Rockies'i geçiyor, Pasifiğe ilerliyordu. Ne güzel manzaraydı. İçinde birtakım istekler uyandı. Birdenbire Amerika'yı özledi, canı o kadar görmek istedi ki neredeyse Güney Boston'da bir yaz sabahının ıslak çakıl taşlarını koklayacaktı.

Güneş dağların doğu kıyılarına yaklaşmıştı. Gökyüzü uçsuz bucaksız, azametli, ama yine de taze, yine de neşeliydi. Mary ile birlikte dağlarda kurdukları küçük çadırı hatırladı, Mary'nin kadife göğüsleri yüzüne sürterken nasıl uyandığı aklına geldi : «Kalk, tembel, güneşin doğuşuna bak,» dediğini işitti. Uykulu uykulu homurdandı, hayalinde Mary'yi kokladı, sonra sanki bir lütufta bulunuyormuş gibi, bir gözünü açtı. Güneş yamacın üstünden çıkıyordu, vadide henüz pek ışık yoktu, ama bu durum ona gerçekdışı gibi görünmedi. Sabah olmuştu artık.

Böylece Mary de kendisiyle birlikte sabahı karşılamış oluyordu. Dağlar ve tepeler gecenin sislerinden silkiniyor, çiy damlaları pırıl pırıl parlıyorlardı. Kısa bir an, çevresindeki yamaçlar ona uysal ve dişi göründü. Bütün erler ıslak, soğuk, kara kara, küçük küçük birtakım denklerdi, üzerlerinden sis yükseliyordu. Kilometrelerce mesafe içinde uyanık olan tek insan oydu ve sabahın bütün gençliğini alıyordu.

Dağın öte yanında, sabahın içinde, çok uzaklardan top sesleri geliyordu. Bu sesler rüyasını dağıttı.

Mary ölmüştü.

Gallagher yutkundu, kendi kendini daha ne kadar böyle aldatacağını üzülerek düşündü. İlerisi için artık düşünülecek hiç bir şey kalmamıştı, ne kadar yorgun olduğunun ilk defa farkına vardı. Kolları, ba-

cakları ağrıyor, uyumanın hiç bir yararı olmadığını anlıyordu. Sabahın niteliği değişmişti. Battaniyesinin altında titriyordu. Gecenin çiyi her yanı ıslatmış ve soğutmuştu.

Bir çocuğu, bir oğlan çocuğu, vardı; ama hiç yüzünü görmemişti, sevinmedi. Onu görmeden öleceğine inanıyordu; kafasında kesinlikle yerleşmiş, acı vermeyen bir inançtı bu. Çok insan ölmüştü. Benim de sıram geliyor. Tatsız bir hayal kurdu; bir fabrikayı gözünün önüne getirdi, onu vuracak merminin yapıldığını, kutuya konulduğunu gördü.

Hiç olmazsa çocuğumun resmini görebilseydim. Gözleri sislendi. Çok şey mi istemişti? Bu keşiften acaba sağ salim çıkacak mıydı, çocuğunun resmini getirecek posta gelinceye kadar yaşayacak mıydı?

Yeniden bozuldu, kendi kendini aldattığından emindi. Korkudan titredi, her yanını kuşatan dağlara sinirli sinirli baktı.

Roth'u ben öldürdüm.

Suçlu olduğunu biliyordu. Roth'a atla diye bağırdığı zamanki gücünü ve hor görüşünü, bundan aldığı ucuz tadı hatırladı. Toprağa doğru eğildi, Roth'un ayağını boşluğa attığı zaman yüzünde gördüğü korkunç ve acı anlatım gözünün önüne geldi. Gallagher onu uçuruma yuvarlanırken görmüştü, bu imge kara tahtanın üstünde gıcırdayan bir tebeşir gibi kazıdı bütün belkemiğini. Günah işlemişti, cezasını da görecekti. Mary ilk uyarımdı, ama anlamamıştı.

Dağın önlerindeki zirvesi çok yüksek görünüyordu. Gündoğuşunun ince çizgileri kaybolmuştu artık. Kubbe kubbe, kat kat yükseliyordu Anaka. Zirve kocaman bir uçurumla çevriliydi. Hemen hemen

dimdikti, üstüne çıkmaları imkânsızdı. Bir daha ürperdi. Böyle bir ülke görmemişti ömründe; çok çıplak, çok kasvetliydi. Üstlerindeki ormanlar ve yeşillikler bile acımasızdı. Bugün tırmanmasına imkân yoktu; göğsü zaten ağrıyordu, yeniden çantasını asıp tırmanmaya başlayınca birkaç dakika geçmeden yorulacaktı. Daha fazla yürümenin bir anlamı yoktu; acaba bu sefer kaç kişi ölecekti?

Ulan ne oluyor bu Croft'a? diye düşündü.

Çok kolaydı onu öldürmek. Croft yürüyüş kolunun başında gidiyordu, bütün yapacağı şey silâhını kaldırmak, nişan almaktan ibaretti. Böylece keşif de sona ermiş olacaktı. Geriye dönerlerdi. Yavaş yavaş kalçasını ovaladı, aklına gelen bu fikrin gücü karşısında şaşırdı, tedirgin oldu. Hayvan.

Böyle düşünmemeliydi. Boşinan korkuları yeniden başladı; bu çeşit düşünceler aklına geldiği zaman cezasına hazırlanıyordu. Ama... Roth'un ölmesi Croft'un yüzündendi. Aslında suçlu olan kendisi değildi.

Gallagher arkasında bir ses işitti, irkildi. Martinez sinirli sinirli başını ovuşturuyordu:

— Allah belâsını versin, yok uyku, dedi yavaşça.

— Evet.

Martinez yanına oturdu:

— Kötü rüyalar.

Dalgın dalgın bir sigara yaktı:

— Uyku... eeeeh... Roth bağırıyor.

— Evet. İnsanın aklından çıkmıyor, diye mırıldandı Gallagher.

Konuşmayı daha normal bir çerçeve içine sokmaya çalıştı:

— Aslında pek hoşlandığım insan değildi, ama

böyle olmasını da hiç istemezdim. Kimsenin ölmesini istemem.

— Kimsenin, diye tekrarladı Martinez.

Başı ağrıyormuş gibi alnını ovuşturdu. Gallagher, Martinez'in pek iyi bir durumda olmadığını gördü, şaşırdı. Zayıf yüzü çukurlaşmıştı, gözleri cansız ve boştu. Tıraşı uzamıştı, yüzünün bütün çizgilerine kuru pislikler dolmuştu, yaşlı görünüyordu.

— Zor iş, diye mırıldandı Gallagher.

— Evet.

Martinez sigarasının dumanını dikkatle üfledi; sabahın erken havası içinde dumanın nasıl uzaklaştığına baktılar.

— Soğuk, diye mırıldandı Martinez.

— Nöbetteyken sıçılıyor insanın ağzına, dedi kabaca Gallagher.

Martinez bir daha başını eğdi. Onun nöbeti gece yarısı gelmiş geçmiş, o saatten beri uyuyamamıştı. Battaniyeleri ıslanmıştı; bütün gece büzülüp yatmış, titreyip durmuştu. Şimdi bile pek gevşemiş değildi. Gecenin gerginliği hâlâ üzerindeydi, bütün gece duyduğu aynı dağınık korkuyu da hâlâ üzerinden atamamıştı. Vücudunun üzerine, sanki ateşler içinde yanıyormuş gibi, bütün ağırlığı ile çökmüştü. Öldürdüğü Japon askerinin yüzünü bir saat bile gözünün önünden uzaklaştıramamıştı. Çok canlıydı; elinde bıçakla yapraklar arasında beklediği sırada üstüne çöken felci yaşıyordu. Bıçağın boş kını o sırada kalçasına çarptı, hafif hafif ve biraz da utanarak titredi. Parmağını dokundurdu, çekti.

— Bıçağın kınını neden atmıyorsun? diye sordu Gallagher.

— Öyle ya, dedi Martinez çarçabuk.

Heyecanlanmıştı, utanmıştı. Kının çengelini fi-

şeklikteki yerinden çıkarmaya çalışırken eli titriyordu. Hemen uzağa fırlattı, yerde çıkan takırtıdan ürktü. İkisi de irkildi, Martinez hemen bir kuşku duydu içinde.

Gallagher, Hennessey'in miğferini hatırladı, kumların üzerindeki yuvarlanışını duydu.

— Bozuldum be, diye mırıldandı.

Martinez kının olduğu yere farkına varmadan elini uzattı yine, ama orada olmadığını anladı, birdenbire damarları çekildi, Croft'u karşısında gördü: Geceki keşif için kimseye bir şey söyleme diyordu. Hearn sanmıştı ki... Martinez başını salladı, bir rahatlama ve bir korku sarsıntısı geçiriyordu. Şu sırada dağda olmaları onun yüzünden değildi.

Vücudunun bütün delikleri birdenbire açıldı, her yanından terler fışkırmaya başladı, soğuk dağ havasında titredi; Anopopei'ye çıkmadan önceki korkunun aynını geçiriyordu. Yukarlarda yamaçların kayalarına ve ağaçlarına elinde olmayarak baktı, gözlerini kapadı, çıkarma gemisinin rampasını gördü. Rampa aşağıya iniyordu. Vücudu gerilmiş, makineli tüfek ateşini bekliyordu. Hiç bir şey olmamıştı, gözlerini açtı, şaşırarak baktı. Oysa bir şey olması gerekirdi.

Ah, çocuğumun bir pozunu görebilseydim yalnızca, diye düşündü Gallagher:

— Bu dağa çıkmak hıyarlık, diye mırıldandı.

Martinez başıyla onayladı.

Gallagher kolunu uzattı, Martinez dirseğine dokundu bir an:

— Neden dönmüyoruz? diye sordu.

— Bilmiyorum.

— Ulan buna intihar etmek derler be. Neyiz biz? Bir sürü dağ keçisi, öyle değil mi?

Sakalında kaşınan kalın kılları ovaladı:

— Bana bak, hepimiz yiyeceğiz boku.

Martinez postallarının içinde parmaklarını oynattı, soğuk bir tat aldı bundan.

— Burada gebermek mi istiyorsun?

— Hayır.

Cebindeki küçük tütün paketini elledi, içinde ölüden çaldığı altın dişler duruyordu. Onu da fırlatıp atmalıydı belki. Ama çok güzeldi, çok değerliydi. Martinez bir türlü karar veremedi, sonra olduğu yerde bıraktı dişleri. Bunun büyük bir fedakârlık olacağı inancıyla savaşıyordu.

— İmkânı yok çıkamayız.

Gallagher'in sesi titriyordu; Martinez de bir yankı gibi onun söylediğini tekrarlamıştı. Ortak korkuları ile birbirlerine bağlanmış, oturuyorlar, birbirlerinin yüzlerine bakıyorlardı. Gallagher'in kuşkusunu yatıştırmak ister gibi bir hal vardı Martinez'in üzerinde.

— Neden vaz geçmesini söylemiyorsun Croft'a.

Martinez titredi. Biliyordu! Croft'a geri dönmesini söyleyebilirdi. Ama bu davranış ona o kadar yabancıydı ki bunu yapmaktan çekiniyor, korkuyordu. Ama söyleyebilirdi belki de. İçinde temiz ve yeni bir anlayış belirdi. Bir an, Japon nöbetçisini öldürmeden önce duraksadığı gibi kendisinin bunu yapacak tek insan olduğunu anladı ve buna inanası gelmedi. Şimdi bu keşif hareketi ona komik görünüyordu. Croft'a söyleyecek olursa belki o da komikliğini anlayacaktı.

— Peki, diye başını eğdi.

Ayağa kalktı, battaniyelerine sarılmış yatan erlere baktı. Birkaçı kıpırdamaya başlamıştı bile:

— Gidelim, Croft'u uyandıralım.

Croft'a doğru yürüdüler. Gallagher, Croft'u sarstı:

— Hadi, uyan artık.

Croft'un hâlâ uyumasına şaşıp kaldı biraz.

Croft inledi, hemen kalkıp oturdu. Homurtuyu andıran bir ses çıkardı, çarçabuk dönüp dağa baktı. Deminki kâbusu görüyordu yine: Bir çukurun dibindeydi, başına bir kayanın düşmesini, bir dalganın çarpmasını bekliyor, bir türlü yerinden kıpırdayamıyordu. Japonların nehirdeki saldırılarından beri hep buna benzer rüyalar görüyordu.

Yere tükürdü:

— Evet.

Dağ yerindeydi hâlâ. Kayalardan hiç biri yerinden oynamamıştı. Biraz şaşırır gibi oldu, rüyası doğru çıkmıştı. Battaniyesini atarak ayağa fırladı, postallarını giymeye başladı. Soğukkanlılıkla seyrediyorlardı onu. Battaniyesinin altına sakladığı silâhını aldı, kuru mu değil mi diye muayene etti:

— Ulan beni neden daha erken kaldırmadınız?

Gallagher ile Martinez ona bakıyordu.

— Bugün geri dönüyor muyuz? diye sordu Martinez.

— Ne?

Martinez kekeledi:

— Geriye dönelim.

Croft bir sigara yaktı, dumanın midesindeki acılığını duydu:

— Ne demek istiyorsun, Japon avcısı?

— Geriye dönsek daha iyi olmaz mı?

Croft için büyük bir darbeydi bu. Martinez meydan mı okuyordu ona? Croft yediği yumruğun altında sersemlemişti. Martinez takımda bağlılığından hiç şüphe etmediği tek adamdı. Croft'un bundan sonraki

tepkisi öfke oldu. Martinez'in boğazına baktı, üzerine atılmamak için kendini zor tuttu. Takımdaki tek arkadaşı ona meydan okuyordu. Yere tükürdü. Kimseye güvenemezdin, kendinden başka.

Dağ hiç bir zaman ona şimdiki kadar yüksek, şimdiki kadar zorlu görünmemişti. Belki o da bir yanı ile geri dönmek istiyordu, ama bu eğilimini birdenbire silkip attı. Geriye dönerlerse Hearn boşboşuna ölmüş olacaktı. Sırtına yeniden birtakım iğneler batmaya başladı. Zirve onu büyülüyordu hâlâ.

Dikkatli olmalıydı. Martinez bunu yapıyorsa demek ki tehlikeli bir durum vardı. Eğer takım bir kere öğrenecek olursa ki...

— Ulan, Japon avcısı, bana karşı mı geliyorsun, dedi yumuşak bir sesle.

— Hayır.

— Peki ne diye böyle konuşuyorsun? Sen bir erbaşsın, böyle bok yiyemezsin.

Martinez'i kıstırmıştı. Bahis konusu olan namusuydu. Bundan sonra en korktuğu bir şeyi söylemesini bekledi Croft'un: Meksikalı bir erbaştı!

— Ben iyi arkadaş olduğumuzu sanmıştım, Japon avcısı.

— Öyle.

— Ben seni hiç bir şeyden korkmaz bilirim.

— Korkmam.

Namusu, arkadaşlığı, gözüpekliği, hepsi sözkonusuydu. Croft'un soğuk mavi gözlerine baktı, yine o eski yetersizliğini, yine o eski zavallılığını, yine o eski aşağılıklığını duydu. Karşısında beyaz bir Protestan konuşunca her zaman olduğu gibi. Ama şimdi bundan da daha başka bir şey duyuyordu içinde. Her zaman sezdiği o tanımlanmayan tehlike şimdi daha keskin, ona daha yakındı. Ne yapabilirlerdi, ona da-

ha ne yapabilirlerdi? Korkusu neredeyse boğacaktı onu.

— Peki öyleyse, hadi. Japon Avcısı benimle berabersin.

— Elbette.

Croft'un tatlı sözleri Martinez'in içine gizli gizli işlemişti.

— Ne? Onunla birlik misin? diye sordu Gallagher. Bana bak Croft, niye dönmüyorsun be? Aldığın nişanlar yetmedi mi?

— Gallagher, kapa gaganı.

Martinez ortadan sıvışmanın yolunu arıyordu.

— Yaa!!

Gallagher korku ile kararlılık arasında fır dönüyordu:

— Bana bak, Croft, senden korkmam ben. Senin için ne düşündüğümü biliyorsun.

Takımdakilerin çoğu uyanmış onlara bakıyordu.

— Kapa gaganı, Gallagher.

— Arkanı döneyim deme.

Gallagher gösterdiği cesaretin tepkisi altında titreyerek uzaklaştı. Herhangi bir anda Croft'un arkasından geleceğini, çevirip ona bir yumruk indireceğini umuyordu. Sırtındaki deri bunu bekliyor, titriyordu.

Ama Croft hiç bir şey yapmadı. Daha çok Martinez'in ihaneti koymuştu ona. Takımın direnmesinin ağırlığı her zaman hafif gelmişti. Bir yandan dağ ile savaşıyor, öte yandan erleri arkasından sürüklüyordu. O anda artık bütün bunlar birikmiş, onu boş ve iradesiz bırakmıştı.

— Hadi, bakalım, arkadaşlar, yarım saate kadar hareket ediyoruz, orada burada sallanmayın.

Birtakım mırıltılar ve homurtular koro halinde cevap verdi bu sözüne, ama o içlerinden hiç birinin sesini tanımak istemedi. İradesini iliklerine kadar emiyordu. Tükenmişti artık, günlerdir yıkanmayan vücudu kaşınıp duruyordu, dayanılır gibi değildi.

Dağın tepesine tırmandıkları zaman ne yapacaklardı? Yedi kişi kalmıştılar. Minetta ile Wyman'ı sayma. Polack ile Red'e baktı: Suratlarını ekşiterek yiyeceklerini geveliyorlar, dönüp dönüp ona bakıyorlardı. Ama bütün sakıncalarını atmaya çalıştı kafasından. Bir kere dağı aşsınlar ondan sonra düşünecekti hepsini. Şimdi en önemli iş buydu.

Red, Croft'a dakikalarca baktı; Croft'un her hareketini donuk bir kinle izliyordu. Hiç bir insandan bu kadar iğrenmemişti. Jambon ve yumurta konservesini açtıktan sonra sabah kahvaltısını yerken midesi birdenbire başkaldırdı. Yediği şey ağır ve tatsızdı; ağzında çiğnerken yutsun mu tükürsün mü diye düşünüyordu. Her lokma uzun bir süre kurşun gibi duruyordu ağzında. Sonunda teneke kutuyu fırlatıp attı, ayağına bakmaya başladı. Midesi boş boş ve acı acı atıyordu.

Sekiz istihkakları kalmıştı: Üç peynir, iki jambonlu yumurta, üç et. Bunları yiyemeyeceğini biliyordu; çantasında boşuna ağırlıktı. Hadi be, sıçayım hepsinin içine. İstihkak kutularını çıkardı, hepsinin kapaklarını çakısıyla açtı, şekerleri, sigaraları ve peksimetleri konservelerden ayırdı. Konserveleri tam atmak üzereyken erlerin birinin isteyebileceği aklına geldi. Sormayı düşündü, ama elinde kutularla dolaşarak herkeşe birer birer sorması gözünün önüne geldi. Herkes alay edecekti onunla. Kararını verdi. Hadi be, siktir et, ne karışıyorlarmış. Arkasındaki otların içine fırlattı kutuları. Bir süre olduğu yerde

oturdu, öfkesinden yüreği gümbür gümbür atıyordu, sonra sinirleri gevşedi, çantasını yapmaya başladı. Daha hafifledi şimdi, dedi kendi kendine, sonra yeniden öfkelenmeye başladı. Sıçayım bu askerliğin içine, anasını bellerim ben böyle askerliğin. Köpeğe atsan yemez bunları. Yeniden solumaya başladı. Bu boktan yemekler için öldür ve öl. Kafasında bir sürü hayaller belirdi: Konserveler fabrikada hazırlanıyor, kutular yapılıyor, preslere konuluyor, kutular kapatılıyordu. İnsan vücuduna giren merminin çıkardığı donuk ve tok ses, ve Roth'un bağırması.

Ahh, bütün hepsinin ağzına sıçayım. Bir insanı beslemedikten sonra, ne bok yer bu eşşoğlu eşşekler, hepsinin, hepsinin ağzına sıçayım. O kadar çok titriyordu ki biraz oturmak ve dinlenmek zorunda kaldı.

Korkmadan bakmalıydı gerçeğe. Ordu iflahını kesmişti. O sanıyordu ki zamanı gelince bir şey yapabilecekti. Oysa şimdi...

Bir gün önce Polack'la görüşmüş, ikisi de Hearn'den üstü kapalı söz etmişler, ikisi de bir sonuca varamamışlardı. Ne yapması gerektiğini biliyordu, gizleyecek olursa demek ki ödleğin biriydi. Martinez geri dönmelerini istemişti. Madem ki Croft'u yola getirememişti, demek ki Martinez'in bildiği bir şeyler vardı.

O anda yamaçlarda pırıl pırıl parlıyordu güneş. Ve dağların koyu-mor gölgeleri eflâtuna ve maviye dönmüştü. Gözlerini kısarak zirveye baktı. Sabah sabah yine tırmanacaklardı. Sonra? Japonların eline düşecekler ve temizleneceklerdi. Dağdan bir daha inemeyeceklerdi. İçinden gelen bir itilimle Martinez'e doğru yürüdü; Martinez çantasını yapıyordu.

Red bir an duraksadı. Bütün erler aşağı yukarı hazırlanmışlardı, geç kalırsa Croft bağıracaktı. Bat-

taniyesini bile dürmemişti daha.

Ağzına sıçayım deyyusun, diye düşündü yeniden Red, bir utanç ve öfke vardı içinde.

Martinez'in önünde sesini çıkarmadan duruyor, ne söyleyeceğini bilmiyordu:

— Nasılsın, Japon Avcısı?

— İyi.

— Az önce Croft'la aranızda ne geçti?

— Hiç bir şey.

Martinez gözlerini kaçırıyordu.

Red bir sigara yaktı. Yaptığı işten tiksiniyordu:

— Japon avcısı, sen ödleğin birisin. Geri dönmek istiyorsun, ama götün sıkmıyor söylemeyi.

Martinez cevap vermedi.

— Bana bak, Japon Avcısı, çok dolaştık durduk. Bunun ne demek olduğunu biliyoruz. Bu gün de tırmanmak hoş mu olacak sanıyorsun? Bugün de kaç kişinin, belki senin, belki de benim düşmeyeceğimizi kim garanti eder.

— Rahat bırak beni, diye mırıldandı Martinez.

— Korkma, Japon Avcısı bak düşün. Hadi dağı aştık diyelim, öteki yanda, ya bir kolumuzu ya da bir bacağımızı kaybedeceğiz. Kurşunlanmak mı istiyorsun?

Tartıştığı sırada bile içindeki utanç Red'i rahatsız ediyordu. Bu böyle yapılmazdı.

— Sakat mı kalmak istiyorsun?

Martinez başını salladı.

Red'in aklına durmadan yeni kanıtlar geliyordu:

— Sen Japon'u öldürdün mü? Öldürdün değil mi? Bu yüzden sıranın sana da geldiğini biliyor musun?

Martinez için önemli bir noktaydı bu:

— Bilmiyorum, Red.

— Japon'u öldürdün, ama bunu hiç kimseye söyledin mi?

— Evet.

— Demek Hearn biliyordu da, Japonların orada olduğunu bile bile yine geçide gitti, öyle mi?

— Evet.

Martinez sarsılmaya başlamıştı:

— Söyledim, söylemeye çalıştım aptala.

— Sallama.

— Sallamıyorum.

Red pek emin değildi. Durdu, başka bir yerden saldırıya geçti:

— Motome'de aldığım mücevherli kamayı hatırladın mı? İstiyorsan veririm sana onu.

— Ya!

Kamanın güzelliği Martinez'in gözlerini kamaştırmıştı:

— Bedava mı?

— Evet.

Croft bağırdı birdenbire:

— Hadi arkadaşlar, çıkıyoruz yola.

Red döndü. Yüreği küt küt atıyordu. Ellerini yavaşça kalçasına sürttü:

— Biz gitmiyoruz, Croft.

Croft üzerine yürüdü:

— Kararını verdin mi, Red?

— Çok istiyorsan kendi başına gidersin. Japon Avcısı bizi geri götürecek.

Croft, Martinez'e baktı:

— Yine mi karar değiştirdin? diye sordu yumuşak bir sesle. Ulan sen nesin be, karı mısın?

Martinez yavaşça başını salladı:

— Bilmiyorum, bilmiyorum.

Yüzünü ezip büzmeye başlamıştı, başını çevirdi.

— Red, çantanı al, bu bokluğu da bırak.

Martinez'le konuşması doğru değildi, açıkça anladı bunu Red. Bir çocukla tartışmak gibi iğrenç bir şeydi bu. Kolay yoldan gidiyordu, sonuç alamayacaktı. Croft'la düpedüz hesaplaşmalıydı:

— Beni tepeye sürükleyerek götürebilirsin ancak.

Takımdakilerden bir kısmı mırıldanıyordu.

— Dönelim, diye haykırdı Polack.

Minetta ile Gallagher de ona katıldı.

Croft hepsine dik dik baktı, sonra silâhını omuzundan çıkardı, sürgüsünü gelişigüzel çekti:

— Red, git çantanı al.

— Evet, elimde silâh yok ya!

— Red, sana söylüyorum, git çantanı al ve çeneni kapa.

— Ben yalnız değilim. Hepimizi öldürecek değilsin ya!

Croft döndü, hepsine teker teker baktı:

— Red'e katılmak isteyen var mı içinizde?

Hiç biri kıpırdamadı. Red bakıyor, içlerinden birinin silâhına davranmasını bekliyordu. Croft'un arkası Red'e dönüktü. Tam zamanıydı. Üstüne atılabilir, yere yatırabilir, ötekiler da ona yardım edebilirdi. Bir işarete bakıyorlardı.

Ama hiç bir şey olmadı. İçinden bir ses boyuna Croft'a atla dedi, ama bacakları bu emri dinlemedi.

Croft ona yeniden döndü:

— Tamam, Red, git çantanı al.

— Ağzına sıçayım.

— Üç dört saniye içinde ateş edeceğim.

İki metre uzağında duruyordu. Silâhını kalçası-

nın hizasına çıkarmıştı. Namluyu yavaş yavaş Red'e çeviriyordu. Red Croft'un yüzündeki ifadeye gözünü dikerek baktığını anladı.

Hearn'in başına neler geldiğini birdenbire kavrayıverdi ve bunu kavrayınca da gücü azaldı. Croft ateş edecekti. Biliyordu bunu. Dimdik durmuş Croft'un gözlerinin içine bakıyordu:

— Bu durumdaki bir adamı vuracaksın demek?

— Evet.

Oyalanmaya değmezdi. Croft onu vurmak istiyordu. Bir an yüzükoyun yere yatışı, Japon'un elinde süngü ile arkasından vurmaya gelişi gözünün önüne geldi. Kafasında damarlarının attığını hissetti. Beklerken, yavaş yavaş gücünü yitirdi.

— Ne diyorsun, Red?

Namlu ufak bir daire çevirdi, Croft hedefi daha iyi bulmaya çalışıyordu sanki. Parmağının tetikte olduğunu gördü. Tetiği çekmeye başlayınca birden:

— Peki, Croft, kazandın, dedi.

Sesi çok güçsüz çıkmıştı. Titrememek için elinden gelen çabayı harcadığı belliydi.

Çevresindekilerin rahatladığını gördü. Kan dolaşımı sanki yavaşladı, durdu, sonra yeniden akmaya, vücudundaki bütün sinirler canlanmaya başladı. Başını önüne eğerek çantasına doğru yürüdü, battaniyesini topladı, kayışlarını bağladı, ayağa kalktı.

Kıskıvrak bağlanmıştı. Kurtulamazdı artık. Hepsi bu kadardı. Bu utancın temelinde ayrıca bir suçluluk da vardı. Bittiğine memnundu; Croft'la çekişmesi bittiği için sevinmişti. Artık hiç bir direnme düşünmeden emirlere rahat rahat boyun eğebilirdi. Bu da ayrıca bir utançtı, ezici bir utanç. Tamam mı? Ömür boyunca yaptıklarının sonu muydu bu? Hep böyle bir yükten kurtulmak gibi bir şey miydi?

Sıraya girdi, takımın ortasında ayaklarını sürüyerek yürümeye başladı. Kimseye bakmıyordu, kimse de ona bakmıyordu. Hepsinin canı sıkkındı. Herkes onun Croft'u nasıl öldürmeye kalktığını, sonra da nasıl başaramadığını unutmaya çalışıyordu.

Yürüdükleri sırada Polack kendinden iğreniyor, alçak ve boğuk bir sesle durmadan küfrediyordu. korkmuştu, şaşırmıştı. Tam zamanı gelmiş hiç bir şey yapamamıştı, silâhı da elindeydi, ve hiç bir işe yaramamıştı. Ödlek... Ödlek!

Ve Croft kendine olan güvenini o sırada yeniden kazanmıştı. O sabah zirveyi aşacaklardı. Her şey ve herkes onu önlemeye çalışmıştı; hiç bir şey, hiç bir engel kalmamıştı önünde artık.

Takım yamacı tırmandı, başka bir sırtı daha geçti, dağınık birtakım kayaların üzerinden ufak bir vadiye daha indi. Croft takımı kayalık küçük bir boğazdan geçirerek başka bir yamaca çıkardı, bir saat kadar kayadan kayaya geçerek tırmandılar. İkide birde yüzlerce metre elleri ve dizleri üzerinde sürünüyorlar, derin bir derenin kıyısında birbirlerini zorlukla izleyebiliyorlardı. Sabahın ilk saatlerinde güneş kızgındı, erler yeniden yorulmuşlardı. Croft onları şimdi daha yavaş götürüyor, iki üç dakikada bir mola veriyordu.

Bir tepenin üstüne çıktılar, sonra yavaş yavaş hafif bir yokuştan indiler. Önlerine koskoca bir amfi çıktı. Amfi yarım daire biçiminde, üstü bitkilerle kaplı, hemen hemen dimdik, bir uçurumla çevrilmişti. Ormanla kaplı olan yeri aşağı yukarı dik bir açı halinde ve yüz elli metre yükseklikteydi, en azından kırk katlı bir gökdelen gibi. Dağın zirvesi bu uçu-

rumların üstündeydi. Croft amfiyi daha önce de uzaklardan görmüştü; dağın boynuna dolanmış koyu yeşil bir yakalık gibiydi.

Çaresizdi; amfinin her iki yanında üç yüz metrelik uçurum vardı. İlerleyecekler, çıkacaklar, ve önlerindeki ormanı tırmanacaklardı. Croft takımı amfinin tabanında dinlendirdi, ama gölge bulunmadığı için dinlenmenin pek yararı olmadı. Beş dakika sonra yürüyüşe geçtiler.

Bitkiler uzaktan görüldüğü kadar sık ve geçilmez değildi. Merdivene benzeyen kayalar, yapraklar ve dallarla kaplıydı, ve bir rampa halinde, zikzak yaparak, yukarıya doğru çıkıyordu. Bambuluklar, fundalıklar, türlü türlü bitkiler ve sarmaşıklardan başka kökleri dağın içinde yatay olarak girmiş, gövdeleri gökyüzüne L biçiminde çevrilmiş birkaç çeşit ağaç da vardı. Elbette, kayalardan inen yağmurların yaptığı çamurlar da vardı; yapraklar, bitkiler, dikenler de yollarını tıkıyordu.

Bu bir merdivendi, ama güzel olmayan bir merdiven. Bir gardrobun ağırlığını sırtlarında taşıyorlardı; kırk katlık bir merdiveni tırmanmak zorundaydılar. Üstelik bu merdivenin basamakları aynı yükseklikte değildi. Bazan bellerine kadar gelen bir kayadan eğilip başka bir kayaya tırmanıyorlar, bazan birtakım küçük kayalardan ve taşlardan oluşan bir yokuşu çıkıyorlardı; bazan her kaya bir öncekinden çeşit çeşit yükseklikte ve biçimde oluyordu. Sonra merdiven bir sürü bitkilerle kaplı olduğu için sık sık yaprakları ve dalları açmak ya da sarmaşıkları kesmek zorunda kalıyorlardı.

Croft amfi duvarının bir saatte çıkılabileceğini sanmıştı. Ama yarım saat sonra daha yolun yarısına varmamışlardı. Erler arkasında yaralı tırtıllar gibi

debelenip duruyorlardı. Hepsinin birden yürümesine imkân yoktu. Birkaçı bir kayanın üstüne çıkıyor, arkadan gelenleri bekliyordu. Dalga dalga ilerliyorlardı. Croft birkaç metre önde gidiyor, ötekiler aradaki mesafeyi birtakım silkinmelerle kapatıyorlardı. Croft ile Martinez bambulukları açarlarken onlar çoklukla durup dinleniyorlardı. Birkaç yerde merdiven üç üç buçuk metrelik bir çamur katı halinde birden yükseliyor, erler ancak köklere yapışarak çıkabiliyorlardı. Takım bir kere daha yorgunluğun bir katından başka bir katına düştü. Ama son günlerde o kadar sık olmuştu ki bu alışmışlardı hemen hemen, senli benli olmuş gibiydiler. Bacaklarının hiç bir şey duymamasına, bir çocuğun arkalarından iple bağladığı oyuncağa benzemelerine şaşmıyorlardı artık. Yüksek bir kayadan ötekine de geçmiyorlardı artık. Önce silâhlarını önlerindeki kayanın üstüne koyuyorlar, sonra üstüne çıkıyorlar, bacaklarını yukarı çekiyorlardı. En küçük taşlar bile üstlerine rahatça çıkılamayacak kadar büyümüştü. Bacaklarını kollarıyla kaldırıyorlar, ayaklarını ileriye doğru itip yere koyuyorlardı. Yatağından kalkmış ihtiyar adamlar gibi sendelemekteydiler.

İki üç dakikada bir içlerinden biri duruyor, kayaların üstüne seriliyor, yorgunluktan kendinden geçmişçesine, çığlığı andıran birtakım sesler çıkararak, ağlıyordu. Baş dönmeleri birbirinden ötekine geçiyor, kuru mide bulantılarınnı çıkardığı berbat sesleri uğursuz bir dikkatle dinliyorlardı. İçlerinden bir ikisi hiç durmadan öğürüyordu. Hareket ettikleri zaman boyuna düşüyorlardı. Kayaların üstü çamur olduğu için kayıyordu; bitkiler, bambuların sert dikenleri, ayaklarına dolaşan sarmaşıklar birleşmiş, muazzam bir işkence olmuştu. İnliyorlar, küfrediyor-

lar, yüzükoyun düşüyorlar, kayadan kayaya geçmeye çalışırlarken yuvarlanıyor ve kayıyorlardı.

Üç metreden ilerilerini görmelerine imkân yoktu, Croft'u filân unutmuştular. Artık ondan nefret edemeyeceklerini ve ellerinden hiç bir şey gelmeyeceğini anlamıştılar. Şimdi dağa kızıyorlardı; bir insana kızdıklarından daha çok kızıyorlardı ona. Merdiven canlanmış, kişileşmişti; her adımda onlarla alay ediyor, onları aldatıyor, teker teker kayalarıyla onlara karşı koyuyordu. Japonları da unuttular bir daha, keşfi de unuttular, kendilerini bile unuttular hemen hemen. Düşünebilecekleri tek sevindirici olay tırmanmanın birdenbire duruvermesi olabilirdi.

Croft bile bitkindi. Onlara yol göstermek, sık dalların ve yaprakların içinde yol açmak görevini kendi üzerine almış, onları dağa çıkarmaya çalışırken kendi gücünü yitirmişti. Yalnız kendi vücudunun ağırlığını değil, onların vücutlarını da boynunda bir koşum gibi taşımaktaydı. Onu geri çekiyorlar, omuzlarına ve ayaklarına yapışıyorlardı. Fizik çabasıyla birlikte kafası da onu yoruyor, böylelikle büyük bir gerilim içinde kendi sınırlarını ölçmüş oluyordu.

Bir gerilimi daha vardı. Dağın zirvesine yaklaştıkça korkusu da artıyordu. Merdivenin her basamağı biraz daha aşırı irade gücü istiyordu ondan. Günlerden beri bu ülkenin can damarına biraz daha yaklaşıyor, böylelikle içinde gittikçe büyüyen bir dehşet biriktirmiş oluyordu. Geçtikleri geniş yabancı topraklar iradesini aşındırmış, Croft'un sinirlerini sonuna kadar germişti. Yabancı topraklar üzerinde ilerlemek, eski ve direnen bir dağın üstüne tırmanmak hemen hemen elle tutulur bir çabaydı. Ömründe ilk defa bir böcek yüzünde gezindiği ya da bir yaprak

farkına varmadan boynuna süründüğü zaman irkiliyordu. Çabasının son kaynaklarını da harcayarak ilerliyor, durduğu zamanlar enerji diye bir şeyinin kalmadığını görüyordu.

Ama her kısa duruşta kararlılığını yine de toplıyor, güç halle birkaç metre daha çıkabiliyordu. O da her şeyi unutmuştu hemen hemen. Keşfin amacı, dahası dağ bile, onu pek ilgilendirmiyordu artık. İçindeki bir yarışma yüzünden ilerliyordu; yaradılışında bulunan iki kutuptan hangisinin başarıya ulaşacağını görmek istiyordu sanki.

Sonunda zirveye yaklaştığını hissetti. Bir tünelin ağzına yaklaşıyormuş gibi ormandaki yaprakların arasından güneşin sızdığını gördü. Canlandı, ama gücü de kesildi. Zirveye doğru attığı her adım korkusunu da arttırıyordu. Zirveye varmadan geri dönmeliydi.

Ama bu fırsat geçmedi eline. Bir kayanın üstünde sallandı, esmer renkte, yumurta biçiminde ve bir futbol topu büyüklüğünde bir yuva gördü. Yorgunluğu içinde farkına varmadan üstüne basıp geçti. Ne yuvası olduğunu birdenbire anladı, ama çok geç kalmıştı. Yuvanın içinden bir gürültü çıktı, gümüş lira büyüklüğünde koskocaman bir eşşek arısı yuvadan fırladı, sonra bir başkası, sonra bir başkası daha. Bir sürü eşek arısı başının çevresinde dönerken sersem sersem onlara bakıp durdu. Kocaman ve güzel yaratıklardı; iri sarı vücutları ve gökkuşağı renginde kanatları vardı. Sonradan aklı başına geldi ama bundan sonraki olaylarla hiç ilişkisi olmayan şeylerdi bunlar.

Eşek arıları çılgın gibiydiler. Birkaç saniye içinde aşağıya doğru erlerin üzerlerine yanan bir fitil gibi saldırdılar. Bir tanesi Croft'un kulağına kondu.

Croft homurdanarak vurdu, ama arı sokmuştu. Çıldırtan bir acısı vardı; kulağına soğuk çarpmış gibi donuklaşmıştı, sonra şiddetli bir yumruk gibi bütün vücudunu gezdi acı. Başka bir arı daha soktu, sonra bir başkası daha; acıdan böğürüyor, deli gibi arılara yumruk sallayıp duruyordu.

Takım için son ve dayanılmaz bir felâket oldu bu. Belki beş saniye yerlerinde mıhlanıp kaldılar, sonra üzerlerine saldıran eşek arılarına vurmaya başladılar. Vücutlarına batan her iğne yeni umutsuzluklar yaratıyordu içlerinde. Kaybetmiştiler kendilerini. Wyman bir kayaya yapışmış, çocuk gibi haykırıyor, havaya tokat sallayıp duruyordu:

— Yeter, yeter artık, dayanamayacağım, **dayanamayacağım!** diye feryat ediyordu.

İki eşek arısı birden soktu onu, silâhını fırlatıp attı, korkusundan çığlığı bastı. Bu çığlık ötekileri de kışkırttı. Wyman kayalardan aşağıya doğru koşmaya başladı, hepsi de birer birer onu izledi.

Croft, durun diye bağırıyordu, ama aldıran olmadı. Son bir defa küfrü bastı, birkaç eşek arısını güçlükle kovmaya çalıştı, sonra o da onların arkasından inmeye başladı. Hırsının son kalıntısıyle onları tabanda yeniden bir araya getirebileceğini umuyordu.

Eşek arıları orman duvarının ve kaya rampasının aşağılarına kadar erlerin peşini bırakmadılar, önlerine katıp onları kovaladılar. Erler şaşılacak bir canlılıkla kaçıyorlar, kayadan kayaya atlıyorlar, yaprakları ve dalları yarıp geçiyorlardı. Eşek arılarının yaban fiskelerinden, kayadan kayaya geçerlerken vücutlarını oraya buraya çarpmalarından başka hiç bir şey hissetmiyorlardı. Koşmalarını engelleyen her şey bir kenara fırlatılıyordu. Silâhlarını attılar, birkaçı

da çantasını çıkardı, olduğu yere bıraktı. Üzerlerindekini atacak olurlarsa keşfe devam edemeyeceklerini şöyle böyle hatırlayanlar oldu belki.

Takım amfiye inmişti. Polack da Croft'tan önce amfiye inen son er oldu. Takımdakilere hemen bir göz attı. Eşek arılarından kurtulan takım dağınık bir halde orada burada duruyordu. Başını döndürüp Croft'a baktı, sonra «ULAN NE DURUYORSUNUZ? EŞEK ARILARI GELİYOR,» diye bağırarak kendini birden ötekilerin arasına attı. Durmadan, bağıra bağıra, koşa koşa aralarından geçti; takım da arkasından koşmaya başladı; yeni bir paniğe kapılmıştılar. Amfinin tabanına dağıldılar; aynı çılgınca hareketler sonraki sırtta da, aşağıdaki vadide de, ve daha sonraki yamaçlarda da devam etti. On beş dakika içinde o sabah yola çıktıkları yerin daha ötesine kaçmıştılar.

Croft takıma arkadan yetişti, hepsini bir araya topladı; takımda üç silâhla beş çantanın kaldığını gördü. Perişandılar, dökülüyordular. Bir daha dağa tırmanamayacaklarını biliyorlardı. Onun da hali kalmamıştı. Durumu hiç ses çıkarmadan kabul etti, herhangi bir pişmanlık ya da ezginlik duyamayacak kadar bitkindi. Soğuk ve yorgun bir sesle, gemiye binmek üzere kumsala doğru yola çıkmadan dinlenmelerini söyledi.

Dönüş vukuatsız geçti. Erler korkunç derecede yorgundular, ama ne de olsa yokuş inmişlerdi. Roth'un öldüğü boşluktan kazasız belâsız geçtiler, ikindiye doğru son uçurumlardan da indiler, sarı tepelerin aralarına girdiler. Yürüdükleri sürece dağların ardından top sesleri geldi. O gece ormanın on beş

kilometre yakınında bir yerde konakladılar, ertesi gün kıyıya vardılar ve sedye taşıyıcılara katıldılar. Brown ile Stanley takım gelmeden ancak birkaç saat önce yola çıkmıştı.

Goldstein, Wlison'u nasıl kaybettiklerini anlattı, bu konuda Croft'un hiç bir yorumda bulunamayışına şaşıp kaldı. Aklı başka yerdeydi Croft'un. İçinden içinden dağa tırmanamadığına memnundu. Çünkü o gün öğleden sonra, erler ertesi günü gelecek gemiyi kumsalda beklerken, açlığına bir sınır bulduğunu aşağı yukarı sanıyor, içinde bir rahatlık duyuyordu.

14

Gemi ertesi gün onları aldı, dönüş yolculuğuna başladı. Bu sefer bölmelere ranzalı on sekiz yatak konmuştu. Erler teçhizatlarını boş yatakların üstüne attılar, serilip uykuya yattılar. Bir gün önce ormandan çıktıklarından beri ilk defa uyuyorlardı; vücutları kaskatı olmuş, ağrıyordu. İçlerinden bir kısmı o sabah yemeye kalkmadı, ama aç değillerdi. Keşfin zorlukları onları çeşitli yollardan tüketmişti. Dönüş yolculuğu sırasında saatlerce uyudular; uyandıkları zamanlar ranzalarından çıkmıyorlar, uzanıp yatıyorlar, gözlerini gök yüzüne dikiyorlardı. Tekne sallanıyor, yatıyor, kalkıyor, yanlarından ve rampadan sular sıçrıyordu. Ama bunları gördükleri yoktu pek. Motorların çıkardığı sesler tatlı ve güven vericiydi. Keşif sırasındaki olaylar arkada kalmış, karışık anıların içinde sisli ve dağınık bir bileşim olmuştu.

Öğleden sonra uyandı çoğu. Hâlâ korkunç bir yorgunluğun içindeydiler, ama uyuyamıyorlardı, vücutları ağrıyor, ambarın dar koridorlarında dolaşmak istemiyorlardı, ama hâlâ garip bir tedirginlik vardı içlerinde. Keşif bitmişti, ama ilerisi için düşünülecek ufak tefek şeyler vardı yine. Gelecek aylar ve yıllar elle dokunulur, gözle görülür hale gelmişti. Çarkın içinden çıkmamıştılar hâlâ: Sıkıntılar, acılar, yer değiştiren korkular... ve daha bir sürü

şeyler olacak, zaman geçecekti, ama umut yoktu, her şeyi kararan derin ve sisli bir yılgınlıktan başka.

Minetta öğleden sonra uyanmış, akşama kadar gözleri kapalı tembel tembel yatmış, çok basit ve çok tatlı bir hayale dalmıştı. Ayağını sakatlamayı düşünüyordu. İlerideki günlerin birinde silâhını temizlerken namluyu tam ayak bileğinin ortasına dayayacak, tetiği çekecekti. Ayağının bütün kemikleri parçalanacaktı, yerine ister ayak koysunlar ister koymasınlar elbette ki geriye, evine göndereceklerdi.

Minetta bu işi daha başka açılardan da incelemeye çalıştı. Bir daha koşamayacaktı, ama ne diye koşacaktı zaten? Dans mı edemeyecekti? Öyle takma ayaklar yapıyorlardı ki kimse farkına varmıyordu. Pekâlâ gidebilirdi dansa. Tamam, bu iş oldu.

Az sonra yine tedirgindi. Sağ ayakla sol ayak fark eder miydi? Kendisi solaktı, onun için sağ ayağını sakatlasa belki daha iyi olurdu, ya da hangisi olursa olur muydu? Polack'a sormayı düşündü, ama vaz geçti hemen. Bu gibi şeyleri tek başına yapmalıydı. Önündeki haftalar içinde bir gün, işi olmadığı bir zamanda, bu ayrıntıyı düşünecekti. Bir süre, belki üç ay, belki altı ay hastanede yatacaktı, ama sonra... Bir sigara yaktı. Bulutların birbiri içine girişlerini seyretti, bir ayağını kaybedeceğine, ama bunun kendi yüzünden olmayacağına üzüldü, kendi kendine tatlı tatlı acıdı.

Elindeki bir yarayı deldi Red. Parmaklarındaki çizikleri ve kabarcıkları bir ana gibi inceledi. Artık kendini aldatmamalıydı. Böbrekleri hapı yutmuştu, bacakları da ergeç tutmaz olacaktı, keşfin yaptığı bütün hasarları vücudunda duyacaktı. Bir daha yerine koyamayacağı bir sürü şeyler gitmişti ondan.

Arkadaşlarını kaybetmişti her şeyden önce; Motome'de MacPherson'u, sonra Wilson'u. Yetişmez miydi? Ama yaralanıp iyi bir tazminat almak da vardı. Ne fark ederdi? İnsan bir kere ödlek olmaya görsün... Öksürdü, sırtüstü yatıyordu, ağzına bir balgam geldi. Dirseğine dayanarak kalkmak ve balgamı yere tükürmek için bir hayli irade harcadı.

Geminin kıçındaki bölmeden kaptanların biri bağırdı:

— Hey, ulan, gemiyi kirletme. Bir de yerleri silmeyelim arkanızdan.

Polack bağırdı:

— Hadi be sen de, boş ver.

Croft ranzasından bağırdı:

— Tükürmeyelim arkadaşlar.

Cevap yoktu. Red başını eğdi. Peki peki, öyle olsun; Croft'un ona bir şey söylemesini hafif bir kuşku ile beklemiş, Croft azarlamayınca rahatlamıştı.

Düşkünler evindeki serseriler akılları başlarında oldukları zaman yaltaklanırlar, içtikleri zaman küfrü basarlardı.

Taşıyabildiğin kadar yalnız başına taşıdın, sonra artık taşıyacak gücün kalmadı zaten. Her şeyle durmadan savaştın, her şey seni allak bullak etti, sonunda küçük ve boktan bir civata oldun, makine biraz hızlı gidince sıkıştın ve gıcırdadın.

Başka insanlara güvenmeliydi, başkalarına ihtiyacı vardı şimdi, işin içinden nasıl çıkacağını bilmiyordu. Taa içinde bir yerde bir fikrin ilk belirtisini duydu, ama bir türlü ne olduğunu bulup çıkartamadı. Eğer hepsi birbirlerine bağlanırlarsa...

Hadi be, siktir et. Hepsinin bildikleri şey birbirlerinin boğazına sarılmak değil mi? Cevaplar veril-

memişti, insanın sonunda övüneceği bir şey bile yoktu. Şimdi, Lois'i olsaydı. Bir an ona mektup yazmak, yeniden başlamak geçti aklından, sonra boş verdi. Hiç olmazsa insan gibi ayrılmasını bil. Sonra belki o da cehennemin dibine git diyebilirdi. Bir daha öksürdü, eline tükürdü, birkaç saniye balgamı ne yapacağını bilmeden dalgın dalgın elinde tuttuktan sonra ranzanın bezine gizlice sildi. Geminin kaptanı temizlesin. Bundan ötürü memnunluk duyunca ağzını çarpıtarak ve utanarak, güldü.

Sinsi. Artık her şeyi yapabilirdi.

Goldstein de kollarını başının altına koymuş yatıyor, karısı ile çocuğunu düşünüyordu. Wilson'u kaybetmenin tüm acılığı ve üzüntüsü kafasının çok uzak köşelerine itilimiş, olayı izleyen bitkinliğin içinde geçici olarak bir yana konmuştu. Bir buçuk gün uyumuştu; sedye ile yaptıkları yolculuk çok uzaklarda kalmış gibiydi. Brown ile Stanley'i bile seviyordu, çünkü onun yanında biraz sıkılıyorlardı, onu rahatsız etmekten çekinir gibi bir halleri vardı. Onun da bir arkadaşı olmuştu artık. Ridges ile arasında ortak bir anlayış vardı. Takımın kumsala gelmesini bekledikleri günü hiç de fena geçirmemişlerdi. Gemiye bindiklerinde yataklarını birbirlerinin yanında seçmişlerdi kendiliklerinden.

İsyan etmediği dakikalar yok değildi. Seçtiği goy öyle bir goy'du ki, o da kendisi gibi toplumun dışına atılmıştı, bir köylüydü. Onun payına da böylesi düşmüştü. Ama karısı için arada sırada nasıl elinde olmayarak kötü şeyler gelir de utanırsa, bunu da düşündüğünde hemen hemen aynı şekilde utanmıştı. Ama bu düşünceler bir meydan okumayla bitti. Cahil biriyle arkadaş olmuşsa ne çıkardı? Ridges iyi

adamdı. Hoş gören bir yanı vardı. Dünyanın tadı tuzu, dedi Goldstein içinden.

Gemi kıyıdan bir mil uzakta çalkalanıp duruyordu. Akşama doğru erler biraz dolaşmaya, sağa sola bakınmaya başladılar. Ada, ilerlerinde yavaş yavaş kayıp gidiyordu; denize kadar inen ormanlarıyla yine bir kale gibiydi, yine yeşil, yine donuktu. İlk yola çıktıklarında gördükleri küçük bir yarımadayı geçtiler, birkaçı karargâha ne zaman varacaklarını hesap ediyordu. Polack kıçtaki bölmeye tırmandı, tentenin altında oturdu. Kaptan gemiyi buradan idare ediyordu. Güneş denize yaklaşmış, dalgaların her birinden ayrı ayrı yansıyordu; bir bitki, bir deniz kokusu vardı havada.

— Oh, ne âlâ yer, dedi Polack kaptana.

Adam homurdandı. Canı sıkkındı, çünkü takım teknenin içine tükürüp duruyordu.

— Ne o arkadaş, canın pek sıkkın? diye sordu Polack.

— Sen de bana ağzını bozanlardan değil misin?

Polack omuz silkti:

— Bana bak arkadaş, biraz aşağıdan alsan iyi edersin. Başımıza bir sürü şeyler geldi, sinirlerimiz zaten bozuk.

— Evet, zor günler geçirdiniz sanıyorum.

Polack esnedi:

— Elbette, dedi. Bak görürsün yarın bizim nasıl kıçımızı yalayacaklar.

— Temizlik var oğlum, temizlik, başka bir şey yok.

— Ne temizliği?

Kaptan başını çevirip baktı:

— Ha, bak unuttum. Siz altı gündür yoktunuz gerçekten. Ulan, sefer tamam. Toyaku'yu öldürdük.

Bir hafta sonra da adada on Japon bile kalmayacak.

— Ne?...

— Ya. İkmal depolarını ele geçirdik. Biçiyoruz hepsini. Toyaku Hattını dün ben kendi gözlerimle gördüm. Betondan makineli tüfek yuvaları yapmışlar. Alev yuvaları yapmışlar. Neler neler.

Polack küfrü bastı:

— Demek hepsi bitti ha?

— Hemen hemen.

— Demek ki bütün çektiklerimiz bir boka yaramadı.

Kaptan sırıttı:

— Yüksek strateji.

Polack az sonra aşağıya indi, durumu öteki erlere anlattı. Hepsinin çok işine gelmişti sanki. Ekşi ekşi güldüler, ranzalarında döndüler, teknenin kenarına baktılar. Ama az sonra şunu anladılar: Sefer bittiğine göre en azından birkaç ay savaş yüzü görmeyeceklerdi. Şaşırdılar, sinirlendiler, habere sevinip sevinmeyeceklerini bir türlü bilemediler. Yaptıkları keşfin bir işe yaramış olması gerekti. İçlerindeki çekişmeler bu yorgunlukta onları sinir nöbetinin hemen hemen yanına kadar getirdi, sonra hep bir ağızdan gülmeye başladılar.

Wyman ince sesiyle:

— Hey, biliyor musunuz, dedi. Yola çıkmadan önce duydum. Bizim tümeni Avustralya'ya göndereceklermiş, inzibat olacakmışız.

Hep bir ağızdan gürlediler:

— İnzibat! Yuh.

— Wyman, oğlum bizi memlekete göndereceklermiş.

— Keşif takımı Generalin özel muhafızı olacakmış.

— MacArthur Hollandia adasında kendisi için yeni bir konak yaptıracakmış bize.

Polack bağırdı:

— Kızıl Haç hemşiresi olacakmışız.

— Tümenin mutfak inzibatı yapacaklarmış.

Birbirine karıştırmışlardı her şeyi. Ses seda çıkmayan tekne erlerin kahkahalarından sarsılıyordu sanki. Sevinçten ve öfkeden titreyen kaba sesler denizde çok uzaklara kadar gidiyordu. İçlerinden biri bir şey söyledi mi yeniden bir kahkaha tufanıdır başlıyordu. Croft bile katılmıştı onlara.

— Hey, **Çavuş,** ahçı olacağım ben ahçı, ölsem senden ayrılmam.

— Hassiktirin ulan, karı sürüleri siz de, dedi Croft ağır ağır.

— İzin verir misin, **Çavuşum,** gidebilir miyim? Su bol çünkü, diye bağırdı Polack.

Bir taştan çarçabuk yayılan, başka bir taşın yaptığı küçük dalgacıklara karışan su dalgaları gibi bu söz de hemen bir sürü karmakarışık dalgalar yarattı. Ne zaman biri ağzını açsa yeniden kahkahaları basıyorlar, deli gibi gülüyorlardı; neredeyse gözlerinden yaşlar akacaktı. Gemi sarsılıyordu.

Yavaş yavaş söndü. Bir battaniyenin altından zaman zaman çıkan bir alev gibi birkaç kere yeniden fışkırdı, ve sonunda yatıştı. Yorgun vücutlarında yanan kasların gerilim boşalmasından, gülmenin göğüslerinde yarattığı ağrının hafiflemesinden, tekrar parlayan gözlerini silmekten gelen zevkten başka bir şey kalmadı geride. Ve sonra onun yerini yaygın ve yatık bir çöküntü aldı ve her şeyi örttü.

Polack şarkı söyleyerek havayı canlandırmaya çalıştı, birkaçı katıldı ancak.

Sarıl hemen sarıl bana

Gel yat benimle tarlada.
Sarıl hemen sarıl bana
Gel yat benimle tarlada.
Haydi yavrum bir daha.
Saat oldu üç buçuk
Dizlerimde kız küçük.
Gel yat benimle tarlada,
Sarıl hemen sarıl bana
Haydi bakalım bir daha
Gel yat benimle tarlada...

Sesleri güçsüz ve düdük gibiydi, mavi denizin durgun ve düz dalgaları arasında kaybolup gidiyordu. Tekne pat pat ediyor, motorlar da boğuyordu sesi hemen hemen.

Saat oldu dört buçuk
Yerde kızın benzi uçuk.
Gel yat benimle tarlada,
Haydi bakalım bir daha.

Croft ranzasından indi, gemiye göz gezdirdi, dalgın dalgın sulara baktı. Savaşın ne gün kazanıldığını bilmiyor, bunun dağa çıkmayı başaramadıkları gün olduğunu sanıyordu yanlış yere. Eğer tırmanabilselerdi, savaşı onlar kazanmış olacaktı. Bundan kuşkusu bile yoktu. Kafasının acı bir kesinliğiydi bu. Geminin kıyısından tükürdüğü zaman çene kasları titriyordu.

Saat oldu beş buçuk
Her yanımız vıcık vıcık.

Çan çalıyorlarmış gibi söylüyorlardı şarkıyı. Polack, Red ve Minetta geminin kıçında toplanmıştılar. Polack şarkının her arasında yanaklarını şişiriyor, sürdin takılmış bir trompet gibi «Vaa-Vaa» diye tempo tutuyordu. Şarkı yavaş yavaş öteki leri de sarmaya başladı.

— Wilson nerede? diye bağırdı içlerinden biri.

Hepsi durdular bir an. Ölüm haberini işitmişti-ler, ama kayıtlarına geçirmemişlerdi daha. Ve birdenbire ölüverdi Wilson, anlayıverdiler öldüğünü. Şaşırdılar, alışkın oldukları savaş ve ölüm hayali yine başıboş kaldı, şarkının bir iki hecesi dalgalandı.

—Bildiğim boku unutuyorum be, dedi Polack.

— Hadi, hadi devam edelim, diye mırıldandı Red.

Arkadaşlar, gelip geçiyor, adlarını bile unutuyorsun az sonra.

— Sarıl hemen sarıl bana, gel yatalım tarlada.

Adanın bir burnunu daha geçtiler, uzakta Anaka Dağını gördüler, azametli bir görünüşü vardı.

— Çocuklar, biz bunun üstüne tırmandık mı? diye sordu Wyman.

Birkaçı geminin kıyısına koştu, dağın yamaçlarını birbirlerine göstermeye başladılar, ayrı ayrı her sırtı tırmanıp tırmanmadıklarını aralarında tartıştılar. İçlerinde ürkek bir övünme vardı.

— Koca pezevenk.

— İyi ki çıkabildiğimiz kadar çıktık.

En esaslı duyguları buydu. Şimdi başka birlikteki arkadaşlarına bunu nasıl anlatacaklarını düşünüyorlardı.

— Bu gürültü patırtı arasında unutulup gideceğiz. Herkesin anlatılacak bir hikâyesi olacak elbet.

— Evet.

Bundan da memnun oldular. Son kalan esprileriydi.

Şarkı devam ediyordu hâlâ.

Saat oldu altı buçuk
Bu kız bence biraz kaçık
Gel yat benimle tarlada,
Sarıl hemen sarıl bana.

Haydi yavrum bir daha.

Croft gözünü dağa dikmişti. Ormanın ve ufak tefek tepelerin üstünde geviş getiren bozulmamış fil oradaydı hâlâ.

Tertemizdi ve uzaktaydı. Akşam güneşi altında yeşilleri kadife, kayaları mavi, toprağı kahverengiydi; önündeki pis kokulu ormandan çok başka bir malzemeden yapılmıştı o.

Eski alev yine yandı içinde. Boğazında birtakım kelimesiz itilimlerin vuruşlarını duydu, dağın her zaman onda yarattığı anlatılmaz gerilimi yine yaşadı. Ona tırmanmak.

Başaramamıştı, ve canevinden vurulmuştu. Yeniden üzüntüsü başladı. Bir daha tırmanmak fırsatı eline geçmeyecekti artık. Ama yine de başarabilir miydim diye düşünüyordu. Kayalık merdivenlerden çıkarken duyduğu korkuyu ve dehşeti yeniden yaşamaya başladı. Yalnız başına gitmiş olsaydı ötekilerin yorgunluğu onun yolunu kesemeyecekti. Ama onların arkadaşlığından yoksun kalacaktı; onlarsız gidemeyeceğini anladı birdenbire. Bu boş tepeler her insanın cesaretini aşındırabilirdi.

Saat oldu yedi buçuk
Kız yatıyor açık saçık.

Birkaç saat sonra dönmüş olacaklar, karanlıkta küçük portatif çadırlarını kuracaklar, kantinden sıcak bir kahve de içeceklerdi belki. Ve yarın sonu gelmeden, tekdüze, sert ve olaysız günler yeniden başlayacaktı. Keşif hareketi daha şimdiden bilinmeyen, inanılmayan bir şey olmuştu ama önlerindeki karargâh da bir hayaldi. Bir şeyden ötekine geçerken zaten her şey hayal olurdu askerlikte. Biraz gürültü çıksın diye şarkıya devam ettiler.

.... sarıl hemen sarıl bana,

Haydi yavrum bir daha.

Croft gözünü dağdan ayırmıyordu. Kaybetmişti, içinde doğan o büyüleyici uyanışı yitirmişti.

Kendisini de, ve daha bir sürü şeyi de. Yaşamı da.

Her şeyi.

SESSİZ KORO:

TERHİS OLDUĞUMUZDA NE YAPACAĞIMIZ ÜZERİNE

Arada sırada yüksek sesle, genellikle gizli kapaklı, duruma göre..

Red: Her zamanki boktan işleri yapacak değil miyim. Ne var başka orada yapılacak?

Brown: San Fransisco'ya ayak basar basmaz hemen gidip paramı alacağım, zil zurna sarhoş olacağım, orospunun birini kapatacağım, haftalarca iç babam çok, sok babam sok, başka bir bok yemeyeceğim. Sonra Kansas'a doğru yola çıkacağım, hiç acele etmeden, canımın istediği yerde durarak, istediğim karıyla köküne kadar eğlene eğlene, eve gideceğim, karımı bastıracağım, geldiğimi önceden haber vermeyeceğim, ona hayatının en büyük sürprizini yapacağım, Tanrı da tanık olsun, kolundan tuttuğum gibi evden defedeceğim, burada yıllarca bizim ağzımıza sıçılırken, abazanlıktan anamız bellenirken, terlemekten ve beklemekten başka bir bok yemezken, insanın aklına beş para etmeyen bir sürü şeyler gelirken, orospuluk edenlere ne yapılırmış millet de görsün.

Gallagher: Benim bildiğim bir şey varsa o da bu bokun hesabı görülmeli; pis bir hesap var görülecek. Biri ödemeli. O eşşoğlu eşşek sivillerin kafalarının içine sokacaksın bunu.

Goldstein: Ah, evime dönüşüm gözümün önüne geliyor şimdi. Sabahın erken saatinde dönmüş ola-

cağım, Grand Central'da bir taksiye bineceğim, Flatbush'daki apartman dairemize taksiyi dolaştıra dolaştıra gideceğim, merdivenleri çıkacağım, zili çalacağım, Natalie kim o diye soracak, sonra kapıyı açacak. Bilmiyorum. Daha çok vakit var ya.

Martinez: San Antonio, bizim aile, görürüz belki. Gez, San Antonio, güzel Meksikalı kızlar, cebinde bol para, şerit, kilise, bir sürü Japon öldürmek. Bilmiyorum, askerliğe girmek yeniden. Ordu güzel değil, ama iyi. İyi para.

Minetta: Her gördüğüm üniformalı subayın yanına yaklaşıp: «Puşt» diyeceğim. Hani New York'ta Broadway var ya, tam oranın ortasında. Ve şu Ordu denen namussuzun iç yüzünü açıklayacağım bütün millete.

Croft: Boş lâflar bunlar. Savaş bitmez bir süre daha.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CENAZE TÖRENİ

Temizlik harika denecek kadar başarılıydı. Toyaku Hattının yarılmasından bir hafta sonra Anopopei'deki Japon garnizonunun kalıntıları, önce yüzlerce, sonra binlerce küçük parçalara bölündü. Örgütleri büsbütün dağıldı; taburların, sonra bölüklerin, en sonunda takımların ve mangaların bağlantıları kesildi, beş kişilik, üç kişilik, iki kişilik küçük küçük dilimler ormanda saklandı, Amerikan devriyelerinden kaçmaya çalıştı. Sonuna doğru kayıp sayıları inanılmaz bir düzeye vardı. Beşinci günü iki yüz yetmiş sekiz Japon ile iki Amerikalı öldürülmüştü; seferin en verimli günü olan sekizinci günde üç Amerikalıya karşı sekiz yüz yirmi bir Japon öldürüldü, dokuz Japon da esir alındı. Özlü ve iddiasız, ama büsbütün yanlış olmayan bildiriler aynı tekdüze hava içinde birbirini izledi:

«General MacArthur'ün bugün bildirdiğine göre Anopopei savaşı fiilen sona ermiştir. Adanın düşmandan temizlenmesine devam edilmektedir.»

«Tümgeneral Edward Cummings'in komutasındaki Amerikan askerleri bugün beş düşman müstahkem mevkii ile çok sayıda erzak ve cephane ele geçirmişlerdir. Adanın düşmandan temizlenmesi faaliyeti ilerlemektedir.»

Cummings'in masasına durmadan şaşırtıcı raporlar geliyordu. Japonların bir aydan çok süreden

beri yarım istihkakla yaşadıkları, sonuna doğru hemen hemen büsbütün erzaksız kaldıkları birkaç esir üzerinde yapılan soruşturmadan anlaşılmıştı. Beş hafta önce Amerikan topçuları bir Japon ikmal deposunu tahrip etmişlerdi, ve bundan kimsenin haberi yoktu. Sağlık malzemeleri kalmamıştı, Toyaku Hattı altı ya da sekiz haftadan beri tamir edilememişti. Japonların elindeki cephanenin son taarruz başlamadan hemen hemen bir hafta önce bitmiş olduğu ordu makamları tarafından sonunda anlaşıldı.

Cummings eski keşif raporlarını inceledi, geçen ay içinde cephedeki düşman faaliyeti için verilen bütün raporları baştan okudu. Haberalmanın bulduğu ufak noktalar üzerinde bile yeniden durdu. Bütün bu raporlarda Japonların fiilî durumlarını gösteren en küçük bir ipucu yoktu. Raporlardan yalnızca şöyle bir sonuç çıkarılabiliyordu: Japonlar güçlerini hâlâ muhafaza etmekteydiler. Sinirlendi, korktu; seferden aldığı en büyük ders bu oldu. O güne kadar, aldığı herhangi bir keşif raporuna pek fazla güvenmediği halde, yine de biraz önem verirdi. Ama bu sefer sırasında raporların hiç bir değeri olmamıştı.

Zaferin Binbaşı Dalleson tarafından kazanılmasının yarattığı sarsıntıdan da kurtulmuş değildi. Durgun bir günün sabahında cephesini bırakıp gittikten sonra, ertesi gün gelip de savaşın fiilen bitmiş olduğunu görmesi, bir insanın evine döndüğü zaman yanmış olduğunu görünce gözlerine inanamamasına benziyordu biraz. Elbette ki kendisi temizliği çok parlak bir şekilde yönetmişti. Bir kere, sersemlemiş olan Japonlara yeniden toparlanma fırsatı vermemişti; ama yavan bir zaferdi bu, yangından bir iki parça eşya kaçırmak gibi bir şey. Dalleson'un yaptığı gaftan sonra seferin nasıl altüst olmadığına kızıyor-

du; Japonların bozguna uğraması onun uğraşmalarının bir sonucu olmalı, fitili ateşlemenin tadını o tatmalıydı. Ama onu en çok sinirlendiren şey Dalleson'u kutlamak, belki de terfi ettirmek zorunda kalmış olmasıydı. Böyle bir zamanda Dalleson'u hor görmek herkesin dikkatini çekebilirdi.

Ama bu üzüntünün yerini başka bir üzüntü aldı. O önemli günde orada bulunup da savaşmayı kendisi yönetseydi ne olacaktı? Bunun aslında anlamı neydi? Japonlar o kadar yorgun bir noktaya getirilmişlerdi ki, ne kadar ilkel olursa olsun, herhangi uyumlu bir taktik onların hatlarını rahatça çökertebilirdi. Herhangi bir kimsenin bu seferi nasıl olsa kazanabileceği fikrini bir türlü kafasından atamıyordu; böyle bir zafer için gerekli olan şey yalnızca biraz sabır ve biraz da zımpara kâğıdıydı.

Ya bu zaferle, ya da başka herhangi bir zaferle, çok az ilgilendiğini ve belki de hiç bir ilgisi bulunmadığını bir an kabul eder gibi oldu: Aklının alamayacağı kadar büyük ve belirsiz rastlantı etkenleri savaş ağının içine sızmış, bayağı bir talihin oynadığı gelişi güzel bir oyun zaferi kazanmıştı. Bu düşünceye bıraktı kendini, kelimelere dökecek noktaya kadar getirdi hemen hemen, sonra geri itti. İçinde derin bir çöküntü kaldı ama.

Şu keşif işini seferin başlangıçlarında, daha erken düşünmüş olsaydı planını daha ayrıntılı bir şekilde ve tam olarak hazırlardı. Beceriksizce bir iş olmuş ve Hearn ölmüştü.

Aslında önemli bir sarsıntı denemezdi buna. Evet, daha geniş planlarını, hatta kendisini bile anlayabilecek tek insan Tümende Hearn olmuştu bir süre. Ama gereğince büyük olamamıştı. Bakmış,

korkmuş, sıyrılıp kaçmış, kendisini çamurun içine atmıştı.

Onu neden cezalandırdığını biliyordu, Hearn'i keşif takımına vermesinin bir rastlantı olmadığını da biliyordu. Sonra bunun böyle olacağı da belliydi. Cummings bundan ufacık bir tat çıkardı kendine.

Ancak... Hearn'in ölümünü ilk işittiğinde bu haber onu yaralamış, acı bir yumruk yüreğini burmuştu. Hearn için üzülür gibi olmuştu, ama sonra başka bir şey, daha karışık bir şey gelmişti üstüne. Ondan sonra, günlerce, ne vakit aklına Teğmen gelse içinde eziklikle memnunluk karışımı bir şey duymuştu.

Ama kâr ve zarar hesabını önemli olan şey kapatır her zaman sonunda. Sefer düşünülen süreden bir hafta daha uzun sürmüştü, sicili bakımından iyi bir şey değildi bu. Ama bir ya da iki hafta önce bu sürenin bir ay daha uzatılmasını istemişti. Bundan başka, Genelkurmay seferin Botoi'de yapılan bir yan çıkarma sonunda kazanıldığını biliyordu. Bu noktalar elbette ki onun yararınaydı. Bütünüyle alınacak olursa, Anapopei seferinden ne kazanmış ne de kaybetmişti. Filipinlere taarruz zamanı gelince bütün tümeni iyice kullanacak, belki dalıa da gösterişli sonuçlar alacaktı. Ama bundan önce erleri sarsmak, onları sert bir eğitimden geçirmek, disiplinlerini sağlamlaştırmak gerekti. Anopopei seferinin son ayındaki öfkeyi yeniden duydu içinde. Erler insanı deli eden bir gevşeklik içinde, ona karşı, herhangi bir değişmeye karşı, direnmişlerdi. Ne kadar dürtse suratlarını asıp sinmişler, baskı kalkar kalkmaz yine eski durumlarına dönmüşlerdi. Onların üstünde işlemeli, onları yola getirmeliydi; ama bazan onları değiştiremeyeceğini, istediği kalıba gerçekten soka-

mayacağını sanıyor, içine kötü kötü şüpheler giriyordu. Filipinlerde de aynı şey olabilirdi. Genelkurmayda bu kadar düşmanları olduktan sonra Filipinler seferinden önce bir yıldız daha takmasına imkân yoktu, ve savaş bitmeden önce de bir ordunun başına geçemezdi.

Zaman yürüyor ve zamanla birlikte fırsatlar da kaçıyordu. Savaştan sonra tarihin sayfalarında yer alacak olanlar kodamanlardı; akıllarına geleni yapan, koordinasyon yeteneğinden yoksun aynı beceriksiz heriflerdi. Yaşlanıyordu, onu geçeceklerdi. Rusya ile savaşa girişildiğinde, artık pek önemi kalmamış, iktidar koltuğuna doğru büyük adımını atamamış, iktidara yaklaşamamış, büyük sıçramayı yapamamış olacaktı. Bu savaştan hemen sonra Dışişleri Bakanlığını bir yoklamalıydı. Kayınbiraderinin bir kötülüğü dokunmazdı ona elbet.

Gelecekteki dönemin çelişkilerini anlayan çok az Amerikalı vardı. İktidara giden yol en iyi şekilde, tutucu bir demokrasi perdesi altında gizlenebilirdi. Gericilerin ve Amerika'yı dünya politikasından uzak tutmak isteyen izolasyonistlerin artık vakti geçmişti. Bunlar ne kadar değerliyseler o kadar da baş belâsıydılar. Cummings omuz silkti. Eline bir fırsat daha geçerse bu fırsatı çok iyi kullanacaktı. Amma da kötü ha! Hem bu kadar çok şey bilmek, hem de eli ayağı sımsıkı bağlanmış olmak.

Gerilen sinirlerini gevşetmek için, ayrıntılar üzerinde sonuna kadar dura dura temizleme hareketine devam etti.

Altıncı gün: 347 Japon - 1 Amerikalı

Dokuzuncu gün: 502 Japon - 4 Amerikalı.

İleri karakollar Japon hatlarının gerisindeki patikaların içine sızdılar. Büyük sayılarda birlikler do-

lambaçlı koridorlarda dolaştılar, ormanın içini taradılar, herhangi bir Japon askerinin kalıp kalmadığını anlamak için av inlerine varıncaya kadar aradılar. Devriyeler sabahın karanlığında çıkıyorlar, her zaman aynı emri alarak, akşama kadar dolaşıyorlardı.

Çok basitti, bir eğlenceydi sanki. Aylarca geceleyin nöbet tuttuktan, herhangi bir anda pusuya düşme tehlikesi olan yollarda devriye gezdikten sonra temizleme hareketi oldukça tatlı, hemen hemen heyecanlı bir serüvendi. Öldürme olayı bütün boyutlarını yitirmişti, karınca yuvaları bulmaktan çok daha az ilgilendiriyordu onları.

Birtakım şeyler olağandı. Japonlar seferin son haftalarında küçük küçük hastaneler kurmuşlar, geriye çekildikleri sırada da yaralıların çoğunu öldürmüşlerdi. Gelen Amerikalılar da dipçikleriyle hastaların kafalarını dağıtarak, ya da gelişi güzel ateş ederek kalanların işlerini bitiriyorlardı.

Ama daha başka, daha ilginç şeyler de olmaktaydı. Karakolun biri bir sabah dört asker keşfetmişti. Askerler yorgun argın yolun ortasına serilmişler, üzerlerine çadır bezlerini örterek yatmışlardı. Kılavuz er durdu, yerden küçük küçük birtakım taş parçaları aldı, havaya attı. Taşlar ilk askerin üstüne hafif tıkırtılarla düştü. Asker yavaş yavaş uyandı, bezin altında uzandı, gerindi, esnedi, biraz homurdandı, boğazını temizledi, sabahleyin erken kalkmak zorunda olan bir insanın budalaca seslerini çıkardı. Sonra bezin altından başını uzattı. Japon kılavuz eri görünceye kadar er bekledi. Sonra Japon tam çığlığı basacağı sırada Amerikalı tomsonundaki mermileri üstüne boşalttı. Ateşe devam etti, silâhıyla çadır bezinin üzerinde delikler açarak bütün ötekileri taradı. İçlerinden biri hâlâ sağdı ve bacağını çadır bezinden

çıkarmıştı, ölen bir hayvanın son titremeleriyle amaçsızca debelenip duruyordu. Başka bir er, silâhının namlusuyla çadır bezinin üstünden vücudunu yokladı, yaralı adamın başını buldu, tetiği çekti.

Başka çeşitlemeler de vardı.

Arada sırada esir aldıkları da olmuyor değildi, ama eğer vakit akşama yaklaşmışsa, devriye de karanlık basmadan dönmek için acele ediyorsa, esirlerin onları geciktirmemesi gerekirdi. Mangalardan biri bir gün, akşama doğru üç esir almıştı, bu esirlerin yüzünden geç kaldıkları için canları sıkılıyordu. İçlerinden biri çok hastaydı, yürüyemiyordu; iri yarı asık suratlı olan öteki esir ise kaçmak için fırsat arıyordu. Üçüncüsünün ise torbaları şişmiş, koskocaman olmuştu; ayağında yarası olan bir insanın pabucunun burnunu kesmesi gibi, o da pantolonunu kasıklarından kesmişti. Acıklı acıklı topallayarak yürüyor, bacak arasını tutarak inliyordu.

Manga komutanı saatine baktı sonunda, içini çekti: «İşlerini bitirelim şunların,» dedi.

Suratı asık olan Japon ne söylediğini anlamış gibiydi, çünkü yolun kenarına çekilmiş, arkasını dönmüştü. Kulağının arkasına geldi kurşun.

Sıra cinsel organları şişmiş olan askere geldi; yediği tekmeyle yüzükoyun yere yuvarlandı. Ölmeden önce bir çığlık çıktı ağzından.

Üçüncüsü yarı yarıya komadaydı zaten, ne olduğunun farkına varmadı.

İki hafta sonra Binbaşı Dalleson yeni kurulan harekât ve eğitim barakasında oturmuş, geçmişi, o gününü ve geleceği tatlı tatlı, evire çevire, düşünüyordu. Artık sefer bitmiş, tümen Karargâhı denizden

çok uzak olmayan güzel bir ağaçlığa nakledilmişti. Esen hafif rüzgârın altında rahat rahat uyumuştu bütün gece.

Eğitim programının uygulanmasına ertesi gün başlanacaktı. Binbaşının askerlik hayatında yaradılışına en uygun bulduğu bölümü buydu. Her şey hazırdı. Birlikler sürekli ordugâhlarını kurmuşlar, erler büyük manga çadırlarına yerleştirilmişler, tümen karargâhındaki yollar çakıllanmış, her bölük her erin yattığı yatağın üstüne teçhizatını temiz temiz koyacağı bir ranza yaptırtmıştı. Tören alanı düzeltilmişti. Binbaşı bundan ötürü övünüyordu, çünkü bu işle şahsen kendisi meşgul olmuştu. Üç yüz metrelik tropik bir ormanı on gün gibi kısa bir süre içinde temizletmek ve düzeltmek her babayiğitin kârı değildi.

İlk tören ve düzenleme ertesi gün yapılacaktı; Binbaşı yarını iple çekiyordu. Erlerin temiz elbiseleriyle önünden geçmesi, kendisinin gelişigüzel bir sıraya yaklaşıp silâhları muayene etmesi basit ve çocuksu bir zevk verirdi ona. Filipinlere hareket etmeden önce, tümenin yine eskisi gibi disiplinli yürümesini sağlamaya kararlıydı.

Günleri doluydu oldukça. Üzerinde durulması gereken bir sürü ayrıntılar vardı, eğitim programı da bir hayli yüklüydü. Ellerinde yeterince olanaklar bulunmadığı için düşündüğü kursların hepsini açtıramıyordu. Nişancılık, bakım, askerî deyimler ve makineli tüfek kurslarına başlatacaktı. Özel silâhlar için bir sınıftan başka, bir tane pusula ve harita okumasını, bir de askerlik disiplinini öğreten sınıf açacaktı. Ve elbette ki sık sık yapacağı muayenelerle ve denetlemelerle bu kursları durmadan çalıştıracaktı. Ama daha bir sürü şeylere ihtiyacı vardı.

Ama ne olursa olsun yürüyüşler yaptırarak boşlukları her zaman doldurabilirdi.

En hoşlandığı şeydi eğitim; vazgeçilmez bir şeydi. Her bölüğün programını hazırlamak bile ayrı bir problemdi, ama güzel bir problemdi. Bulmaca yapar gibi bir şey. Binbaşı bir puro yaktı, harekât barakasının galvanize duvarları arasından ağaçlara ve ağaçların ötesinde görülen denize baktı; hafif hafif kıyıya vuruyordu deniz. Derin bir soluk aldı, denizin balık kokusunu içine çekti. Elinden geldiğince çalışıyordu her zaman, bunu kimse inkâr edemezdi. Tatlı bir memnunluk dolaştı içinde.

Bu sırada aklına bir fikir geldi: Betty Grable'ın tabii boyda, renkli ve mayolu bir fotoğrafını damalı bir çerçevenin içine alarak duvara asacak, harita kursundakileri böylece dürtüşlemiş olacaktı. Kurs öğretmeni artistin ayrı ayrı yerlerini göstererek, «Sağ yukarı değerleri gösterin bakayım bana,» diyecekti.

Vay anasını, amma da fikir ha!. Binbaşı kahkahayı bastı sevincinden. Erleri uyuklamaktan kurtaracak, harita kursuna dikkatlerini biraz olsun çekecekti.

Ama tabii boyda fotoğrafını nasıl bulmalıydı Betty Grable'ın? Binbaşı purosunun ucundan bir tomar kül aldı. Levazım müdüründen isteyebilirdi, ama bir de bakarsın onunla alay etmek için bir istek belgesi dolduruverirdi. Belki Papaz Davies yapardı bu işi. İyi bir herifti papaz. Yok yok, ona da sormaya gelmez.

Dalleson başını kaşıdı. Ordu Karargâhı, Özel İşler Dairesine yazacaktı. Belki Betty Grable'ın resmi yoktu, ama herhangi bir pinap kızının resmi olabilirdi.

Tamam, oldu bu iş. Orduya yazacaktı. Bu arada Savunma Bakanlığı Eğitim Koluna da bir mektup gönderebilirdi. Yeni buluşlar arayıp duruyorlardı zaten. Ordudaki bütün birliklerin sonunda kendi fikrini uyguladıkları gözünün önüne geldi Binbaşının. Heyecanla yumruklarını sıktı.

YAŞŞA BE!

SON

ÖZKAYA

norman mailer

36/2

ÇIPLAK VE ÖLÜ

2. cilt

20 LİRA

ÇIPLAK VE ÖLÜ **The Naked and the Dead** 1948'de yayımlandığında Amerikan romancılarının babası Sinclair Lewis, Norman Mailer için **«Bu kuşağın yetiştirdiği en büyük yazar»** demiş, eleştirmenler de yapıtın **«Yüzyılımızda yazılmış en büyük savaş romanı»** olduğunu söylemişlerdi.

ÇIPLAK VE ÖLÜ o yıldan bu yana Amerika ve İngiltere'de durmadan basıldı, bütün dünya dillerine çevrildi, filme çekildi.

ÇIPLAK VE ÖLÜ yayımlandığı sırada Norman Mailer yirmi beş yaşındaydı. New York eyaletinde doğmuş, Brooklyn'de büyümüş, 1943 de Harvard Üniversitesinden çıkmıştı. İkinci Dünya Savaşında Leyte'de, Luzon'da ve Japonya'da bulunmuş, orduda Alay Haberalma yazıcısı, hava fotoğrafçısı olarak çalışmış, bir keşif takımında piyade erliği yapmıştı.

Genç yaşında uluslararası bir üne erişen Mailer bundan sonra da yalnız yazar olarak kalmadı, insan olarak da aktif ve savaşçı bir yaşam sürdürdü. Bir yandan, şiir, hikâye, biyografi, eleştiri, deneme, fıkra, piyes ve daha bir sürü konularda yazılar yazarken —bugüne kadar dokuz roman yazdı, son romanı **«Amerikan Rüyası»** dır— öteyandan, hippilerin ilk sözcülerinden oldu, onların hayatına karıştı, politikaya atıldı. 1960'da New York belediye başkanlığına adaylığını koydu. Açık oturumlarda **Yeni Sol**'un sözcülüğünü yaptı. 1965 Mayısında düzenlenen Vietnam Gününde Başkan Johnson'un politikasına en ağır sözlerle saldırdı ve yaptığı konuşma Amerika'da büyük yankılar uyandırdı. 21 Ekim 1967'de Washington'da yapılan muazzam savaş aleyhtarı yürüyüş sırasında tutuklandı.

Son yıllarda sinemaya da geçen Mailer, **«Wild Ninety»**, **«Beyond the Law»** ve **«Maidstone»** adlı üç film çevirmiş, bu ay dünya sinemalarında gösterilmeye başlanan **«Maidstone»** un aynı zamanda baş rolünde oynamıştır.

Norman Mailer bugün 47 yaşındadır. Dört kez evlenmiştir, altı çocuk babasıdır. 1960 yılında İspanyol - Peru asıllı ikinci karısını göğsünden çakıyla yaralaması ve 17 gün bir psikiyatri kliniğinde yatırılması Amerika'da günün konusu olmuştu.